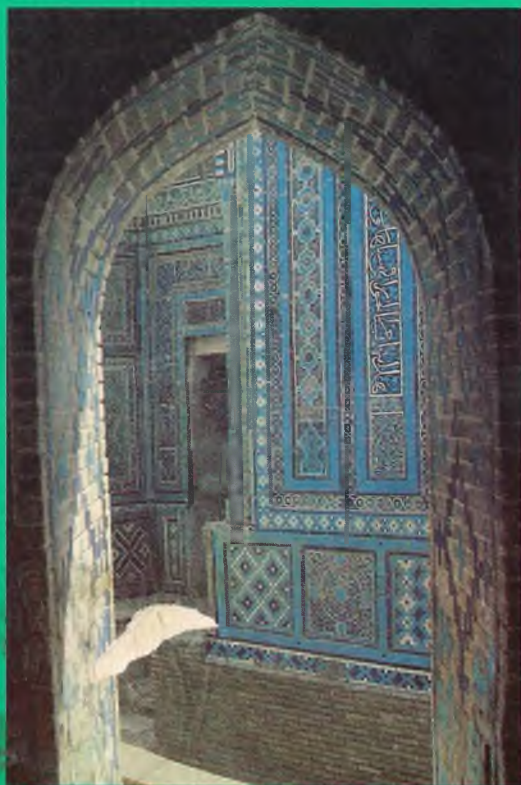
EHL-İ SÜNNET AKAİDİ

Mehmed Zahid KOTKU

Seha Neşriyat: 26
Akaid ve Fıkıh: 1

ISBN 975 - 7370 - 11 - 8

Kapak
Yazıevi

Dizgi
Türkiyat

Baskı
Gündoğdu

Cilt
Ahsen

İstanbul - 1992

İÇİNDEKİLER

IV. B Ö L Ü M

MÜELLİFİN KISA TERCEME-İ HALİ

Müellif rahmetullahi aleyh'in adı Mehmet Zahid, soyadı Kotku idi. Kendisinin naklettiğine göre babası ona: «Oğlum Mehemmed» diye hitap edermiş. Soyadının «mütevazi» mânâsına geldiği nüfus cüzdanının başına not edilmiş idi.

Tevellüdü 1315 hicrî kamerî (Rumî: 1313 Milâdî: 1897) yılında Bursa şehrinde, kale içinde Türkmenzâde çıkmazdaki baba evinde vaki olmuştur.

AİLESİ: Baba ve annesi Kafkasya'dan 1297'de göç eden müslümanlardandır. Dedeleri Kafkasya'da Şirvan'a bağlı eski bir hanlık merkezi olan Nuha'dandır ki burası dağ eteğinde, ipekçilikle meşhur, ahalisi müslüman, halen Azerî Türkçesi konuşulan bir yerdir.

Babası İbrahim Efendi Bursa'ya 16 yaşlarında iken gelmiş. Hamza Bey Medresesinde tahsil görmüş, muhtelif yerlerde imamlık yapmış, Hz. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem sülâlesinden bir Seyyid'dir; 1929'larda 76 yaşlarında iken Bursa ovasındaki İzvat köyünde vefat etmiş ve oraya defnolunmuş, ehl-i tarîk bir kimsedir.

Annesi Sabîre Hanım, Mehmed Zahid Efendi 3 yaşlarında iken vefat etmiş. Pınarbaşı Kabristanına gömülmüştür.

Bu anne babadan doğma ağabeyi Ahmed Şakir (1308 - 1335) subaylık yapmış, Kudüs'te, Çanakkale'de bulunmuş siperlerde hastalanmış ve 28 yaşlarında iken vefat edip Söğütlüçeşme'ye defn olunmuştur. Aynı anneden bir küçük kardeşi daha olmuşsa da çok yaşamamış birkaç aylık iken vefat etmiştir.

Babasının ikinci evliliği yine Dağıstan muhacirlerinden, Fatma Hanım'la olmuştur. Ondan doğma üç kız kardeş halen hayattadırlar. Bunlardan Pakize Hanım'ın efendisi de Bursa Ulu Cami imamlarından ve İsmail Hakkı Tekkesi şeyhlerinden merhum Ahmet Efendi (K.S.)'dir.

Tahsili, askerliği

Mehmed Zahid Efendi (R.A.) ilk mektebi Oruç Bey İbtidaisinde okudu, Maksem'deki İdadiye devam etti. Sonra Bursa Sanat Mektebine girdi. Bu esnada Birinci Cihan Harbi dolayısıyla 18 yaşlarında askere celb olundu. 14 Nisan 1332'de asker oldu, senelerce askerlik yaptı, çok tehlikeli günler geçirdi, hastalıklar atlattı. Ordunun Suriye'den çekilmesinden sonra, binbir güçlükle İstanbul'a döndü.

10 Temmuz 1335 Cuma gününden itibaren de 25 K. 30. şubede yazıcı olarak vazifeye devam etti. Kendi hatıra defteri kayıtlarından 1338 Martında henüz bu vazifede olduğu görülüyor.

Tasavvufî yetişmesi ve dinî hizmetleri

İstanbul'da bulunduğu esnada çeşitli dinî toplantılara derslere, camilerdeki vaazlara devam etti. Bilhassa Seydişehirli Abdullah Feyzi Efendi'yi çok sevdiği anlaşılıyor. Bu arada 16 Temmuz 1336 Cuma günü namazı Ayasofya

camiinde edadan sonra Vilâyet önünde bulunan Fatma Sultan Camii yanındaki Gümüşhaneli Tekkesine giderek Şeyh **Ömer Ziyaeddin** Efendiye intisap eyledi. Günden güne ahvalini terakki ettirdi

Bu zat-ı şerifin 18 Kasım 1337 Cuma günü vefatından dan sonra postnişin-i irşad olan Tekirdağlı **Mustafa Feyzi** Efendi'nini yanında tahsil-i kemâlâta devam etmiş, müteaddit defalar halvete girmiş, 27 yaşlarında hilâfetnâmeyi aldıktan sonra ondan Râmüzu'l-ehâdis, Hizb-i A'zam ve Delâilu'l-hayrât icazetnâmelerini de almış, Bayezit, Fatih ve Ayasofya camii ve medreselerinde derslere devam etmiş, bu esnada hafızlığını da tamamlamıştır. Bu aralarda hocasının işareti üzere muhtelif kasaba ve köylerde dinî hizmet ifa etmiştir.

Tekkelerin kapatılmasından sonra Bursa'ya dönmüş, evlenmiş, 1929'da vefat eden babası yerine Bursa ovasındaki İvzat köyünde 15 - 16 sene kadar imamlık ettikten sonra Üftade camii şerifinin imam-hatipliğine tayin edilerek şehirde hisar içindeki baba evine yerleşti. Burada 1945 - 46'dan 1952'ye kadar hizmet eyledi.

1952 Aralığında Gümüşhaneli dergâhı postnişini ve eski tekke arkadaşı Kazanlı Abdülaziz Bekkine'nin vefatı üzerine, İstanbul'a naklolarak Fatih'te Bulvara nazır Ümmü Gülsüm Mescidi'nde vazife gördü.

1.10.1958 tarihinde Fatih İskenderpaşa camii şerifine nakloldu ve vefatına kadar bu vazifede kaldı.

Vefatı

Mehmed Zahid Efendi rahmetullahi aleyh ömrünün son yıllarında rahatsız idi; ayakta gezmesine rağmen; şid-

detli ağrılardan muzdaripti. 1979 yazında uzun zaman kalmak üzere gittiği Hicaz'dan, ağır hasta olarak 1980 Şubatında dönmek zorunda kalmıştı. 7 Mart 1980'de ameliyata girdi ve midesinin üçte ikisi alındı.

Ameliyattan sonra tedricen düzeldi, hatta 1980 Ramazanında hiç aksatmadan oruç tuttu. Hatimle teravih kıldı, vaaz etti, yazın Balıkesir Ilıca'ya, Çanakkale Ayvacık sahiline ağrıyan ayakları için götürüldü, hac mevsimi gelince de Hicaz'a gitti. Fakat ameliyata sebep olan rahatsızlığı nüks etmiş ve ağrılar tekrar başlamıştı. Haccı güçlükle ifadan sonra 6 Kasım 1980'de çok ağır hasta olarak İstanbul'a döndü. Tam bir hafta sonra 13 Kasım 1980'de (5 Muharrem 1401) Perşembe günü öğleye yakın, duâlar, yasinler, tesbih ve tehliller ve gözyaşları ile uyur gibi bir halde iken âhirete irtihal eyledi.

Cenaze namazı 14 Kasım 1980 Cuma günü İstanbul Süleymaniye Camiinde muhteşem, mahzun, vakur ve edepli bir cemm-i gafîr tarafından kılınarak, mübârek vücudu, Kanuni Süleyman Türbesi arkasında, kendisinden feyz aldığı hocaları ve üstadlarının yanındaki istirahatgâhına defnolundu.

Bu esnada Süleymaniye, Şehzadebaşı, Fatih ve çevrelerinde trafik durmuş, Süleymaniye'nin içi ve avlusu kamilen dolduğu gibi, cemaat sokaklara taşarak Esnaf Hastahanesinin yanına kadar uzanmıştı. Vefatını duyanlar içinde Anadolu'nun en uzak şehirlerinden olduğu kadar Avrupa'dan gelenler de vardı. Uzakta bulunan muhiblerinden çoğu da vaktinde haber alamama yüzünden cenazesine yetişememişlerdi.

Vefatı İslâm âleminde de büyük üzüntüye yol açmış, Suudi Arabistan'da, Kâbe'de, Kuveyt'te ve daha başka şe-

hirlerde gıyabında cenaze namazı kılınıp, duâlar edilmiş, ajanslar bu elim vefat haberini yayınlamışlardı.

Vefat tarihi olan 13 Kasım 1980 tarihli takvim yapraklarında tevafukan çok manidar ibareler yer alıyordu. Meselâ bunların birindeki şu parça ne kadar şayan-ı taaccüptür:

Arkamdan ağlama

Öldüğüm gün tabutun yürüyünce
Bende bu dünya derdi var sanma.
Bana ağlama, «yazık yazık!», «Vah vah» deme.
Şeytanın tuzağına düşersen vah vahın sırası o zamandır
Yazık yazık asıl o zaman denir.
Cenazemi gördüğün zaman «elfirak, elfirak» deme.
Benim buluşmam asıl o zamandır.
Beni mezara koyunca elveda demeğe kalkışma
Mezar Cennet topluluğunun perdesidir.
Mezar hapis görünür amma,
Aslında canın hapistan kurtuluşudur.
Batmayı gördün ya, doğmayı da seyret
Güneşle aya batmadan ne ziyan gelir ki?
Sana batma görünür amma
Aslında o doğmadır, parlamadır.
Yere hangi tohum ekildi de yetişmedi?
Neden insan tohumu için
Bitmiyecek, yetişmiyecek zannına düşüyorsun?
Hangi kova suya salındı da dolu olarak çekilmedi?
Can Yusuf'un kuyuya düşünce niye ağlarsın?
Bu tarafta ağzını yumdun mu o tarafta aç!
Çünkü artık hay - huy'un,
Mekansızlık âleminin boşluğundadır.

Ahlâk ve şemâli

Merhum uzunca boylu, şişmanca, heybetli, beyaz tenli, dolgun pembe yanaklı, uzunca ak sakallı, geniş alınlı, aralıklı kaşlı, irice başlı, gül yüzlü, sevimli, alımlı bir kimse idi. Gençken zayıf olduğunu, öksüzlükte yemek yerine yumurta içivererek böyle iri vücutlu olduğunu gülerek anlatırdı. İlk görüşte insanda sevgi ve saygı uyandıran bir hali vardı. Tanıdığına, tanımadığına selâm verir güleryüz gösterir, gönül alırdı. İlk nazarda koyu kestane renkli görünen, fakat dikkatle bakılması imkânsız, esrarlı ve derin mânâlı gözleri vardı. Gözü içinde kırmızılık, sırtında ve karnında ise avuç içi kadar iri bir ben mevcuttu.

Hafızası çok kuvvetli idi, konuşması tatlı ve safiyane idi. Çok kere halk telâffuzu kullanır, karşısındakine söz fırsatı tanır. Kesinlikle bildiği bir şeyi bile sanki ilk duyuyormuş gibi yumuşak bir tavırla dinler, mânâlı ve nükteli cevap verirdi. Sohbetleri hoş, hutbeleri fevkalâde celâlli olurdu. Hutbe esnasında sesini yükseltir, ordu önündeki bir komutan gibi celâdetle ve irticalen konuşurdu.

Özel hayatında ev halkına karşı müşfik ve lâtifeci davranır, kimseye doğrudan doğruya birşey emretmez, telmih ve remiz ile söyler, anlaşılmazsa sabrederdi.

Fevkalâde mütevazi idi, kerâmetleri zahir ve şöhreti âlemgir olduğu halde, talebelerine bile tepeden bakmaz, şeyhlik tavrı takınmaz, kendisini ihvanı arasında lâlettayin bir fert gibi görür, makamını ve kemalini büyük bir maharetle gizlerdi.

Kendi üstadlarına fevkalâde saygılı ve bağlı idi. Tekke arkadaşları olan yaşlılar, üstadının meclisine gittiğinde diz üstü oturup baş eğip hiç ayak değiştirmeden edeple oturduğunu anlatırlar.

Çok uzun ve derin düşünürdü, sohbetlerindeki buluşlara, teşbihlere hayran kalmamak mümkün olmazdı. Bir âyetin, bir hadisin üzerinde haftalarca, aylarca durup konuştuğu olurdu.

Ele aldığı bir kimseyi terbiye edip yola getirinceye kadar büyük bir sabırla çalışırdı. İlk zamanlarda kusurlarına müsamaha ederdi. Yıllarca çalışır, yarı yolda bıkıp bırakmazdı.

Dostlarına vefası emsalsiz idi; onları ziyaret eder. arar sorardı. Akrabalarına karşı vazifelerinde kusur etmez ve onlara her türlü yardımı esirgemezdi.

Çok açık elli idi, verdiği zaman şaşılacak miktarda verir, geriye kalmamasından korkmaz, verdiğini doyururdu. Sofrasında ekseriya misafir bulunurdu. Hizmet edenleri bir vesile ile memnun eder, ziyaretçilere güleryüz gösterir, kapısını her zaman açık tutmağa çalışırdı.

Gece ve sabah ibadetlerine çok riayet eder, talebelerini de bunlara teşvik eylerdi. İnsanın kalbinden geçirdiğini bilir, gelenin sormadan cevabını verir, istemeden ihtiyaç sahibinin muhtaç olduğu şeyi bağışlardı. Gönüllere ve rüyalara tasarrufu vardı. Bereket gittiği yere yağar; bolluk onunla beraber gezer, en hücra; en kıtlık yerde o gelince nimet dolardı. Beraberinde seyahat edenler, tevafuklara, tecellilere, maddî ve manevî hallere ve ikramlara şaşar, hayretlere düşerler, parmaklarını ısırırlardı.

Allah Teâlâ ve Tekaddes Hazretleri derecatını ulya eyleyip biz aciz ü nacizleri de füyuzat ve şefaatından feyzyâb u nasibdâr buyursun, âmin bi-hürmeti seyyidilmürselin (s.a.s.) ve alihî ve sahbihî ve men tebiahum bi ihsânın ilâ yevmi'd-din ve'l-hamdû lillâhi rabbi'l-âlemîn.

Halil Necatioğlu

MUKADDİME

İman —herkesin bildiği gibi— bir itikad, bir inanç ve bir tasdikten ibarettir. Lâkin bütün ibadetlerin başı, kökü, esası ve temelidir; bu olmadıkça hiç bir ibadet sahih ve makbul olamaz. Temel olmadan bina yapmak mümkün olmadığı gibi, tarla olmadan bir şey ekmenin ve yetiştirmenin de mümkün olamayacağı apaşikârdır. Binâenaleyh, imanın mevkii her şeyden üstün ve her şeyden efdal ve a'lâdır. Onun için insanlar bir Allah ve bir mabud bulmak için nelere baş vurmamışlar, heykeller mi yapmamışlar, putlar mı icad etmemişler, bunların sayısı yüzleri de geçmiş; kimisi yaz mabudu, kimisi de kış mabudu, güzellik, mabudu, rahmet mabudu, gazab mabudu diye bir sürü ilâhlar yapmışlar ve bugün de hâlâ o putlara tapmakta olduklar görülegelmektedir. Peygamberimize peygamberlik geldikten sonra ve Mekke zabtedildiği zaman Kâbe'de tam üçyüz altmış put vardı. Lat ve Uzza gibi büyük ve kıymetli putları da vardı. O zamanın cahil ve şâirleri bile, büyük küçük hepsi ve herkes bu putlara tapmaktaydılar. Mekke-i Mükerreme müslümanlar tarafından zabtedildiği zaman bunların hepsi kırılmış ve dökülmüş olarak parçalanıp atıldılar ve o zaman onlar da putlarının bir şeye yaramadığını görünce hepsi de müslüman oldular.

Cenâb-ı Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Hazretleri de bunlara tapmanın hiçbir faydası olmadığını hakiki mabudun bu varlıkları ve bu varlıklar içerisinde sayısını ancak kendisinin bildiği bir çok çeşitli mahlûkları

yaratanın Allahu Teâlâ olduğunu bildirmiştir. Bunların bir kısmı görünür ve bir kısmı da gözümüzün göremeyeceği kadar ufak fakat çok kuvvetli ve kudretli mahlûklardır ki, adına mikrop diyorlar. Bir kısmı da sırf ruhanî, görmek ve tutmak mümkün olmayan, çok büyük kuvvet ve kudrete malik olan meleklerdir ki bunların sayısını da yalnız Allah Teâlâ bilir.

İşte bizi yaratan ve rızıklarımızı veren ve bize akıl, zekâ ve irâdeyi, görüp konuşmayı, duyup anlamayı, yazıyı okumayı, okutmayı, bunca sanat ve hünerleri veren, göklerde uçmak, yerlerde envai' çeşit makinalar icad etmek kabiliyyetini veren hep bu mülkün hakiki sahibi Allah'tır. Ve O Allah birdir, benzeri, eşi ve dengi yoktur; herkes ve her şey ona muhtaçtır. Güneşlerin, ayların, yıldızların halikı, mabudu hep o Allah'dır.

Denizlerden, göllerden suları havaya çekip bulut halinde istediği yerlere yağmurları, karları, doluları sevkeden yine hep o bir Allah'tır ve bunlar hep onun istediği şekilde cereyan eder, hiçbirisinin kendi başına bir irâdesi yoktur. Bütün bu görüp görmediğimiz mevcudat, hiçbirisi kendiliğinden olmuş değildir; bu zaten mümkün de değildir.

Her varlığı yaratan bir varlık sahibi vardır ki ona da müslümanlar Allah derler. Hatta her aklı olan —hristiyan dahi olsa— bu varlıkların sahibi Allah'dır der. Fakat Allah'ı tanımak öyle kolay bir şey olmadığı için insanlar kendiliklerinden «Allah'dır» diye bir çok putları, heykelleri yapmışlar ve bunlara da hâlâ tapmaktadırlar.

İşte Cenâb-ı Hak bizlere olan sevgi ve muhabbetinden nâşi ve kendisini bizlere tanıtmak ve bildirmek için peygamberlerle birlikte bir de kitaplar göndermiştir ki kulların öyle elleriyle yaptıkları putlara, heykellere değil

mülkün hakikî sahibi olan, bir olan Allah'a tapsınlar. İşte bu sebeble peygamberlere inanıp iman edenlere mü'min demişlerdir. Mü'min ile müslüman karın kardeşidir, dersem acaba beni ayıplar mısınız? Her ne kadar iman başka amel başka demişlerse de, meselâ: Bir adam, Allah Teâlâ'nın birliğine, varlığına inanıp da kelime-i şehadeti getirip hemen hiçbir amel yapmadan ölüverse yeri cennettir derler, çok da doğrudur. Fakat bu gibi hal nâdirattandır.

İman ile İslâm bir canla bir vücud gibidir; can olmayınca vücud olmaz, iman olmayınca müslümanlık olmaz, müslümanlık olmayınca da iman olmaz. Sen istersen kemaline masruftur de istersen evet de. Bu meselede fukaha-i kiram hazretleriyle muhaddisin hazeratının görüşleri her ne kadar ayrı ise de yazacağımız âyet-i kerime ve hadis-i şerifler inşaallah hepimizi aydınlatacaktır. İman ayrı bir nesnedir, amel ayrı bir nesnedir diyenler de doğru, iman ile amel birleşince mü'min olur diyenler de doğrudur.

Bir insan var ki sıhhatli, akıllı, işini, vazifesini güzelce yapar, kendi hayatını ve efrad-ı ailesini de güzel geçindirir (bu bir insandır). Sonra bir insan daha vardır ki sıhhati bozuk, aklı ve idrakı kâfi değil hemen her gün hasta. Başkalarına faydasını bırak kendisi de hemen herkese zararlı, mütemadiyen etrafına mikrop saçar ve ölümünü beklemektedir. Siz, buna da, (tabiî, bu da) insandır, diyeceksiniz. Fakat varlığı - yokluğu müsâvi, belki de zararlı. Bu iki insan şimdi hiç bir olur mu dersiniz?

Malûm ruh ayrı, ceset de ayrıdır. Fakat sahib-i kâinat olan Allah Teâlâ Hazretleri bunları bir vücutta cem' etmiş ve insan meydana gelmiştir. Halbuki ruh nûranîdir, âlem-i mülkten değil, lâhut âlemindendir. Manevî bir varlıktır. Ceset ise topraktan, maddeden teşekkül etmiştir ve bu âlemin malıdır. Ruha ölüm yoktur, ceset ise ölüme mah-

kûmdur. Neticede ise bu ikinin birleşmesiyle hayat kâim olduğu gibi, sıhhatlı insanla sıhhatsız insanın da bir olmadığı cümlece malûmdur.

Öyle ise iman ayrıdır, benim kal'a gibi imanım var diye kurulma. Amel olmayınca sıhhatsız hasta gibi ölümünü bekleyen zavallıya benzemektense; sıhhatlı, kudretli, hem kendisine hem de başkalarına faydası olan insan gibi olmağa bak ki beşeriyyet ve bahusus müslümanlar da senden istifade edebilsin. Öyle olunca imanını amelden ayırma ki Allah Teâlâ'nın da sevdiği bir kulu olasın. Amel —ki ibadetlerdir— bunları ne kadar güzel dürüst ve devamlı yaparsan imanın da o kadar kuvvetli, sağlam ve sarsılmaz olur.

Bugün görüyoruz ki bir çok insanlar menfaatları icabı hemen yön değiştirmektedirler. Akşam müslüman, sabahleyin küfre dönen ne kadar insan ararsın; bunların bir kısmı da hâlâ kendini müslüman sayar, çok acaib!

Fikir değişikliği —Allah korusun— hep iman za'fiyetinden ileri gelmektedir. Bugün insan dövme ve öldürme hadiseleri de yine ya tamamen imansızlığın veya çok zayıf bir imanın, amelsiz bir imanın mahsûlü olsa gerektir ki, müslüman bu gibi cinayetleri katiyyen irtikâb edemez. Çünkü müslümanlık tam bir hürriyet dinidir. Müslüman, kimseye ne eliyle ne de diliyle eza ve cefa edemez. Zirâ bu gibi çirkin hareketler müslümanlıkta yasaktır, haramdır.

Halbuki bugün müslümanım diyen ne kadar kişi var ki —hem de namaz kılanları da vardır— imanım da vardır der. Fakat hem içki içer, hem kumar oynar, hem zina eder, hırsızlık yapar, faizden kaçmaz ve korkmaz. Sonra da müslümanlığı kimseye vermez.

Müslümanın en çok dikkat edeceği şeyse boğazı ve midesidir. Buraya haram şeyler ve lokmalar girerse artık

o vücuttan hayır beklemek akılsızlıktır. Bakın bizim otomobillere aldığımız benzinlere: Eğer başka şeyler karıştırılıp verilse artık arabamız işler mi dersiniz. Bir araba ki yaktığı yağ uygun olmazsa işlemez oluyor. O halde bir kişi ki haramlardan ve günahlardan kaçmazsa onun da müslümanlığı işlemez, kuru bir adı vardır; dünyası da berbat âhireti de berbattır.

Kur'ân-ı Kerîm'in ilk sahifesinde: Kur'ân'a iman eden, namaz kılıp Allah Teâlâ'nın verdiği rızıktan başka muhtaçlara da veren ve her bakımdan yasak ve günahların her çeşidinden —büyük ve küçüğünden— kaçan kişilere hidayet edici olduğundan bahsedilir.

Öyle kuru iman değil, olgun ve kâmil bir iman lâzım. Bu da ancak ibadet ve tâatlara hem de ihlâsla birlikte devamla mümkündür. Nasıl ki vücutlarımız hergünkü yemek ve gıdaları almakla hem büyüyor, hem de kesb-i kuvvet buluyorsa, ruhun ve imanın da gelişmesi ve kesb-i kuvvet etmesi onun alacağı manevi ibadet ve tâatlara bağlıdır. Yemeyen, içmeyen vücutlar nasıl ölüme mahkûm ise, ibadet ve tâattan mahrum, inanç ve akideler —ki biz bunlara iman diyoruz— bir zaman sonra tabitayıla sönüp gider de insan farkına bile varamaz. Yine hiç şüphemiz yoktur ki, bu iman ile amel-i salihin devamı her bahtiyara nasib olmamaktadır.

İnsan gençliğinde başka bir gaflet içerisinde, tahsil devresinde başka bir gaflet... Ondan sonra evlenir, çoluk çocuk sahibi olup ev idaresi başına çöker, maişet derdi herkese ayrı ayrı tecellilerle geçer: Kimi kolay, kimi de çok zor ve ağır hizmetlerde yorularak kazanır. Bu sırada ibadet ve tâat ne kadar kıymetlidir, tarifi bile müşkildir. İşte bu yaşlarda aklı başında olup da ibadet ve tâatlara devam eden bahtiyarlara imrenmemek mümkün bile de-

ğildir. Bu, ya ailenin salâbet-i diniyye sahibi olup, daha küçüklük devrelerinden itibaren edilen dinî nasihat ve sohbetlerin tesiri veya Cenab-ı Hakk'ın o kuluna bir lütuf ve ihsanıdır.

Bu çocukluk devrelerini hiç ihmâl etmemek lâzımdır, bu yaşlarda atılan dinî tohumlar zamanla gelişir, vakti gelince de çok güzel meyveler verir. Onun için sakın çocukları ihmal etmeyin, güzel güzel, tatlı tatlı nasihatları hikâye etmeniz hem çocuk için hem de sizler için çok faydalı olur. Malûm ya «kart ağaç eğilmez» derler. Binâenaleyh her şeyin vaktinde yapılması lâzımdır.

Bazı ihtiyarlık devrelerinde iman edenler veya ibadete dönenlerde lâyıkıyla muvaffakıyet görülememektedir, çünkü mevsimsiz ekilen tohuma benzerler. Sakın Ashab-ı kiramın haline benzetme. Onlar Resûlullahın sayesinde kemâle ulaşmışlardır. Çünkü Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin dikdiği kuru dalların bile hemen yeşerip meyve bile verdiklerini herhalde işitmişsinizdir. Bilâl-i Habeşî'nin hali malûmunuzdur...

İmam Şafiî Hazretlerinin mezhebine mensup bütün ulema imanın ziyadeliğinden ve noksanlığından bahsederler ki, çok haklıdırlar. Çünkü Kur'ân-ı Azimüşşan'da da aynı üslûb vardır. Zira Kur'ân-ı Azimüşşan tam yirmi üç senede nazil olmuştur. Hemen her gün yeni yeni âyetler, ahkâm nazil olmakta ve bir gün evvelkisine nazaran bir artış açık bir şekilde görülmektedir. Meselâ: İlk devirde nazil olan âyet-i kerimelerle 23 sene sonra nazil olan âyetler arasında çok artma vardır. Binaenaleyh ilk müslümanın hemen bir kelime-i şehâdetle iktifası ve bilâhare peyderpey namaz, oruç, hac, zekât ve cihad gibi mühim esaslar geldikçe hep imanlar artmakta idi. Vakta ki Kur'an tamam oldu, artık artacak bir şey kalmamıştır, yalnız za'f

ve kuvvet vardır ki buna da kimse bir şey diyemez. Amel-i salihler, ibadet u tâatler, zikr ve tesbihler, Kur'ân okumak ve okutmak gibi ameller imanın kesb-i kuvvet etmesine başlıca yardımcıdırlar. Onun için imanı amelden ayırma.

Evet, iman başka, amel başka, âmenna. Lâkin can başka, ceset de başka. Amma ikisi birleşmedikçe hiç bir şey olmaz. Nasıl ki ölümle, can cesetten çıkınca o cesedi hemen mezarlığa götürüp toprağın içine atmaktayız. Çünkü artık işe yaramaz. Neden? Zira asıl olan ruh çıktı cesedin işi de bitti.

Öyle ise aziz ve muhterem kardeşim, imanını amelsiz bırakma ve bir de imanına zarar verecek olan günahlardan çok sakın. Zira günahların en büyük zararı kulu Rabbisinden uzak etmesidir. Cehennemdeki en büyük azab da kulun Halik'ından uzak kalmasıdır ki, bu azab Cehennemin ateşinden yüzbinlerce fazladır.

Halik'ın kuluna tecellisi olduğu yerin adı Cennettir. Cennetin Cennet oluşu da Hak Teâlâ'nın oradaki tecellisidir. Yoksa Cennetteki hurîler, köşkler, saraylar, envai çeşit nimetler tecellî-i İlâhî'nin yanında çok ufak kalırlar. Bizim Cennet diye bayıldığımız o yer nefsânî ve şehvanî hayatların idâmesi için değil; şüphesiz o Halik-ı Zülcelâl'in oradaki tecellisine mazhar olabilmek içindir. Cenâb-ı Hak çümle ümmet-i Muhammed'e ve bizlere de lütûf ve ihsân buyursun, âmin.

İşte bu dâr-ı dünya dediğimiz imtihan evi, bu tecelli-i ilâhiyyenin vaki olacağı Cennet evini kazanabilmek içindir. Muvakkat ve çok çabuk geçici olan ömrümüzü, hayatımızı, zevk ü safa peşinde değil, sayısız nimetleri hem de bedava veren Allah Teâlâ'nın emirlerini dinleyip onun buyruğundan dışarı çıkmamak ve Resûlü olan Peygamberimizin de aynı şekilde emirlerine uymak ve O'nun da

sünnetinden zerre miktarı ayrılmamak şartıyla bu canım Cennet evini kazanıp o mülkün hakiki sahibi olan Hz. Allah'ı müşahede edip görebilmek devletine nail olmağa çalışmak en mühim ve dürüst bir yoldur. Bu devletin tadına, lezzetine doymak hiç mümkün olur mu? Dünyaya ve geçici lezzetlere aldanıp bu büyük, bulunmaz, eşsiz nimeti kaçırmak, zayi etmek hiçbir akıllı kimseye yakışmaz.

Yine büyükler diyor ki: Bir insanın kalbi olur da vücudu, cesedi olmazsa veya cesedi olur da kalbi olmazsa o kalb ve o ceset neye yarar? İşte tıpkı bunun gibi iman olur da amel olmazsa kalbi var amma, cesedi olmayan bir nesneye benzeyeceği tabiîdir.

Yine iman var amel yoksa; cesedi olup ta kalbi olmayan kişiye benzetilmiştir. Zira insanın insanlığının kalb ve cesedinin birleşmesinden hasıl olduğu herkesce bilinen bir hakikat olduğu halde, hâlâ imanlarına amel-i salih ve ibâdât u tâatları eklemeyen kimselere ne demek lâzım olduğunu artık sen söyle.

Zerre kadar imanı olan kimselerin de Cehennemde ebedî kalmayacakları yine hepimizin malûmudur. Binâenaleyh iman kadar kıymetli hiçbir nesne yoktur ve imansızlık kadar da kötü bir şey yoktur. İmanlının yeri Cennet, imansızın da yeri Cehennemdir.

Bu dünya dâr-ı imtihandır, burada ne kadar yaşarsan yaşa, sonu ölüm! Ölüm ise mü'min için bir rahmet, bir lütuf ve bir ihsân-ı İlâhî'dir. Dinsiz ve imansız için de pek acı bir felâket ve pek büyük bir azabdır. Çünkü daha ölmeden o Cehennemdeki yerini görünce mahv u perişan olacaktır, öldükten sonra artık o azabtan hiç de kurtulacağı yoktur.

İman eden mü'min ise: İmanını amel-i salih ve ibâdât u tâatla beraber yasaklardan, günahlardan korudu-

ğu zaman o da önceden o Cennetteki o güzel yerini temâşa ederek sevinç ve sürûrlar içinde canını Mevlâsına teslim eder. Kabri de bir Cennet bahçesi gibi, güzellikler içerisinde, rahatlıklar içinde kıyamet gününü bekler.

Şimdi fırsat senin elinde, bu fırsat elinden gitmeden seçeceğin yeri iyi seç ve bu dünyaya iyi bak ki, kimseye kalmamıştır. Her gelen yolcu buradan geçmektedir. Yolların biri Cehenneme gider, ki imansızların, dinsizlerin, kâfirlerin, münafıkların, din düşmanlarının, Allah düşmanlarının, peygamber düşmanlarının, Kur'ân-ı Azimüşşan düşmanlarının yoludur. Hiç sapmadan, hesap, mizan falan olmadan doğru Cehenneme atılırlar ki bu yol pek tehlikeli bir yoldur.

Hırsızlık, adam öldürmek, yol kesip soymak, can yakmak!. Allah Teâlâ'nın yasak ettiği günah yolları irtikâb etmek hep Cehennem yolcularının işidir...

Mü'min ve müslim olan zat ise Allah Teâlâ'dan korkusundan nâşi ne hırsızlık yapabilir, ne yol kesip halkı soyar ne de bir cana kıyabilir. Bunlar her ne kadar kolay da olsa zor da olsa. İmanlı insan daima Allah'ın kendisinin bütün hareketlerini gördüğünü, bildiğini, işittiğini bilir de —kimse olmasa ve kimse de görmese— beni Allah'ım görüyor diyerek hiçbir fenalığı ve hiçbir günahı mûcib şeyleri yapamaz, ödü patlar, sevdiği mabudunu her şeyden fazla severek, O'nun hoşuna gitmeyecek hiçbir hareketi irtikâb edemez ve bilâkis mabudunun rızasını kazanabilmek için de canını da malını da her şeyini de onun yolunda feda etmekten zerre kadar kaçınmaz. Bunun içindir ki, insan en çok sevdiğinden korkar.

Şimdi iyi düşün: Bir yanda dinsiz, imansız, küfür içinde, âhirete, hesaba, mizana, Cennet ve Cehenneme inanmayan dinsiz kimse ve öbür yanda Allah korkusu ile

sünnetinden zerre miktarı ayrılmamak şartıyla bu canım Cennet evini kazanıp o mülkün hakiki sahibi olan Hz. Allah'ı müşahede edip görebilmek devletine nail olmağa çalışmak en mühim ve dürüst bir yoldur. Bu devletin tadına, lezzetine doymak hiç mümkün olur mu? Dünyaya ve geçici lezzetlere aldanıp bu büyük, bulunmaz, eşsiz nimeti kaçırmak, zayi etmek hiçbir akıllı kimseye yakışmaz.

Yine büyükler diyor ki: Bir insanın kalbi olur da vücudu, cesedi olmazsa veya cesedi olur da kalbi olmazsa o kalb ve o ceset neye yarar? İşte tıpkı bunun gibi iman olur da amel olmazsa kalbi var amma, cesedi olmayan bir nesneye benzeyeceği tabiîdir.

Yine iman var amel yoksa; cesedi olup ta kalbi olmayan kişiye benzetilmiştir. Zira insanın insanlığının kalb ve cesedinin birleşmesinden hasıl olduğu herkesce bilinen bir hakikat olduğu halde, hâlâ imanlarına amel-i salih ve ibâdât u tâatları eklemeyen kimselere ne demek lâzım olduğunu artık sen söyle.

Zerre kadar imanı olan kimselerin de Cehennemde ebedî kalmayacakları yine hepimizin malûmudur. Binâenaleyh iman kadar kıymetli hiçbir nesne yoktur ve imansızlık kadar da kötü bir şey yoktur. İmanlının yeri Cennet, imansızın da yeri Cehennemdir.

Bu dünya dâr-ı imtihandır, burada ne kadar yaşarsan yaşa, sonu ölüm! Ölüm ise mü'min için bir rahmet, bir lütuf ve bir ihsân-ı İlâhî'dir. Dinsiz ve imansız için de pek acı bir felâket ve pek büyük bir azabdır. Çünkü daha ölmeden o Cehennemdeki yerini görünce mahv u perişan olacaktır, öldükten sonra artık o azabtan hiç de kurtulacağı yoktur.

İman eden mü'min ise: İmanını amel-i salih ve ibâdât u tâatla beraber yasaklardan, günahlardan korudu-

ğu zaman o da önceden o Cennetteki o güzel yerini temâşa ederek sevinç ve sürûrlar içinde canını Mevlâsına teslim eder. Kabri de bir Cennet bahçesi gibi, güzellikler içerisinde, rahatlıklar içinde kıyamet gününü bekler.

Şimdi fırsat senin elinde, bu fırsat elinden gitmeden seçeceğin yeri iyi seç ve bu dünyaya iyi bak ki, kimseye kalmamıştır. Her gelen yolcu buradan geçmektedir. Yolların biri Cehenneme gider, ki imansızların, dinsizlerin, kâfirlerin, münafıkların, din düşmanlarının, Allah düşmanlarının, peygamber düşmanlarının, Kur'ân-ı Azimüşşan düşmanlarının yoludur. Hiç sapmadan, hesap, mizan falan olmadan doğru Cehenneme atılırlar ki bu yol pek tehlikeli bir yoldur.

Hırsızlık, adam öldürmek, yol kesip soymak, can yakmak!. Allah Teâlâ'nın yasak ettiği günah yolları irtikâb etmek hep Cehennem yolcularının işidir...

Mü'min ve müslim olan zat ise Allah Teâlâ'dan korkusundan nâşi ne hırsızlık yapabilir, ne yol kesip halkı soyar ne de bir cana kıyabilir. Bunlar her ne kadar kolay da olsa zor da olsa. İmanlı insan daima Allah'ın kendisinin bütün hareketlerini gördüğünü, bildiğini, işittiğini bilir de —kimse olmasa ve kimse de görmese— beni Allah'ım görüyor diyerek hiçbir fenalığı ve hiçbir günahı mûcib şeyleri yapamaz, ödü patlar, sevdiği mabudunu her şeyden fazla severek, O'nun hoşuna gitmeyecek hiçbir hareketi irtikâb edemez ve bilâkis mabudunun rızasını kazanabilmek için de canını da malını da her şeyini de onun yolunda feda etmekten zerre kadar kaçınmaz. Bunun içindir ki, insan en çok sevdiğinden korkar.

Şimdi iyi düşün: Bir yanda dinsiz, imansız, küfür içinde, âhirete, hesaba, mizana, Cennet ve Cehenneme inanmayan dinsiz kimse ve öbür yanda Allah korkusu ile

içi dışı dolan, bütün insanların hayrına çalışan, kimseyi de incitmeyen, herkesin elinden, dilinden emin olduğu insan. Hangisini tercih edersin? Elbette en iyisi, en güzeli müslümanlık. Bunu bırakıp başka yol aramak doğrusu çok cahilliktir.

İmanın zıddı imansızlık, inanmamak. Buna da küfür denilmektedir ki tam mânâsıyla gâvurluktur.

Dinsizler ki, Kur'ân-ı Azimüşşan onlara çok dehşetli hücumlarla onların çok acı âkibetlerini gâyet güzel üslûb ile beyân etmektedir, onları yazmağa kalkışsak ne biter ve ne de tükenir. En iyisi Kur'ân-ı Azimüşşanı her zaman çok çok, tekrar tekrar okumaktır. Kimbilir ne kadar: **«Gerçeği örtenler (küfredenler) ve yalanlayanlar»** âyetlerine rast geleceksiniz ki Allah Teâlâ bu kâfirlerin ve hakkı inkârla yalan söyleyenlerin Cehennem ashabı olup orada ebedî kalacaklarını beyân buyurmaktadır. Bu da dinsizler için çok güzel bir ders ve ibrettir.

Ey zavallı! Sen Allah'ı nasıl inkâra kalkıyorsun. Senin aklın senin ihtiyacına bile kâfi gelmiyor, çok kere işinin bile içinden çıkamıyor ve şaşırıp kalıyorsun da sonra hiç düşünmeden Allah'ı inkâra kalkıyorsun. Sonra hiç de sıkılmadan: «Haydi çocuklar hep beraber Allah'dan bir şeyler isteyelim, bakalım varsa elbette verecektir, eğer istediklerimizi vermezse demek ki Allah yoktur,» diye hükmedersin. Şimdi bir de: «Falandan isteyelim bakalım çocuklar...» Tabiî çocuklar bu sözlerin nereye varacağını bilebilirler mi? O adam da onlara bir çok hediyeler vererek sevindirince: «Bakınız var olan nasıl verdi,» diye yavrularımızı şaşırtan budalalara ne demek lâzım bilemem!

İnsan kendi hilkatini ne çabuk unuttu da şimdi inkâr yollarına kalkıyor. Halbuki insanın yaradılışındaki incelikleri, maddi ve manevî kuvvetlerin birleşmesini ve in-

sanın meydana gelmesini, sonra anadaki sütü düşün bakalım, bunlar nereden gelip nereye gider? Yediğimiz neslerin nasıl kana çevrildiğini, sonra insanın muayyen yerinde saklanan insan tohumunun meniye nasıl çevrildiğini acaba hiç düşündün mü? Sonra insan vücudunu tedrici bir sûrette nasıl kemâle ulaştırdı. Bugün bizleri hayretlere düşüren sanatları meydana getirmeleri,. göklerde uçuşumuz, ay'a gidip gelme, telefon, telgraf, televizyon gibi sanatları yapan hep bu ufacık sudan, meniden olan şu insanoğlunun yaptıklarına bak! Bu kadar kuvvet, kudret ve zekâyı ona veren saltanat-ı kâmile ve mülkün hakiki sahibi Allah'tır. O tek, bir, eşi, dengi, benzeri olmayan, kimseden doğmayıp doğurmayan yani anaya ve babaya muhtaç olmadığı gibi hanıma ve çocuklara da ihtiyacı olmayan Allah'dır. Herkes ve her şey ona muhtaçtır. O ise hiçbir şeye muhtaç değildir. Görüp - görmediğin, bilip - bilmediğin bütün varlıkların sahibi, halikı, mucidi, hep o bir Allah'dır. Bir şeyi yaratırken onun sebeplerini ihtiyacını muhtaç olacağı her şeyi de yaratan Mürebbi-i Rabbi'l-Âlemîndir.

Bu insan ve mevcudatın yaratılmasından evvel kâinatta yaratılmış hiçbir şey yoktu. Ay, güneş, yıldızlar, yer, gök, dağlar, ormanlar, sular, dereler, nehirler, göller, denizler hep sonradan yaratılmış ve bu insanoğlunun yeryüzündeki saltanatını temin edip bu nimetlerin Allah Teâlâ'dan olduğunu bilsinler. O'na iman edip inansınlar, bu nimetlere şükürler edip imanlarını artırsınlar, kuvvetlendirsinler, Allah'a tam mânâsıyla bağlanıp emrinden dışarı çıkmasınlar, bu suretle bu imtihan evinden tam numara alarak âhiret evine göçsünler ve orada da kendilerine hazırlanan sayısız, gözlerin görmediği, kulakların duymadığı, hatırlardan bile geçmeyen nimetlere ve bu nimetlerin üstünü O zatı ecelli a'lâyı müşâhede şeref, saltanat ve

devletine mazhar olsunlar ve ebediyyen ölümsüz bir hayata da nail olsunlar diye yaratılmıştır.

Şimdi ne kadar acı ve ne kadar kötü bir bedbahtlık ki bu fırsat ve devleti, saâdeti, selâmeti şu kısacık ömrünü fâni olan bu âlemin zevk ü safasına kaptırıp envai çeşit günahları da irtikâb ile hem dünya sıhhatını berbad eder hem de o âhirette namütenâhi devletleri, saltanatları kaçırırsın. Bir de bunların yerine nimetlerin kadr ü kıymetini bilmeyenler için, Allah tanımaz, peygamber tanımaz, kitap tanımaz zavallılar için hazırlanan Cehennem evine atılmaları acıların en acısı, felâketlerin de en felâketlisi. Zira insanoğluna verilen nimet çok büyük. Bu nimet hiçbir mahlûka verilmemiştir. Binâenaleyh bu nimeti zayi etmenin cezası da muhakkak çok ağır ve çok da acı olacaktır. Onun için bunlara verilecek azabın şiddetini Cenâb-ı Hak bizlere haber verip: **«azabu'n-azîm, azabu'n-şedîd, azabu'n-elîm»** gibi ibarelerle bizleri uyarmaktadır. Bir de, bunların arkasından o azâb muvakkat değil, bitecek değil, **«ebedî kalıcılar olarak»** diye kurtulma ümitlerini de kesmiştir. Şimdi bundan daha acı ne olabilir. Ey aziz kardeş! Şimdi sen hangisini tercih edersin? İşte yol apaçık: İmanlılara Cennet, imansızlara da Cehennem. Bu imansızların adına kâfir denilmektedir.

Kur'ân-ı Azimüşşanda küfre tealluk eden âyetlerin adedini bilmek için Kur'ân-ı Kerîm'i çok okumak gerektir. Hemen hiç bir sayfa yoktur ki orada küfrün fenalığı zikredilmesin. Kur'an'da olduğu gibi bizler de hep duâlarımızda bile: **«Kâfirlere karşı bize yardım et»** der ve Cenâb-ı Hakk'tan kâfirler zümresine karşı yardım isteriz. Hemen her müslümanın da bildiği bir de Sûre-i Kâfirûn vardır.

---

[1] el-Bakara: 286.

Ve bizler: «Ey kâfirler iyi biliniz ki ben sizin ibadet ettiğiniz putlara ibadet etmem» meâlindeki âyetin mânâsını herhalde iyi anlarız. Onların hiçbir hareketi bizler için makbûl ve memduh değildir.

İbadette uymayız da başka şeylerde uyacak mıyız? Asla! Çünkü Fatiha-i Şerifenin son âyetinde çok açık olarak ilân ediyoruz ki: Yolumuz ancak Peygamberimizin ve Peygamberimizin yolunda gidenlerin yolu olup İslâm'dan hariç ne yahudi ve ne de nasara yani bilumum hristiyanların yollarını istemediğimizi her gün en aşağı kırk defa Cenâb-ı Hakk'dan niyaz edip istemekteyiz. Lâkin maalesef hemen hemen bütün âdet ve an'anelerimizi medeniyet sözü altında onlara benzetmekte olduğumuz da pek âşikardır.

Evvelâ en basit olan yemek âdetimizi unuttuk. Artık medeniyyet devri diye masalar, ayrı tabaklar, yemek taşıma servis arabaları. Sonra ne yemekten önce ve ne de yemekten sonra el yıkamak âdeti hemen hemen kalkmış gibi. Hele besmele-i şerifle başlayıp yemekten sonra bir şükran duâsı —bilmem ki— acaba kaç müslümanın evinde yapılmaktadır? Sonra ev, gerek yapısı bakımından ve gerekse tanzim bakımından belki bir çok Avrupa âdetlerini de geride bırakacak şekilde. Masraflar, süsler, avizeler, heykeller, içki tertibat ve tezyinatı... Doğrusu hiç bir müslüman evine yakışmayacak şekilde, evlerde ne misafir odası ve yatacak yeri, ne haremlik ve selâmlık denilen erkek ve kadınların yerleri ayrı. Daha acısı hanımefendilerimizin bilâperva açık ve pek de süslü oldukları halde misafirlere çıkıp hizmet etmesi, çay, kahve ve meyveler ikram etmeleri... Bunlar bizde İslâmî ruhun da kalmamış olduğuna alâmet değil midir?

Bazı evlerde hanımefendilerin başlarında bir örtü bulunmaktaysa da bu da bir ma'nâ ifade etmese gerektir. Zi-

ra matlub olan kadının erkeklerle olan münasebetini kesmektir ve bu münasebet baki oldukça evlerde geçim ve huzur çok zor ve müşkül olur. Çünkü kadın sıcakta eriyen bir kar gibidir. Sakın bu sözü yabana atma, bu söz benim değil, kitaplarda nakledilmiş, büyük kimselerin sözleridir.

Şimdi ise zaten kaç-göç çoktan kalkmıştır. İster manto giy ister çarşaf, istersen bir de peçe ile yüzünü, gözünü de kapa, elinde de eldivenlerin olsun. Bir kadın ki sokak sokak, ev ev gezmeğe alışmıştır. Taksilerin, otobüslerin hali malûm. Kendi araban dahi olsa para etmez vesselâm. Bugünkü cemiyetin hali malûm.

Allah cümle ümmet-i Muhammedin yardımcısı olsun. Âmin.

Eğer bir de giyim tarzımızı ele alacak olursak çok fecî. Evvelâ o kıravat bilmem nereden geldi, o frenk gömlekleri, o daracık pantolonlarla potin denilen medeniyet ayakkabısı nereden çıktı? Bir de evlerimize ayakkabılarla girmemiz yok mu ya, doğrusu hiç afvedilecek bir şey değil, hele o sigara faslı da ayrıca bir dert, hem sıhhatımıza hem de kesemize vurduğu darbeyi anlamamak kadar gariplik olamaz.

Bunlar medeniyyet diye içimize girmiş kanımızı, iliğimizi soran birer âfet. Fakat alışkanlık ve taklitcilik çok fena bir âdettir.

İyi düşünecek olursak maddî ve manevî bütün varlığımız birer birer elimizden gitmektedir. Sana en kısa bir misâl: Bu kâğıt paralar çıktığı zaman bir yüz liralık kâğıt para ile yüzsekiz kuruş olan sarı altın müsavi idi. Bak bugün ne hale geldi. Bir sarı altın bin liradan fazlaymış. Bu paraların kıymetinin neden düştüğünü hiç hesaba katanımız var mı?

Dün, Arabistan'a giden bir hacı efendi oranın bir li-

rasına bir lira veriyordu. Bugün ise bir lirası altı veya yedi hatta sekize kadar satılıp alınmakta. Bu gidişle hacca gitmek de kimbilir ne kadar müşkün olacak. Cenâb-ı Hak muînimiz olsun. Âmin.

Bir bakımdan hacca gitmenin, hacı olmanın pek kolay olduğu anlaşılmıştır. Evvelce hacı olabilmek için çok duâ eder ve gayret gösterirdik. Para olunca hepsi kolay oluyor. Fakat asıl mühim olan şey insanın insanlığı, olgunluğu ve kâmilliğidir. Bu da öyle kolayca ele geçmiyor. Paralarla hacılık kolay oluyor amma, insanlığa en çok engel olan da o paradır. Varlık, benlik, onur, kibir, büyüklük, gurur, hırs, şehvet, şöhret. Hele, gazab, kin, haset yok mu insanı berbâd ve perişan eder.

Mamafih bu huylar fakir kimselerde de olur amma, fakirlik onun boynunu bükmüştür. Ekmek derdi, ev derdi, kışın odun, kömür derdi. Zavallı çocukların üst başları ve okul dertleri ona yetip artmaktadır. Halbuki insanlık denilen nimet İslâm'ın medhettiği güzel ahlâklardır ki bunların tahsili öyle para kazanmak gibi kolay değildir. Evvelâ kuvvetli bir imanla ibâdet ü tâatlara fazlasıyla devam, dinî bilgilere vâkıf olmak ve bir de çile denilen uzletlere, halvetlere erbabının huzurunda devamla beraber gece - gündüz ve bütün ibadetlerin arkasından hem de ağlaya sızlaya Hak'dan bu güzel huyları istemek lâzım. Bu da Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin sünnet-i seniyyesine tam mânâsıyla uymağa çalışmakla gerçekleşir. Peygamberimizin yoluna dönmedikçe bunların hiçbirisine ulaşmak mümkün değildir.

İster zengin, ister fakir, ister âlim, ister câhil hepimize en kısa ve en güzel yol bu Peygamberimizin yolu ve ahlâkıdır. Cenâb-ı Hak cümlemize nasib buyursun. Âmin.

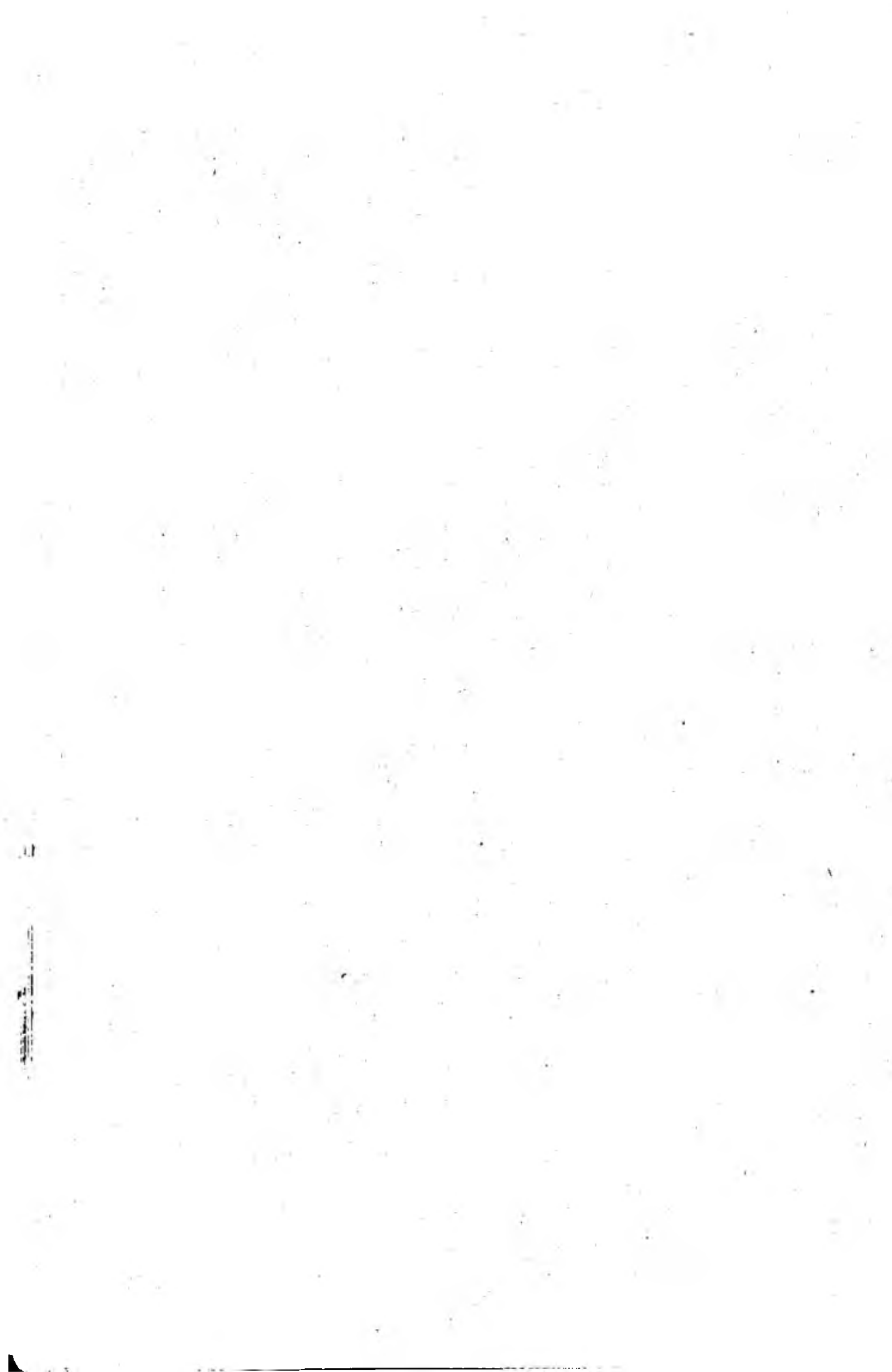
Şimdi biraz da mevzumuz olan iman dersimize dönelim:

Bundan evvel İmam Şafiî hazretlerinin mezhebine tâbi olan ulemânın görüşlerini, bâhusus Ebu Talib-i Mekki Hazretlerinin «Kûtu'l-kulûb» adlı kitabının ikinci kısmında çok geniş malûmat verilmektedir ki onların bir kısmını gücümüz nisbetinde yazmağa çalıştım. Bundan sonra biraz da bizim imamımız İmam A'zam Hazretlerinin «Fıkh-ı Ekber»'inden ve bir de: «Emâli» ile «Ramazan Efendi» adlı kitaplardaki iman hakkındaki görüşleri yazmağa çalışacağım.

Muvaffakyet Allah'tan.

I. BÖLÜM

SEVÂDÜ'L - A'ZAM ADLI ESERDEN

بســــــم الله الرحمـــــن الرحيـــــم
اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَصَلَّى اللّٰهُ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ
وَعَلٰى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yolu tarîk-ı müstakîm'dir. Şöyle ki:

Musa Aleyhisselâmın kavmi yetmişbir fırkaya ayrılmış; yetmiş dalâlette olup helâk olmuşlar. Ancak bir fırka kurtulmuştur.

İsa Aleyhisselâmın kavmi yetmişiki fırkaya ayrılmış; yetmişbiri dalâlette olup helâk olmuş. Bir fırkası necât bulmuştur.

Peygamberimizin ümmeti de yetmişüç fırkaya bölünmüş; yetmişiki fırka dalâlette olup helâk olmuş. Ancak ehl-i sünnet ve'l-cemaat mezhebi selâmette kalıp necât bulmuştur. Buna da «Sevâd-ı a'zam» derler. Binâenaleyh bu ehl-i sünnet cemaatından zerre kadar ayrılan kimse İslâm'ı boynundan çıkarmıştır, yani İslâmiyetten uzaklaşmıştır.

Bu ehl-i sünnet akidesi şu aşağı doğru sıralanan altmışiki haslet inanç üzere oldukları beyan buyurulmuştur. Şöyle ki:

1. MESELE:

Evvelâ imanından şek ve şüphe etmez.

İnşallah ben mü'minim demez de belki, ben hakkâ mü'minim, der. Zira insanlar üç kısımdır:

a) Mü'min.
b) Münafık.
c) Kâfir.

Dördüncüsü yoktur. Binâenaleyh inanç sahipleri hakka mü'mindir. Mü'min olmayana yani imansıza kâfir denildiği gibi, imanlı kimseye de Mü'min denir. Abdullah b. Abbas'dan böyle rivâyet edilmiştir.

2. MESELE:

Cemaat-i müslimîn'e muhalefet etmemektir.

İbn-i Abbas'dan vaki rivâyette Allah rızası için cemaatla yapılan ibâdâtta isabet olduğu takdirde Allah Teâlâ onu kabul eder. Eğer hata ederse onu da mağfiret eder. Fakat cemaattan ayrılıp yalnız başına yaptığı ibadetleri hem kabul olmaz ve hem hata ederse yerini Cehennemde hazırlasın.

Cenâb-ı Peygamber Efendimiz cemaatı muhafaza buyurmuşlar ve halka cemaatın muhafazasını emretmişlerdir. Binâenaleyh cemaat-i müslimin'in muhafazası sünnettir, riayet etmeyenlere bid'atcı denir.

3. MESELE:

Her iyi veya facirin arkasında namaz kılmayı hak görmelidir.

Rafiziler gibi olma. Çünkü onlar herkesin arkasında namaz kılmazlar.

Mahmud Eş-Şâmî ölürken ashabına diyor ki: «Ben, şu dört şeyi sizlere söylememiştim. O hadisleri şimdi söylüyorum. Sallallahu aleyhi ve sellem buyurdular ki:

a) Ehl-i kıble'yi —her ne kadar büyük günah işleseler de— tekfir etmeyiniz, gavur oldu demeyiniz.

b) Her ölen kişiye cenaze namazı kılınız.

c) Her imamın arkasında namaz kılınız.

d) Her emirle cihad ediniz.»

4. MESELE:

Mü'mine lâyıktır ki ehl-i kıble'den hiçbir kimseyi günahından nâşi tekfir etmeye, o günaha helâl demedikce.

Kâfir her ne kadar hayır amel işlese de iman etmedikçe ona faydası olmadığı gibi, mü'min de ne kadar büyük veya küçük günahları işlese de bu günahlar helâldir diye itikad etmedikçe kâfir olmaz. Fakat şuna da dikkat etmeli ki günahların her birisi gönlü karartan birer âfettir, çok sakınmak gerektir. Yalnız mü'min günahından nâşi tekfir olunmaz. Bak Âdem Aleyhisselâmı Cennetteki men olunan ağaçtan yeyip Cennetten çıkarken Allah Teâlâ ona: **«Âdem âsî oldu»** dedi, kâfir oldu demedi. Mü'minlerin de günahkârlarına:

— «Ey iman edenler tevbe ediniz» dedi. Demek ki günah ilşemekle kâfir olmazmış. Yoksa ey kâfirler derdi.

Altmış kadar sahabî'den —hem de Bedir harbine iştirak edenlerden— rivâyet edilen şu yedi şeye dikkat ediniz. Zira bunlar sünen-i Hüdâdır.

a) Cemaattan katiyyen ayrılmayınız, cemaattan ayrılmayınız, çıkmayınız. Cemaattan ayrılan cemaattan çıkar. «Yalnız kalan koyunu kurt yer» derler.

b) Ehl-i kıbleye küfr, şirk ve münafıklıkla şehâdet etmeyiniz ve bunların iç âlemini Hakk'a bırakınız.

c) Ehl-i kıbleden ölen herkesin cenaze namazını kılınız, beş vakit namazı ve cumayı bırakmayınız.

ç) Her iyi ve facirin arkasında namaz kılınız.

d) Her emirle yani kumandanla düşmana karşı mücahede ediniz.

e) Emirlerinize, imamlarınıza kılıç çekmeyiniz, her ne kadar sizlere eza ve cefa ederlerse de.

f) Bütün heva ve arzularınızdan uzak olunuz.

5. MESELE:

Her cenaze —büyük ve küçük olsun— namazını kılınız.

İster iyi ister fâcir olsun cenaze namazını kılınız.

6. MESELE:

Her mü'min iyi bilmelidir ki hayır ve şer Allah'tandır ve haktır.

Zira Cibril Aleyhisselâm iman hadisinin sonunda şöyle demiştir :

«Şüphesiz ki, kaderin hayrı da, şerri de Allahtandır.»

Kaza-yı İlâhî'yi inkâr, küfürdür. Kaderiyye mezhebi kaza-yı İlâhiyye'yi inkâr ederler.

Cebriyye mezhebi ise, kaza-yı İlâhîyye'ye itimatla kulluk fiilini yani ibadetleri terk ederler.

Ehl-i iman ise, inkâr ve itimad etmeyip ibadetten geri kalmaz. Mü'min der ki: Hayır ve şer benden sâdır olmuştur, fakat hayır ve şerrin takdiri Allah'tandır.

İbn-i Abbas'tan vaki rivâyette Cenâb-ı Hak Hadîs-i Kudsîde buyuruyor ki:

«Ben, hayrı ve şerri yarattım. Müjdeler olsun o kimseye ki hayırları onun elinde yarattım. Yazıklar olsun o kimseye ki şerri de onun elinde yarattım.»

Binâenaleyh kul, ibadetleri ve hayırları işlediği zaman bunun Allah'ın takdiriyle olduğunu bilip şükrederse Allah'ın nimetlerine fazlasıyla nail olur. Kusur, kabahat ve günahları işlediği vakit bu da: Allah Teâlâ'nın razı olmadığı bir kaderidir diye inanıp hemen tevbe etmelidir.

7. MESELE:

Haksız yere hiçbir mü'minin üzerine silahla, kılıçla çıkmaya.

Zira Efendimiz Sallallahu aleyhi ve sellem hazretleri: **«Katil ve maktul Cehennemdedir»** buyurmuşlardır. Çünkü ikisi de birbirini öldürmeyi kasdetmişlerdir.

Bir mü'min bir mü'mini hataen öldürürse ona diyet verir, kefaret yapar. Fakat mü'mini kasden öldürürse bununla gâvur olmaz. Fakat çok hem de çok büyük bir günahı irtikâb etmiştir.

8. MESELE:

Mestlere meshetmek haktır.

Mukim olan bir gün bir gece mestini çıkarmadan abdest alır ve ayaklarına mesheder. Misafir kim olursa ol-

sun üç gün üç gece meshedebilir. Zaruret zamanında müddet kalkar, zaruret bitinceye kadar mesh edebilir. Çıplak ayağa mesh câiz değildir, bunu ancak Râfızîler yapar.

9. MESELE:

Emirlerin arkasında cuma ve bayram namazları haktır.

Zira sultanların kulakları kesik dahi olsa onlara itâat farzdır demişler ve onlara isyan caiz değildir. Adalet ederse sevaba erişir, zulmederse vebali, günahı kendine olur.

10. MESELE:

İman, kullara Allah'ın atâsıdır.

Böyle demek haktır. Çünkü imanı Allah Teâlâ fazlı ve rahmeti ile kullarından istediğine verir.

İnsan dememelidir ki «Allah bana versin de ben de iman edeyim!» Bu söz Cebriyye mezhebinin sözüdür, çok sakınmalıdır.

«Bu iman hep benimle olmuştur, yani arzu ve dilek benimdir. Binâenaleyh burada atâ ve ihsan-i İlâhî yoktur» sözü de Kaderiyye mezhebinin sözüdür. Bundan da çok sakınmalıdır. En güzeli imamımızın dediği gibi, «İman Allah Teâlâ'nın atâsıdır, fazl u kerem ve ihsanıyla lûtfetmiştir.»

Mevzu ile alâkalı âyet-i kerimeler pek çoktur.

Allah Teâlâ buyurdu:

«İşte bu Allah'ın fazlıdır. Bunu dilediği kimseye verir ve Allah pek büyük fazl sahibidir.»[1]

[1] es-Sâffât: 96.

İmandaki ikrar, yani kalb ile tasdik, dil ile ikrar kulun fiili olmakla mahlûktur. Fakat imana tevfîk, yani kula ikrar kabiliyyetini veren Allah'tır. Bu da (yani bu kabiliyyetin verilişi de) mahlûk değildir. Allah Teâlâ'nın sıfatları gayri mahlûk, kulun sıfatları ise mahlûktur. Marifet kuldan, ta'rîf ise Allah'tandır. Kulun bütün sıfatları mahlûk, Allah'ın bütün sıfatları da gayr-ı mahlûktur vesselâm.

Kur'ân da öyle değil mi? Kulun okuması mahlûktur, fakat Kur'ân-ı Kerîm'in kendisi gayri mahlûktur. Lâ ilâhe illallah kelimesi de Kur'ân'dadır.

11. MESELE:

Mü'mine lâyık olan şöyle inanmasıdır: Kulun bütün fiilleri mahlûktur. Allah Teâlâ'nın ise ef'âl ve sıfatları gayr-i mahlûktur.

Çünkü ibadın bütün harekâtı dâim, bâki ve kadim değildir, bugün varsa yarın yoktur, o kuvvet ve harekâtı veren Allah Teâlâ'dır. Namaz, oruç, zekât, hac kulun fiilidir. Lâkin bunu yapmağa kudreti veren Allah'tır. Nitekim Teâlâ şöyle buyuruyor:

«Halbuki sizi de, yapageldiğiniz şeyleri de Allah yaratmıştır.»[1]

Kul, fiilinin halikı değildir. Bakınız: Ağzı kapamadan dudaklarınız birleşmeden bir mim harfini bile söylemek kulun elinden gelmez. Var gerisini sen kıyas eyle!..

---

[1] es-Sâffat: 96.

12. MESELE:

Mü'mine yakışan ve bilmesi gereken şeylerden birisi de şudur ki: Allah Teâlâ'nın kelâmı olan Kur'ân-ı Kerim mahlûk değildir.

Çünkü Kur'ân kelâmullahtır, Allah Teâlâ'nın sıfatıdır. Allah Teâlâ'nın sıfatları da gayr-i mahlûktur, yani mahlûk değildir, sonradan olma değildir, ezelîdir, ebedîdir. Mahlûk olan bizim okumamızdır. Her kim Kur'ân mahlûktur derse kâfir olur. İmam A'zam hazretlerinin görüşü de böyledir.

Hz. Ömer'in oğlundan gelen rivayette hulâseten: **«Kur'ân'a mahlûk diyen bir kavme rast gelirseniz onlarla oturmayınız ve onlarla mücadele de etmeyiniz. Çünkü onlar, Allah-ı Azimüşşan'a kâfirdirler. Cennete giremez ve Cennetin kokusunu da duyamazlar. Onların misâli: Nasara** (hristiyanlar) **gibidirler, ki onlar İsa Aleyhisselâmın ölüleri diriltttiğini görünce ona Allah dediler. Halbuki o diriltme Allah Teâlâ'nın işidir.»**

Âdem aleyhisselâmdan beri gönderilen semavî kitaplardan yüzü suhuf, dördü de büyük kitaplardır. 10 sayfa Hz. Adem Aleyhisselâma, 50 sayfa Şit Aleyhisselâm'a, 30 sayfa İdris Aleyhisselâm'a, 10 sayfa İbrahim Aleyhisselâm'a, gönderilmiştir ki hepsi 100 eder.

Tevrat Musa Aleyhisselâm'a, İncil İsa Aleyhisselâm'a, Zebûr Davud Aleyhisselâm'a, Kur'ân da bizim Peygamberimize gönderilmiştir ki hepsi kelâmullahtır ve O'nun sıfatıdır, gayr-ı mahlûktur. Her kim bunlardan bir kelimesine mahlûk derse kâfirdir ve bunlara Cühemi mutezilî derler. Cenâb-ı Hak bu gibi hatalardan hepimizi muhafaza buyursun.

Bilmem dikkat ettiniz mi? Bir mü'min ne kadar günah işlese ve hatta adam öldürse —helâl demedikçe— gâvur olmaz da, Allah'ın kelâmına mahlûk deyince gâvur olur. Bak, itikad meseleleri ne kadar mühim. İmam Ahmed bu hususta bütün ümmet-i Muhammed'e canlı bir örnektir. O kadar sopa yediği halde hiçbir türlü Kur'ân mahlûktur dememiştir. Allah ona, engin rahmetinden versin.

13. MESELE:

Mü'mine lâyık olan, azab-ı kabri hak görmektir.

Zira kabir azabını inkâr eden dâll ve bid'at sahibidir, Mu'tezile mezhebine mensuptur. Ehl-i sünnet onları kabul etmezler. Zira kabir ya Cennet bahçesidir veya Cehennem çukurlarından bir çukurdur.

Her kim sûre-i Mülkü yani Tebâreke sûresini her gece okursa Allah Teâlâ ondan kabir azabını kaldırır.

Kur'ân-ı Kerîm'de Tâha sûresinin 124. âyetinde zikr olunan: **«Dar bir geçim»** kabir azabına işarettir denilmiştir.

14. MESELE:

Kabirde münkereyn meleklerinin sorgusu da haktır.

Zira sual-i münkereyni inkâr eden, Kaderiyye mezhebine mensuptur ki dâll ve mudill'dirler.

Meyyit, kabrine konulduğu zaman gözleri gök renginde iki siyah melek gelip sorarlar:

— Sen hayatında kimi Allah tanıdın, Rabbin kimdir, Peygamberin kimdir, hangi dindensin, kitabın hangi kitaptır, kıblen nedir, neresidir? diye sorarlar.

Bunlara cevap, tabii ki dünyadaki haline göredir. Allah'a yönelmeyen, Peygamberi tanımayan veya sünnetine uymayan, dinine karşı saygılı olmayan, vazifesini yapmayan, kitabıyla amel etmeyen, dünyada iken kıbleye dönmeyen ve vakti varken onu ziyaret etmeyen acaba o gün ne diyecektir?

15. MESELE:

İyi bilmelidir ki, ölüler, dirilerin duâsından, sadaka ve haclarından faydalanırlar.

Her kim inkâr ederse ona mu'tezile denir, bid'at sahibidir. Mü'min olarak ölen ana ve babaya yapılacak duâlar, sadakalar, hayırlar, haclar onlara erişir. Onlara her zaman Kur'ân-ı Kerîm hatmi, devirler, 70.000 tehlil göndermek hemen her evlâdın vazifesidir. Her gün okuduğun Kur'ân'ın sevabından, yaptığın hayırlar ve hacların sevabından onlara hediye etmek ne kadar güzel bir şeydir.

Hele her gün bir veya iki bin veya daha fazla tevhid çekip te her ayda veya iki ayda bir kere 70.000 tevhîdin sevabını hediye edip göndermek ne kadar sevaptır. Azabda olsalar dahi bu hayırlar sebebiyle kurtulmaları ümid olunur.

16. MESELE:

Günahkârlar için Peygamberimizin şefaatını hak görmek lâzımdır.

Cenâb-ı Peygamber Sallallahu aleyhi ve sellem hazretleri: **«Benim şefaatım büyük günah işleyen kimseler içindir»** buyurmuştur.

Binâenaleyh, şefaatı inkâr edenlere mübtedi' denir. Vehhabîler gibi Kur'ân-ı Kerîm'deki şefâatı; ancak Allah'ın izniyledir diye inkâra yeltenenler varsa da, şefâat hakkında Cenâb-ı Hak şöyle buyuruyor:

مَنْ ذَاالَّذِى يَشْفَعُ عِنْدَهُ اِلاَّ بِاِذْنِهِ

«Onun izni olmadıkça nezdinde şefâat edecek kimmiş?»[1]

Yine Duhâ sûresinde:

وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَى

«Muhakkak Rabbin sana verecek de hoşnut olacaksın» buyurulmuştur.

Cenâb-ı Peygamberin razı olacağı en mühim şey ise ümmetinin selâmetidir. Onun için gerek Cehenneme girmemek veya Cehennemden kurtulmak için bir çok şefaâtçılarla, başta Peygamberimizin, ulemanın, şühedanın, sulehanın, hakiki hâfızların hattâ her mü'minin birbirlerine şefâatları muhakkaktır.

Hatta Hz. Âişe (Radıyallahu Anha) validemizin rivâyet ettiği bir hadîs-i şerifte:

— «Bir akşam —ki gece demektir— O'nu (yani Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i) namazda bulmuşlar. Müşarün ileyha diyor ki: Rükû ettiği vakit: **Ya Rabbi! Ümmeti ümmetî**, dediğini duydum. Sonra secdeye gittiler, secdelerinde de: **Ya Rabbî! Ümmeti, ümmeti**, dediler. Ve namazdan çıktıktan sonra da: **Ya Rabbî! Ümmeti ümmetî,**

---

[1] el-Bakara: 255.

dediler ve: Ya Âişe, buna taaccüp mü ettiniz? Ben dünyada sağ, hayatta kaldığım müddetçe: **Ya Rabbi! Ümmetî ümmetî** diyeceğim. Kabirde de bunun gibi yine: (ümmetî, ümmetî!) derim. Hatta sûr nefholununcaya kadar. Sûr'a nefh olunduğu zaman yine: Ümmetî, ümmetî derim. Bütün enbiyanın: **Nefsî** dedikleri o günde ben de: **Ümmetî ümmetî,** derim; Cenâb-ı Hak ta:

«Sen ve ümmetin ve benim vahdaniyyetime inanıp tasdîk eden ve senin de peygamberliğini tasdîk edenlere seni şefâatcı kıldım» buyurur.

Cenâb-ı Hak Peygamberimizin o büyük şefâatını hepimize müyesser kılsın. Âmin.

Tevrat'ta yazılıdır ki: «Ümmet-i Muhammed Cennete üç fırka üzerine gireceklerdir. Bir kısmı hesap görmeden, doğrudan doğruya. Bir kısmı ise kolay bir hesapla. Üçüncü kısmı da Cehenneme girdikten sonra Peygamberimizin şefâatıyla Cennete gireceklerdir.»

Bu hususta çok geniş tafsilât varsa da bu kadarıyla iktifa yeter zannederim.

17. MESELE:

Peygamberimizin mi'racının hak olduğunu bilmektir.

Her kim bu mi'racı ve âyetleri reddederse kâfir olur. Âyetleriyle Beyt-i Makdis'e gidişini tasdik edip mi'raçı, yani semavata urucunu inkâr eder veya semavata çıkıp - çıkmadığını bilmem derse buna mübtedi' derler.

Mi'rac hakdır. İbn-i Mes'ud'dan rivâyet edilen hadîs-i şerifte Cenâb-ı Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem

Efendimiz hazretleri İbrahim Aleyhisselâmı gördüğünü ve onunla konuştuklarını ve mi'raçtan dönerken de:

«Ya Muhammed, ümmetine benden selâm söyle ve onlara de ki: Cennet çok güzel bir yerdir, ibadet ve hayırlarınızı süratli yapıp Allah Teâlâ'nın rızasını isteyiniz...» hadisini sonuna kadar rivâyet eder.

Bunda düşünülecek hiçbir şey yoktur. Şu kadar mesafe, şu kadar ışık saatı bunların hepsi kullara göredir. Allah'ını iyi bilen, bu işte hiç tereddüt etmeden âmenna deyip tasdik eder.

Cebrail Aleyhisselâm'ın getirdiği haberlerin de aynı mesafeden olduğunu unutma. İtiraza da kalkma ki ne bid'at sahibi olasın ne de küfre giresin.

18. MESELE:

Herkesin, kıyamet gününde yaptıklarını yazan kitabı okuyacağını hak bilmesi lâzımdır.

Her kim bunu inkâr ederse kâfir olur. Çünkü mevzu ile alâkalı âyet-i kerîmeler sarihtir, açıktır.

Allah Teâlâ buyurdu:

وَكُلَّ اِنْسَانٍ اَلْزَمْنَاهُ طَائِرَهُ فِي عُنُقِهِ وَنُخْرِجُ لَهُ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَيهُ مَنْشُورًا * اِقْرَأْ
كِتَابَكَ كَفَى بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا

«Herkesin (dünyadaki) **amel** (ve hareket) **ini kendi boynuna doladık. Kıyâmet günü onun için bir kitap çıkaracağız ki neşredilmiş olarak kendisine kavuş** (up şöy-

le çat) **acak: Oku kitabını, bugün sana karşı, iyi hesap görücü olarak kendi nefsin yeter.»**[1]

Bir diğer âyette de şöyle buyuruluyor:

«(Hatırla) **o gün** (ü) **ki insan sınıflarından her birini biz imamlarıyla** (rehberleriyle) **çağıracağız. Artık kimin kitabı sağından verilirse onlar kitaplarını, en küçük haksızlığa uğratılmaksızın** (kendileri) **okuyacaklardır.»**[2]

Bu âyet-i kerîmelerin delâletiyle, kıyâmette herkesin yaptığı ameller, kitap halinde yazılı olarak eline verilecek ve böylece kendi hesabını kendisi görüp bilecektir ki bunlar aynen insanoğlunun gözleri önünden bir kere de ölürken geçirilecektir.

Cenâb-ı Hak cümlemize uyanıklık ihsan etsin de o gün okuyacağımız kitaba iyi hallerimiz geçsin. İbâdât ü tâatlarımızla dolu olup, bizi mahcub edecek kötü, çirkin yazılardan muhafaza buyursun.

Bunun da en kolayı her gün sabah ve akşam istiğfara devamla seyyieleri sildirmek. Bahusus seyyidü'l-istiğfârı hiç unutma. O da şudur:

اَللّٰهُمَّ اَنْتَ رَبِّى لَاۤ اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ خَلَقْتَنِى وَاَنَا عَبْدُكَ

وَاَنَا عَلٰى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ اَعُوذُبِكَ مِنْ

شَرِّمَا صَنَعْتُ اَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَىَّ وَاَبُوءُ بِذَنْبِى

فَاغْفِرْلِى ذُنُوبِى جَمِيعًا فَاِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ اِلَّا اَنْتَ

Zira istiğfarların faydası hem dünyada senin, her tür-

[1] el-İsrâ: 13, 14.
[2] el-İsrâ: 71.

lü sıkıntılardan kurtulmana ve hem de rızkının bol olmasına sebebtir. Onun için istiğfarı ganimet bil ve unutma.

19. MESELE:

»Kıyâmet gününde herkesin hesab göreceğini hak bilmektir.

Her kim hesabı inkâr eder ve âyetleri de inkâr ederse kâfir olur. Çünkü âyet-i kerimeler açıktır. Her gün sûre-i Fatihada okuduğumuz: **«Hesab gününün sahibidir** (Allah).» meâlindeki âyetle yine:

اِقْرَأْ كِتَابَكَ كَفٰى بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ

«Sana karşı, iyi hesab görücü olarak kendi nefsin yeter.»[1] âyeti ve yine:

فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا

«Kolayca bir hesap ile muhasebe edilecek o»[2] âyetleri hesab günü hakkında pek sarihtirler.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hazretleri de bir keresinde mal ve mülkten bahsolunduğunda şöyle buyurmuşlardır :

«Helâline hesab, haramına da azab vardır.»

20. MESELE:

Her mü'min, âhirete geçeceğimiz sırat köprüsünü hak bilmelidir.

---

[1] el-İsrâ : 14
[2] el-İnşikak : 8

Bu hususstaki âyet-i kerimeler onu açıkça haber vermektedirler.

Allah Teâlâ buyurdu :

وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَى رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا ثُمَّ
نُنَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثِيًّا وَإِذَا تُتْلَى عَلَيْهِمْ
آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ
خَيْرٌ مَقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا

«Sizden hiçbiriniz müstesnâ olmamak üzere ille oraya (Cehenneme) **uğrayacaktır. Bu, Rabbinin üzerine kat'i olarak aldığı, kaza ettiği** (bir şey) **dir. Sonra takvaya erenleri kurtaracağız. Zalimleri ise orada diz üstü düşmüş bir halde bırakacağız».**[1]

Yine Allah Teâlâ buyurdu:

«Çünkü Rabbin şüphesiz ki rasat yerindedir.»[2]

Bu sırat köprüsünün üzerinde yedi köprü yani yedi geçit vardır ki her birisi bin sene çıkış, bin sene iniş, bin sene de düzlük bir uzaklıktadır. Bu köprü kıldan ince, kılıçtan keskin ve karanlık geceler gibi karanlıktır.

Her köprüde kul durdurulur ve sorguya çekilir. Cevap veren geçer, cevap veremeyenin vay haline!

Birinci köprüde sorgu imandandır. İmanı olmayanların vay haline!.

[1] Meryem : 71, 72, 73

[2] el-Fecr : 14

İkinci köprüde namazdan
Üçüncü köprüde zekâttan.
Dördüncü köprüde oruçtan.
Beşinci köprüde hacdan.
Altıncı köprüde cenabetten temizlenmekten.
Yedinci köprüde ana ve baba haklarından.

Bunların Amme Sûresi'nin içinde daha geniş tafsilâtı vardır. Bize düşen vazife, bu sırat köprüsüne inanmaktır. İmanın icabı da budur.

21. MESELE:

Cennet ve Cehennemin mahlûk olduklarına inanmak, hak ve gerçektir demek lâzımdır.

Bunun inkârı küfrü muciptir. Zira âyet-i kerîme ile sabittir. Bunların mevcudiyetini inkâr tabiatıyla âyetleri ve ve Kur'an'ı inkâr olur ki bu da küfrü icab ettirir ve bâtıl mezheblerden Cühemî mezhebine dahil olur.

Bizim imanımıza göre Cennet ve Cehennem hazır, yapılmış iki yerdir ve Âdem Aleyhisselâm girip orada sakin olmuştur ve oradaki ağaçtan yememesi de kendisine tavsiye edilmişti. Bu husus şu âyetlerle sabittir.

Allah Teâlâ buyurdu :

وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا
حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ
❊ فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ وَقُلْنَا
اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ
وَمَتَاعٌ إِلَى حِينٍ

«Ve demiştik ki: Ey Âdem, sen eşinle beraber Cennette yerleş, ondan (Cennetin yiyeceklerinden), **neresinden isterseniz ikiniz de bol bol yeyin.** (Fakat) **şu ağaca yaklaşmayın. Yoksa ikiniz de** (nefsine) **zulmedenlerden olursunuz.**

Bunun üzerine Şeytan onları (n ayağını) **oradan kaydırıp içinde bulunduklarından** (onun ni'metlerinden) **onları çıkarıverrniş** (mahrum ediverrniş) **di.»**[1]

Eğer Cennet olmasaydı Âdem Aleyhisselâm nerede sakin olurdu? Şeytanın da onun oradan çıkmasına sebeb olması onların varlığına başlıca delildir.

Cenâb-ı Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hazretlerine de mi'rac gecesinde Cennet, Cehennem, huriler vesair lezzetler, nimetler ve azabların da çeşidi gösterilmiş idi.

Cenâb-ı Hak hepimize o Cenet evini nasib etsin de Cehenneminden muhafaza buyursun. Âmin.

22. MESELE:

Kulun kıyâmet gününde Allah Teâlâ'nın, vasıtasız hesab edeceğini bilip, inanmasıdır.

Allah celle ve alâ kıyâmet gününde kullarına, yaptıklarını vasıtasız olarak bir anda soracak ve kullar da Cenab-ı Hakk'a bir anda cevap verecektir. Bu husustaki âyet-i kerîmeler sarihtir.

Allah Teâlâ buyurdu :

فَوَرَبِّكَ لَنَسْـَٔلَنَّهُمْ اَجْمَعِينَ ۝ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ

---

[1] el-Bakara : 35, 36

«İşte Rabine andolsun ki onlara, topuna yapmakta oldukları şeyleri elbette soracağız.»[1]

Allah Teâlâ buyurdu :

وَوُضِعَ الْكِتَابُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ
يَا وَيْلَتَنَا مَالِ هَذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا
وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا

«Eyvah bize, derler. Bu kitâba ne olmuş, küçük, büyük hiçbir şey bırakmayıp onları saymış!»[2]

Allah Teâlâ buyurdu :

الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَى أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ
وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

«O gün ağızlarının üstüne mühür basarız. Ne irtikâb ediyorduysalar bize elleri söyler, ayakları (ve diğer uzuvları) **da şahidlik eder.»**[3]

Allah Teâlâ buyurdu :

«Derilerine, (Niçin aleyhimize şâhitlik ettiniz?) **derler. Onlar da,** (Her şeyi konuşturan Allah bizi de konuşturdu. İlk defa sizi o yaratmıştır. Yine O'na döndürülüyorsunuz) **derler.»**[4]

---

[1] el-Hicr : 92, 93
[2] el-Kehf : 49
[3] Yâsin : 65
[4] Fussılet : 21

Hz. Allah o gün müînimiz olsun. Çok dehşetli bir gün. İnsan, bu sorguların cevabında hiç kaçamak yolu da bulamayacak, hepsini bir bir itiraf edecek, hatta ağızlar mühürlenip eller söyleyecek, ayaklar da yaptıklarına şehadet edecek ve insan, şaşkınlığından azalarına karşı: Neden böyle söyleyip bir de şehadet ediyorsunuz, bu bizim aleyhimize değil mi, diye azaları tenkîd etmeye kalkışınca, azalar da :

— Ne yapalım, elimizde ne var ki, her şeye gücü yeten ve her şeye istediğini konuşturmağa kadir olan Allah celle ve alâ bizi böyle söyletti, diyecekler.

Yani o gün saklayacağımız hiçbir şey yoktur. Zaten amel defterlerimizde hepsi olduğu gibi yazılı, neyi inkâr edebilirsin.

Onun için her gün ve her saat hemen istiğfarlardan başka çaremiz yoktur. Hak muînimiz olsun.

23. MESELE:

Cennet ile tebşîr olunan on sahabiyi tasdik etmek gerektir.

Bunları veya bunlardan birisini ta'n etmek bid'atcıların işdir, dâll ve mübtedi' olur. Bunların isimleri de şöyledir :

1 — Ebû Bekr,
2 — Ömer,
3 — Osman,
4 — Ali,
5 — Talha,
6 — Zübeyr b. Avvam,
7 — Sa'd b. Ebî Vakkas,

8 — Saîd b. Zeyd,
9 — Abdurrahman b. Avf,
10 — Ebû Ubeyde b. Cerrah.

Bu zevat-ı muhterem bizzat Allah Resûlü tarafından Cennetle müjdelenmişlerdir. Cenab-ı Hak kendilerinden razı olsun.

Bunların menkıbelerini yazmağa gücümüz de yetmez, kâğıtlarımız da. Hepsi bu dine çok büyük hizmet ve fedâkarlıklar yapmışlardır ki bu devlete mazhar olabilmişler. Malûmdur ki bütün mükâfatlar, hep emeklerin mukâbilidir. Kısaca Talha radıyallahu anh'ın bir menkabesini yazayım da fedakârlık bakın nasıl oluyor:

Malûmdur ki Uhud muharebesinde bir aralık düşman, merkeze kadar sokulmuş, bütün güçleriyle Peygamberimizin üzerine saldırmaktaydılar. O anda mübarek Talha (R.A.) Peygamberimizin önünde siper olmuş, bir taraftan müdafaa yaparken bir taraftan da düşmanın daha fazla yaklaşmasına mani olmak için mütemdiyen ok atıyordu. İşte böyle bir fırtına içerisinde bulunduğu zaman âdeta kendi varlığını unutmuş, Peygamberimizin muhafazasına çalışmakta iken aldığı yaraların (büyük - küçük) sekseni geçtiğini tarih rivâyet eder.

Hele bir ikindi vakti, bahçesindeki o güzel manzaraları seyrederken ikindi namazında cemaata yetişemediğinden bahçesini derhal vakfetmiştir.

Cenâb-ı Hak cümlemizi onların şefâatlarına nail eylesin. Âmin.

24. MESELE:

Peygamberlerden sonra ümmetin en efdali Ebu Bekr radıyallahu anh'dir.

Ebu Bekri's-Sıddîk hazretlerinin efdaliyyeti hakkında gerek Kur'ân âyetleri ve gerekse Resûllullah sallallahu aleyhi vesselem'in haberi kâfidir: Bir kere, hicret esnasında mağarada Resûlullah Efendimizle başbaşa kalmışlardır. İkincisi bütün varlığını Resûlullah uğrunda feda etmiştir. Üçüncüsü de kızı Hz. Âişe'yi Resûlullah Efendimize nikâh etmişlerdir ve ümmetin ittfakıyla da halife olmuştur. Mağarada iken :

إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللّٰهَ مَعَنَا

«Peygamber, o vakit arkadaşına (Ebu Bekri's-Sıddîk'a) **: Tasalanma, Allah hiç şüphe yok, bizimle beraberdir diyordu.»**[1] meâlindeki âyet-i kerime nâzil olmuştur. Tabiî orada iken düşmanları onları bulsalardı yok edeceklerdi. Bunun için Cenâb-ı Hak onları teselli makamında bu âyeti inzal buyurmuş ve Resûlullah Efendimiz de: Ne korkarsın ya Eba Bekr, eğer düşman bizi bulursa bak buradan Cenâb-ı Hak bizleri kurtarır, onlara teslim etmez diye ona mucizeler gösterdi.

Kureyş müşrikleri o gece Resûl-i Ekrem Efendimize suikast etmeğe niyet etmişlerdi. Bu haberi Cenâb-ı Hak melekleri vasıtasıyla kendisine duyurdu. O da yatağına Hz. Ali Efendimizi yatırıp kendisi Ebu Bekri's-Sıddîk hazretlerinin evine gitti ve beraberce gece vakti Mekke'den çıkıp saklandıkları mağaraya gelip orada gizlendiler.

Müşrikler Peygamberimizi bulabilmek için izini arayıp mağarayı buldular. Şeytan da aralarında mutlaka buradadır diyordu. Fakat Cenâb-ı Hak örümceklere ilham ederek mağaranın kapısının ağzını kalın bir şekilde ördüler. Güvercinler de yumurta yaptılar. Düşmanlar mağara-

---

[1] et-Tevbe : 40

nın etrafında dolaşıyorlar ve muhakkak buradalar diyorlar. Fakat örümcek yuvası ve kuşun yumurtası üzerinde oturması onlara burada kimse yoktur zannını verdi ve nihayet bırakıp gittiler. Halbuki şöyle eğilip bir baksalar onları orada göreceklerdi. Cenâb-ı Hak himaye edince bak nasıl koruyor. Onun için bizim de o Allah'a öylece sarılmamız lâzımdır.

Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem buyururlar ki:

«Ben her kime İslâmiyeti arzetti isem hepsi biraz tereddüt edip tehir ettiler. İlla ki Ebû Bekr, hiç düşünmeden ve tereddüt etmeden hemen iman etti.»

25. MESELE:

Yine mü'minlerin bilmesi lâzımdır ki Ebu Bekr'den sonra halkın efdali Hz. Ömer radıyallahu anh'tir.

Müşarün - ileyh ikinci halifedir. Efdaliyyeti kitap ve sünnetle sabittir.

Şu âyet-i kerîmede ona işaret vardır:

يَاأَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللّٰهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

«Ey Peygamber sana da, mü'minlerden senin izince gidenlere de Allah yeter.»[1]

Efendimiz salallahu aleyhi vesellem de:

«Benim gökte ve yerde iki vezirim vardır. Göktekiler Cibril ve Mikâil. Yerdekiler de Ebu Bekr ile Ömer'dir.»

---

[1] el-Enfal: 64.

Hz. Ömer'in iman edişi çok ilgi çekici : O da Mekke müşrikleri gibi müslüman olanlara ve Peygamberimize karşı, Cenâb-ı Peygamber de Hz. Allah'a duâ buyuruyorlar ki :

«Ya Rab bu dini Ebu Cehil veya Ömer'le teyid eyle, kuvvetlendir.»

Hz. Ömer bir gün kızkardeşinin evine gider. Halbuki kızkardeşi de müslüman olmuştu. Tâha sûresinden nâzil olan bazı âyetleri okumakta iken Hz. Ömer içeri girdi ve ne okuduğunu sordu. O da okudu. Hz. Ömer'i derin bir düşünce aldı, o da iman etmeğe karar verdi ve Resûlullah'ın bulunduğu eve gitti. Resûlullah Efendimiz kendisini karşıladı ve kucakladı. Hz. Ömer de iman edip İslâmların arasına karıştı. 36 erkek müslüman, 4 de kadın vardı ki hepsi henüz kırk kişi olmuşlardı ve bugüne kadar da namazlarını evlerde gizli olarak kılıyorlardı.

Hz. Ömer'in imanından sonra namaz, Kâbe'de âşikâr olarak kılınmağa başladı. Sonra bütün müslümanlar, hicret ederken, Medine-i Münevvere'ye giderlerken gizlice yapıyorlardı. Fakat Hz. Ömer hicret sırasında kendini gösterdi ve şöyle dedi:

«Ben de Medine-i Münevvere'ye, Peygamberin yanına gidiyorum. Çocuklarını yetim bırakmak, karısını dul bırakmak isteyen peşimden gelsin!» Bu suretle serbestçe gelip Medine-i Münevvere'de Resûlullah Efendimize iltihak etmiştir.

11 küsur sene halifeliği vardır. Halifeliği esnasında Acemistan, Mısır, Suriye ve Irak İslâm ülkelerine katılmışlardır. Kendisi gayetle salabet-i diniyye sahibi olduğundan adaleti ile meşhurdur.

Devlet işi görürken devletin mumunu yakar, devlet işi bitince de kendi mumunu yakar. Sofrada ancak yedi

lokma ile iktifa ederdi. Halifeliği esnasında bile giydiği elbisenin bir çok yerleri eskimiş ve yırtılmış olduğu halde onları diker öyle giyerdi.

Mevlâ şefâatına nail eylesin. Menakıbı çok uzundur, menkabe kitaplarına müracaat oluna.

26. MESELE:

Ebu Bekr ve Ömer'den sonra ümmetin efdali Hz. Osman'dır.

Üçüncü halifedir. Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellemin iki kızıyla evlenmiştir. Birinci kızı vefat edince; Cenâb-ı Peygamber ikinci kızını da vermişti. Kur'ân-ı Azimüşşanı toplayıp yazdırmış. Hilâfeti de 13 seneye yakındır.

Müşarün - ileyh hakkında Cenâb-ı Peygamber : Kırk kızım olsaydı hepsini birer birer (ona) nikâh ederdim, buyurmuştur.

Yine Resûlullah Efendimiz: **«Ey Osman sen benim dünya ve âhiret dostumsun, beni Peygamber olarak gönderen Allah hakkı için!.»**

Osman b. Affan kıyâmet gününde ümmetin günahkârlarından ve Cehenneme girmeğe müstahak 70.000 kişiye şefâat edecektir.

Tebûk gazasında yaptığı fedakârlığından nâşi: **«Bundan sonra Osman'a hiçbir şey zarar vermez.»** buyurulmuştur.

Bu mübarek zatın İslâm'a çok büyük iyilikleri vardır: Ehl-i Medine'nin suyu yoktu, bir yahudinin kuyusundan alıyorlardı. Fakat her zaman vermek istemezdi. Hz.

Osman o kuyuyu satın alıp müslümanlara hediye etmiştir.

Nihayet bu mübarek zâtı hânesinde şehid ettiler. Ehl-i Medine, eşkiyaları dağıtmak için her ne kadar izin istediyseler de; «benim için ümmet-i Muhammed'den bir kişinin bile burnunun kanamasını istemem, çünkü benim için dövüşüp şehid olacaklar!..» Caniler şehid ettikten sonra cenazesinin defnine bile bir müddet müsaade etmemişlerdir ve Bakî denilen mezarlığın dışına gömülmüştür. Sebebi de: «Sen hep akrabalarını himaye ediyorsun» teranesi. Elbette ki umur-ı devlette en emin kimseler akraba-i taallukattır.

Bu devirde de İslâm orduları bir çok fütuhatlar yapmışlarsa da Hz. Osman'ın şehâdetiyle fitne kapıları açılmış ve nihayet Hz. Ali (R.A.) ile Cemel Vak'ası, daha sonra da Hz. Ali ile Muâviye hâdiseleri patlak vermiş ve bu yüzden ehl-i İslâm pek çok zarar görmüştür.

27. MESELE:

Yine bilmek lâzımdır ki : Ebu Bekr, Ömer ve Osman'dan sonra ümmetin efdali Hz. Ali'dir.

Hilafeti haktır. **«Benden sonra hilafet 30 senedir»** buyurulmuştur. Bu da Hz. Ali'nin zamanında tamam olmuştur.

«Ya Rab, Ali'nin sevdiklerini sen de sev ve Ali'nin buğzettiklerine sen de buğz eyle!»

«Ya Ali, Musa aleyhisselâm Harun'a nasılsa, sen de bana öylesin.»

«Ben, Cenete girdim ve Cenetin kapısında : Lâ ilâhe illallah Muhammedürrasûlullah ve Ali de Resûlullahın

kardeşidir diye yazılı gördüm» gibi taltifat-ı risâletmeâb'a nail olan bir zât-ı pak-i muhteremdir.

Hz. Ali (R.A.) demişler ki:

كَفَى بِى عِزًّا أَنْ تَكُونَ لِى رَبًّا
وَكَفَى بِى فَخْرًا أَنْ أَكُونَ لَكَ عَبْدًا

«Bana izzet olarak yeter senin benim Rabbim olmaklığın!
Bana iftihar olarak yeter benim de sana kul olmaklığım.»

Müşarün - ileyh'in bir diğer sözü :

«İstediklerine yedir; sen onun emiri olursun. Kime muhtaç olursan sen de onun esiri olursun.»

Ne kadar şayan-ı dikkat bir ders.

Diğer bir sözü :

«İnsanın, Rabbisini bilerek yaşlı halinde ölmesi, genç yaşında ölmesinden —velev ki Cennete girse dahi— hayırlıdır.»

Yine buyurmuşlar ki:

«İlimsiz ibadette hayır yoktur, fehimsiz ilimde de hayır yoktur ve tefekkürsüz kıraatta (Kur'an okumakta) da hayır yoktur.»

Hz. Osman'ın katlinden sonra yemek bile yemediğini rivâyet ederler.

Kış mevsiminde üşürdü de; ona «Beytü'l-maldan bir elbise alsanız» dedikleri zaman: «Ben, müslümanların Beytü'l-malından bir şey eksiltmek istemem» buyururlardı.

Nihayet bu insanlar, bu mübarek zâtı da camie giderken şehid ettiler. Allah'ın hikmeti 14 erkek evlâdı olmuş, fakat, beşinden nesli gelmiştir: Hasan, Hüseyin, Muhammed b. el-Hanefiyye, Ömer ve Abbas radıyallahu anhüm ecmaîn.

28. MESELE:

Ashab-ı kiram hakkında lâyıksız söz konuşmamak gerekir.

Gerek ashab-ı kiram arasında vaki münazaalardan ve gerekse herhangi bir sebebten nâşi onların aleyhinde konuşmaktan kaçınmak lâzımdır. Zira o münazaalar bir içtihadın neticesidir. Malûmdur ki içtihadlarda hata olsa dahi yine içtihad sahibine sevab verilir.

Halbuki Cenâb-ı Hak ashab-ı kiram hakkında :

وَالسَّابِقُونَ الْاَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْاَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ
بِاِحْسَانٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَاَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي
تَحْتَهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا اَبَدًا

«Allah onlardan razı olmuştur, onlar da Allah'tan.»[1] diye onları medh ü senâ buyurmuş olması kâfi değil mi? Sonra da Cenâb-ı peygamber Efendimizin :

اَصْحَابِي كَالنُّجُومِ بِاَيِّهِمْ اِقْتَدَيْتُمْ اِهْتَدَيْتُمْ

[1] et-Tevbe : 100

«Ashabım yıldızlar gibidir. Hangisine uyarsanız menzile erersiniz.» medhiyyesi yetmez mi?

Yine Resûlullah :

مَنْ اَبْغَضَ اَصْحَابِى فَهُوَ مُنَافِقٌ

«Kim ashabıma kin tutarsa o münafıktır,» buyurmuştur.

Binâenaleyh, bu hususta dili tutmaktan daha lâyıklı bir şey yoktur. Çünkü Allah Teâlâ onlardan razı olduktan sonra artık başkasına söz söylemek düşer mi? Sonra onlar yıldızlar gibi hangisine uyarsanız, hidayet bulursunuz. Bunlara buğz edenlerin münafık kimse olduğu da açıklanmış olduğundan, onların aleyhinde hiçbir şey söyleme ve dikkat eyle. Onlar, o günün darlık ve zorluklarına karşı nasıl Resûl-i Ekrem'e sarıldılar ve O'nun için can ve başlarını ve mallarını feda ettiler. Bugün tarih bunlara hayran, insanlık'ta hayran.

Biz bugün, dünya zinetlerine ve dünyanın envai çeşit zevk ü safasına kendimizi kaptırmış gidiyoruz. Hani hangimizde sünnet-i seniyyeye dair bir alâmet var. Bazılarında bir sakal varsa da ona da saygımız yok. Yalanlar, yeminler, hileler, iftiralar, zulümler, içkiler, kumarlar, faizler, rüşvetler, isyan, kabahat, nikâhsızlık... Bunları unutup da Ashab-ı kiram aleyhinde ve daha doğrusu mü'min kardeşler aleyhinde konuşmak kime yakışır yahu!?.

Allah, cümlemizi afvetsin de kendisini ve Rabbisini bilen kullarından eylesin.

29. MESELE:

Allah Teâlâ'nın gazabı da vardır, rızası da vardır.

Bunlar, Cenâb-ı Hakk'ın sıfatıdır. Onun için, onun gerek gazabı ve gerek rızası Hâlık-ı zü'l-Celâl'da bir değişiklik yapmaz. Biz ise mahlûkuz, kızdığımız vakit hemen halimiz değişir, büyük hatalar işleriz. Rızamız da böyledir. Fakat Zu'l-Celâl'in ne gazabı ve ne de rızası onun haline hiçbir tesir yapamaz. Çünkü sıfatları mahlûk değil ki.

Herhangi bir şeyde değişiklik mahlûka aittir. Halikta tasavvur olunamaz. Binâenaleyh, Hâlık'ın gazabı ve rızası onun halini değiştiremez. Çünkü Hâlık'ın sıfatı da kendisi gibi kadîm ve değişmez. Onun için Cennet evi, Hâlık'ın rıza evidir, oraya razı olduğu kullarını kor. Öyle ise sen de onun rızasını kazanmağa bak, zira başka şeylerde hayır yoktur. Cehennem de gazab evidir, oraya da âsileri koyacaktır, sen de bundan çok sakın.

30. MESELE:

Cennetten mü'minler, Allah Teâlâ'yı bila misal ve la kayf göreceklerdir.

Rıza evi olan Cennetin Cennet oluşu oradan Cenâb-ı Hakk'ın görünmesidir. Bunda, ehl-i sünnetin hiçbir şek ve şüphesi yoktur. Yalnız bu görüşün nasıl olacağını Cenâb-ı Peygamber (S.A.S.) Efendimiz şöyle ifade etmektedir : Ayın ondördüncü gecesinde ayın tam şeklini, görünüşünü, herkes olduğu yerden pek açık ve güzel bir şekilde görmektedir. Bunun için bir toplantı yeri gibi bir kalabalığın toplanmasına hiç te lüzum yoktur, bu görünüşü tarife kimsenin gücü yetmez. Onun için, bilâ misal ve la keyf demekten başka çâre yoktur. Her kim inkâr ederse bid'at işlemiş olur ve mudillînden olur.

Âyet-i kerîmelerde pek açık olarak Cenâb-ı Hak, kullarının kendisini göreceklerini beyan etmektedir.

Allah Teâlâ buyurdu:

«Yüzler (vardır) o gün ter ü tâzedir, Rablerine bakacaktır.»[1].

Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem Hazretleri de buyurdu ki:

اَنَّكُمْ سَتَرَوْنَ رَبَّكُمْ كَمَا تَرَوْنَ هَذَا الْقَمَرَ

«Ayın on dördüncü gecesinde (şu) ayı birbirinize gösterebilmek için sıkışıp, üst üste yığılmanıza hacet kalmaksızın hepiniz nasıl zahmetsizce görüyorsanız; Rabbinizi de (öyle) göreceksiniz.»

31. MESELE:

Mü'min bilmelidir ki: Enbiyaların rütbeleri evliyaların rütbelerinden a'lâdır.

Her kim, evliyanın rütbesi nebilerin rütbesinden a'lâdır derse ona mübtedi' derler, ehl-i sünetin dışında kalmıştır. Veliler ancak, bulundukları devrin peygamberlerine tabidir. Zira peygamberlere itâat, Allah Teâlâ'ya itâat gibidir ve tâattır. Âyet-i kerîmede:

وَمَنْ يُطِعِ اللّٰهَ وَالرَّسُولَ فَاُولٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ

مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ اُولٰئِكَ رَفِيقًا

«Kim Allah ve Peygamberlerine itâat ederse işte onlar, Allah'ın, kendilerine ni'metler verdiği peygamberlerle, sıddıklarla, şehidlerle, iyi adamlarla beraberdirler. Onlar ne iyi arkadaştır...»[2]

---

[1] el-Kyamet : 22, 23

[2] en-Nisâ : 69

Allah Teâlâ buyurdu.

«Kim Allah ve Peygamberine itâat ederse (Allah) onu altından ırmaklar akan Cennetlere sokar ki onlar orada ebedi kalıcıdırlar.»[1]

Görüldüğü üzere, Allah Teâlâ'ya ve Peygamberlerine itâatın neticesinin o güzel Cennet olduğu bildirilmektedir ki evliyalar peygamberlerle kıyas bile olunamazlar. Zaten evliyaların evliyalığı, bulunduğu devrin peygamberine uymasının neticesidir. Peygamberlik Allah vergisidir. Evliyalar da o peygamberlere uyabildikleri nisbette velîlik mertebesine ulaşırlar. Maâzallah sonradan hatalara, günahlara düşünce, velîlikten azlolunurlar. Halbuki peygamberler masumdurlar, Allah Teâlâ onları korur ve hiçbir zaman peygamberlikten azlolunmazlar ve olunmamıştır.

Cenâb-ı Peygamber de bir hadisinde :

«Ben, Âdemoğlunun seyyidiyim, fakat bununla iftihar etmem» buyurmaktadır ki onun tevâzularının ne kadar büyük olduğunu bizlere göstemektedir.

Bundan anlarız ki, gerek dünya işlerinde ve gerek ilim ve âhiret işlerinde ne kadar yüksek mevkilere nail olursak olalım; bunu Allah Teâlâ'nın lütfu bilip büyüklenmemeli ve tevâzu sahibi olup kendini gurura kaptırmamalı ve halkın arasında kendisine bir mevki ve şöhret vasıtası yapmamalıdır ve yapmamağa da çalışmalıdır ki indi ilâhide derecesi yüksek olsun. Zira:

مَنْ تَوَاضَعَ رَفَعَهُ اللّٰهُ

«Tevâzu göstereni Allah yüceltir» buyurulmuştur.

---

[1] en-Nisâ : 13

32. MESELE:

Evliyanın kerametlerini kabul etmelidir.

Her kim evliyanın kerametini inkâr ederse o da mübtedi'dir, ehl-i sünnet haricidir. Âyetleri inkâr ederse kâfir olur. Çünkü âyet-i kerîmede :

قَالَ الَّذِى عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ اَنَا
اٰتِيكَ بِهِ قَبْلَ اَنْ يَرْتَدَّ اِلَيْكَ طَرْفُكَ

«**Nezdinde kitabtan bir ilim olan** (zat) : **ben, dedi gözün sana dönmeden** (gözünü yumup açmadan) **evvel onu sana getiririm.**»[1]

Bu zât, Süleyman aleyhisselâmın veziri Âsaf'tır. Kendisi velîdir, peygamber değildir. Süleyman aleyhisselâmın kavmindendir.

Süleyman aleyhisseâmın kavminden velî olsun, evliya olsun da, Muhammed Mustafa aleyhisselâmın ümmetinden olmasın hiç olur mu? Halbuki Peygamberimiz de Süleyman aleyhisselâmdan hayırlı, ümmeti de yine Süleyman aleyhisselâmın ümmetinden hayırlıdır.

Yine İsa aleyhisselâmın annesi hazreti Meryem'e Cenab-ı Hak kuru ağaçtan meyve veriyordu ve yine Meryem'in odasında kış vakti yaz meyveleri ve yaz mevsiminde de kış meyveleri bulunurdu da, Hz. Zekeriyya aleyhisselâm:

— Bunlar sana nereden geldi? diye sorunca:

— Allah tarafından, demişti.

Hz. Meryem de peygamber değildir.

Ashab-ı Kehf'in durumlarını da düşün. Onların ara-

[1] en-Neml : 40

sında bir de köpek vardı. Bu da o Ashab-ı Kehf ile Cennete girecektir ki, iyi kimselere hizmetin mükâfatıdır. Dokuz hayvan daha vardır cennetlik.

Ashab-ı Kehf'in isimleri şöyledir: Yemlîhâ, Mekselinâ, Meslinâ, Mernûş, Debernûş, Sâzenûş, Kefeştatâyûş. Kendilerine sâdık olan köpeklerinin adı da Kıtmîr'dir.

Bunlar da dinlerini korumak için memleketlerini terkedip bizim Tarsus'daki mağarada saklanıp, üçyüz küsûr sene orada uyuduktan sonra uyanmışlar ve neticede yine oraya gömülmüşlerdir. Bazıları başka yerde olduklarını da rivâyet ederler. Gâzianteb'in bir kazasında olduğu da rivâyetler arasındadır.

Yine bir adam; bir velî bir gece kalkıp Beytullah'a gidip geliyormuş dediğinde; karşısındaki kişi hiç böyle şey olur mu derse çok hata eder. Peygamberimiz bir gece mi'rac yapmadı mı? Gittiği yeri ölçmek bile mümkün değil. Daha neye düşünürsün: Mü'min mi hayırlıdır, kâfir mi?! diye.

Baksana Şeytan aleyhillâne bir anda şark ile garb arasında elektrik gibi gidip gelmiyor mu?

Ah zavallı, sakın kerâmat-ı evliyayı inkâr etme, o kerâmet bak sende de mevcut, fakat ne yazık farkında değilsin.

«Andolsun ki biz, Âdemoğullarını üstün bir izzet ve şerefe mazhar kılmışızdır.»[1] diyen Allah Teâlâ değil mi? Cenâb-ı Hak cümlemizi kâmilîn zümresinden eylesin. Âmin.

---

[1] el-İsrâ : 70

33. MESELE:

Allah Teâlâ hazretlerinin dilediğini yapmasıdır.

Cenâb-ı Hak dilediğini yapar, istediği gibi hükmeder ve işine kimseyi karıştırmaz, herkes yaptığından mes'uldür. Nitekim Kur'an'da şöyle buyurulur :

يَمْحُوا اللّٰهُ مَا يَشَاءُ وَيُثْبِتُ

«Allah ne dilerse mahveder ve vücudagetirir[1].

Cenâb-ı Hak bir şey murad ettiği vakit o şey derhal olur. İnsan da işinin sonunu bilemez. Onun için kendi iradesine değil, Hakk'ın iradesine teslim olması gerekir ve bunun kadar tatlı ve güzel bir şey de yoktur. Sonra insan, bugünkü haline hiç te güvenemez. Gerek zengin, gerek fakir, gerek âlim, gerek câhil, gerek sofu, gerek kalendermeşrep hiçbirisi bâki değil. Bugün bile göregeldiğimiz hallerdendir ki dünün zengini bugün pek fakir ve dünün fakiri de bugünün en zenginleri arasında. Diğerleri de buna göredir. Bugünün sofusunun yarın ne olacağını kim bilebilir. Bunlar hep bizim meçhûlümüz, Hakkın malûmu olan şeylerdir.

Vaktiyle bir derviş varmış. Şeyhini Levh-i Mahfuz'da Cehennemlik olarak görmüş, fakat bir türlü şeyhine söyleyememiş. Nasılsa bir gün fırsat düşmüş, derviş bu gördüğünü şeyhine güzelce anlatmış. Bakınız ve dikkat ediniz, şeyh nasıl karşılık veriyor:

— Evlâdım o yazıyı ben tam kırk seneden beri görmekteyim. Benim vazifem Allah Teâlâ'ya kulluktur, Al-

---

[1] er-Rad : 39

lah'ın işine karışmak elbette kula yakışmaz demiş. O beni nereye korsa kor, ister Cennete ister Cehenneme. Yeter ki O benden razı ola!

Ertesi gün bir de bakarlar ki Levh-i Mahfuz'daki yazı değişmiş, ehl-i Cennet olarak yazılmış. Bu ders bize yeter zannederim.

Hz. Ömer (R.A.) şöyle duâ ederlermiş :

«Ya Rab, eğer benim ismimi şakîler divanında yazdıysan o yazıyı, oradan saidler divanına çevir ya Rab.»

Biz de böyle deyip Allah Teâlâ'nın fazl u keremini ve hakkımızda hayırlar ihsanını ve süeda defterine yazılmamızı dâima isteyelim.

34. MESELE:

Peygamberlerin ve mü'minlerin akıllarıyla, küffârın akıllarının bir olmadığına inanmak ve bilmek lâzımdır.

Kâfirlerin şunu, bunu yapmaları akıllarının çokluğuna katiyyen delâlet etmez. Her kim, kâfirlerle mü'minlerin akılları müsâvidir derse bid'at sahibidir.

Akıl beş derece üzerinedir :

1 — Akl-i garîzî,
2 — Akl-i tekellüfî,
3 — Akl-i ataî,
4 — Akl min ciheti'n-nübüvve,
5 — Akl min ciheti'ş-şeref.

Akl-i garîzî denilen akılda, bütün halk, cemî'-i küffar müsâvidir. Umûmi bir akıl demektir. Herkes bu aklıyla Hâlik'ı bulur. Amma bu akıl insanların tekemmülüne kâfi değildir.

Akl-i tekellüfi dedikleri akıl, çok gayret gösterip, ulemâ ve hükemâ ile oturup, sohbetleriyle aklını, çalışması nisbetinde arttırır veya olgunlaştırır.

Üçüncü akıl ise **Akl-i ataî** dedikleri akıldır ki, küffârın bu akılda hiçbir nasibi yoktur. Mü'minlerle nebîler bu akılda müsâvidirler.

Nübüvvet cihetinden verilen akılda ise mü'minlerin nasibi yoktur. Yalnız bu akıl hâsseten peygamberlere verilen bir akıldır ki bu akıl ile halkın irşâdına hizmet ederler.

Bir de **şeref** cihetinden bir akıl vardır ki o da yalnız bizim peygamberimiz (S.A.S.) efendimize verilen akıldır. Bu akılda halkın hiçbir nasibi yoktur ve Allah Teâlâ hazretleri Peygamberimize verdiğini ne insanlardan ve ne de meleklerden hiçbirisine vermemiştir.

«Hiç şüphesiz büyük bir ahlâk üzerindesin sen.»[1] âyeti yetmez mi dersiniz.

Vehb b. Münebbih der ki: Ben, doksan bir kitap okudum ve hepsinde gördüğüm şu: Dünyanın evvelinden âhirine kadar bütün mahlûkatın aklı toplansa da Peygamberimizin aklının yanına konsa, onların akılları Peygamberimizin aklı yanında bütün çöllerde olan kumların yanındaki bir kuma benzer.

Cenâb-ı Hak, aklı bin parça edip 999'unu Peygamberimize, bir tanesini de halktan dilediğine verir.

Şimdi sen, ne söylersen söyle, kimi beğenirsen beğen. Amma, bu taksimi unutma. Seveceğini ona göre sev, kimin arkasına takılacaksan ona göre takıl da sonra pişman olma. Dinsizlerin haline bakma, onların bugün gökte uç-

---

[1] el-Kalem : 4

tuklarına aldanma. Senin peygamberin gökte değil, göklerin üstünde bir gecede, Cennet ve Cehennemi de görerek, peygamberlerle de görüşerek, hem de Hak sübhanehû ve Teâlâ'yı da görerek hem gitti ve hem de geldi. Bu gavurlar buna nasıl muvaffak olabilirler.

Muhyiddîn Arabî'nin de 36 miracı olduğunu unutma. Böyle bahtiyarlar daha pek çok var, sen de bunlara katıl ve Hakka ulaş.

35. MESELE:

Her mü'min bilmelidir ki Allah Teâlâ hazretleri mahlûkatını yaratmadan evvel de halik idi.

Cenâb-ı Hakk'ın hali hiçbir zaman değişmez, o dâima halıktır ve buna muhalefet ehl-i sünnetten çıkmaya kâfidir. Çünkü Allah Teâlâ'nın ulûhiyyeti ezelîdir, böyle olunca bütün sıfatları da ezelîdir. Bunu inkâr insanı küfre kadar götürür. Maâzallah. Zira Allah Teâlâ bütün eşyayı halkedendir, Vahidü'l-kahhâr olan odur.

36. MESELE:

Allah Teâlâ hazretleri zatıyla âlim ve kâdirdir.

Halik-ı zülcelâlin halkı yaratması ezelî olmakla beraber ilmi ve kudreti de ezelîdir. Hakikatta âlim ve kâdir olan Allah Teâlâ hazretleridir. Bakınız, yarattığı varlıkların hiçbirisinde bir eksiklik ve bir kusur bulmak mümkün değildir. Güneşin doğuş ve batışındaki intizama hayran olmamak mümkün değil. Hele o ay'ın hergün bir şekil alıp 15'nci günde tam şeklini alması; sonraki 15 günde de tedrici bir surette ufalıp bir ayın tamam olması, kullara ne büyük faydalar sağlamaktadır.

İlmi olmayan ve kudreti olmayan hiç böyle bir icad yapabilir mi? İlimde esas olan kemâldir. Bir kemâl olmadan böyle bir vücut meydana gelebilir miydi? Sonra insanın hilkati hepsinden daha a'lâ ve bütün görülen şeyler hep bu insan için yaratılmıştır. Bunu iyi bil de kadr ü kıymetini anla ve seni yaratana teşekkürle emrinden dışarı çıkma.

37. MESELE:

Her mü'min bilmelidir ki insanlar dünyada beş nevidir :

1 — Müşrik denilen ve Allah'dan başka ilah tanıyan, iki ve üç Allah tanıyanlar.
2 — Münafık.
3 — Günahsız mutî,
4 — Günahkâr, tevbekâr.
5 — Günahkâr, fakat tevbesiz.

Müşrik ve münafık olarak dünyadan çıkan, Cehennemde ebedî olarak kalır. Onun için buna çok dikkat eyle. Allah birdir de ve ondan şaşma. O, bu, ne derse desin kulağına koyma. Meselâ der ki: Güneş birdir, lâkin o güneşte hem sıcaklık var hem de ışık var; işte bu üçe Allah derler diye sana bazı masallar söylerler amma, hiç hararet ve ışık Allah olur mu? Allah, her noksan sıfattan münezzeh ve müberrâ ve her kemâl sıfatıyla muttasıftır, kemâline de hiçbir zaman zevâl ârız olmaz.

Günahsız mü'minle, günahlarına daima tevbe ve istiğfar eden kimse, dünyadan ayrılırken ve çıkarken bunların yerleri de Cennettir ve orada ebedî kalırlar.

Şimdi beşinci olarak, büyük günahlarına tevbe etmeden ölenler. Bu da Allah Teâlâ'nın meşiyyetine kalmış-

tır. İsterse fazl u keremiyle afvedip Cennete, isterse adliyle azab edip Ceheneme kor, sonra da şefâatcıların şefâatıyla Cehennemden çıkarıp Cennete kor. Âyet-i kerîmeler ve hadis-i şerifler de böyledir.

Cehennemin bir kapısını Cenâb-ı Peygamberimiz Cibril aleyhisselâm'dan sormuşlar:

— Burası kimler içindir?

O da :

— Senin ümmetinin günhkârları içindir, demiş. Bunun üzerine Cenâb-ı Peygamber çok ağladı ve evine girip tam yedi gün evinden çıkmadı. Ancak namaz için çıkardı ve kimse ile de görüşüp konuşmadı. Tâ ki Cenâb-ı Hak'tan şefâat gelinceye kadar. Cenâb-ı Hak buyurdu ki:

«Cehennemin yedi kapısı vardır. Bunlardan birisi senin ümetinden büyük günahlar işleyenler içindir, ki onlar dünyadan da tevbesiz olarak çıkmışlardır.»

Cenâb-ı Hak bunları günahları nisbetinde azab edip, sonra oradan çıkartıp fazlıyla ve Peygamberinin (S.A.S.) şefaâtıyla Cennetine koyacaktır.

Cenâb-ı Hak, cümlemizi o güzel Peygamberimizin şefâatına nail etsin. Âmin.

38. MESELE:

Yine mü'min bilmelidir ki Allah Teâlâ dilediğini işler ve buna kimse mani olamaz.

Onun dilemesi, onun hükmü ve adlidir ve bu hareketi onun zulmü sayılamaz. Çünkü mülk onundur, mülkünde tasarruf da ona aittir. Her kim, bu tasarrufundan naşi ona zulüm isnad ederse kâfir olur. Zira, bütün emir-

ler, işler O'nun elindedir. Her istediğini istediği gibi yapar.

Bazan bize, hoş gelmeyen ve kerîh gördüğümüz şeyler vardır ki bakarsınız sonra hayırlar doğar. Yine bazı hayır zannettiğimiz şeylerin altından da ne zararlar, felâketler doğar. Onun için bizim daima Haktan gelen herşeye razı olup, O'nun işine karışmamamız en güzel bir iştir.

39. MESELE:

İyi bilmelidir ki, mushaflar ve yazılan kitap hakiki bir Kur'ân'dır.

Biz onu okuruz, kitaplarımızda yazarız. Bu yazılan Kur'ân hakiki Kur'an'dır. Evet yazan biziz. Matbaalarımızda basılır, kâğıtlar da bizim yaptığımız kâğıtlardır. Bunlar, tabiî mahlûktur.

Fakat, o Cibril aleyhisselâm'ın Peygamberimize getirip okuduğu Kur'ân ise mahlûk değil, Halik-ı Zü'l-Celâl'ın kelâm sıfatıdır. Tabi bu da ezelî ve ebedidir. Hafızların okuduğu ve bizim de dinlediğimiz Kur'an, hakiki Kelâmullahtır. Bunda zerre kadar şek ve şüphe de yoktur. Ve bize bu Kur'an'ı okumakla da emretmiştir ki içindekileri öğrenelim ve ona göre de hareket edelim.

Allah Teâlâ Kur'ân'ı, kullarım hak yolu, doğru yolu, selâmet yolu öğrenip ona göre hareket etsinler de Cennetime girsinler ve Cehennemden de korunsunlar diye göndermiştir.

Sonra, Kur'ân-ı Azimmüşşanı Cenâb-ı Hak Cibril aleyhisselâma harfsiz ve sessiz olarak bildirmiş. Cibril aleyhisselâm da sesli ve harfli olarak Peygamberimize intikal ettirmiştir.

Kur'ân-ı Kerim, Hak kelâmı olduğu için onu abdestsiz ele almak katiyyen câiz değildir. Yüzünden okumak için de abdestli olmak gerektir. Ezberden abdestsiz okunabilse de, âdab-ı İslâmiyyeye muhalif hareket etmiş olur.

Zaten müslümanın abdestsiz gezmesi de doğru değildir. Yalnız sabilere, küçük çocuklara okuturken onlara müsamaha etmek câiz demişler.

Kur'ân-ı Kerîm, hak kelâmı değildir diyen, kâfir olur. Şüphe de öyledir. Eğer, Kur'an-ı Kerîm beşer sözü olsaydı şimdiye kadar çoktan kaybolur ve içine binbir masallar karışırdı. Lehülhamd, Kur'ân-ı Kerîm gönderildiğinde ne ise, bugün de aynıdır. Ne bir harf fazla ve ne de bir harf eksiktir.

Bir kelimesine itiraz, bir hükmüne itiraz, insanın dinden çıkmasına ve küfre girmesine sebeb olur. Onun için son derece dikatli olmak lâzımdır ve bütün müslümanların onu cân u gönülden okuyup, emir ve nehîylere muttali olup ve ona göre de hareket etmeleri en güzel bir yoldur. Hele çocuklarımıza mutlaka okutup, öğretmek, iman ve İslâm'ı bildirmek ve onları ibadet ve tâata alıştırmak başlıca vazifelerimizden olsa gerektir.

Cenâb-ı Hak cümlemizi dinine, kitabına sâdık, sevgili kullarından eylesin. Âmin.

40. MESELE:

Mü'mine lâyık olan, mecâzî değil, muhakkak îman-ı hakikî üzre olmasıdır.

Çünkü kişi üç halin birisinden hâli değildir: Ya mü'mindir, ya kâfirdir veya münâfıktır. Eğer iman-ı hakîkî üzre olmazsa o zaman kâfir, hakîkî kâfir olur.

Bir insan, haram helâl demedikçe ne kadar günah işlese kâfir olmaz, imanı sahîhtir ve hakîkî mü'mindir. Her kim (böyle bir günahkârın îmanına) iman-ı mecâzî derse mübtedi', yani sahib-i bid'attır. Meselâ bir kâfir îman etmedikçe ne kadar hayır ve sâlih ameller işlese o mecâzî kâfir değil, hakikî kâfirdir. Binâenaleyh, bir mü'min de ne kadar günahkâr olsa, onu hakîkî imandan çıkarmaz. Fakat şunu da unutmamalıdır ki, günahkâr kimselerin günahları her ne kadar onları iman-ı hakîkîden çıkarmazsa da; günahlar birike birike, toplana toplana, kalbini karartır da artık iman ile küfrü fark edemeyecek bir tehlikeye düşer.

Onun için günah, insanı kâfir yapmasa da küfre doğru sürükler olduğunu sakın unutma ve mümkün oldukça günahlardan, arslandan kaçar gibi kaç ki Allah'ın sevgili kullarından olasın.

Münâfık ise, kâfirden daha şerlidir. Hele bir de mason olursa vay haline. Bir türlü aklımız ermiyor ki bir müslüman nasıl mason olur? Bu insan ya delidir ya mecnûn.

41. MESELE:

Mü'min, şunu da bilmelidir ki kendinin hasmı olur da; dünyâda iken helallaşmadan ve tevbe etmeden ölürse hasenâtlarından alınıp hasımlarına verilecek, husûmeti nisbetinde.

Bu, Cenâb-ı Hakk'tan bir zulüm sayılmaz. Çünkü o gün verilecek ne para ve ne de mal var. Hasenâtından başka birşey yok ki verilsin. Binâenaleyh, Cenâb-ı Hakk ta onun hasenâtından alıp o mazlûma veriyor. Bazan insanın hiçbir hasenâtı kalmadığı gibi, bazan da o zavallı kim-

senin günahlarından alınıp o haksızlığı irtikâb eden hasmın defterine geçirilir. O zaman, o zavallının hasenâtından bir şeysi kalmadığı gibi bir de üstelik günahları yüklenince bu sefer yeri Cehennemden başka bir yer değildir, evvelce Cenneti beklerken...

Bakınız, haksızlık ne kadar fenâ. Dağlar gibi sevaplar bir anda mahvolmaktadır. Halbuki bu gibi haksızlıkların bir çok sebebi vardır: Bir kimse kardeşinin aleyhinde katiyyen konuşmamalı. Buna gıybet diyorlar ki âhirette bütün sevapları ellerinden gider, bir de o gıybet ettikleri kimselerin günahlarının yüklenmesi ne demek bilmem?

Geçen, **Kûtü'l-kulûb** adlı eserde şöyle bir şey gördüm, çok dikkate değer:

Bir gün, —malum olan bir Haccac-ı Zalim var ya— onun aleyhinde birisi konuşmuş. Orada Hazreti Ömer'in oğlu da varmış. Demişki:

— Haccac burada olsa, bu sözleri söyleyebilir misiniz? Adam:

— Ne mümkün demiş. O zaman Hz. Ömer'in oğlu o adama:

— Resûlullah zamanında böyle yapanlara münâfık derlerdi demiş.

Bugün ise, bilâpervâ herkes ağzına geleni söylemektedir ve hiç de korkuları falan yok. Cebinde bir sürü fetva var: Efendim, bunların aleyhinde konuşmak câiz. Affedersiniz sizin aleyhinizde konuşmak da câiz mi? Hayır, neden? Çünkü ben iyiyim, iyi kimseyim. Bu sözün de sana hem yeter hem artar. Çünkü Allah Teâlâ senin basîretini bağlamış. «... **Bunun için kendinizi** (beğenip) **temize çıkarmayın.**»[1] meâlindeki âyetten haberin bile yok. Buna inanmayan, ehl-i sünetin haricinde kalır. Mirastaki haksızlık-

---

[1] en-Necm : 32

lar da buna dâhildir, şeriat ahkâmına göre taksîm lâzımdır. Müftîlere mürâcaat gerektir.

42. MESELE:

Allah Teâlâ'dan tevfîk yapılan işle berâberdir.

Cenâb-ı Hakk'ın tevfîki olmadan hiçbir fiil husûle gelemez. İş evvelâ, tevfik sonra; bu olamaz. Veyahut tevfik evvelden, sonra iş husûle gelsin; bu da olamaz. Bu ikisi de ehl-i sünetin hâricindedir.

Ehl-i sünnet der ki: Tevfik-i İlâhi ile, yapılan fiil müsavîdir. Burada iki incelik vardır:

Birisi: Kul, bu işi ben yaptım diye kendine mal eder ki bu da doğrudan doğruya kaderiyye mezhebinin görüşüdür. Kaderiyye diyor ki: Hayır ve şer, hepsi bendendir, Allah bu işlere karışmaz.

Bir de cebriyye mezhebi vardır ki o da: ne olursa hepsi Allah'tandır der.

Kaderiyye kendisini ma'bud yapar. Cebriyye de kulluğu Allah'a izâfe eder ki ikisi de bâtıldır. Hak, ehl-i sünnetin dediği gibidir.

Bir insanın garaz ve maksadı, muradı, Allah'a tâat ve rızâsını kazanmaksa o fiilin meydana gelmesi için Cenâb-ı Hakk tevfîkını ihsân eder; o iş de meydana gelir, Hak da râzı olur.

Eğer, Hakk'ın râzı olmadığı bir iş, bir fiil ise; yine Cenâb-ı Hakk'ın tevfîkı ile o fiil meydana gelir. Amma Hak Sâbhânehu'nun rızâsı olmadığı halde. Şu kadar ki rezîl, rüsvâ olur ve yardımsız kalır.

Kaderiyye mezhebine mensûb olanlar; her işi ben yaparım der de halbuki ağzını yummadan bir «mim» harfini

bile söyleyemez. «B» demek için de yine dudakları yapıştırmak lâzımdır. Halbuki buna da muvaffak olamaz. Nerde kaldı her işi kendi yapabilmesi.

Cebriye mezhebine mensûb olanlar da: Her iş Allah'tandır diyerek kâfirleri bile ma'zûr görür. Bunlar ise hem bid'at hem de küfre kadar gider.

Bid'at, ma'lûm olsun ki onu işleyenin hiçbir ameli kabul olmaz. Ne farzı, ne nâfilesi ve ne de haccı. Tâ ki bid'atleri terk edinceye kadar.

Cenâb-ı Hakk, cümlemizi ehl-i sünnet yolundan ayırmasın. Âmin.

43. MESELE:

Yine her mü'minin bilmesi gerekir ki : İman, dil ile ikrâr, kalb ile tasdîkle olur.

Konuşmayanlarla ölüm tehlikesinde sükût edenler müstesnâ. Velâkin kalbte tasdîk lâzımdır.

İman, Allah Teâlâ'nın birliğini lisan ile ikrâr ve kalb ile tasdîktir. Kalbindeki imanı lisânen izhâr etmekle olur. Çünkü Allah Teâlâ birdir, eşi, dengi, benzeri misli yoktur. Hem işitir ve hem de görür. Bu da imanın tâ başıdır. Her kim diliyle söyler, «la ilahe illallâh» der, kalbiyle tasdik etmezse ona münâfık derler ki kâfirlerden daha beterdir. Kalbiyle Allah'ı bilir de lisânıyla söylemezse ona kâfir denir. (Vallahu a'lem).

Binâenaleyh, imân lisanla ikrâr, kalb ile tasdîktir.

44. MESELE:

Allah Teâlâ'yı kalbiyle bilip lisanla bilmezse yani söylemezse buna kâfir derler.

Lisanıyla ikrâr edip kalbiyle bilmezse buna da münâfık derler.

Yukarıda arzolunduğu gibi iman, dil ile ikrar, kalb ile tasdîkten ibârettir vesselâm.

45. MESELE:

Mü'mine bilmek lâzımdır ki, Allah Teâlâ hiçbir şeye benzemez.

Zira ne yerde ve ne de gökte benzeri yoktur. Hem işitir, hem görür hem de bilir. Bütün görüp, görmediğimiz eşyâ mahlûktur. Şübhesiz bu mahlûkâtı yaratan bir Hâlık gerektir. Şübhesiz Hâlık, mahlûka benzemez. Nasıl ki bir insan bir şey yapar da o yaptığı kendisine benzemez. İşte Halık da böyledir. Allah'ı bilmek için Sûre-i İhlâs kâfîdir vesselâm.

46. MESELE:

Allah Teâlâ mekândan münezzeh olduğu gibi, gidip - gelmekten ve mahlûkun sıfatlarına benzemekten de münezzehtir.

İman, Allah Teâlâ'yı bilmektir. Keyfiyyetiyle iştigâl câiz değildir. Allah Teâlâ birdir. Allah nasıldır diye düşünme. Allah Teâlâ Rezzâk'dır. Rızkı, kullarına nasıl dağıttığını düşünme. Allah Teâlâ mekânâ muhtaç değildir, mekân yok iken de Allah vardı. Arş, Allah Teâlâ'nın kudretiyle kâimdir. Arş yok iken de Allah vardı. Allah, gidip-gelmekten de münezzehtir. Allah Teâlâ'yı mahlûkun ef'âline benzetmek küfürdür. Âyât-i müteşâbihâtla hiç meşgûl olma. Onları tefsîre kalkma. Onu Allah Teâlâ'ya bırak, selâmete eriş. Vesselâm.

47. MESELE:

Kesb, kazanç farzdır.

Kazancı terke ruhsat varsa da kazancı inkâr da bid'attır. Kazancı inkâr edenlere Kerâmî derler.

Rızkı, kesb'ten (kazançtan) görmek küfre sebeb olur, kendisine de müşrik denir.

Kazanç, yakîn ve tevekküle bağlanmalıdır. Kesb, yakîn ile olmazsa küfre götürür. Zira Cenâb-ı Hakk: «Ben sizi halk ettim sonra da sizleri merzûk eyledim» buyurmuştur.

İyi bil ki, kazanç rızkı hiçbir zaman artırmaz. Kazancı terkedenin de rızkı azalmaz. Sonra Allah Teâlâ, günahkârların rızıklarını eksiltmez. İyilerin de rızıklarını artırmaz. Çünkü Allah Teâlâ, rızkı da vaktinde takdir etmiştir.

Her kim, çalışmayı, namaz, oruç, gibi nefsine farz bilmezse bid'at sâhibidir. Kesbin efdali, bazılarına göre cihad, bazılarına göre zirâat, san'at ve ticâret gibi kısımlara ayırmışlardır. Dağlardan taş taşımak bile kesbin efdalidir diyenler olmuştur.

Helâlden kazanmak herkese farzdır. Çalışmayanı ne Allah sever ne de Resulü, ne de kullar. Çalışanları herkes sevdiği gibi, onlara maddî ve manevî yardımlar'da olunur. Çalışmak bizden tevfîk de Allah'tandır.

Rızk, insanın boğazından geçen nesnedir. Toplanıp biriktirilen paralar rızka dâhil değildir.

Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem Hazretleri dilenen bir adama bir balta ve bir de ip verip dağdan odun kesip getirmesini tavsiye etmişti. Adam da az zamanda zengin bile olmuştu.

Fakat, para kazanacağım diye bugünkü insanların yaptıkları gibi haram şeyleri satmak, yalan söylemek, yemin etmek, fâhiş fiyatla satmak, çürük ve bozuk mal satmak, adam kandırmak, kumardan kazanmak, aldığını vermemek, zorla alıp satmak, çok erken gidip gece yarılarına kadar çarşı - pazarda kalmak, hırsa kapılmak. Vakti gelmeden meyveleri, mahsûlleri tarladan götürü almak ve bunu satmak ve daha buna benzer meşrû olmayan şeyleri alıp satmak ta câiz değildir.

Bir de namazları ve camileri ihmâl etmemek lâzımdır. Çünkü yemeklerin tayyib olmasını Cenâb-ı Hakk emreder. Helâl olması ayrı, fakat tayyib olması son derece makbûldür.

48. MESELE:

Mü'mine lâyık olan, şunu da bilmesi gerektir ki, îman ayrı, amel ayrıdır.

Ma'lûmdur ki her tâat îman değildir. Küfür ma'siyyetir velâkin her ma'siyyet küfür değildir. Bütün enbiyânın îmanları birdir, fakat şerîatları muhteliftir. İman ve amel ayrıdır. İman, kalbin tasdiki, dilin de ikrârıdır. Amel ise azalarımızla yapılan amellerdir. Çünkü, birinin imanı çok, diğerinin de imânı az olsun, bu câiz değildir. Görmez misin îman dâimîdir. Ameller - namaz, oruç, hac gibi - bunlar vakitlere ayrılmış. Sâir zamanda amel yoktur. Meselâ namaz vakitleri beş vakittir. Yarımşar saattan iki buçuk saat eder. İsterse beş saat olsun. Halbuki iman daimîdir, gece ve gündüz sâhibinden hiç ayrılmaz.

Peki amel olmadığı zaman îmanın hali ne olacak? İman, amelden evveldir. Amel bilâhare gelmektedir. Bilfarz, hayızlı bir kadın îman eder, belki bir hafta kadar da na-

maz kılamaz, oruç tutamaz. Şimdi bunun îmanı noksan olması lâzım gelir. Halbuki öyle bir şey de câiz olamaz. İman imandır, hem de tam. Cennette de mü'minlere îmanlarından nâşi bir amel de teklif edilmemiştir.

İmam Şafiî Hazretleriyle, muhaddisîn hazerâtı ve daha bir çok büyükler de: İman, dil ile ikrâr kalb ile tasdik ve amel bi'l erkân derler. Yani îman sâhibi olan kimse, kalbiyle tasdîk, diliyle ikrârdan sonra îmanın icâbı islâmî esasları da yapması lâzımdır. İman ancak bu zaman îman olur derler ki insanın buna da bir diyeceği kalmıyor.

İmanla İslâm birbirinden ayrılmaz. Evet ikisi de ayrıdır. Lâkin ikisi birleşince tadına doyum olmaz.

İmam A'zam da birleşmesin demez. İmanın kemâli ancak bu zaman belli olur. İmanın zaafı ve kuvveti kemâline masrûftur. Kemâlde olmayan îman, hiç kuvetli bir iman olamaz zannederim. Bizim de çektiklerimiz hep bu iman zayıflığından değil mi?

Onun için, her müslümanın imanını kuvvetlendirmesi için ibâdetlerine dikkat ve devamla beraber, günahlardan da son derece korkup kaçması gerekir. Çünkü **«Hikmetin başı Allah korkusudur»**. Bunu unutma ve Allah'ı hatırından hiçbir an çıkarma muhterem kardeşim.

49. MESELE:

İyilerin, muhsinlerin îmanı ile kötülerin, musîlerin îmanı birdir.

Meleklerin îmanı ile bütün peygamberlerin îmanı, müsavidir. Her kim, kötülerin îmanı iyilerin îmanından noksandır derse yalan söylemiş olur, sahib-i bid'attır. Zira meleklerin inançlarıyla bizim inancımız arasında kat'iy-

yen fark yoktur. Bizim inandığımız Allah'a onlar da inanmışlardır. Onların inandıklarına aynen bizde inanmış bulunuyoruz. Fark olursa zaten îman sahih olmaz.

Meleklerin bizim üzerimize üstünlükleri amelleri ve fiilleridir. Günah işlemez ve emrolunduklarını aynen yaparlar. Bu cihetten üstündürler. Yoksa îman cihetinden değil. Çünkü îman birdir. Onlar da biz de o îmana inanmışız, o Allah'a inandık. Cibrîl Aleyhisselâm'ın inandığı bir Allah'a sen de inanmazsan bu, küfrü mucibdir. Eğer sen de aynı îmanı taşıyorsan fark nerede. Bir insan, **«Lâ ilâhe illallah Muhammedü'r-resûlullah»** der de; melek de aynı şekilde dediği zaman îmanda hiçbir fark olur mu?

Her kim, Allah'a ve O'nun emirlerine ve Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'e gönderilen kitab-ı ilâhiyyeye inanırsa, o hakkâ mü'mindir. Eğer çeşitli günahları ve kebâir denilen büyük günahları dahi işlemiş olsa. Onun îmanı, meleklerin îmanı, peygamberlerin îmanı müsavîdir. Bundan başkasını iddia edene mübtedî' derler.

50. MESELE:

Öldükten sonra dirilmeğe inanmak ve ikrâr etmektir.

Buna **«el ba'sü ba'de'l-mevt»** derler. Her kim inanmazsa kâfir olur ve bunlara Dehrî derler. Çünkü bu ba's haktır. Âyet-i kerîmede sarâhat vardır:

Allah Teâlâ buyurdu :

مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرٰى

«Sizi (aslınızı) **ondan** (topraktan) **yarattık. Sizi** (ölümü-

nüzden sonra) **yine ona döndüreceğiz.** (Ba's zamanında da) **sizi bir kere daha ondan çıkaracağız.»**[1]

Bunu inkâr, Kur'an'ı inkârdır. Bu da küfrü mucibdir. Mü'mine yakışan kıyâmeti ikrâr etmesidir. Kıyâmeti inkâr, o da küfrü mucibdir. Binâenaleyh, kıyâmet haktır. Ona hazırlanmak da mü'mine vâcibdir.

Âyet-i kerîmede: «(Birinci **Sûr'a üfürülmüş** (üfürülecek)»[2] buyurulmuştur. Diğer bir âyete de **«Azıklanan»**[3] buyrulmuştur.

Yine Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur :

يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ اَخِيهِ

«İşte o günde kişi kardeşinden kaçar.

Bir başka âyette de şöyle buyurulur:

يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ

«**Âlemlerin Rabi** (olan Allah'ın hükmü) **için insanların** (kabirlerinden) **kalkacağı günde».**[5]

Allah Teâlâ buyurdu :

«Melekler de, ruh da oraya bir günde yükselip çıkar ki mesâfesi (dünya seneleriyle) **elli bin yıldır»**[6].

Bunların hangisini inkâr edebilirsin? Halbuki Kur'an-ı Azîmüşşan'ın hemen her âyetinin altında kıyâmetten

---

[1] Taha : 55
[2] ez-Zümer : 68
[3] Abese: 34
[4] el-Me'âric: 4
[5] el-Bakara: 197
[6] el-Mutaffifîn: 6

haber vardır. Bunları inkâra yeltenmek delilikten başka birşey değildir.

İnsan, yaradılışını biraz düşününce, hiçbir şey yok iken insanı ve kâinatı yaratan, kudret ve kuvvet-i kâmile sâhibi için ikinci bir hilkat hiç güç olur mu?

O kâfirler ki öldükten sonraki dirilmeğe inanmayanlar, çürük ölü kemiklerini Resûlullah'ın huzurunda ellerinde ufalayıp; bunlar mı dirilecek diye itirâzlarında: Hz. Allah celle şanühu Peygamberimize:

قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِى اَنْشَاَهَا اَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ

«(Habîbim) **de ki: onları ilk defa yaratan diriltecek. O, her yaratmayı hakıyla bilendir»**[1]

Âyet-i celîlesini indirerek onların sorgularını cevaplandırmıştır.

Allah celle ve alâ, kapalı gönülleri nuru ile diriltsin de Hakk'a inanıp îman nasib eylesin. Âmin. Bu inançta olmayan kimse, kat'iyyen îman sâhibi olamaz, haccı da ibâdetleri de hatta nikâhı da sahih olmaz.

İmanın şartından birisi de **«Ölümden sonra dirilmek»** inancı değil midir? Mü'minin aklıyla kâfirin aklı burada belli olur vesselâm.

Öldükten sonra dirilmeğe inanmak imanın altı şartından birisidir. Allah Teâlâ buyurdu:

اِنَّا نَحْنُ نُحْيِ الْمَوْتٰى وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَاٰثَارَهُمْ وَكُلَّ شَيْءٍ اَحْصَيْنَاهُ فِى اِمَامٍ مُبِينٍ

[1] Yâsin : 79

«Hakikat, ölüleri biz diriltiriz. Önden gönderdikleri şeyleri ve (bıraktıkları) eserleri de biz yazarız.[2]

İlk hilkatı yapan kudret sâhibi, sonra onu bir daha yapamaz mı?

51. MESELE:

Vitir namazının bir selâmla üç rek'at olduğunu bilmektir.

Vitir namazının üç rekât ve bir selâmla olduğunu bilmek haktır. Böyle bilmeyip de tek rekât kılmak câiz değildir. Hâdîs-i şeriflerde geçen tek rekât üçe işârettir. Böyle tek rekât kılan kimsenin arkasında namaz kılmak da câiz değildir demişler.

Vitir namazı birer rekâttır; Allah da birdir diyen küfre gider. Çünkü Allah birdir ama, biğayri hisâb velâ aded (hesap ve aded yoktur). Onun için bu teşbih çok hatâlıdır. Çünkü Allah Teâlâ'ya misâl gösterilemez.

Cenâb-ı Peygamber Efendimiz: Allah Teâlâ, muhakkak sizlere bir namaz verdi ki bu namaz size dünyâ ve dünya içindekilerden hayırlıdır. Ashab-ı kirâm sordu:

— Ya Resûlullah, bu hangi namazdır? Buyurdular ki:

— Vitir namazıdır. Vakti de yatsı namazından sonra tâ sabaha kadar; fecrin doğuşuna kadar devam eder.

Diğer bir rivayette:

— Muhakkak Allah Teâlâ, sizin namazınıza üç rekât fazla olarak ilâve eyledi. Bu, vitir namazıdır. Vakti de yatsı namazından sonra tulû-i fecr arasıdır.

---

[2] Yasin : 12

Kendine güvenemeyen, yatsının arkasından kılar. Gece kalkacağına güvenen kimse gece kalkıp, teheccüd namazıyla berâber kılar. Bu namazın selâmı üçüncü rekâttan sonradır.

Ebû Bekri's-Sıddîk (R.A.) diyor ki:

— «Resûlullah (S.A.S.) vitir namazını üç rek'ât kıldı ve son rek'atta selâm verdi. Sonra üç kere de: **«Sübhane'l-meliki'l-kuddûsi sübbûhun kuddûsün»** dediler.

Mes'ud (R.A.)'in oğlu da şöyle dediler:

— Sallallahu aleyhi vesellem Hazretleri vitir namazını üç rekât kılar ve bir selâm verirdi. Birinci rek'âtta: A'lâ sûresini Fâtiha-i şerife ile okur. İkinci rek'âtta Fâtiha'dan sonra, Kâfirûn sûresini, üçüncü rek'âtta ise Fâtiha'dan sonra İhlas sûresini okurdu.

İbn-i Abbas der ki:

— **«Ben, halam Meymûne'de yatmış** (Peygamberimizin hanımı Meymune, İbn-i Abbas'ın teyzesi olduğundan onlarda misafir olarak kalmış) **ve uyumuştum. Gece bir müddet geçtikten sonra, Resûlullah Efendimiz kalktılar, vitir namazını üç rekât olarak kıldılar ve selâmı üçüncü rek'attan sonra yaptılar.»**

Vitir namazı emrolunmazdan evvel, vitri bir rek'at, üç rek'at, beş rek'at, 7, 9, 11, 13 rek'at kılmışlar. Sonra vitir namazı nâzil oldu. Yani Cibril Aleyhisselâm geldi vitri haber verdi. Ondan sonra da Sallallahu aleyhi ve sellem bir selâm ve üç rek'atla iktifa buyurdular.

Bu hususta pek çok ehâdis-i şerife vardır. Bunlardan bazılarını yazmayı münâsip gördüm. Bu hadisleri rivâyet edenler arasında Ashâbın ileri gelenleri ve Cennetle tebşîr olunmuş zevat-ı kirâm vardır: Ebu Bekr, Ömer, Osman, Talha, Zübeyr, Sa'd, Saîd, Abdurrahman b. Avf, Ebu

Ubeyde b. el-Cerrah gibi Aşere-i mübeşşere ve diğer ileri gelen kimselerden Abdullah b. Abbas, İbn-i Mesud, Hasan, Hüseyin, Muaz b. el-Yemânî, Selman el-Farisî, Bilâl-i Habeşi, Ebû Eyub el-Ensari, Ebu Ümâme el-Bâhili, Âişe, Hafsa, Meymûne, Fatımatü'z-Zehrâ ve daha bir çok sahâbî radıyallahu anhüm diyorlar ki:

— Biz, hakkâ mü'miniz: İman, ziyâde ve noksan olmaz, İmamın abdesti bozulunca veya namazdaki ifsâdı, yanlış okuması cemâatın da namazını bozar. Ayaklara —mest varken— mesh edilir, namazdaki kâmet çift yapılır; (yani şehadetler ve hayye ale's-salatlar). İmamın arkasından okunmaz. Vitir namazı, bir selâmla üç rek'attır. Biz Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Hazretlerini böyle bulduk, yani böyle yaparlardı.

Yine Ashâb-ı Resûlullah'tan, Bedir Muhârebesi'nde bulunan yetmiş sahâbî hepsi Resûlullah'tan rivâyet ettiler ki:

— «Lâ ilâhe illallah diyenden, dillerinizi koruyunuz. Mü'minleri tekfir etmeyin günahlarından nâşî Hayır ve şer, Allah'ın takdiriyledir. İnsanlarla, (lâ ilâhe illallah) deyinceye kadar muhârebe ile emrolundum. Ne zaman (Lâ ilâhe illa'llah Muhammedürrasûlullah) derlerse benden kanlarını ve mallarını korurlar.

İman, kalb ile tasdîk, dil ile ikrâr ve şerîatla da ameldir. Ehl-i Kıble'nin namazını, yani cenâze namazını kılınız. İmanınızda şekketmeyiniz. Yani, inşâallah gibi ifâdeler kullanmayınız. Her iyi ve fâcirin arkasında namaz kılınız. Ehl-i Kıble'den kimsenin üzerine silahla yürümeyiniz.»

Yine Efendimizin mübârek hadîslerinde şöyle buyuruluyor: —Ki hadisleri tabiînden ve sulehâdan adetleri kabarık bir hayli zevat rivâyet etmektedirler. Bunlardan

birkaç tanesinin adlarını yazayım: Muhammed b.Ka'b el-Kurtubî, Ata b. Ebi Rabâh, Rabi b. Heysem, Vehb b. Münebbih, Mâlik b. Dinâr, Ka'bü'l-ahbâr, Ebu Hanife, Ebu Yûsuf, Muhamed b. Hasan (bunların rivâyetinde yalnız bir fazlalık görülmektedir ki o da: **«az ve durgun sudan abdest almayınız»** ifâdesidir ve yine Ashab-ı Nebî (S.A.S.) den Hulefâ-i Râşidin, bazı ulemâ-i salihin, Horasan, Irak, Mâverâünnehir hepsi aynı kanâattadırlar. Bunlar dörtyüz kadar kimselerdir ki Zünnun el-Mısrî, Şakîk el-Belhî, Bâyezid-i Bistâmî, Hâtemü'l-Esam ve isimlerini daha yazmadığım bir çok zevât aynı fikir ve kanâat üzre olup bunlarda da bir ziyâde vardır ki o da **(tekbîr aralarında el kaldırılmaz ve yalnız iftitâh tekbirinde kaldırılır) derler.**

Bu hususta tam 105 hadîs zikrederler. Bunlara muhâlefet bid'atı îcabeder. Mevlâ cümlemizi Hakk yolundan ayırmaya.

Halbuki Şafiî Hazretleri'nin ashâbı, bu fikir ve görüşlere tamamıyla değil, fakat, kısmen muhâliftirler. Meselâ: Vitir namazını iki kılıp selâm verirler, sonra bir rek'at kılarlar.

Ve bir de iman, artar ve eksilir derler. Acaba Musa Aleyhisselâm'ın imanıyla Muhammed sallallahu aleyhi vesselem'in îmanı nasıldır? İkinci fasılda beyan olunur.

52. MESELE:

İmamın namazının bozulmasıyla cemaatın da namazı bozulur. Böyle bilmek gerektir.

Bu hususta çok teşdîd edip, buna inanmayanların arkasında namaz kılmak câiz değildir demişler.

Buna dâir yani imamın hatasının cemâata zarar ver-

meyeceği hususundaki hadisler ya nesholunmuştur veya te'vili vardır. İmamın namazı bozulunca, cemâatın namazı bozulmasın hiç olur mu? Aradan irtibat kesilince cemâat kelimesinin mânası kalmaz. Meselâ, imam ya dinsiz veya kadın olursa da mı cemâatın namazı sahîh olacak?

53. MESELE:

Az ve durgun sulardan abdest caiz olmaz.

Bunun için ölçü de: Biriken suyun bir tarafından oynatıldığı zaman bu dalga, diğer tarafa gitmezse, bu suyla abdest câizdir. Fakat bir tarafından oynatıldığı zaman diğer ucu da dalgalanırsa bu su ile abdest câiz olmaz.

Eğer su akıyorsa, az da olsa, abdest câizdir. (Necâset eseri görülmedikçe). Buna dikkat etmeyip böyle durgun ve az sulardan abdest alanların arkasında namaz kılmak câiz değildir. Zira abdestsiz sayılır.

54. MESELE:

Mest üzerine meshetmek.

Mukim için bir gün bir gece, misafir için üç gün üç gece câizdir. Zarûret ve tehlike zamanlarında müddetler kalkar, tehlike kalkıncaya kadar meshedilir.

Mest üzere meshi câiz görmeyenlere Râfizî derler

55. MESELE:

İmanın ziyâde ve noksan olamayacağını bilmek gerektir.

Ziyâde veya noksanlık fiillerde olur. İmanda ziyâde veya noksan tasavvur olunamaz. Zira, eksik veya ziyâde

mahlûkta câizdir. Eğer câiz görüyorsa îmanın mahlûk olması gerekir ki büyük tehlikedir.

Kur'an-ı Kerim'deki «ziyâde» lafzını müfessirler yakîn ile tefsir etmişlerdir. Bir de o, ilk devirde olan bir hâdisedir. Çünkü, Kur'an âyetleri nâzil oldukça birer birer, hepsine ayrı ayrı inanılmaktaydı. Onun için herkesin îmânı da artmaktaydı. Fakat, elhamdülillah şimdi Kur'an'dan nâzil olacak birşey kalmadı. Kur'an tamam oldu. Bundan sonra, îmanda artacak birşey kalmadığına göre mü'minin yakîni artar ve yakîni arttıkca da îman, kesb-i kuvvet eder.

İmanın artmasını bekâsıyla da tefsir edenler olmuştur. Hanefi ulemâsından hiç kimse, îman artar veya eksilir dememişlerdir.

Kur'an mahlûk değildir ki bazan artsın ve bazan da eksilsin. İman da öyle değil mi?

Binâenaleyh, Kur'an'daki âyetleri kendi re'yi ile tefsir edenler helâka giderler. Her yuvarlağı ceviz sanmak çok abestir. Zerre miktarı imanı olanın Cehennemden çıkacağına dair vârid olan haberlere karşı demişler ki iman **«lâ ilâhe illallah»** dan ibârettir. Bu, değişmez bir kanundur.

Baksanıza, **«la ilâhe illallâh kelimesi terâzinin bir gözüne, yerler ve gökler de diğer gözüne konsa kelime-i tevhîd ağır gelir»** buyurulmuştur.

Yine, Cehennemden Peygamberlerimizin şefaâtıyla, (lâ ilâhe illallah) diyen herkes çıkacaktır.

Eğer, imanda amel şart olsa amelsizlerin Cehennemde ebedî kalmaları lâzım gelir. Bugün —dün de öyledir— amelleri tam olan kaç müslüman bulmak mümkündür?

İmanda, inşâallah demek câiz değildir. İnşaallah diyenlerin kasdı başkadır. Son nefesteki hal meçhûldür. Buna binâen demiş olmaları muhtemeldir.

İman, ziyâde veya noksan olur demek de câiz değildir. Eğer îman mahlûktur derse küfürdür.

Ebû Hüreyre (R.A.)'den vâkî rivâyette, şöyle buyurulmaktadır:

— **«Bir takım insanlar gelip Resûlullah Efendimiz'den îmanın ziyâde veya noksân olup - olmayacağını sordular da; Resûl-i Ekrem Hazretleri de: Ziyâde veya noksân küfürdür. İman, ziyâde veya noksân olmaz buyurdular».**

Ömer b. Abdül'aziz hutbesinde :

— «Eğer, îman ziyâde veya noksân olsaydı Cenâb-ı Peygamber mi'râc gecesinde ümmetine emrolunan elli vaktin beş vakte tahfifini istemezdi. Altı ay orucu bir ay olsun demezdi.»

Binâenaleyh, iman artmaz ve eksilmez.

56. MESELE:

Vücûttan çıkan kan, irin ve benzerlerinin abdesti bozduğunu bilmektir.

Böyle bir durum karşısında abdesti tâzelemek lâzımdır. Herne ki insanın içinden dışarı çıkar; o şey abdesti bozar. Nasıl ki dışarıdan içeriye giren her şeyin orucu bozduğu gibi. (Ancak, unutarak olursa o ma'füvvdür).

Her kim hacamat olur veya bedeninden kan, irin ve buna benzer şeyler çıkınca da abdest bozulur. Abdestini tâzelemeyenin arkasında namaz sahih olmaz, câiz değildir. Çünkü abdestsizdir. Dikkate şâyândır.

Kanın, abdesti bozmadığına dâir rivayetler, harb sırasında zarûrete mebnidir. (Vallahu a'lem.)

57. MESELE:

İblis la'netullah, Allah'a ibâdet ettiği zaman Allah'ın ve meleklerin indinde mü'min idi.

Ebu Bekr ve Ömer (R.A.) de putlara taptkıları zaman Allah'ın ve meleklerin indinde kâfir idiler.

İblis, secdeden imtinâ ettiği zaman kâfir oldu. Ebu Bekr ve Ömer (R.A.) de iman ettikten sonra müslüman oldular.

Sa'îdlerin şaki olduğu ve şakilerin sa'id oldukları her zaman görülen hâdiselerdendir. Cenab-ı Hakk dilediğini işler.

Meşhûr olan şu hadîs-i şerife iyi dikkat ediniz:

«İnsanoğlu, kâfir aileden doğar, kâfir yaşar, mü'min olarak ölür.»

Tabiî, bunun aksi de olacak; **mü'min doğar, mü'min yaşar. Maazallah kâfir olarak da ölür.**

Masonların ve bunlara benzer cemiyetlere girenlerin hali ne olur?

58. MESELE:

Hiçbir sevgi ve muhabbetullah Allah Teâlâ'nın emirlerini iskât edemez.

Muhabbetullah iddia eden kimsede şu dört şeyin bulunması şarttır:

1 — Hakk'ın hiçbir emrinde kusûr etmemesi.

2 — Hakk'ın hiçbir nehyinde kusûr etmemesi,

3 — Hakk'ın bütün hükümlerine râzı olması.

4 — Hakk'ın bütün malûkuna karşı şefkatli ve merhametli olması.

«Her kimde muhabbetullah hâsıl olursa artık ona namazın terki zarar vermediği gibi; meâsî de zarar vermez» demek bâtıl sözdür, merdûddur.»

«Güneş doğunca yıldızlar gâib olur, muhabbetullah gönülde doğunca artık ibâdetin terki zarar vermez ve günahlar da zarar vermez» demek bâtıl mezheplerin ve dinsizlerin müslümanları kandırmak için kullandıkları boş ve yaramaz sözlerdir. Hiçbir müslüman, bu gibi boş sözlere inanmaz. Zira önümüzde peygamberler ve velîler vardır ki bunların hiçbirisi namazını bırakmadığı gibi günahlardan da son derece korkarlardı.

İbrahîm Aleyhisselâm'ın hâli, Mûsâ ve İsâ gibi peygamberlerle bir de Eyyûb Aleyhisselâm o kadar ibtilâ içinde iken bile, ne ibâdeti terkettiler ne de bir ma'siyyet irtikâb ettiler.

Hele, Peygamberimiz'den daha çok Allah'ı seven kim olabilir? Arş ve kürsüsünü gezdirmiş, mi'râc yaptırıp onunla görüşüp konuşmuş. Onun hâtırası için ayı ikiye bölüp, birleştirmiş, mü'bârek parmakları arasından sular akıtmış, taşlar ve ağaçlar ona selâm vermiş, hayvanlar, huzurunda konuşup kelime-i şehâdeti söylemiş. Sabrı sayesinde bütün düşmanlarını susturmuş ve İslâmı az bir zamanda şark ile garb arasında yaymış... İşte bu Peygamber, ömrü boyunca bir vakit namazı bile terketmemiştir. Buna mukâbil, gece namazlarına o kadar ehemmiyet verirlerdi ki mübârek ayakları bile şişerdi.

Niçin kendinizi bu kadar yoruyorsunuz diyenlere karşı :

— Allah'ın verdiği nimetlere mukâbil şükredici olmayayım mı? derlerdi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ve O'nun güzel ashâbı ortada dururken; bu gibi zararlı sözler, doğrusu hiçbir müslümanın ağzına yakışmaz. Ve bu sözleri söyleyenlerin hem ağızlarının payını vermek ve hem de onların yanlarına sokulmamak lâzımdır. Zira bunların zehirli sözleri, yılanların zehirinden daha tehlikelidir.

Cenâb-ı Hakk, ümmet-i Muhammed'i bu gibilerin şerrinden muhafaza buyursun. Bunların bir çok nevileri, şûbeleri vardır: Bektaşilik (bugünkü haliyle), Râfızîlik, Kızılbaşlık gibi.

59. MESELE:

Mü'min, son nefesteki hali için Allah'dan korkmalıdır.

Zira son nefeste halinin ne olacağını kimse bilmez. Nitekim Allah'ın kullarından bazılarının İslâm'dan çıkarak âhirete göçtükleri ma'lûmdur. Binâenaleyh, son nefesten korkmak her müslümana farzdır. Allah Teâlâ'nın mekrinden emîn olmamak lâzımdır. Mekrinden emîn olanlar kavm-i hâsirîndendir. Allah Teâlâ Şedîdü'l-ikâb'dır.

Herkesin âhirete takdîm ettiklerine bakması lâzımdır ki iyi hallerine şükr etsin, kötü ve günah hallerinden de tevbe eylesin. Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem Hazretleri buyurur ki:

«Allah Teâlâ, bir kulunda iki korku ve iki emniyeti cem'etmez. Dünyâda korkanlar, âhirette emniyet içerisinde olurlar ve bi'l-akis dünyâda emniyet içerisinde olanlar da âhirette korku içindedirler.»

İmam A'zam Ebû Hanife Hazretleri de der ki: **«Kuldan îmanın alınması, ekseriye hâtimeden korkmamasındandır.»** Herkim su-i hâtîmeden, Allah'dan korkmazsa bu da ehl-i sünet hâricidir. Cebriyye mezhebine mensûbdur.

O ilk müslümanların :

— Sen mü'min misin? diyenlere karşı.

— İnşaallah demeleri de bu korkudan nâşi olsa gerek.

Bize yakışan, Allah Teâlâ'nın emirlerine imtisâl ile birlikte bir de sünneti seniyyeye son derece titizlikle sarılmak ve bununla beraber her zaman için bugünkü hâline güvenmeyip Allah Teâlâ'dan ve son nefeste su-i hâtimeden korkup, Hakk'a dâima tazarru' ve niyâzı da elden bırakmamak gerektir.

Cenab-ı Hakk cümlemizin mu'îni olsun ve bizleri dünya ve âhirette hıfz u himâyesinden zerre kadar ayırmasın. Âmin. Zaten bugün, en sofumuzun bile hali mâ'lûm.

60. MESELE:

Her mü'mine lâyık olan, Allah Teâlâ'nın rahmetinden ümîdi kesmemektir.

Bir evvelki mes'elede, su-i hâtimeden nasıl korkmak lâzım ise; yine mü'mine yakışan (büyük günahları dahi olsa) Allah'ın rahmetinden ümidini kesmemektir. Allah'ın rahmetinden ümîd kesenler kâfirlerdir. Bir mü'min, her ne kadar günahkâr olsa dahi Allah Teâlâ'nın rahmetinden ümid kesmemelidir. Çünkü Allah'ın rahmetinden ümid kesmek küfrü mucibdir. Zira Allah Teâlâ, hem Gafûr, hem Rahim, hem Kerim'dir. Tevbe eden kulunu afveder, ba-

ğışlar. Merhameti bol, emsâlsiz bir pâdişahtır. Tevbesiz dahi ölse, madem ki imanı vardır, o meş'iyyet-i ilâhîdedir, isterse afveder, isterse bir müddet azab edip yine rahmetiyle Cennete kor.

Her kim, bir mü'mine işlediği bir günahtan nâşi kâfir oldu derse kendi kâfir olur.

Yine her kim, yaptığı günâhlardan tevbe etmeden ölürse, «bu adam, ebedî Cehennemde kalacak» diyen de kâfir olur.

Yine, «bir mü'minin yaptığı günâh buna zarar vermez» derse imandan sonra bu da küfürdedir derler.

Bu sözler hep, ehl-i sünnet hâricindeki Hârici, Cebrî ve Mu'tezili gibi sapık fıkraların sözleridir ki bunlara kat'iyyen iltifat olunamaz.

Allah Teâlâ'nın şu âeytlerini iyi okuyunuz:

إِنَّ اللهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ

«**Şüphesiz ki Allah, kendisine eş tanınması** (nın günahını) **bağışlamaz. Ondan başkasını, dileyeceği kimse için bağışlar.**»[1]

Allah Teâlâ buyurdu :

وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللهَ
فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا اللهُ وَلَمْ يُصِرُّوا
عَلَى مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ ...

«**De ki: ey kendilerinin aleyhinde** (günahda) haddi

---

[1] en-Nisâ : 116

aşanlar, Allah'ın rahmetinden ümîdinizi kesmeyin. Çünkü Allah, bütün günahları bağışlar bağışlayıcıdır»[1]

Allah Teâlâ buyurdu:

«Ve çirkin bir günâh işledikleri yahut nefislerine zulmettikleri vakit Allah'ı hatırlayarak hemen günahlarının bağışlanmasını isteyenlerdir. Günahları Allah'dan başka kim bağışlar? Bir de onlar, işledikleri (günah) **üzerinde bilip dururlarken ısrâr etmeyenlerdir.»**[2]

Allah Teâlâ buyurdu:

وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءً اَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِاللّٰهَ يَجِدِ اللّٰهَ
غَفُورًا رَحِيمًا

«Kim bir kötülük yapar, yahut nefsine zulmeder de sonra Allah'dan mağfiret isterse o, Allah'ı çok bağışlayıcı çok esirgeyici bulur.»[3]

Cenâb-ı Mevlâ cümlemizi, fazl ü keremiyle afv u mağfiret buyursun ve sevdiği kullarının arasına kabul etsin. Vallahu a'lem bissavab.

---

[1] ez-Zümer : 53
[2] Al-i İmran : 135
[3] en-Nisâ · 110

II. BÖLÜM

EL-FIKHU'L-EKBER Lİ'L-İMAMI'L-AZAM

(Radyallahu anh)

Bu kitap, hakîkatı, tevhîdi bildirir.

İ'tikâd, şekk ve şübheden âri, sahîh bir i'tikâd, her mü'min muvahhide vâcibdir. Zirâ i'tikâd dînin esasını teşkil eder.

İ'tikâd sahih olmazsa ameller makbûl olmadığı gibi âhiret de berbâd olur.

İ'tikâdın temelini şu altı esas oluşturur ki, bu da «Âmentü» cümlesi ile ifade olunmuştur.

آمَنْتُ بِاللهِ وَمَلٰئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَبِالْقَدَرِ
خَيْرِهِ وَشَرِّهِ مِنَ اللهِ تَعَالَى وَالْبَعْثُ بَعْدَ الْمَوْتِ حَقٌّ أَشْهَدُ أَنْ
لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

bunların hepsi haktır.

İman, halb ile tasdik olduğu gibi dil ile de ikrar etmektir. Lisânla bu inancı belirtmek ve söylemek gerektir. Böyle söylemedikce iman sahîh olmaz.

1 — Allah Teâlâ'ya iman.

2 — Meleklerine de inanmak gerektir. Melekler semâvi, ve arazi olarak iki kısımdır, ecsam-ı latîfedirler, her türlü şekle girmeğe kabiliyetlidirler.

3 — Meleklere imandan sonra kitaplara iman. Kitaplar yüzdörttür. Yüzü suhûf ki; 10 suhûf Âdem Aleyhisselâma, Şit Aleyhisselâm'a 50 suhûf, İdris Aleyhisselâm'a 30

suhûf, 10 suhûf da İbrâhim Aleyhisselâm'a inmiştir. Tevrât, Mûsâ Aleyhisselâm'a, Zebûr Davud Aleyhisselâm'a, İncil İsâ Aleyhisselâm'a, Kur'an da bizim peygamberimiz Muhammed Mustafa salallahü aleyhi ve sellem'e nâzil olmuştur. Bunların hepsi, Allah Teâlâ'nın zamanına göre indirmiş olduğu kitaplardır, hepsi de haktır. İçlerindeki bir âyeti, hatta bir harfi bile inkâr câiz değildir.

4 — Resûllerine inanmak. Resûl, şerîatı ve kitâbı olan peygamberlere derler. Şerîatı olmayan, kitâbı olmayan peygamberlere de aynen îman şarttır.

5 — Ölüm sonrasındaki dirilişe inanmak. Kabirlerden mevtâların dirilmesi ve ruhlarının kendi cesetlerine iâdesine de inanmak lâzımdır.

6 — Kadere - hayır ve şerrin Allah'dan olduğuna inanmak. Bu inançla birlikte, hesaba, mîzana Cennet ve Cehenneme de inanmakla iman edilmiş olur.

AllahTeâlâ birdir. Fakat aded itibarıyla değil. Belki onun şerikî yoktur, doğmamış, doğurmamıştır.

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا اَحَدٌ

«Hiçbir şey onun dengi (ve benzeri) değildir.»

Mevcûdâttan hiçbir şey ona benzeyemez. Allah Teâlâ da mahlûkâtından hiçbirisine benzemez, görülen her şey onun mahlûkudur. Evveli olmayan bir kadîm, sonu olmayan bir dâimdir, isimleriyle, sıfatlarıyla lemyezel ve lâyezâldir.

Sıfatları iki kısımdır: Sıfat-ı zatiyye ve sıfat-ı sübûtiyye veya fi'liyye.

Sıfat-ı zâtiyye: Hayat, kudret, ilim, kelâm, işitmek, görmek ve irâdedir.

Fi'lî sıfatları ise: halk etmek, rızık vermek, inşâ, ibda', sun' ve buna benzer sıfat-ı fi'liyyedir : İhyâ, diriltmek, öldürmek, yerden bitirmek, tasvîr ve bunlara benzer sıfatlardır.

Sun', emsâli olmadan bir şeyi meydana getirmektir. İbdâ' da yine evvelce bir misâli olmadan meydana getirmek. Bu sıfatları ve esmâsı lemyezel ve lâyezâldir. Yani ne bidâyeti ve ne de nihâyeti vardır. Ne ismi ve ne de sıfatları sonradan olmuş değildir.

İlim, kudret, kelâm, halk; Cenâb-ı Hakk bu sıfatlarıyla ezelde kâimdir. Fâil Allah Teâlâ'dır. Fi'li ezelde sıfatıdır. Mef'ul olan mahlûktur. Allah Teâlâ'nın fi'li ise gayr-i mahlûktur. Yani mahlûk değildir ve ezelde sıfatıdır. Bu sıfatlar sonradan olmuş değildir.

Her kim, bu sıfatlar mahlûktur veya sonradan ihdâs olunmuştur veya bilemem diye sükût etse veya şekketse, o, kâfir bi'llâhtır. Çünkü îman, kalbin tasdîkidir. Allah Teâlâ'nın mevcûdiyyetine, birliğine vesâir sıfat-ı zâtiyyesine ve sübûtiyyesine inanmak, iman cümlesindendir. Buna iman etmeyen, Allah'ı bilmiyor, câhil demektir ki Allah'a ve peygamberlerine inanmayan bir kâfirdir.

Kur'an, kelâmullahtır. Mushaflarda yazılı, kalblerde mahfûz, dillerde okunan ve peygamberlerimize inzâl olunan bir kitab-ı mübindir. Bu kitab, Allah Teâlâ'nın kelâmıdır. Bizim okuyuşumuz mahlûktur. Yazdığımız da mahlûktur, telâffuzumuz da mahlûktur. Zira bunlar, hep biz mahlûkların işidir. Biz de mahlûk, işimiz de mahluktur.

Mûsâ Aleyhisselâm, Allah Teâlâ'nın kelâmını işitti. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de: **«Allah Mûsâ'ya da hitâb ile konuştu».**[1] buyurulmuştur.

---

[1] en-Nisa: 164

Mûsâ Aleyhisselâm, Cenâb-ı Hakk'ın kelâmını, bulut kendisini gaşyetmiş olduğu halde işitirdi. Binâenaleyh, Kur'an'da zikrolunan kıssalar, haberler ve konuşmaları Cenâb-ı Hakk da ezelde biliyordu da sessiz, harfsiz söylemekteydi.

Cenâb-ı Hakk ezelde mütekellim idi. Yoksa Mûsâ Aleyhisselâm'a söylediği vakit değil. Sıfatı ezelî ve ebedîdir.

Cenâb-ı Hakk aynı zamanda, ezelden hâlık idi yoksa, insanları yaratmasıyla hâlık olmuş değildir. Mûsâ Aleyhisselâm'a söylediği zaman, ezelde sıfatı olan kelâmı ile söylemiştir. Sıfatlarının hepsi gerek zatî ve gerek fi'lî, mahlûklarının sıfatlarının hilâfınadır; ezelîdir, ebedîdir, nihâyeti de yoktur. Cenâb-ı Hakk'ın ilmi, bizim ilmimiz gibi değildir. Çünkü bizim ilmimiz, sonradan olan bir ilimdir. Allah Teâlâ'nın ilmi ise kadimdir ve bâkidir.

Cenâb-ı Hakk'ın kudreti, bizim kudretimiz gibi değildir. Bizim kudretimiz hem hâdis hem de fânidir. Allah Teâlâ'nın kudreti ise hem kadîm hem de bâkidir.

Allah Teâlâ görür, fakat görmesi bizim görmemiz gibi gözlerle değildir. Hakk Teâlâ konuşur, amma bizim konuşmamız gibi değil. Biz, dile, boğaza, hançereye muhtacız. Allah Teâlâ ise öyle şeylerin hiçbirisine muhtaç değildir.

Aynı zamanda Cenâb-ı Hakk işitir, lâkin bizim işitmemiz gibi kulakla falan değildir. Allah Teâlâ, kadim olan işitme sıfatıyla bütün mahlûkâtının seslerini fısıltılarını dahi işitir, kulak ve âletlere muhtaç da değildir. Biz âlât ve kulaklarla zaman ve mekânın yakınlığı ve uzaklığı nisbetinde işitiriz. Lâkin, Allah Teâlâ bunların hiçbirisine muhtaç değildir. Bizim harflerimiz, seslerimiz mahlûktur.

Allah Teâlâ ise harfsiz, savtsız, mekân ve zamana muhtaç olmadan ezelî sıfatıyla söyler ve işitir; bu da mahlûk değildir. Bizim söylememiz ve işitmemizin ise hepsi mahlûktur.

Allah Teâlâ, şey tesmiye olunur, fakat, eşyâdaki gibi değil. Çünkü onun misli, nazîri, eşi yoktur. Şeyin manası sâbit ve mevcûd olan demektir. Hakk sübhânehu ve Teâlâ ise cisim değildir. Çünkü her cisim bulunur ve her bulunan mürekkebtir, her mürekkeb de muhtaçtır, her cisim de bir vacibü'l-vücûda muhtaçtır.

Allah Teâlâ cisim olmadığı gibi **cevher** de değildir, **araz** da değildir, bir **haddi** de yoktur. Had, sonu olan bir şeye derler. Hakk Teâlâ'nın ise sonu yoktur.

Nazîri, misâli, misli, şerîki de yoktur.

Allah Teâlâ'nın eli, yüzü ve nefsi de vardır. Kur'an'da zikrettiği gibi. Kur'an'da zikrettiği el, yüz Cenâb-ı Hakkın bilâkeyf sıfatlarıdır. Eli yerine kudreti veya nimeti denmez. Çünkü bu söz, Allah Teâlâ'nın sıfatını ibtâldir ve bu söz, Kaderiyye, Mu'tezîle sözüdür. Lâkin eli, Hakk'ın bilâkeyf sıfatıdır. Gazabı ve rızası da Allah Teâlâ'nın bilâkeyf sıfatlarındandır. Allah Teâlâ eşyâyı takdir ve kazâ etmiştir. Lâkin bu yazı, hüküm olarak değil, belki vasfını beyân ile yazılmıştır: (Meselâ: güzel, çirkin, uzun, kısa, büyük, küçük, az veya çok gibi evsâf, ahvâl ve ahlâkları yazmıştır. Yoksa falan mü'min, falan da kâfir diye hükm olunmamıştır).

Kaza, kader ve meş'iyyet Allah Teâlâ'nın ezeldeki sıfatıdır ve bilâkeyftir. (Yani, bu sıfatlar kitap, sünnet ve

icmâ-ı ümmet ile sâbittir. Te'vîlini Allah'dan başka kimse bilmez).

Allah Teâlâ, ma'dûm olanı, yokluk hâlinde dahi yok olarak bilir ve onu îcad ettiği vakit de nasıl olacağını da. Mevcûdu da vücûdu hâlinde nasıl mevcûd olduğunu bildiği gibi; nasıl fenâ bulup yok olacağını da bilir.

Allah Teâlâ yine bilir: Ayakta olanı ayakta iken, oturanı da otururken. Bu bilme ile O'nun sıfatlarından, ilminden hiçbirisi değişmez, ilmi sonradan dahi olmuş değildir. Lâkin tağyir ve ihtilâf mahlûklarda hâdis olur. (Yani Allah Teâlâ eşyâyı, kadîm ve ezelî olan ilmiyle ezelde bilir). İlmi değişmez, tağyir etmez. Allah Teâlâ halkı, küfürden ve îmandan hâlî olarak yaratmıştır. Sonra da emirlerini ve yasaklarını nehiylerini bildirmiştir. Kâfir olan kendi fiiliyle kâfir olmuştur, yani ihtiyârıyla küfrü iltizâm etmiştir.

İman eden de kendi fi'liyle, ihtiyârıyla, arzusuyla îman etmiştir. İkrâr ve tasdiki de Allah Teâlâ'nın tevfiki ve nusreti ile olmuştur.

Âdem Aleyhisselâm'ın zürriyetini, onun sulbünden akıllı olarak çıkardı ve onlara îman ile emredip küfürden nehy eyledi. O zürriyyetler de Allah Teâlâ'nın Rabb oluşunu ikrâr eylediler. Bu da onların imanı oldu. Ve onlar bugün sırasıyla o îmanla doğarlar. Bundan sonra kâfir olanlar da fıtrî imanlarını tebdil ve tağyir ile kâfir olmuşlardır. Her kim îman edip tasdik eylediyse; fıtrî olan îmanı sâbit olmuş olur (ve bu fıtrî îmanıyla dâim olur).

Bu, şu meâldeki hadis-i şerif ile sâbittir:

«Her doğan, islâm fıtratı üzerine doğar. Onu, ebeveyni yahûdî ise yahûdîliğe, nasrânî ise nasrânîliğe, mecûsî ise mecûsîliğe çevirirler.»

Bundan anlaşılıyor ki gerek müslüman, gerek hristiyan çocukları doğuşlarında müslüman ve mü'min doğarlar. Halkından hiç kimseyi îman veya küfre icbâr etmemiştir, yani mecbûr etmemiştir.

İman ve küfür, kulun fiilidir. (Yani küfür, iman, tâat ve isyan kulların fiilleridir).

Allah Teâlâ, kâfiri küfrü halinde kâfir olarak bilir. Sonra iman ederse, îmanı hâlinde de onu mü'min olarak bilir ve sever. İlminden ve sıfatlarından birşey tağyir etmez. Kulların bütün fiilleri, hareketleri, sükûnları hakikat üzere onların kendi kazançlarıdır. Yalnız Allah Teâlâ o fiillerin hâlıkıdır. Bunların hepsi Allah Teâlâ'nın irâdesiyle, ilmiyle, kazâ ve kaderiyledir.

Tâatların, ibâdetlerin hepsi Allah Teâlâ'nın emriyle, kullarının üzerine vâcipdir ve Allah Teâlâ'nın bu ibâdet ve tâatları sevmesi, rızâsı, ilmi, irâdesi, kazâ ve kaderiyledir. Me'âsînin, isyânların, günahların da hepsi yine Allah Teâlâ'nın ilmi, kaza, takdiri ve irâdesiyle olup muhabbet ve rızâsıyla değildir, emriyle değildir.

Enbiyâ Aleyhimüsselâm'ın hepsi büyük ve küçük günahlardan, küfür ve kabâhatlardan münezzehtirler. Zellelerin ve hataların olması mümkündür. (Âdem Aleyhisselâm'ın, Cennetteki men'olunan ağaçtan yemesi, Mûsâ Aleyhisselâm'ın adamı döverken, dövdüğü adamın ölmesi.)

Ömerü'n-Nesefi, tefsîrinde, zellenin enbiyâya atfedilmeyip efdali terketmek daha lâyıktır demişse de, zelle gerek enbiya ve gerekse evliyalar için Allah Teâlâ'ya yakınlığa sebeb olur.

Süleyman ed-Dârani de der ki: **«Hata, Allah Teâlâ'ya sığınmaya ve O'na doğru dünyadan ve nefsinden kaçmaya başlıca vesîledir.»**

Muhammed aleyhisselâm Allah Teâlâ'nın habibi ve kuludur.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurur ki:

«Cenab-ı Hakk İbrahim Aleyhisselâm'ı Halîlullah, İsâ-yı Rûhullah, Mûsâ'yı Kelîmullâh, Âdem'i Safıyyullah, beni de Habîbullah olarak istıfâ buyurdu ve benimle kıyâmet gününde Livaü'l-hamd sancağı vardır.»

«Abdühû lafz-ı şerîfiyle de sallallahu aleyhi ve sellem Hazretleri'ni, nasârânın İsâ Aleyhisselâm'a yaptıklarından ve O'na Allah'ın oğlu diye isnâdda bulunmalarından korumuş ve O'nu:

سُبْحَانَ الَّذِى أَسْرَى بِعَبْدِهِ

diyerek de medh ü senâ buyurmuş. Binâenaleyh, en büyük şeref kulluk şerefidir.

Enbiyanın adedi 124000 olup resûller ise 313'tür.

Resûlullah Efendimizi, Allah Teâlâ aynı zamanda seçip, ihtiyar etti ve O'nu tertemiz kıldı..

Cenâb-ı Peygamberi daha çocukluk devresinde iken onun terakkisine mâni olacak maddeler Cibrîl Aleyhisselâm tarafından yapılan ma'nevî bir ameliyat neticesinde içerisinden çıkarılmış ve sonra da altın taslar içinde zemzem suyu ile yıkanıp yerine bırakılmıştır.

Enes radıyallahu anh der ki:

«Ben, O'nun (Resûlüllah'ı kasdediyor) göğsünde dikiş eseri görürdüm.»

Sallallahu aleyhi ve sellem Hazretleri putlara hiç tapmamış ve Allah Teâlâ'ya da göz açıp kapayacak kadar da şirk koşmamıştır. (Ne peygamberlikten evvel ne de sonra. Çünkü enbiyâ cehilden ma'sûmdurlar. Hata, kusur

ve günahların her nev'inden Allah tarafından korunurlar).

Büyük ve küçük günahları hiç işlememiştir.

Nâsın, peygamberlerden sonra en efdali Ebu Bekri's-Sıddîk (R.A.)'dır.

(Nebîler ve mürselînden sonra, Ebu Bekr'den daha efdal kimsenin üzerine güneş ne doğmuştur ve ne de batmıştır. Mi'rac-ı Resûlullah'ı —bilâ tereddüd— tasdîk ettiğinden dolayı da kendisine Sıddîk lâkabı verilmiştir).

Ebu Bekr'den sonra, nâsın efdali Ömer b. el-Hattâb el-Fâruk radıyallahu anh'dir.

(Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem: **«Her nebînin gök ehlinden iki ve yer ehlinden de iki veziri vardır. Benim gök ehlinden vezîrim Cebraîl ile Mikâil aleyhisselâmdır. Yer ehlinden de vezirlerim: Ebu Bekr ile Ömerdir».**

Resûlullah'ın hükmüne râzı olmayan bir münâfığın başını kestiği için kendisine Fâruk denmiştir).

Sonra, Osman-ı Zü'n-nûreyn Hazretleridir.

(Sallallahu aleyhi ve sellem Hazretleri evvelâ, kızı Rukiyye'yi nikâhına vermiş. Rukiyye'nin vefâtı üzerine de ikinci kızı Ümmi Gülsüm'ü nikâhlamıştır. O da vefât edince; **«Üçüncü bir kızım daha olsaydı onu da sana nikâhlardım»** ifadeleriyle kendisini taltif etmiştir. Resûlullah'ın iki kızıyla evlendiği için kendisine «Zü'n-nûreyn» lâkabı verilmiştir).

Bundan sonra efdal-i nâs: Ali b. Ebi Talib el-Murtaza Radıyallahu Anh'tir. (Onun hakkında Resûlullah Efendimiz: **«Sen, benim indimde Mûsâ'nın yanındaki Hâ-**

rûn gibisin. Yalnız benden sonra peygamber olmayacaktır» buyurmuştur.)

Bunlar, hak üzere ve Hakk'la berâber âbidlerden idiler. (Yani, Allah Teâlâ'ya sıdk, ihlâs, huşû, ve huzû' üzere idiler).

Biz, bunların hepsini severiz.

(Aralarını fark etmeyiz aralarında ayırım yapmayız. Bazısını sevip bazısını da sevmemezlik yapmayız; Râfızî ve Havâric gibi, ki Hz. Ali efendimize karşı isyan etmişlerdi).

Ashâb-ı Resûlullah'ın hepsini hayırla anarız.

(Allah Teâlâ kitabında medh ü senâ ettiği gibi, Hz. Ali kerremallahu veche ile Hz. Muâviye arasında cereyân eden hâdiseler ictihâda mebnîdir.

Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem de:

«Benim Ashâbıma ikrâm ediniz. Çünkü sizin hayırlınızdırlar. Bundan sonraki Tabiîn ve Tebe-i Tabiîn'e de. Bunlardan sonra yalancılar zahir olur»).

Biz, hiçbir müslümanı işlediği büyük günahlardan dolayı tekfir etmeyiz helâldir demedikce.

(Hâricîlerin yaptıkları gibi yapmayız. Onlar, tekfîr ederler. Yalnız işlediği günaha helâldir derse o zaman o da kâfir olur).

O günah işleyenden iman ismi giderilmez ve ona, hakîkaten mü'min deriz. Ve câiz olur ki mümin-i fâsıktır, ammâ, kâfir değildir.

Fâsık —büyük günahları— işlemekle tâat-ı ilâhiyyeden çıkmıştır Mu'tezile der ki: Kebîreyi irtikâb eden fâsıktır, ona mü'min de denmez kâfir de denmez. (İman ile küfür arasındadır).

Mestler üzerine meshetmek sünnettir.

Terâvîh, ramazan gecelerinde sünnettir. (Bu Râfızi'lere cevaptır. Çünkü onlar, terâvîhi inkâr ederler ve meshi de çıplak ayaklarına yaparlar).

Namazları, her iyi ve kötünün —mü'min olması şartıyla— arkasında kılmak câizdir.

(Kerâheti, umûr-i dîniyyeye dikkatsizliğindendir. Zira her kim, müttaki bir âlimin arkasında namaz kılarsa gûya, enbiyâdan bir nebînin arkasında kılmış gibidir. Herkim, nebîlerin arkasmda namaz kılarsa geçmiş günahları mağfiret olunur).

Biz, mü'mine günah zarar vermez demeyiz, Cehenneme girmeyecektir de demeyiz. Mü'min, günahı sebebiyle Cehennemde ,ebedî kalacaktır da demeyiz. Her nekadar, fâsık da olsa dünyadan iman ile çıktıktan sonra Cehennemde ebedî kalmaz.

Yine biz, hasenâtımız makbûl, seyyiâtımız da mağfûrdur demeyiz. Bunları Mürci'e tâifesi der. Lâkin biz deriz ki, işlediği ameller fesâddan ârî, küfür ve irtidâd ile ibtal eylemedi ise ve dünyadan da iman ile çıktı ise Allah Teâlâ amelleri zayi etmez, belki kabûl eder ve sevâb da verir.

Şirkten, küfürden maâda günahlardan tevbe etmeden ölürse; böyle bir kişi mü'min olarak ölür ve o kimse meş'iyyet-i ilâhiyyededir. Allah Teâlâ dilerse adâletiyle bir miktar azab edip sonra fazlıyla çıkarır. Dilerse hiç azab etmeden afveder.

Amelinde riya olursa o riya, amelin sevâbını ibtâl eder. (Bir zerre miktârı riya karışan ameli Allah Teâlâ kabûl etmez buyurulmuştur).

Ucub da böyledir.

Mu'cizeler, enbiyâ için muhakkaktır.

(Zira mu'cizeler, peygamberlerin peygamberliğine delîl ve alâmettir).

Kerâmetler de evliya için haktır. Lâkin Allah düşmanlarından, Fir'avn, İblîs Deccâl ve onların benzerlerinden zuhûr eden hârikalara biz kerâmet demeyiz.

(Zira, kerâmet evliyâ için ihsan-ı ilâhî'dir).

— Allah Teâlâ, mahlûkunu halketmeden evvel de yine Hâlık idi. Kullarına rızıklarını vermeden evvel de yine Rezzak idi. (Diğer sıfatları da hep böyledir).

Allah Teâlâ, âhirette görülür ve mü'minler de Cennette oldukları halde Allah Teâlâ'yı başgözleriyle görürler. Teşebbüssüz ve bilâkeyf hem de Allah Teâlâ ile mahlûku arasında mesafe olmaz. (Cihet, mekân ve mukâbele de olmaz).

İman, ikrâr ve tasdîktir.

(Dilin ikrârı, kalbin de tasdîki lâzımdır. Allah Teâlâ birdir, şeriki yoktur. Sıfat-ı zâtiyye ve fi'liyyesiyle mevsûftur. Muhammed Resûlullah O'nun nebîsidir. Şerîat ve kitabıyla meb'ustur. Yalnız, dil ile ikrâr etmesiyle îman olmaz. O zaman bütün münafıkların da mü'min olması lâzım gelir. Yalnız Allah'ı bilmek ve Resûlunu bilmek de kâfi gelmez. O zaman bütün ehl-i kitâbın da mü'min olması lâzım gelir. Çünkü onlar da hem Allah'ı bilirler hem de Resûlullah'ı. Fakat, ikrârları olmadığı için bu bilmek onlara da fayda vermedi. **Ümmet-i Muhammed'den olmak**

isteyen kimseye lâyık olan «lâ ilâhe illallah, Muhammedü'r-resûlullah» deyip kalbiyle de tasdîk etmesidir, ancak bununla îman tahakkuk eder. Sonra namaz, oruç, hac ve zekâtı da kabûl ederse îmanında sâbit olur. Eğer kabûl etmezse kâfir olur. O zaman o tevhîdin de faydası olmaz).

Yer ve gök ehlinin îmanı; inanılması lâzım gelen şeylere inanmakta ziyâde ve noksan kabul etmez. Ancak yakîn ve tasdik cihetinden ziyâde veya noksân olur.

(Meleklerin imanıyla ins ve cinnin îmanı dünyâ ve âhirette ziyâde veya noksan kabul etmez. Çünkü bir insan: Ben, Allah'a ve Allah'ın indinden gelen her şeye; Resûlullah'a ve Rasûlullah'dan gelen her şeye inandım ve îman getirdim deyince mü'min olur. Eğer bazısına inanıp bazısına inanmazsa; meselâ; âhirete ve öldükten sonra dirilmeğe veya hesap ve mîzana veya Cennet, Cehenneme, bunlardan birisine dahi inanmazsa kâfirdir. Ha hepsine inanmamış veya bazısına inanmamış, müsâvîdir, küfürdür. Hakkâ kâfirdir demişler).

Mü'minlerin îmanı, îman edilecek şeylere imanda ve tevhîdde müsâvîdir.

(Amellerde ise birbirlerinden farklıdır. Amel-i sâlihler, îmandan cüz değildir. Çünkü amel artar ve eksilir. Lâkin, îman ne artar ne de eksilir. Bazısı beş vakit namazı kılar, bazısı yarısını kılar, bazısı bütün ay oruç tutar, bazısı yarım ay tutar. Hepsinin namazı da orucu da sahihtir. Diğer ameller de böyledir. Lâkin îman böyle değildir. İman edilmesi lâzım gelen şeylerden hatta birisine bile inanılmazsa îman sahîh olmaz. Meselâ oruç tutan kimse yarım gün oruç tutsa olur mu? El-cevap: Olmaz! Öyle ise, îman bir bütündür, hepsine birden inanmak lâzımdır ki îman olsun. İslâm ise: Allah Teâlâ'nın emirlerine teslîm ve inkıyâddır. İslâmın manası: Ahkâm-ı ilâhiyye ve farzlara ve haramlara ve Allah Teâlâ'nın hükümlerine rızadır).

Lûgat cihetinden iman ile İslâm arasında bir fark varsa da; İslâmsız îman olmaz. İmansız da İslâm bulunmaz.

(Çünkü, İslâm bihasebişşer, Allah'ın emirlerine teslim ve inkıyâddır. Bu da ancak, ikrâr ve tasdîkten sonra bulunur. Mü'min olsun da müslüman olmasın olamaz. Müslüman olsun da mü'min olmasın, bu da olamaz).

İman ile İslâm içle dış gibidir.

(Yani, birbirlerinden ayrılmayan iki unsurdur. İmanla İslâm birbirlerinden ayrılamazlar).

Din, iman, islâm ve şeriatın hepsine denir.

(Din, bir kelimedir ki kullanılışına göre bazan îman, bazan İslâm murad olunur. Bazan da şeriatın murâd olunduğu vakîdir).

Biz, Allah'ı hak ma'rifetle biliriz. Kendini kitâbında anlattığı gibi cemi' sıfatlarıyla öylece biliriz.

Hiç bir kimsenin Allah Teâlâ'ya lâyıkı vechile ibâdete gücü yetmez.

(Çünkü ibâdet, Allah Teâlâyı iclâl ve ta'zimdir, bunun da nihâyeti yoktur. Kimsenin de Allah Teâlâ'ya layıkıyla ibâdete kudreti yetmez. Allah Teâlâ'nın verdiği sevab da hesabsızdır. Kulların amelleri ise hesablıdır: Beş vakit namaz, muayyen oruç vesaire gibi.

Yine hiçbir kul, Allah Teâlâ'nın verdiği nimetlere hakkıyla şükretmeğe kâdir olamaz. Zira, şükür mahdûddur. Allah Teâlâ'nın nimetleri ise sayılmakla bitmez).

Lâkin biz, kitap ve sünnet üzere ibâdet ederiz. Mü'minlerin hepsi ma'rifet, yakîn, tevekkül, muhabbet, rı-

za, havf, reca ve îmanda müsâvidirler, birdirler, eşittirler.

Ma'rifet: Lügatta ilme derler. Istılahta ise: Allah Teâlâ Hazretlerini esmâ ve sıfatlarıyla sıdk ile bilmeğe derler.

Yakîn: Lügatta kendisinde şek ve şübhe olmayan ilme derler. Istılahta ise, huccet ve burhana ihtiyaç olmadan iman kuvvetiyle hakikatı görmektir.

Yâkîn üç kısımdır:

1 — İlme'l-yakîn,

2 — Ayne'l-yakîn,

3 — Hakka'l-yakîn.

Bizim tâbirimizle meselâ: Baklavayı târif eyleyebilmek ilme'l-yakîn'dir. Sonra tepside yapılmış olarak görmektir ki buna da ayne'l-yakîn derler. Bir de yiyerek bilip görmektir ki buna da hakka'l-yakîn derler.

Tevekkül : Allah Teâlâ'nın vereceklerine tamâmıyla itimâd etmektir.

Ye's: Mahlûkun elindekilerden ümîd kesmektir.

Muhabbet ise, lügatta dostluk anlamına gelir. Istılahta: Kulun Allah Teâlâ'ya olan muhabbetinin kalbte bulunan hali ve eseridir ki tarifi mümkün değildir. Kulun Allah'a muhabbeti O'na ve O'nun emirlerine ta'zîm ve rızâsını istemekte sabrı kalmaz. Yani Allah'dan ayrılığa sabrı kalmaz ve Allah Teâlânın zikriyle dâima ünsiyyet peydâ eder.

Rıza ise, kalbin, belâ ve musîbetlere karşı sabrı, kazâ-i ilâhiyyeye karşı sürûr ve sevincidir.

Havf ise, mekrûh olan (sevimsiz, istenmeyen) şeylerin gelmesinden veya sevginin elinden çıkmasından korkmak.

Recâ da lûgatta emel; ıstılahta, kalbde istikbâl sevgisinin husûlüdür.

Recâ ve havf ancak birbirleriyle tamam olur. Korkusuz ümîd, recâ, emn ve gurur verir, ona recâ demezler. Recâda da korkunun bulunması lâzımdır. Korkusuz recâ kanût'a yani Allah'ın rahmetinden ümid kesmeğe sebeb olur.

Mü'minler, imanın dışındaki amellerde ayrı ayrıdırlar. Allah Teâlâ kullarına istihkâklarının üstünde adâletiyle ihsânlarda bulunur.

Her amelin mükâfatı, ondan yediyüze kadar artar. Bazan da hesabsız verir. Bu da onun fazl u keremidir. Bazan da adliyle ıkab ve ceza yapar. Bazan da fazlıyla afveder. İster büyük günahlar olsun ister küçük günahlar olsun.

Enbiyânın şefâatı haktır. Peygamberimizin, ümmetinden büyük günah işleyenlere ve kendilerine ıkab icâb edenlere şefâatı haktır. Şefâat, bazan Cehenneme girmemek ve bazan da Cehennemden kurtarmak içindir. Kıyâmette şefâatcılardan —bâhusûs— üçü meşhûrdur. Enbiyâ, ulemâ, şehidler. Daha sonra hakîkî hâfızlarm ve çocukların ebeveynlerine şefâatları zikrolunur. Fakat çocuklara «akîka» kurbanı kesmek şartıyladır.

Peygamber salallahu aleyhi ve sellemin havz-ı kevseri haktır. Kıyâmet gününde hasımlar arasında kısas haktır. Eğer hasenâtı yetmezse alacaklı olanın seyyiâtı onun (yani haksızlık edenin) üzerine yüklenir. Bu da haktır ve câizdir.

Müflis, bilir misiniz kimdir? Müflis o kimsedir ki na-

maz, oruç, zekât, hac gibi çok hasenâtla gelir. Fakat, şunun, bunun alacakları var veya şuna, buna sövmüş, dövmüş arkasından gıybet etmiş; işte sevaplar bunlara verilir. Yetmediği takdirde mazlûmların günahları o zalimlerin, haksızlık yapanların üzerine yüklenir. Bu sefer de Cennet yerine Cehennemi haketmiş olur ki nekadar acıdır.

(Cennet ve Cehennem bugün hazır, yaratılmış ve onlara yokluk gelmez. Gelse de muvakkatandır).

Hûrîler de ebediyyen ölmezler.

Allah Teâlâ'nın sevap ve ıkabı dâimidir. Allah Teâlâ dilediğine fazlıyla hidâyet eder. Dilediğini adliyle idlâl eder.

Dalâletin mânası, hazelân demişler. Yani, Allah Teâlâ onu rızasına muvâfık amellere muvaffak eylemez demektir. Bu da Allah'ın adlidir. Bu idlâl ve hazelan, ma'siyyet üzerine ukûbet, Allah Teâlâ'nın adâletidir, zulüm değildir. Zira Allah Teâlâ'nın kulunu rızâsına muvaffak kılmayışı zulüm değlidir. Çünkü zulüm, bir şeyi yerine vaz'etmemektedir. Allah Teâlâ ise mülkünde mütasarrıftır.

Şeytânın imanı selbeder olduğunu söylemek câiz değildir. Yani şeytân îmanı zorla, cebr ile alamaz. Belki kul îmanı terkeder. O zaman şeytan elbette alır.

Suâl-i Münker ve Nekir haktır ve kabirde olacaktır. Kabirde rûhun cesede iâde olunması da haktır. Kabrin mevtâyı sıkması ve azab olunması da haktır. Kabir azâbının küffârın hepsine ve günahkâr mü'minlere olması da haktır ve câizdir.

Ulemânın farisî olarak zikrettiği her şey —yani Allah Teâlâ'nın isminden ve sıfatından— câizdir. Yalnız el kelimesinin Arapcadan gayri bir lisana tercemesi caiz ol-

maz: «Dest-i Hudâ» demek câiz değildir. Fakat: Be rûy-ı Azze ve celle demek teşbihsiz ve keyfiyetsiz câizdir.

Allah Teâlâ'ya yakınlık ve uzaklık izâfeti mesafenin uzun veya kısalığı demek değildir. (Bunlar, Cenâb-ı Hak hakkında tasavvur olunamaz). Lâkin, kurbiyyet Allah'ın kuluna verdiği kerâmet ve kemâldir. Uzaklık tabiri de «hevan» kelimesiyle ta'bir edilmektedir ki Türkçede hor, hakir, zelîl, fezâhat ve denâet kelimeleriyle karşılanır.

Muti', Allah'a bilâkeyf karibtir. Asi de bilâkeyf Hak'-tan uzaktır. Uzaklık, yakınlık, ikbâl kullara ait kelimelerdir.

Bunun gibi, kulun Cennetteki komşuluğu ve Hakkın huzûrundaki duruşu bilâkeyftir.

İmam Gazalî rahmetullah der ki: «Yakınlık ve uzaklık hayvanata mahsûstur. Kemâlâta erişen, mekârim-i ahlâk ile tahalluk eden, sıfatıyla yakîn olur, yoksa zatıyla demek değildir».

Kur'an-ı Kerîm, Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme nazil olmuş ve mushaflarımızda yazılmıştır. Kur'ân âyetleri Allah Teâlâ'nın kelâmıdır. Hepsi fazilette ve azamette müsâvîdir. Yalnız bazısında hem zikir hem de mezkûr fazîleti vardır. Meselâ: Âyetü'l-Kürsi gibi ki, hem zikir hem de Allah Teâlâ'nın celâl ve azamet sıfatları da zikrolunmaktadır. Onun için bu gibi âyetlerde iki fazilet vardır.

Enbiyâ ve velîlerin zikirleri de böyledir. Bazı âyetlerde ise yalnız zikir fazîleti vardır küffârın kıssaları gibi. Küffârın zikrinde fazilet yoktur (bu gibi âyetlerde yalnız âyetin kırâatındaki fazîlet vardır).

Bütün esmâ ve sıfat, azamet ve fazîlette müsâvîdirler, aralarında hiç fark yoktur.

Resûlullah'ın vâlideleri câhiliyyet devrinde câhiliyyet üzere ölmüşlerdir. Yani İslâmdan evvel ölmüşlerdir. Babası, Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem annesinin karnında henüz altı aylık iken; vâlideleri de sekiz yaşlarında iken âhirete göçmüşlerdi. Ekseri kitaplarda Cenâb-ı Hakk olara bir hayat ihsan etmiş ve peygamberimizin getirdiği dini kabul ile tekrar eski âhiret hayatına dönmüşlerdir.

Sonra, İslâmiyetten evvel İsâ Aleyhisselâm'ın dini mer'iyette idi. Binâenaleyh, İslâmdan evvel ölenler de yine İsa Aleyhisselâm'ın hak dini olan İslâm üzere ölmüşlerdir. Yalnız, İsa Aleyhisselâm'a Allahın oğlu diyenler müstesnâdır. Ve yine Allah üçtür diyenler de müstesnâdır.

Peygamber (S.A.S.)'ın: Kasım, Tahir, İbrahim adlarında üç oğlu; Fatıma, Rukiyye, Zeyneb ve Ümmi Gülsüm isimlerinde de dört kızı vardı.

Resûlullah, Hz. Hadîce ile 25 yaşında iken evlenmiş ve ondan altı evlâdı dünyâya gelmiştir.

Mâriye hâtundan Medine-i münevvere'de İbrâhim dünyâya gelmiş ve süt emer olduğu devrede ölmüştür.

İnsan, akaidinde müşkil bir mevkide kalırsa (indallah doğru olana inandım demelidir). Tâ ki âlim buluncaya kadar, bulduğu anda müşkülünü o âlimden sorup öğrenmelidir, bu sorup öğrenmeyi te'hir câiz değildir. Bu ilmi ona öğretmek de farz-ı ayındır.

İman ilmini öğrenmek farz olduğu gibi; imanı gideren ve küfrü getiren ilimleri, yani insanların îmanlarının ellerinden gitmesiyle küfre düşmelerine sebeb olacak olan ilimleri öğrenmek her mü'min-i muvahhide farz-ı ayındır ve bu ilmi taleb her zaman, ölüme kadar sürer. Bu ilim Çin'de dahi olsa oraya kadar gidip öğrenmek lâzımdır. Bu, hiçbir sûretle mazeret kabûl etmez, öğrenmezse küfre gider Allah esirgesin.

Mi'rac-ı Resûlullah haktır. Mekke'den Kuds-i Şerif'e kadar olan kısım Kur'an-i Kerim ile sâbittir, inkârı küfrü mucibdir. Kudüs'ten semâvâta urûcunu inkâr ise bid'attır, dalâlettir. Bu mir'ac, cesediyle yakaza hâlinde olmuştur. Tevâtüre karîb haber-i meşhûr ile sâbittir ve hicretten bir sene evvel olmuştur.

Hurûcü'd-deccâl, Ye'cüc ve Me'cûc, güneşin garbtan doğuşu, İsa Aleyhisselâm'ın semâdan nüzûlü ve sair alâmât-ı kıyâmet —ki haberlerde vârid olmuştur— cümlesi haktır ve olacaktır. Allah Teâlâ dilediğini sıratı müstakîme hidâyet eyler.

اَللّٰهُمَّ يَاهَادِى اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ بِفَضْلِكَ وَاِحْسَانِكَ
الْعَمِيمِ يَاحَلِيمُ وَصَلَّى اللّٰهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ
وَعَلَى جَمِيعِ الْاَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

III. BÖLÜM

EHL-İ SÜNNET VE'L-CEMÂ'AT İNDİNDE KÜFRE MÜ'EDDÎ OLAN MESÂİL

(el-Milel ve'n-Nihal kitabından)

Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdular:

سَتَفْتَرِقُ أُمَّتِى ثَلاَثًا وَسَبْعِينَ فِرْقَةً كُلُّهَا فِى النَّارِ إِلاَّ وَاحِدَةً . قِيلَ وَمِنْهُمْ . قَالَ : اَلَّذِينَ هُمْ عَلَى مَاأَنَا عَلَيْهِ وَاَصْحَابِى

— «Ümmetim yetmişüç fırkaya ayrılacaktır. Bunların hepsi cehennemdedir. Yalnız bir fırka hâriç. (Ashâb tarafından):

— Onlar kimlerdir ya Resûlullah? diye soruldu. Resûlullah:

— «Benim ve Ashâbımın yolu üzerinde olanlar» cevâbını verdi.

Bu hadîs-i şerif meşhûrdur. (Hadîsi, Tirmizî, İbn Mâce ve Ebû Dâvûd rivâyet etmiştir.)

Yahûdî tâifesi 71, Nasrânî tâifesi 72, Ümmet-i Muhammed de 73 fırkaya bölünmüştür. Binâenaleyh, her müslümana bu bâtıl mezheplerin yollarından korunmak için ehl-i sünnet ve'l-cemâatın akîdelerini iyi bilmesi lâzımdır. Yukarıda her ne kadar bizim mezhebimizin görüşleri açıklanmışsa da, insanoğlu hatadan sâlim olamadığı için bu mezhep sâhiplerinin düştüğü çıkmaz bataklığa Üm-

met-i Muhammed'in düşmemesi için onların küfre varan i'tikadlarını da elimizden geldiği kadar açıklamağa çalışacağız.

Evvelâ, 72 fırkanın kökü yedi fırkadır. Yetmişiki fırka bunların şûbeleridir.

Yediden biri Mu'tezile, ikincisi Şîa, üçüncüsü Havariç, dördüncüsü Mürcie, beşincisi Neccariye, altıncısı Cebriyye, yedincisi Müşebbihedir.

Bunlar da, aralarında vakî olan ihtilâflar neticesinde herbiri 5, 10, 20 fırkaya ayrılıp 72 fırka oldular. Şurası çok tuhaftır ki bunlar da birbirlerini tekfir edecek kadar ileri gittiler. Bunları yazmağa da lüzum görmedik.

Allah Teâlâ'ya çok şükür ki İmam A'zam gibi ve İmam Şafiî Hazretleri gibi imamları halk edip; Şeyh Ebü'l-Hasen Eş'arî ve Ebu Mansûr Maturidî gibi âlimlerle birlikte bu bâtıl mezhepleri geçersiz kılmış ve böylece müslümanları bunların elinden kurtarmıştır. Ma'mafih, zamânımıza kadar gelen bazı bâtıl mezhepler de hâlâ bulunmaktadır. Şiîler, Rafızîler gibi.

Bu yedi mezhep de Şeytan aleyhilla'nenin iğvâsı ve fitnesinin netîcesidir. Yetmişikiye kadar çoğalması da bu yüzdendir.

Bunlardan Mu'tezile 20, Şî'a 22, Havâriç, 20, Mürci'e 5, Neccâriye 3, Cebriyye 1, Müşebbihe de 1 fırkadır. Mecmûu 72 fırka eder. Bunların itikadlarının bazısı bid'at ve bazısı da küfre varmaktadır.

Binâenaleyh bid'at iki kısımdır : Birisi amelde birisi de i'tikaddadır. Bu bid'at sâhiplerinin imâmeti de mekrûhtur. Zira i'tikad cihetinden fâsıktırlar. İtikadda bid'at amelde bid'atlardan daha çok şiddetlidir.

Bid'atcıdan murad şu kimselerdir ki : Onun i'tikadı ehl-i sünnet ve'l-cemaat i'tikâdına muhâliftir. İ'tikâdı küfre varırsa imâmeti kat'iyyen câiz değildir. Kur'an mahlûktur diyenin arkasında da namaz kılmak câiz değildir.

1 — **Mu'tezile** —ki ona kaderiyye de derler— Kaderi inkâr ederler. Onun için bunlara : **«Bu ümmetin mecûsûsidir»** denilmiş. Bunların ardında da namaz kılmak câiz değildir.

Resûlullah'ın şefâatını inkâr edenlerin, kirâmen kâtibîn'i inkâr edenin ve Cenâb-ı Hakk'ın âhirette görülmesini inkâr edenlerin arkalarında namaz kılmak câiz değildir, zira bunlar din-i islâmdan çıkmışlardır.

2 — **Müşebbihe**, Halık-ı Zü'l-Celâl'a mahlûklar gibi a'za isnad ederler ki onların da arkasında namaz kılmak câiz değildir; islâmiyetten çıkmışlardır. Cenâb-ı Hakk'ın sıfatlarından bir sıfatı sonradan olmuştur diyen kimse de islâmın dışındadır.

Cenâb-ı Hakk'a mekân isnad eden veya semâdadır diyen de islâmdan hârictir. Bununla Hakk Teâlâ'nın arş üzerinde müstakar olduğunu kasdedenlerin de küfrüne hükmolunur. Vay vehhâbîlerin hâline.

Cenâb-ı Hakk'a üst, alt ile teşbih ise küfürdür. Bununla Mücessime ve Hulûliyye mezheplerinin küfrüne hükm olunmuştur.

Cennete girdikten sonra Hak Teâlâ'yı görmeyi inkâr edenlerin de küfrüyle hükmolunur.

3 — **Kaderiyye** taifesi : —ki Mu'tezilîler de onlardandır— Kul, fi'linin hâlıkıdır da'vâsından nâşî tekfîr olunurlar ve vacibdir. Rafızîler ise bir çok hatalarından nâşî islâmdan dışarıdırlar. Meselâ: Ölüler dünyâya döner, beden-

lerin rûhuna girer demeleri ve bir de ruh-ı ilâh, eimmeye intikâl eder demeleri; bir de vahy imam Ali'ye gelecek iken Cebrâil yanlış olarak H . Muhammed'e getirdi demeleri islâmdan çıkmaları için kâfidir ve hükümleri mürted gibidir.

4 — **Havariç**, cemî-i ümmeti hatta Osman, Ali, Aişe, Talha ve Zübeyr (radiyallahu anhüm) hazerâtını da ikfâr ederler. Bundan nâşî küfürlerine hükmetmek vacibdir.

5 — **Zeydiyye** taifesi ise : Acemden bir peygamber geleceğine ve peygamberimizin şerîatını nesh edeceğine yani hükmünü kaldıracağına inandıkları için islâm dışında kalmışlardır, küfrü vacibdir.

6 — **Neccârîyye** tâifesi ise : Allah Teâalâ'nın sıfatlarını inkâr ettiklerinden ve Kur'an-ı Kerîm için, yazıldığı ve okunduğu vakit cisim ve arazdır dediklerinden küfürleriyle hüküm vacibdir.

Hakk Teâlâ, bir şey halk olunmadan evvel bilmez diyenler —ki yine Kaderiyye ve Mu'tezile mezhebindekilerdir— islâmdan hâriçtirler ve bunların kızları alınmaz ve bunlara kız da verilmez ve cenâzelerine de gidilmez.

7 — **Mürci'e tâifesi** : Bunlar da islâmdan hâriçtirler. Zira derler ki: Hasenâtımız makbûl, seyyiâtımız da mağfûrdur. İbâdetleri —namaz, oruç, zekât, hac gibi— inkâr ederler ve derler ki: Bunlar fezâildir, işlersen iyi işlemezsen bir şey lâzım gelmez. Bunlar da İslâmdan hariçtirler, bunların hepsi tekfir olunmaktadır.

«Kıble ehlinden kimseyi küfürle ithâm etmeyiniz.»

İmam A'zam ve İmam Şafiî'den sâdır olan bu söz, mutlak değildir, belki günâhlarla mukayyeddir. Havâriç ile Mu'tezile gibi günah sebebiyle tekfîr etmeyiz demek-

tir. Çünkü bunlar günah-ı kebîreyi işleyenleri islâmdan çıkarır ve Cehennemde ebedî kalacağını söylerler.

Hülâsatan şöyle deriz:

Her kim, zarurât-ı dîniyyeden birisini inkâr etse o, islâmdan çıkmıştır ve küfre düşmüştür. Zira ma'lûm ve meşhûr olan âyetleri ve hadîsleri inkâr peygamberimizin hadislerini tekzîbe çıkar ki —tevbe etmezse— katli de vâcibdir. Katli, küfründen nâşîdir hadden değildir. Çünkü îman, şerîatı ve peygamberimizin Allah tarafından getirdiği ve bilinmesi zarûrî olan şeyleri ahkâmı tasdîktir. Bunun mukâbili de küfürdür. Zarurât-ı diniyyeden olan altı esastan beşine inanıp da birine inanmayanın hâli gibidir. Meselâ: Namaz, oruç ve zekâtın farz olmaları; zinâ ve içkinin haram olduğu islâm dininde ma'lûm ve meşhur»dur. Bunlara inananlara mü'min denildiği gibi inanmayanlara da kâfir denir. Meselâ: Abdestte başın dörtte birini meshetmek, İmam A'zam'a göre farz ise de, İmam Şafiî'ye göre farz değildir belki sünnettir. Bu, ictihâd mes'elesidir, bunu inkâr eden kâfir olmaz.

Tenbîh:

Ma'azallah, bir kimse Cenâb-ı Hakk'a sövse o kâfir olur ve kanı da helâldir. Bunlar gibi, herkim Cenâb-ı Hakk'ın şân-i ulûhiyetine lâyık olmayan şeyleri Hak Sübhanehu ve Teâlâ'ya izâfe ederse; böylelerinin küfürlerinde ihtilâf olunmuştur. Fakat, bu saygısızlar bir yerde toplanırlarsa onlarla muhârebe etmekte ihtilâf olunmamıştır. Nitekim Hz. Ali Efendimiz'in yaptığı gibi.

Peygamberlerden birisine söven veyahut şan-ı âlîlerine yakışmayan bir şey isnâd eden de kâfirdir ve katli de helâldir.

Herkim ki, Hak Teâlâ'nın Rab olduğunu ve bir olduğunu nefyede, inkâr ede onun da küfrü tamamdır.

Hak Teâlâ'nın varlığı ve birliğine inanıp da; kadîm değildir, O'ndan mâada başka sânî' vardır diyenlerin cümlesi kâfirdir derler.

Cenâb-ı Hakk'ın insanlardan birine hulûlunü i'tikâd eyleyen ve ervâhın tenâsühuna kâil olan ve âlemlerin sonradan yaratılmış olduğuna inanmayanın ve peygamberlerden birinin peygamberliğini inkâr edenin küfründe şüphe yoktur. Peygamberimizden sonra peygamber gelecektir diyen ve peygamberliğin kalb safâsı ve nübüvvetin kazançla olacağını söyleyen de kâfirdir.

Semâya çıkar. Cennete girer meyvelerinden yerim diyen de kâfirdir. Kur'an ahkâmından ümmetin cem' olduğu (icma'-ı ümmetin hâsıl olduğu) mânayı zâhirinden çıkarmak da küfürdür.

Her söz ki onunla ümmetin dalâletine vesîle olur veya Sahâbe-i Kirâmı tekfîre cesâret edenler de kâfirdir.

İmam Mâlik Hazretleri bir kavlinde, Sahâbe-i güzîn'i tekfir edenin katline işâret etmiştir.

Puta tapmak, zünnar bağlamak gibi şeyleri işleyenleri de kâfirlere iltihak etmişlerdir.

FETVA KİTAPLARINDA KÜFRÜ MÛCİB ELFAZ, KELİMELER VE SÖZLER (el-MİLEL ve'n-NİHAL'den)

Bu küfrü mûcib sözleri yazmadan evvel sana birkaç nasîhat yazayım. Bu nasihatlar bizim kendimizin değil, büyüklerimizin nasîhatlarıdır. Bu yetmişiki fırkanın hâlini yazdık. Sakın sen bunları şöyle - böyle kimseler zannetme, bunlarm hepsi müslümanlık iddiasında. Namazlarına, hele, Kur'an okumalarına hayret etmemek mümkün değil. Sözde müslüman, hem namazları var hatta namaz kılmayanlara kâfir diyorlar. Bu kadar ileri gitmişlerken bak, Ehl-i sünnet ve'l-cemaat onların —Kur'an-ı Azîmüşşân'ın hükümlerinin bazılarından ayrılan ve bazı âyetleri de kendi arzularına göre yorumlamalarından dolayı— islâmdan çıktıklarına ve küfre kaydıklarına nasıl hüküm vermişlerdir. Bunlar, bizlere güzel ders ve ibret değil mi?

Bi'l-akis bugünün insanları da onları solda sıfıra bırakacak derecede hatta delicesine bazı kere Allah'ı tamâmen unutmakta ve insan bir maymundan gelmiştir diyecek kadar şuursuzlaşmakta. Bazan «Allah baba» diye hristiyanların sözlerini taklîd ederek işin nereye varacağını bile idrâk edemeyen ve bazan da eski bâtıl mezheplerin yolunu tutarak Allah'ı —hâşâ— göklerde zannedecek kadar çocuklaşan insanın, ki bugün dünyâ ona dar gelmekte ve göklerin ucunu bulmağa çalışmakta hâriku'l-âde sanâyi işleri ve ma'rifetler meydâna getirmekte olan bu insanın kendini ve şu varlığı yaratanı bilmemesi kadar acîb bir

şey tasavvur olunamaz. Gerek gördüklerimizden ve gerek kendimizin yaptığı; vapur, tayyâre ve emsâllerini bunlar eskiden vardı diye kimseyi inandırabilir miyiz? Tabiî hayır. Herkes, elbette bunu bir yapan olacaktır, bu kadar san'at ve hüner hiç kendi kendine olur mu diye bize haykırır da; ya bu mevcûdâtı ve bizleri yaratanı hiç aramaz olsun, acaba olur mu dersiniz?

Koskoca bir kâinat, içinde her türlü ni'metler var, suyunu hazırlamış, toprağını hazırlamış, güneşini hazırlamış, havasını da hazırlamış, madenlerin her nev'inden her tarafa yaymış, insanı da yaratmış, peygamber göndermiş, mu'cizeler göstermiş, kitaplar göndermiş, bizlere okuyup «yazmayı öğretmiş, dünyâ ile âhireti göstermiş; ve «Sizler beni bilesiniz ve bana kulluk edesiniz diye yarattım» demiş, helâl ve haramı da bildirmiş. Yine böyle iken bu insanoğlu yanlış yollara sapmış. Allah'ı bırakıp nefsinin kölesi olmuş ve Allah'ı öğrenmeğe ve bilmeğe çalışmamış; bununla beraber bu varlıkların ne olduğunu da hiç hatırına bile getirememektedir. Bundan daha acı ne olabilir. (Bu insan, yaşadığı evdeki babasını bilemeyen kimse gibidir.) Gördüğümüz ve hergün çeşitli meyvelerini yediğimiz ağaçların verdikleri meyveleri o ağaçlar mı yapar? Ağacın bir bilgisi, bir hüneri, bir san'atı var mıdır? Meselâ: Bir nar dânesi ne güzel dizilmiş, ambarlanmış. Bu hüneri bu ağaç mı yapmıştır, yoksa bu ağaç; bunu yapabilecek bir kudret sâhibinin eseri midir?

Bizim annelerimizin başlarına örttükleri çok basit bir örtü bile bir yapana muhtaç olunca; bu koca kâinat tabîatın eseridir demek pek de kolay olmasa gerektir. Bunu söylese söylese ancak ya deli ya da divâne söyler.

Şu dünyanın durmadan dönüşüne ne diyeceksin? Hiçbir varlık böyle kendi kendine döner durur mu? Sen ne

kadar söylesen hepsi boşuna. Hem kendini aldatıyor, hem de başkalarını, hem de belki kendine güldürüyorsun. O, senin câzibe dediğin şey nedir? Canı var mı, şuuru var mı, bilgisi var mı, sağlığı, varlığı, mevcûdiyyeti kendinden mi? Yoksa bu kuvveti ona veren bir kuvvet ve kudret sâhibi mi var?

Hani, bu kadar fabrikaları, san'atları, hünerleri, uçakları, gemileri yapan maymun nerede? İşte bizim maymunlar! Hünerleri taklitcilik değil mi? Acaba Allah Teâlâ bizim aklımızı mı aldı ki böyle safsata ve mantıksız sözlere aldanıyoruz. Bir de bu fikirleri maârife mal edip çocuklarımıza okutmak kadar safdillik olur mu? İnsan, bir kere kendine bakıp biraz düşünse, elbette aklı da erecek ve doğru yolu da bulacaktır. Onun için muhakkak dini eserleri çok okumak ve çok da düşünmek gerektir.

Bu düşünceye bizi teşvik eden evvelâ Allah Teâlâ Hazretleri'dir. Kitâbı'nın müteaddid yerlerinde yerlere, göklere bakmayı emreder. Hele Tebâreke Sûresi'nde bu bakışın, tekrar tekrar yapılmasını tavsiye eder. Ki bakalım bu yaratılışda bir kusur, bir eksiklik görebilecek misiniz? Yoksa bu hilkate hayrân olup bunu yapan kimdir mi diyeceksiniz? Yoksa şuursuz bir bakışla mı bakacak, o tayyâre veya diğer âlât, edevât, san'at, hünerler, fabrikalar, için diyemediğin sözü mü söyleyeceksin? Bir fabrika kendi kendine olmaz diyebiliyorsun da gerek bu kâinatın ve gerek senin kendinin —ki o fabrikada ve o hünerler senin yanında hiç kalır, adı bile anılmaz— bak, sen ne cevhersin, ufacıksın, fakat o koca kâinat senin emrine müsahhar. Bak, tekrar bak, gökleri bile yarıp ta aylara kadar giden ve daha ötelere gitmeğe çalışan insanın yanında o fabrikanın adı bile olmaz. Sen şimdi o fabrikayı ve o fabrikanın yaptıklarını pek âlâ biliyorsun da, anlıyorsun da, idrâk ediyorsun da, niçin seni Yaradan'ı bilmiyorsun? He-

men tabiat eseriyiz, diyorsun. Vah zavallı insan vah. Bir yahûdinin sözüne aldanıp Allah'ını bırakıyorsun, O'nun esmâ ve sıfatlarını öğrenmek de istemiyorsun. Hele, kitabını hiç de okuduğun yok. İyi bak, su yeryüzündeki insanların sayısına; Yahudî, İsevî, Mûsevî, Nasrânî, ne kadar insan varsa hepsi de Allah der. Demek Allah var. Bir milyara yakın da müslüman var. Bunlar da Allah der. Bilmem ki bize ne oldu bu kadar ekseriyyeti bırakıp da maymundan olduğumuza inanıyoruz. Çok şaşılacak şey!.

Haydi biz maymundan olduk. Ya bu koskoca kâinat, ayı ve güneşi ve bunca yıldızlarına ve sayısız mahlûklarına ne diyeceksin? Muhterem beyefendi! Sen dün, ay yerden kopmuş, yerin bir parçasıdır deyip bizleri de aldatıyordun. Bak, bugün ay'ın bu dünyanın maddesinden olmadığı anlaşıldı.

Bu insanın dinsizi çok tuhaf bir mahlûk, ne dense bir türlü Allah demek istemez de her şeye bir kulp takmağa çalışır. Ne kadar çalışırsa çalışsın «güneş balçıkla sıvanmaz» derler, hakîkat meydanda. İnsan, şu kendi zihnini bir yoklasa kâfi, bir anda nerelere gider - gelir, neler düşünür neler. Bulduğunu, düşündüğünü yıllarca sene sonra hatırlar, bunları nerede saklar? O ufacık gözler neler görür, gördüğünü hem unutmaz hem de ondan mânalar çıkarır. Hele o kulak ne hârika. Ve o kalb ki bir taraftan vücûd makinasının muntazaman işlemesine en büyük bir âmil. Sonra o kalbe neler keşfolunmaktadır. Acaba bunların hangisi hangi hayvanda ve hangi maymunda var?

O, insanı insan yapan aklına acaba ne diyeceksin. İşte bunların hepsini bizlere meccânen lütf u ihsân edip veren bir Allah'tır, bir Allah.

Yalnız Allah vardır demek kolay amma, O'nu bulmak ancak Allah'a sarılmak ve O'nun Kitâb'ını okuyup anlamakla mümkündür. Çünkü Allah Teâlâ kendisini bizlere

o Kur'ân-ı Kerîm'de güzelce tarif edip öğretmiştir. Yine öyle iken bu insanoğlu Allah Teâlâ'yı tanıyamamış ve sapık sapık tam yetmişiki parçaya ayrılmıştır, 73 ncü fırka da Ehl-i sünnet ve'l-cemaât olmuştur.

Sen, bu ehl-i sünnetin yolunu güzel öğren, belle ve arkadaşlarına öğret ve sakın bu ehl-i sünnetin yolundan zerre miktarı ayrılma. Hele çocuklarını kat'iyyen ihmâl etme ve onları herhalde câmiye de alıştır. Kur'ân okumasını güzelce öğret ve devâmını te'mîne çalış. Onu yalnız dünya bilgilerine bırakma. Bahusûs san'at ve ticareti de öğret, ekmek parasını kendi el emeğiyle kazansın ve helâl lokma yemeğe çok dikkat etsin. Yalandan, hîleden, yemînden, söze vefâsızlıktan, emânete riâyetsizlikten son derece korku üzere olmasını iyi öğrensin. Yaramaz kişilerden de arslandan kaçar gibi kaçsın. Mümkünse kimseyi de incitmesin. Kibirden, gururdan, kendini beğenmekten ve bunlara benzer çirkin huylardan uzak kalmasını bilsin ve cemiyet işlerinde de dâima hayırlı ve gayretli olmağa çalışsın.

Sen, bu sözlerimi hiç şübhesiz benden daha iyi bilirsin. Fakat bir hatırlatma kabilinden yazıyorum yalnız, kusûra bakma.

Aziz kardeş, pekâlâ bilirsiniz ki eserden müessire intikâl edilir. Meselâ gördüğümüz bir izden oradan geçenin kim olduğunu anlarız. Geçeni görmediğimiz halde o eser bize der ki*: Buradan geçen attır veya insandır veya kedidir veya köpektir. Nerden anladın dersen; adam bize izi gösterir, bu iz falânın izi değil mi? der. Biz de evet demek mecbûriyetinde kalırız.

Halbuki bugün bir de polisin kullandığı parmak izi var ki bu kadar insanın parmak izleri birbirlerine de kat'iyyen benzemez derler ve o izlerle adamları da yakalarlar. Bu harikalar gözlerimiz önünde hergün ceryan etmek-

te iken hâlâ bir türlü gafletten kendimizi kurtaramıyoruz. Bir iz ki sâhibine delâlet ediyor; bu koca kâinat, sâhibi olan Allah Celle ve Alâya delâlet etmesin hiç olur mu?

Evet, bu insan çok acayip bir mahlûk. Bazan öyle buluşları vardır ki göklerde uçar ve daha ileri gitmeğe çalışır. Bazan da o kadar abtallaşır ki bu varlığın sâhibini bile idrâkten âciz bir duruma düşer. Ve maazallah kâinatın sâhibini bile inkâra kalkışır. Buna da şaşmamak mümkün değil. Neden inkâr ediyorsun? diye sorsak görmediğime nasıl inanayım diyecek.

Pekâlâ, acaba senin görmediğin daha neler var onlara da inanmıyor musun? Meselâ: Her an teneffüs ettiğimiz havayı görüyor musun? Hayır görmüyorum. Öyle ise inkâr edebilir misin? Hayır. Neden? Çünkü her an teneffüs etmekteyim, görmüyorum amma, var olduğunu biliyorum. Çünkü yaşamam için her an ona muhtâcım. Çok güzel, şu halde görmediğin halde varlığına inanıyorsun da; Hâlık-ı zü'l-Celâl hakkında niye düşünüyorsun? Senin muhtaç olduğun o havayı yaratan o Allah değil mi? Ona da hayır mı diyeceksin? O zaman o adama deli demekten başka söz olmaz.

Sonra her vakit kullanmakta olduğumuz elektriği de hiç gördün mü? Neden inanıyorsun? Hayır görmedim, lâkin eserini görüyoruz ya; işte lambalarımız yanıyor, dolaplarımızda yemeklerimiz, sularımız onun sayesinde soğuyor. Bir taraftan da sobalarımızda ateş olup bizleri ısıtıtor. Nasıl inkâr edebilirim! Öyle ise, bu küreyi ve içindekileri halk eden Allah Teâlâ'yı nasıl inkâr ediyorsun, hiç de mi insâfın yok, yoksa hiç de mi aklın yok.

Zavallı çocuklara: Allah'tan şeker isteyin bakalım, eğer Allah varsa verecek; çocuklar dahep birden: Aman Allah'ımız bize şeker ver diye bağırışırlar. Tabiî hiçbir şey

yok. Çocuklar şimdi bir de falandan isteyin bakalım; çocuklar yine hep birden beyefendi bize şeker verir misiniz? Tabiî şeker, hazır, hemen çocukların önlerine atılır, onlar da kapışırlar. Bakın, çocuklar gördünüz mü? Eğer Allah var olsaydı o da bize istediklerimizi verirdi diye çocukları daha ufacık yaşlarında onları kandırmağa, aldatmağa çalışan bu aptallara, ahmaklara, zavallı akılsızlara ne demek lâzım olduğunu artık siz söyleyin. İnsanın hilkatini Allah Teâlâ yaratmıştır diyen milyarlarca insan varken sen nasıl oluyor da bir yahûdînin sözüne aldanıp da dînini, inancını ve ibâdetlerini terkedip, açıkta, askıda kalmış bir zavallı gibi kalıyorsun.

Elektrik olmadan lâmbanın yanmayacağını pekâlâ biliyorsun da, Allah olmadan bu kadar mevcûdât ve mahlûkât hiç olur mu? Sonra, şu insandaki tekemmülü kim yapabilir? Sen, bilirim ki çok okumuş ve çok bilgi sâhibisin. Hiçbir eşyâ var mıdır ki kendi kendine meydana gelsin, gerek gazların terkibiyle ve gerek başka sebeblerden olsun. O sebeb olan şeylerin hepsi de yine bir yapıcıya bir halk ediciye muhtaçtır. Çünkü her hâdis, mutlaka bir muhdîse muhtaçtır. Bu, bir kaide-i umûmîdir, hilâfı câiz değildir. Onun için her mevcûd ne olursa olsun, küçük, büyük muhakkak bir icâd edene muhtaçtır. O zaman bizler ve bizlerin içinde bulunduğumuz kâinat ve bu kâinatın içinde bulunan, görüp görmediğimiz, bilip - bilmediğimiz her şeyi yaratan bir Allah'tır bir Allah.

Bu Allah'ın nasıl bir Allah olduğunu iyice bilmek için ilm-i Kur'ân ve ilmi fıkıh'a son derece ihtiyâç vardır. Câhil insanlar gibi yalnız Allah deyip kalmamalı ve bi'l-akis Allah Teâlâ'nın sıfatlarını pek güzelce ve hem de ehl-i sünnet i'tikâdına uygun bir şekilde öğrenmek hemen her müslümana başlıca bir borç, bir vazîfedir ve hem de vacibdir, terkinden dolayı mes'ûliyeti mûcibdir.

Azîz ve muhterem kardeş! Bakınız hem de dikkatle bakınız : Dünyada bu kadar insan, millet, cemiyet, din ve mezhepler vardır. Görüyoruz ki her birisi Allah dedikleri halde, Allah'ı bilememişler ve her birisi bir yola sapmış; kimisi heykeller yapmış, kimisi putlar yapmış, kimisi aya, kimisi güneşe, kimisi de yıldızlara ve hatta bazı gülünç, yüzkızartıcı şekilde hayvanlara da tapanlar hâlâ da bulunmaktadır. Bu bir görgüsüzlük, bir abtallık, daha doğrusu açıkça bir akılsızlıktır. Bunlar, hep Allah dedikleri halde bir türlü Allah'ı anlayamamışlar ve nihâyet, mâ' bûd edinmişler ve bugün bizim müzelerimizde bunların bakiyyeleri ve parçaları bulunmaktadır. Bir kısmını bendeniz Bursa müzesinde görmüştüm. Binâenaleyh Allah Teâlâ; akla gelen şeylerin hepsinden münezzeh, şerîki, nazîri, misli, dengi, eşi bulunmayan, doğmayan, doğurmayan, anası, babası, çoluk, çocuğu olmaktan münezzeh ve müberrâ ve noksan sıfatlardan tamâmiyle münezzeh, kemâl sıfatlarıyla muttasıf, kâinâtın ve mevcûdâtın yegâne sâhibi, mâliki ve rezzâkı, hayat veren, sonra da ölümle sona erdiren, her şeye gücü yeten, kudret-i kâmile sâhibi ve her şeyi pek iyi bilen, ilm-i ezelîsiyle tanıyan ve her şeyi maddelerin hiçbirisi yokken icâd edip yaratan ve bizlere doğru yolu göstermek için kitap gönderen ve yaptıklarımızı gören, işiten, hatta gönüllerimizden geçen vesvese ve kuruntularımızı, düşüncelerimizi bile hem bilen, hem gören, hem işiten, hem de peygamberlerine Cibril vâsıtasıyla söyleyen ve her istediğini istediği anda ve istediği şekilde yapan kudret ve irade sahibi, yapacağı işlerde kimseye danışmaya ihtiyâcı olmayan, evveli ve âhiri de bulunmayan, doksandokuz esmâsıyla ma'lûm olandır. Allah Teâlâ ve Tekaddes Hazretleri'nin bu 99 esmâsını da okuyup, öğrenip ve bir de Allah Teâlâ'ya yalvarıp. «Yâ Rab, seni hakkıyla en iyi bir şekilde tanıyabilmek ve yine sana en iyi bir şekilde ibâdet edebilmek kuvvet, kudret ve kabiliy-

yetini de ihsan eyle» diye gece ve gündüz yalvarmayı da elden bırakmamak şartıyla her an O'na sığınmağa muhtaç olduğumuzu unutmamak gerekir. Bu Allah öyle bir Allah'dır ki ne evveli vardır ve ne de âhiri. Güzelce çizilmiş bir dâirenin başladığı yeri bulmak mümkün olmadığı gibi son noktasını da bulmak mümkün değildir. Onun için kıdem ve bekâ kelimeleriyle bunu ifâde edebilmişlerdir.

Sonra birliğinde hiç şübhe yoktur. Halbuki müslümanlardan başka dinlerin sâlikleri herbirisi Cenâb-ı Hakk'ı bir şeye beneztip, heykelini yapıp ona tapmışlar ve akıllarınca bir çok ilâhlar îcad etmişler : Merhamet sâhibi bir ilâh, gazab sâhibi bir başka ilâh, yaz ilâhı, kış ilâhı, güzellik ilâhları gibi ki müslümanlık bunların hepsini reddeder ve Allah birdir der. Zira iki Allah olunca bunların birbirleriyle anlaşması mümkün olmadığı gibi; şayet birleşseler bile birinin istediğine diğerinin muhâlefet etmesi aczinden ileri gelir ki âcizin de Allah olması câiz görülemez. Cenâb-ı Hakk da, kendisini bize bir çok âyetlerinde bir olduğunu ve ondan başka ilâh olmadığını pek açıkça bildirmektedir. Meselâ İhlâs Sûresi ki meşhûrdur:

قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ

Diğer bir âyette de:

وَاِلٰهُكُمْ اِلٰهٌ وَاحِدٌ

buyurulmaktadır.

Sonra, âyet-i kerîmenin mâba'dinde **kendisinden başka bir mâ'bûd olmadığını** beyanla birlikte Rahman ve Rahîm olduğunu kullarına duyurmaktadır. Bununla berâber bu Allah öyle bir Allah'dır ki görülen ve hatıra gelen her

şeyden uzaktır, hiçbir şeye benzemez ve benzetilemez. Çünkü :

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ

dir.

Âyetin arkasında yani mâba'dinde kendisinin her şeyi iştir ve görür olduğunu da ayrıca bildirmektedir ki, kullarının yaptıkları her şeyi hatta en gizlilerini dahi görür, bilir ve işitir olduğunu bilsinler de ona göre hareket etsinler. Ne kadar yalnız da olsalar, kendileri kimsenin göremeyeceği bir yerde bulunsalar, yine Allah Teâlâ'nın kendilerini ve yaptıklarını görür olduğunu da ayrıca :

وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

âyet-i celîlesiyle beyân etmektedir. Sonra o Allah Teâlâ aynı zamanda gönüllerde dolaşan gizlilikleri de yine pek iyi bildiğini şu :

وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

âyet-i kerîmesiyle bizlere duyurmaktadır.

Binâenaleyh o yapılan putlara ibâdet de şirken en şenîidir. Çünkü Allah Teâlâ bu gibi şeylere benzemekten münezzehtir ve ibâdet yalnız Allah'a mahsûstur.

Firavunlar gibi cebâbireye de ibâdet olmaz. Çünkü hepsi ölüme mahkûm birer âciz mahlûktur. Sonra bir de bilinmesi vâcib olan bir hakikat daha vardır ki varlıklar yok iken de Allah var idi. Binâenaleyh sonradan yarattığı varlıkların hiçbirisine benzemediği gibi, bu varlıklara da bir ihtiyâcı yoktur. Onun için Allah Teâlâ'ya mekân göstermek

de mümkün değildir. Kıyam binefsîhi ile sözü bitiririz ves-selâm.

Bu itikadların dışında düşünmek ehl-i sünnet akîde-sine muhâliftir, i'tikâd meselesinde hepsi oldukça açıklan-mıştır.

ALLAH'IN (C.C.) SIFATLARI

Allah ikidir demek nasıl şirk ise, Allah göktedir, arştadır demek de böylece şirk olur denmiştir. Binâenaleyh Allah Teâlâ zamandan, mekândan, oturup - kalkmaktan, gidip - gelmekten, uyumaktan, uyuklamaktan ve her noksanlıklardan münezzehtir vesselâm.

1 — Hayat, ilim, semi', basar, irâde, kudret, kelâm, tekvîn Cenâb-ı Hakk'ın sıfatlarıdır. Kendi zatı gibi bu sıfatları da ezelî ve ebedîdir. Allah Teâlâ ebedî bir hayata sâhiptir, bilgisi de öyle ezelî ve ebedîdir, işitmesi ve görmesi de ezelî ve ebedîdir. Fakat bu işitip görme bizim gibi değildir. İrâdesi yani dilemesi, kudreti, söylemesi ve icâd edip yaratması; bu sekiz sıfatın hepsi Cenâb-ı Hakk'ın ezelî ve ebedî sıfatlarındandır. Bu varlık yok iken de Cenâb-ı Hakk bu sıfatlarla muttasıf idi ve bu varlıklar yok olduktan sonra da Cenâb-ı Hakk'ın bu sıfatları bakîdir.

2 — Kıdem, bakâ, vahdâniyyet, mühalefetün li'l-havâdis, kıyâm binefsihî; bunlar da Cenâb-ı Hakk'ın zatının sıfatlarıdır ve bunları her müslümanın belleyip ezberlemesi ve böylece de inanması şarttır ve bunlarla Cenâb-ı Hakk-ı tanımış olur.

TENBÎH

Bak, şimdi sana bir şey daha söyleyeyim : Ben görmediğime inanmam deme. Bugün hemen herkesin evinde bir radyo var, bazı evlerde de televizyon var. Bu gelen sesler görülmediği halde ve kulaklarımızla da işitmediğimiz halde radyomuzu açtığımız zaman ne kadar ses meydana çıkar. Şimdi, radyosu olmayan kimse, bu sesleri ben işitmiyorum diye inkâra kalkması gülünç olmaz mı? İkincisi, televizyonlarda görülen resimler ve sesler, her yerde bu ışınlar, dalgalar vardır da; televizyonu olmayan bunları göremeyip de seslerini işitemeyince inkârar kalkması doğru olur mu? O zaman bu zavallıya gülmezler mi ne diyeceksiniz?

Bunun daha tuhafı : Bize, birisi :

— Senin aklın var mı? dese.

— Tabiî var diyeceğiz.

O adam :

— Varsa göster bakalım da görelim derse, nasıl cevap verelim? Diyeceğimiz ancak şu olacaktır : Birâder, akıl görünmez ama bilinir. İşte şu kadar eserleri yapan ben değil miyim, bunlar, benim aklımın olduğuna delîl olmaz mı? Pekâlâ, evet, sizin aklınızın varlığına delîldir, alâmettir, çok doğru. Şimdi de sen söyle bakalım : Sayısı bilinmeyecek kadar çok olan bu varlıklar da sâhibi olan Allah Teâlâ'nın varlığına ve birliğine delîl ve alâmet olmaz mı?

Başımıza taktığımız çok basit bir takke, bir örtü, ayağımıza giydiğimiz bir terlik, bir ayakkabının bile kendi

kendine olmadığı kabul edilir de, bu kocaman varlığı nasıl olur da tabîatın eseridir diye kendimizi çocuk gibi aldatmağa çalışırız. Eserden müessire intikâl edileceğini pek iyi bildiğimiz halde, inadımızda ısrarımız boşuna değil midir? Gözlerimizin bir görme hudûdu vardır, o hudûdun altındakileri de, üstündekileri de görmemiz mümkün değildir. Bunların varlıklarını ancak bu ilimlerle uğraşan âlimlerden duyar ve inanırız da; Allah Teâlâ'nın ve Resûlü'nün dediklerini ve meleklerini görmüyoruz diye inkâra yeltenmek acaba doğru olur mu?

İşte bugün îcad edilen mikroskop denilen, çok ufak şeyleri büyütüp bizlerin görmesine vesile olan bir âletle baktığımızda neler neler görmekte olduğumuza biz de şaşar kalırız. Mikrop denilen canlıyı bizim görmemize imkân mı var? Fakat büyüten âletin başına geçince, ha, demek varmış diyoruz da; Allah Teâlâ'yı görecek gözümüz tabiî yok iken şimdi nasıl O'nu inkâr edelim.

Vapurlar, denizin açıklarında giderken geçtiğimiz şehirleri, köyleri, dağları görmüyoruz diye inkâra kalkmak ne kadar delilıktir?!. Kusura bakmazsan bu kadar söz, insan olana kâfidir.

KÜFRÜ MÛCİB SÖZLER ve HALLER

Şimdi biraz da, küfrü mûcib olan çirkin sözleri yazayım da bunlardan ders alarak ağızlarımızı bu gibi fenâ olan sözlerden koruyalım. Çünkü, bu küfrü mûcib sözler o kadar fenâ ki, evvelâ insanı dinden çıkarıyor. Sonra karısının şer'an boş olmasına otomatik olarak sebeb oluyor, sonra da haccı varsa o da ibtâl oluyor yani yok oluyor. Tabiî bu da çok acı ve çok yanlış bir harekettir. Binâenaleyh, her mü'min muvahhid kardeşimizin bu çirkin ve acı âkibetten kurtulması için bunları açıklamayı en büyük bir borç ve bir vazife sayarak saymağa çalışalım. Bunların bir kısmı, evvelce yazılan «Mü'minlere Va'zlar» kitabında bir miktar yazılmışsa da, bu yazacaklarım orada da yazılmamış olduğundan burada da onları yazmak mecbûriyyetini hissetmekteyim.

Cenâb-ı Hakk, cümlemizi bu küfrü mûcib olan, Hakk'tan uzaklaşmamıza sebeb olan ahlâksızlıklardan, çirkin ve fenâ olan büyük ve küçük günahlardan muhâfaza buyursun. Âmîn.

1 — Her söz ve iş ki dîni istihfâf, yani hafif görmeye, kıymetsizliğine sebeb ola; ol sözü söyleyenin veya o işi işleyenin küfrüyle hükmolunur ve maazallah dinden çıkıp mürted olmasına sebeb olur. İster sahiden ister şakadan olsun. Ol **küfr-i inâdîdir.** Zira o şey, dini istihfafa sebebtir. Bu hal, ekseriyyetle cemiyetlerde insanları güldürmek ve eğlendirmek için husûsî tutulan kimselerde çokca görülür.

2 — Hakk Teâlâ Hazretlerini, şân-ı ulûhiyyetine lâyık olmayan sözlerle vasfetmek, anlatmak veyâhut esmâ ve sıfatlarından veya emir ve nehyettiği şeylerden birisiyle istihza etmek veya va'd ettiği cennetiyle veya vaîdi olan azab ve cehennemden birini inkâr ile, veyahut Hakk'a cehl, acz, noksan veya cevr ve zulüm nisbet ile veya mekân isnâdıyla.

3 — Her kim olursa olsun, kasden abdestsiz namaz kılsa mutlaka kâfir olur. Ekseriyyetle insanları kandırmak için bazı menfaatperestlerin yaptıkları gibi.

4 — Bilerek, kıbleden başka tarafa veya necasetli elbîse veya çamaşır ile dini istihfâf için namaz kılmak.

5 — Lüzumsuz yere beline, papazların bağladıkları «zünnar» denilen kuşağı bağlamak.

6 — Keferenin bayramlarında onlarla bayram eden ve o gün onların işlediklerine muvâfakat eyleyen ve ol güne ta'zîm için satın almadığı şeyleri satın alanlar (hindi ve benzerlerini). Ve Noel babaya iştirâk edenler ve o günde onlara bir şeyler hediyye edenler. Bu gibi şeyler mü'minden sâdır olmaz. Meğer ki aslında kâfir ola.

7 — Kâfirlerin âyinlerini hoş görüp beğenen.

8 — İnsan karşılamak için huzurlarında hayvan kesenler ki bu hayvanlar bilittifak ölüdür, yenmesi de câiz değildir.

9 — Haramlardan sevap ummak.

10 — Hakk'tan gayriye secde etmek.

11 — Peygamberlikleri sâbit olan enbiyâdan birinin nübüvvetini inkâr etmek.

12 — Meleklerden ve peygamberlerden birini istihfâf etmek, ehemmiyetsiz görmek. Gerek fakirliklerinde ve gerekse hastalıklarından nâşi olsun.

13 — Âişe (r.a.) vâlidemize, lâyık olmayan sözü söylemek.

14 — Ebu Bekr (r.a.)'ın sohbetini, imâmetini, halifeliğini kabul etmemek.

15 — Ömerü'l-Fârûk (r.a.)'ın hilâfetini inkâr etmek.

16 — **Bezzaziye**'de der ki: Rafizî, Hz. Ebu Bekr ile Hz. Ömer'e sebbeylese küfrüyle hükmolunur.

17 — **Cevhere**'de der ki : Hz. Ebu Bekr ve Hz. Ömer'e ve sâir sahâbe-i güzîn (r.a.)'e seb ve ta'n eylemek küfürle berâber katli de vâcib kılar. Böylelerinin tevbelerinin kabulünde ihtilâf olunmuştur. Lâkin, tevbelerinin kabûl olunmamasına fetvâ verilmiştir.

18 — Bir kimse, Reşûlullah (s.a.s.), kabağı severdi dese; öteki adam da : Ben sevmem dese — ve bunu ihânet tarîkıyla söylese.—

19 — Allah Teâlâ, bana bununla emredeydi işlemezdim dese.

20 — Kıble bu tarafa olsaydı namazı da kılmazdım dese.

21 — Allah bana cenneti verse, sensiz istemem veyâhut girmem dese.

22 — Seninle cennete bile girmem dese.

23 — Cenneti istemem. Benim istediğim O'nu yani Allah'ı görmektir dese.

24 — Dünyâyı, âhiret için terk eyle diyene karşı; peşin olan şeyi yani dünyâyı nesil için yani âhiret için terk edemem dese.

25 — Farzlardan bir farzı inkâr eden yani 32 farzdan birisini inkâr eden.

26 — Vitir namazının ve kurbanın asıllarını inkâr eden.

27 — Ezân-ı Muhammedî ile eğlenenler.

28 — Kıyâmet ahvallerinden birini inkâr eden. Meselâ : Hesâbı, amellerin tartılmasını, sırat köprüsünü, cennet, cehennemi vesaire gibi şeyleri inkâr.

29 — Haramlığı delîl-i kat'î ile bilinen haramlara he-

lâl demek; şarap gibi, domuz eti yemek gibi. Haramlığı bildiği halde işlerse fâsık olur.

30 — Ayât-i Kur'âniyye'den birini inkâr eden.

31 — Kur'ân'dan bir âyeti tebdil eden.

32 — Kur'ân-ı Azîm'i hor gören.

33 — Kur'ân-ı Azîm'i istihfâf eden.

34 — Âlât-ı lehv çalınırken Kur'ân okuyan.

35 — Haram yerken, içerken veya haram bir şey işlerken bismillâh diyen.

36 — Haram şeyi işledikten sonra elhamdülillah diyen. (Bunda ihtilâf vardır.)

37 — Emredilecek yerde, meselâ ye denilecek yerde, iç denilecek yerde veya izin isteyen kimseye gir diyecek yerde bismillâh dese. Zira zillet makâmında Allah Tealanın ismini kullanmak ihânettir. Allah Teâlâ'nın ismine ihânet ise küfürdür, bu gibi sözlerden son derece sakınmak gerektir.

38 — Helâl lokma ye diyen kimseye, haram bana helâldan sevgilidir diyen kimse.

39 — Haram olan bir şeye, bu helâldir diyen kimse. (Böyle i'tikâd ederse.)

40 — Şarâbın haramlığı Kur'an ile sâbit değildir diyen kimse.

41 — Büyük ve küçük günahlardan birini helâl kabûl eden.

42 — Hanımıyla hayız halinde mücâmaatı, helâl i'tikad eden. Bazılarınca kâfir olmaz velâkin günahkâr olur demişler.

43 — Lûtiliğe helâldır diyen.

44 — Vaiz ve müderrisleri taklîd eden ve bu taklîdciliğe gülenler. Şer-i şerîfi istihfâf ettiklerinden cümlesine tecdîd-i îman ve tecdîd-i nikâhla emrolunur. Haccını yapmışsa tekrar gitmek lâzımdır.

45 — İlmi ve âlimi istihzâ eden.

46 — Bir âlime veya bir fâkihe sebebsiz söven kimsenin küfründen korkulur.

47 — Bir müslümana: Yâ kâfir diye hitap edip bu sözle şetm murâd ederse ve onunla onun küfrüne i'tikâd ederse.

48 — Yâ kâfir veya yâ yahûdi diye kendisine seslenene; lebbeyk yani buyurun efendim diyen kimse.

49 — Günahı tahkîr eden ve o günahın sebeb-i ukûbet yani azaba sebeb olduğuna inanmayan.

50 — Günahları, ma'siyyetleri, kabîh, fenâ görmeyen ve ibâdet ve tâatı da güzel görmeyen.

51 — Tâat üzere sevap, ma'sıyyet üzerine de ikab olduğu itikadında bulunmayan.

52 — Ben, sevap ve ikabden berîyim diyen.

53 — İmanında şekk eden.

54 — Kur'ân-ı Kerîm mahlûktur diyen.

55 — Mutlak îman mahlûktur diyen. İman, kuldan ikrâr ve tasdîk cihetinden mahlûk ve haktan hidâyet cihetinden gayr-i mahlûktur yani mahlûk değildir.

56 — Meksi, mukâtaa tarîkiyle ahz edene mübârek olsun diyen. (Meks, öşürcülerin öşrü aldıktan sonra fazla olarak aldıkları paraya derler ki bir nevi rüşvettir.) Öşür şer'îdir. Mahsûlâtın onda biri, devlete veya fukaraya veya hayır yerlerine verilir ki bir nevi zekâtın mahsûldan alınan kısmına derler. Bunları toplamak için öşürcüler tayîn olunur. Mahsûl vakti köylerden ve mahsûl sâhiplerinden alınan miktara denir ki bu meşrûdur, bundan fazlası haksızlık ve zulümdür. Veya satılan maldan alınan akçaya derler ki ona o gün «bâc» derlermiş. Veya malı değerinden aşağı almak ki bir nevi haksızlık ve zulümdür. Bu gibi, haksızlıklarla alınan paralara mübârek olsun demek, bana kalırsa kumar ve emsâlinden alınan paralara da mübârek olsun demek aynıdır.

57 — Falan işi yaptım ise veya falan işi yaparsam kâfir olayım dese.

58 — Gaybı biliyorum iddiâsında bulunanı tasdîk eyleyen.

59 — Ben çalınan malları bilirim diyen,

60 — Bana cinler haber verir diyen ve onun bu sözünü tasdîk eyleyenler. Zira gaybı ne ins bilir ve ne de cin bilir. Bilâkis yalnız Cenâb-ı Hakk bilir.

61 — Şâhidsiz nikâh olunsa, Allah'ı ve Resûlü'nü ve melekleri şâhid tuttum dese.

62 — Karga sesini işitip yolundan dönen kimse; tavşan yoldan geçerse yolundan kalan kimsenin küfürlerinde ihtilâf olunmuştur.

63 — Bir müddet küfrü kasdeden, cemî-i ömründe kâfir olur.

64 — Başkasına söylemek üzere küfrü telkin eden kimse derhâl kâfir olur. O adam ister söylesin ister söylemesin.

65 — Allah Teâlâ gökte bu işi bilir diyen ve Cenâb-ı Hakk'a mekân kasd eden.

66 — Haktan hâlî, boş bir mekân yoktur, haktan bir mekân hâli değildir ve o, bir mekândan hâlî değildir diyen.

67 — İnşaallah falan şeyi yaparsınız diyen kimseye; ben inşâallahsız yaparım diyen.

68 — Hasta olmayan kimseye, Hak Teâlâ bunu unutmuştur diyen kimse.

69 — Hasmına karşı «ben seninle hükm-i Hudâ ile iş ederim» diyen kimseye «ben hüküm bilmem veya burada hüküm geçmez veya bunda hüküm yoktur» diyen kimse.

70 — Hak Teâlâ bana iyilik eder, yaramazlık benden olur diyen kimse. Ki âvâm-ı nâs bunu çok yapar, gaflet olunmaya.

71 — Falan kimse eceliyle ölmez diyen kimse. Bu da halk arasında çok söylenir.

73 — Ben Allahım, ben peygamberim diyen kimse.

74 — Peygamberlerin sünnetinden bir sünneti istihfâf eden kimse. Zira ol istihfâf, sünnet sâhibi peygambere gibidir. Meselâ, bir kimse birisine: Bıyıklarını kes, niçin kesmezsin, bıyıklarını kesmek sünnettir dese; o da cevaben : Sünnet olsa da kesmem dese. Diğer sünnetler ve bahusûs meşhur sünnetler de böyledir.

75 — Namaz kıl, ta ki namazın tadını tadasın diyen kimseye karşı; sen de namazı terk eyle gi bî-namazlığın tadını tadasın diyen kimse.

76 — Namazı kıl diyen kimseye karşı kılmam. Zira sevabı efendimin olur diyen kimse.

77 — Bir adam belli bir ay (ramazan) da namaz kılmış bulunsa, fakat başka vakit kılmasa da, artık bu çok olur. Çünkü herbir namaz 70 namaz yerine kaim olur diyen kimse.

78 — Namaz kılmayan bir kimseye, namaz kıl denince kılmam diyen kimse.

79 — Zekât vermeyen bir kimseye, zekât ver denildikte vermem diyen kimse. **Câmii Asgar** sahibi der ki: Bunu kızgınlıkla ve istihfâf tarîkıyla dediğindendir. Ma'lûmdur ki şeriat hükümlerinden birini istihfâf ise küfürdür. Binâenaleyh, sünnetleri bile istihfâf ve hakîr görüp kıymetsiz addetmek suretiyle terk etmenin evveliyyetle küfrü mûcib olduğunda şübhe yoktur.

80 — İki kimse kavga edip içlerinden birisi: «lâ havle velâ kuvvete illâ billâh» dese; öteki de ben : «lâ havle velâ kuvevte illâ billâh» bilmem, hakkımı ver dese. (Tesbîh ve tehlîl de böyledir.)

81 — Bir kimsenin birinde alacağı olsa ve onu istese, yoksa kıyâmet gününde senden alırım diyen kimseye, borçlu olan kimse de: Şu kadar daha ver de kıyâmet gü-

nünde ikisini birden alırsın diyen kimse. Bunlar, kıyâmeti hakîr görmektendir. Kıyâmeti istihfâf ise küfürdür.

82 — Kıyâmette o kadar kalabalıkta sen beni nerden bulursun diyen kimsenin küfründe ihtilâf olunmuştur.

83 — Kıyâmetten korkmam diyen kimse.

84 — Emr-i ma'rûf'u inkâr eden kimse. Ki emr-i ma'rûf farzdır. Farzı inkârından nâşi.

85 — İlim tezvîrdir diyen ve hîle-i şer'iyyeyi inkâr eden kimse. Hîle çâre mânâsınadır.

86 — Bir kimseye : Niçin meclis-i ilme gelmezsin diyen kimseye karşı, benim meclis-i ilimde ne işim var dese.

87 — Bana yiyecek lâzımdır, ilim yetmez dese. Bu sözler bu zamanda çok söylenir, son derece sakınmak gerektir.

88 — Bir âlim, bir mesâil-i diniyye veya hadîs-i şerif naklederken dinleyenlerden birisi : Bu söz neye yarar, bize para lâzımdır, ilim kimin işine yarar dese.

89 — Ehl ü iyalin ma'îşetleriyle iştigâlimden ilim meclisine gitmeğe kâdir değilim dese. Eğer, ilme kıymetsizlik murâd ederse büyük tehlike vardır.

90 — Bir kadın, âlim olan kocasına : Lâ'net sana dese. İlimden murâd ilm-i şer'îdir.

91 — Şerîd hikâyesi, kıssası ilimden evlâdır dese. İlmi istihfafından nâşi.

92 — Bir müslüman : Ben mülhidim dese. Zira mülhid kâfirdir. Zira haşre, hesabâ, azaba inanmayan, hedeften sapan, haktan dönen kimsedir.

93 — Zinâ, zulüm, haksız yere adam öldürmek haram olmasaydı diyen kimse. Zira bunlar hiçbir vakit helâl olmamışlardır.

Tenbîh : Yedi nesne bütün dinlerde mübah olmamıştır : Zina, riyâ, haksız yere adam öldürmek, sarhoşluk, ırza tecâvüz, mala tecâvüz ve yalan.

94 — Keferenin bayram günleri ki hediyyelerini almak dine zarardır, sakınmak gerektir.

95 — Küçük günah işleyen birisine : Buna tevbe eyle dese, o da : Ne ettim ki? dese. Zira ma'siyyeti istihfâf da küfürdür ve ziyâde sakınmak gerektir.

96 — Ehl-i sünnet indinde ma'siyyet insanı îmandan çıkarmaz. Ki bu da ma'siyyeti helâl ve küçük görmemekle mukayyeddir. Eğer günahı helâl der veya istihfâf yolu ile söylerse küfründe şekk yoktur.

97 — Bir kadının kocasından boşanması için irtidâd etmesini emreden ve fetvâ veren kimse.

98 — Bir müslümana : «Lâ'net sana ve senin müslümanlığına» demek.

99 — Bilcümle kelime-i küfürle —mânâsını bildiği halde— kasden tarîki hezl ile yani latîfe veyahut luîb yani eğlenme, şaka ile tekellüm, eylese, cemi-i ulemâ indinde kâfir olur ve onun i'tikâdına i'tibâr olunmaz.

100 — Lisânıyla tav'an (kendi arzusuyla) kâfir olup, kalben îmanda mutmain olan yine kâfirdir. Kalbinde olan îman ona fayda vermez, indallah ve indennâs kâfirdir.

101 — Kelime-i küfrü işitip gülenler de kâfir olur. Zamanımızdaki hokkabaz dedikleri çok konuşan ve halkı güldürmeye çalışan kimseler de bu gibi tehlikeli sözler pek çok ceryan etmekte olduğundan son derece sakınmak gerektir.

102 — Başkasının küfrüne rıza da küfürdür. Her ne kadar ihtilâf edenler olduysa da küfürlerine muttâlî olunmuştur.

KÜFRÜ MÛCİB SÖZ SÖYLEYENİN HÜKMÜ

Bu küfrü mûcib olan sözler, bir çok kitablarda daha uzun olarak yazılmıştır. Biz de burada bir miktarını yazabildik. Bu küfür kelimesini söyleyen kişi, eğer kerhen veya hatâen değil de kendi ihtiyârıyla söyledi ise mürted olur, yani dinden çıkmış, dönmüş olur. O zaman hanımı talak-ı bâîn ile boş olur. Mahkemeye veya boşamağa lüzum kalmaz, otomatik olarak boş olur. Bununla beraber tecdid-i îman ve tecdid-i nikâh lâzım gelir. Fakat tecdid-i îmanda yalnız kelime-i şehâdeti getirmesi kâfi değildir, belki o küfrü mûcib olan şeyden rücû' etmesi lâzımdır.

Şu çok şâyân-ı dikkattir ki tecdid-i îman ve tecdid-i nikâhtan evvel yapılan muâmele-i zevciyye zinâdır ve andan hâsıl olan çocuk da veled-i zinâdır, kestiği de yenmez. Allah esirgesin.

Halbuki gerek yahûdîlerin ve gerek hristiyanların kestiklerinin yenir olduğu herkesce ma'lûmdur.

Bundan başka, yaptığı vakıflar da bâtıldır, hükümsüzdür, mirascılara kalır veya tekrar îmana geldikten sonra vakfını da yenilemesi gerekir.

Erkek veya kadından birisi —maazallah— bu kelime-i küfürden birisini söylerlerse, yani mürted olurlarsa zahir-i rivâye'de aralarında derhal fırkat, ayrılık vâkî olur. Yani nikâh tamamen fesh olur ve kadının veya hâkimin hükmüne tavakkuf etmez. İster evli, çocuk sahibi olsunlar isterlerse henüz nikâhlanmış da düğünleri yapılmamış

olsun, her ikisi de müsâvîdir. İkisinin birden küfrü, tabîatıyla ayrılığı müstelzimdir. Burada anlatılmak istenen : Karı veya kocadan birisi irtidad ettiği takdirde de nikâhın feshini anlatmaktır.

Bugün ise bir çok imansız kız ve erkeklerin mevcûdiyyeti âşikâr bir surette meydandadır. Kimisi şu, kimisi bu fikirde. Ne olursa olsun İslâm akîdelerine mühâlefet eden herkes, İslâm'ın hârici sayılır ve bir müslüman kızı alamaz ve kız da bir müslüman erkeğe kat'iyyen nikâhlanamaz. Şer'an sahîh olmaz. Onun için bu hayat arkadaşlığını seçerken iyi düşün taşın, öyle karar ver. Yoksa bilgisine veya servetine veya güzelliğine veya şöhretine aldanıp da hemen gözünün kestiğiyle evlenmek doğrusu hiçbir akıllı kimseye yakışmaz. Zira sonraki pişmanlığın da kimseye fayda vermediği herkesce ma'lûmdur. Bînâenaleyh, her müslüman kardeşime kardeşce bir nasihat olsun diye bu sözlerimi yazmakla hem sizlerden özür diler ve hem de saadet ve selâmetinizi Mevlâ'dan dilerim.

Bundan sonra yazacaklarım îman ve İslâm'a ait hadîs-i şerifleri de güzelce okuyup mümkün olursa ezberlemenizi rica edeceğim. Çünkü, dinine faydası dokunan, kırk hadîs-i şerifi ezberleyen kimse yarınki kıyamet gününde ulemâ olarak haşrolunacaktır ki ne büyük devlet ve şereftir. Onun için ihmâl etmemenizi tavsiye ederim. Bu fakîr, taksirli kardeşinizi de duâlarınızdan unutmamanızı rica ederim.

EHL-İ SÜNNET VE'L-CEMAAT İMAMLARI HAKKINDA

Ehl-i sünnetin iki imamı vardır : Birisi eş-Şeyh Ebu Mansûr Mâtürîdî'dir. Bir Türk âlimidir. Diğeri de : eş-Şeyh Ebu'l-Hasen el-Eş'arî'dir. Ebu Mansûr Matürîdî İmam A'zam Ebu Hanîfe Hazretleri'nin akîdesi üzredir.

Ebul-Hasen el-Eş'arî Hazretleri'nin akîdesine, Şâfiî, Mâlikî ve Hanbelî mezhepleri tabîdirler. Bu iki imam arasında mühim bir ihtilâf da yoktur. Bu ihtilâflarda küfrü veya bid'atı îcabeden bir şey yoktur, ancak lâfızlardadır. Bu iki imamın akideleri şöylece açıklanmaktadır.

EHL-İ SÜNNET VE'L-CEMAAT AKİDESİNİN BİRİNCİ FASLI

Ehl-i sünnet ve'l-cemaat radıya'llahu anhüm ecmaîn Hazretlerinin i'tikâdları budur ki :

1 — Allah Teâlâ Hazretleri birdir, kadîmdir, araz, cisim, cevher, musavver, mahdûd ve ma'dûd değildir.

2 — Kadîm, bizim tabirimizle evveli olmayan ve âhiri bulunmayan bir zât-i ecell-i a'lâdır.

3 — Mahiyyet ve keyfiyyetle de vasf olunamaz.

4 — Bir mekâna muhtaç değildir.

5 — Üzerine zaman geçmez.

6 — O'na hiçbir şey benzemez.

7 — İlminden ve kudretinden hiçbir şey çıkmaz ve kaçmaz.

8 — O'nun zatıyla kaim sıfat-ı ezeliyyesi vardır.

9 — Sıfatları O'nun ne zatının aynı ve ne de gayridir. Meselâ, aynaya baktığın zaman kendini aynada görürsün. O aynada gördüğün bir bakımdan tıpkı sen, ben değilim desen olmaz, benim desen o da olmaz. Onun için ne aynıdır ve ne de gayrıdır demişler. O sıfatlar da şunlardır : Hayat, ilim, kudret, irâde, semî', basar, kelâm, tekvîn.

10 — Allah Teâlâ'yı görmek aklen de naklen de câizdir.

11 — Kâinat, âlem cemî-i eczâsıyla ve sıfatıyla muhdestir, yani yoktan vücûda çıkarılmıştır.

12 — Onu yoktan çıkarıp meydâna getiren Allah Teâlâ'dır. Kullarının bütün fiilleri, küfür, iman, tâat ve isyân, cümlesinin hâlıkı Allah Teâlâ'dır.

13 — Allah'tan gayri Hâlık yoktur.

14 — O fiillerin kullardan sudûru, yani oluşu Hak Teâlâ Hazretlerinin irâdesi, meş'iyyeti, hükmü, kazası ve takdîri iledir.

15 — Kullarm işlerinde kendi ihtiyârları da vardır, onlar ile sevap ve ıkâb olunurlar.

16 — Tâatta sevap, ma'sıyyette de ikâb vardır. Güzel işleri işleyenleri iyi kimseler medhederler, âhirette de sevâba nâil olurlar, bunlara Cenâb-ı Hakk'ın rızası vardır.

17 — Fenâ ve kötü şeyler ki ehl-i dünyâ da onu sevmez. Âhirette ikâba sebeb olanlar da Hakk'ın rızasıyla değillerdir.

18 — Kul, gücü yetmediği bir şeyle teklîf olunmaz.

19 — Sevap, Cenâb-ı Hakk'ın fazlıdır, azabı da adâleti icâbıdır.

20 — Maktûl eceliyle ölmüştür. Yani vurdular da öyle öldü demek değil de eceli gelmiş, o bıçak veya kurşun sebeb olmuştur.

21 — Ecel birdir.

22 — Haram dahi rızıktır.

23 — Herkes kendi rızkını yer, gerek helâl olsun gerek haram olsun.

24 — Kimse kimsenin rızkını yemeye kadir değildir

25 — Allah Teâlâ, dalâlet ve hidâyetini halk edendir.

26 — Dilediğine dalâlet ve dilediğine de hidâyet halk eder.

27 — Kula aslâh olanı halketmek, Allah Teâlâ'ya vâcib değildir.

28 — Hz. Resûlullah (s.a.s.)'in yakaza halinde şahsıyla Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya, oradan semâya ve oradan da Hakk Teâlâ'nın murâd ettiği yere urûcu haktır.

29 — Melekü'l-Mevt haktır.

30 — Kabirde, bütün kâfirlerin ve bazı günahkâr mü'minlerin azabları haktır.

31 — İbâdet ve tâat ehlinin nimetlere nâil olması da haktır.

32 — Münkereyn meleklerinin kabirde sualleri de haktır.

33 — Kıyâmet günü dirilme de haktır.

34 — Amellerin tartılması da haktır.

35 — Kitap haktır, hesab da haktır.

36 — Havz-ı kevser haktır.

37 — Sırat köprüsü de haktır.

38 — Peygamberlerin, velîlerin, şehidlerin şefâatı da haktır.

39 — Cennet ve cehennem de haktır ve el'an mevcutturlar, bakîdirler.

40 — Ne cennet, cehennem ve ne de içindekilere fenâ, yokluk gelmez.

41 — Büyük ve küçük günahlar her ne kadar çok olsa dahi mü'mini imandan çıkarmaz ve küfre de sokmaz.

42 — Cenâb-ı Hakk, kendine yapılan şirki afvetmez.

43 — Şirkten mâada, büyük ve küçük günahlardan dilediğini mağfiret eder.

44 — Küçük günahlara ikâb caizdir. (Büyük günahlardan sakınsa bile.) Büyük günahların da afvı câizdir, tevbe etmese dahi.

45 — İman, peygamberimizin Allah tarafından haber verdiği her şeyi kalbiyle tasdîk ve lisanıyla da söylemesidir.

46 — Ameller, hakikat-ı îmana dâhil değillerdir.

47 — Ameller, kendi nefislerinde ziyâde olurlar. Fakat, hakikat-ı îman ne ziyâde olur ne de eksik.

48 — Amellerin ziyâdesiyle îmanın meyveleri ve nurları artar.

49 — Her mü'min : Ben, hakkâ müminin demelidir.

İnşâallah ben mü'minim demek te'vîl ile olsa dahi doğru değildir. Şek ile olursa, ittifakla, söyleyen dinden çıkar.

50 — İman, tasdîk ve ikrâr olduğuna nazaran mahlûktur ve kulun kesbidir, kazancıdır ve Haktan hidâyet olduğuna göre de mahlûk değildir.

51 — Mukallidin imanı şek ve şübheden arî olursa sahîhtir ve lâkin kâdir ise, delilleri terk ettiğinden âsidir.

52 — Bazı kere sa'id, saâdete erişen kişi şâkî, yani cehennem ehli olur ve bazan da şâkî, yani cehennemlik bir kişi de sa'îd yani ehl-i cennet olur. Yani, müslüman iken kâfir olur veya kâfir iken müslüman olur. Fakat, Allah'ın hükmünde değişiklik olmaz, gerek zâtında ve gerek sıfatında tâğyir câiz değildir.

53 — Peygamber gönderilmesinde ve kitab-ı İlâhînin inzâlinde hikmet ve maslahat vardır.

54 — Hak Teâlâ, kullarına beşerden peygamber gönderdi. İman ve ehl-i tâatı cennetle tebşîr ve ehl-i küfürle âsîleri de cehennem ve ikâbla tenzîr ettiler, nâsa da din ve dünyalarında muhtac oldukları şeyleri öğrettiler. Onları mu'cizelerle te'yîd eyledi.

55 — İlk peygamber Âdem aleyhisselâm, son peygamber de bizim peygamberimiz Muhammed Mustafa (s.a.s.)' dir. Bütün peygamberlerin efdali Peygamberimiz Muhammed Mustafa (s.a.s.)'dir.

56 — Melekler de Hz. Allah'ın kullarıdır ve emirlerini âmillerdir ve masiyyetten ma'sûmdurlar. Erkeklik ve kadınlıkları yoktur, yemek ve içmeğe muhtaç değillerdir.

57 — Peygamberler meleklerin resûllerinden, meleklerin resûlleri ise beşerin sâlihlerinden, beşerin sâlihleri ise bütün meleklerden efdaldir.

58 — Keramât haktır ve ol keramet, şerîatında olduğu peygamberlerin mucizesinde dâhildir. Velî, kerâmetinde müstakil değildir.

59 — Velî, peygamberlik derecesine vâsıl olamaz.

60 — Kuldan, hiçbir hal ile teklif sâkıt olamaz.

61 — Efdal-i evliya Ebu Bekir'dir, ondan sonra Ömer el-Farûk, ondan sonra Osman Zü'n-nûreyn, ondan sonra da Aliyyü'l-Murtaza rıdvanullahı teâlâ aleyhim ecma'în hazerâtıdır. Hilâfet de bu tertîb üzeredir..

62 — Sahâbeden hiçbirini hayırdan gayrı bir şeyle yâd etmek câiz değildir.

63 — Hilâfet otuz yıldır. Ondan sonra melik ve emirliktir.

64 — Ehl-i İslâm'a bir imam mutlaka lâzımdır, müslümanları hem korumak ve hem de işlerinin lâyıkıyla görülmesi, cum'a ve bayram namazlarının sıhhati için gerektir.

65 — Fâsıkın arkasında namaz kılmak câizdir. Fâsıkın cenâzesine de namaz kılmak câizdir.

66 — Her zaman mest üzerine meshetmek câizdir.

67 — Dirilerin ölülere duâsı ve sadakaların ölülere faydası vardır.

68 — Zamanların ve mekânların fazîletleri haktır. Ramazan ayı, recep, şaban, muharrem, arefe günü bayram günleri, Mekke-i Mükerreme, Medine-i Münevvere, Kuds-i şerif ve mescidler gibi.

69 — İlim, akıldan efdaldir. Müşriklerin çocukları hakkında imamımız sükût etmişlerdir.

70 — Sihir vakîdir.

71 — Göz değmesi de câizdir.

72 — Müctehid bazan isâbet eder bazan hatâ eder.

73 — İctihâdında isabet ederse iki sevap alır, hatâları da afvolunur.

74 — Kur'ân-ı Kerîm'deki nassların mümkün olduğu kadar zâhirine hamdolunması vâcibdir.

75 — Ümmetten hiçbirisine cennetle şehâdet etmeyiz. Yalnız Resûlullah'ın şehâdet ettikleri Aşere-i Mübeş-

şere müstesnâ. Onlar da şunlardır: Ebu Bekr, Ömer, Osman, Ali, Talha, Zübeyr, Sa'd, Saîd, Abdurrahman b. Avf, Ebu Ubeyde b. el-Cerrah, rıdvanullahı teâlâ aleyhim ecmaîn.

76 — Deccâl'in çıkması haktır.

77 — İsâ Aleyhisselâm'ın semâdan nüzûlü haktır.

78 — Güneşin garbtan doğuşu haktır.

79 — Dâbbetü'l-arz'ın hurûcu haktır.

80 — Kâhine, müneccime, arrâfa gidip bir şey sormak câiz değildir. Bizim fal bakıcılar da buna dâhildir.

81 — Bunların söylediklerine inanmak da câiz değildir.

82 — Cemaat hak ve sevaptır, rahmettir. Ayrılık azabtır.

83 — Allah Teâlâ indinde en makbûl din İslâm dinidir.

اَللّٰهُمَّ اَحْيِنَا عَلَى الْاِسْلَامِ وَاحْشُرْنَا فِى زُمْرَةِ
اَهْلِ الْاِسْلَامِ بِمَنِّكَ وَكَرَمِكَ يَاذَا الْجَلَالِ
وَالْاِكْرَامِ يَاسَيِّدِى يَارَسُولَ اللّٰهِ

IV. BÖLÜM

ÜÇÜNCÜ KİTAP

ŞERH-İ EMÂLÎ

— 1 —

يَقُولُ الْعَبْدُ فِى بَدْإِ الْأَمَالِى

لِتَوْحِيدٍ بِنَظْمٍ كَالَّلآلِى

Bu zât-ı şerîf ki, Aliyyü'l-Kâri Hazretleri'dir. Beytin başına musannif, kendini murad ederek, «abd» diye, yani kulluğunu beyan ile tevâzûunu göstermiş. Zaten insan için en büyük şeref de kulluğunu izhâr eylemesidir. Cenâb-ı Zülcelâl Hazretleri de Peygamberimiz (s.a.s.)'i Mi'rac Gecesinde **«kulunu geceleyin yürüttü»**[1] diyerek kulluk sıfatı ile tavsîf buyurmuşlardır. Zira kulluk sıfatının her sıfatın üzerinde yüksek bir meziyeti vardır. Hatta Peygamberlerdeki ubûdiyyet hassası, risâlet hassasından eşreftir buyrulmuş. Çünkü kullukla halktan - Hakk'a doğru çıkılır gidilir. Peygamberlik (Risâlet)'le ise, Hakk'tan halka doğru inilir. Onun içindir ki Kelime-i Şehâdet'te bile kulluk, Resûlün üzerine takdîm kılınmıştır. Akâid-i İslâmiyyenin üstâdları olan Şeyhayn-i Muhteremeyn ki, Ebû'l-Hasen el-Eş'ari ve Ebû Mansûr Mâturîdî Hazretleri'dir. Bu ümmet-i Muhammed yetmişüç fırkaya bölünmüş, herbirisi kendini haklı görerek diğer mezhepleri tekfire kadar gitmişler. Halbuki hepsi de Ehl-i Sünnet'in hâricindedir.

---

[1] el-İsrâ: 1

Burada musannif Rahmetullahi aleyh, bu **Emâlî** nam kitabı veya beytleri Cenâb-ı Hakk'ın tevhidi, birliği zımnında incilerin ipliklere dizildiği gibi, bu zatı muhterem de inci misli sözlerini böyle dizmiştir. Ma'lûmdur ki inci güzel bir boyuna takıldığı zaman nasıl güzellik üzerine güzellik verirse, tevhîd-i İlâhî husûsunda dizilen bu beyitler de güzellik üzerine güzellik bahşetmektedir. Bu varlığın sâhibi olan Hz. Allah Celle Şanühü zâten ve sıfaten hakîkî, şerîki ve nazîri olmayan bir Allah'dır. Îmân ise bu zat ve sıfatında eş ve benzeri olmayan Allah Teâlâ'yı dil ile ikrâr ve kalb ile tasdiktir. Bu birliğin yani tevhîdin üç mertebesi vardır.

Birinci mertebe ki **Tevhid-i Zat**'dır. Fenâfillâh makâmıdır. Hak'da fâni olup mevcûdâtta Hak'dan gayri nesne görmemektir ve «hakîkatte Allah'dan başka mevcûd yoktur» der. Ve «Lâ ilâhe illallah, lâ mevcûde illâllah» demek ister.

İkinci mertebe ise **Mertebe-i Sıfat**'tır. Cümle mahlûkatın kudretini kudret-i Rabbaniyede yok bilmektir. Bütün ilimleri, ilm-i İlâhîde muzmahil ve kemâlât-ı İlâhiyye nurlarından aks eden bir zerre ve bir lem'a görmektir.

Üçüncü mertebe ise, **Mertebe-i Ef'âl**'dir. Bu da ilme'l-yakîn, ayne'l-yakîn, hakka'l-yakîn ile vücûd ve zuhûrda Hakk Teâlâ'dan gayri müessir olmadığını anlamak ve bilmekten ibârettir. Halbuki vahdaniyyet-i ilâhi bâbında birçok ulemâ-yı zevi'l-ihtirâmın eserleriyle kütüphaneler doludur. Bunlardan gayri bize **«De ki, Allah birdir.»**[1] yetmez mi? «Sizin ilahınız bir tek ilahtır.» ile tam kırk âyet-i kerîme Allah Teâlâ'nın varlığı ve birliği, şerik ve naziri olmadığını belirtmiştir. **«Kul hüvallahü ehad»** daki

[1] el-İhlas: 1

ehâd kelimesi ile **vâhid** kelimelerinin delâlet ettiği mânâlar ayrı ayrıdır. **Ehâd** kelimesi hiçbir şeye mümâsil ve müşâbih olmayan ve müşâreketi bulunmayan ferd-i vâhide itlâk olunur. O da zatı mukaddes olan Allah Teâlâ'ya râcîdir. Lâkin **vâhid** öyle değil. İhtifâ, teaddüd-i adedîden ibârettir. Meselâ Ahmedü vahidün olur, fakat Ahmedü ehâdün denilmez ve olmaz. **Ehad**, yalnız Cenâb-ı Hakk'a lâyıktır. Vâhid Beyefendi çok vardır. Lâkin **ehad**, Allah'dan başka kimseye denilmez. Öyle bir ehaddır. Eşi, şerîki, nazîri, misli yoktur. O da yalnız ve yalnız Allah Teâlâ'ya has bir ehaddır. Binâenaleyh **«lâ ilâhe illallah»**[1] kelime-i mübarekesi tam bir tevhîddir. Bütün ulûhiyyeti kendinden başkasından nefyedip, ma'bûdun bi'l-hakk yalnız eşi bulunmayan Allah Teâlâ Hazretleri'dir. Ve bunu bütün küffâr dahi i'tirâf etmek mecbûriyetinde kalmışlardır ki, bu yer ve göklerin sâhibi kimdir denilince, Allah'dır diyorlar. İnsanlar çok muhtelif akîdelere sâhib olduklarından mecûsi denilen o ateşe tapanlarla Veseniyye denilen kimseler Allah ikidir diyorlar. Birisi hayırları birisi de şerleri yaratır demektedirler. Halbuki bu akîdeleri tamamıyle bâtıldır. Çünkü Allah Teâlâ **«Her şeyi yaratandır»**[2] Şerri Allah yarattı demeyiz edeben. Zira köpeği ve hınzırı da yaratan Allah Teâlâ olduğu halde (halîku'l kelb ve'l-hınzîr) denmemiştir ve denmez de. Bazı insanlar da zulmeti yaratan ayrı, nuru yaratan ayrıdır demekte imişler. Bu da bâtıl bir sözdür. Çünkü ikisini de yaratan Allah Teâlâ'dır. Zira gerek zulümât ve gerek nûr, bunlar hâlık değil, mahlûkturlar. Bunları yaratan Allah Teâlâ Hazretleri'dir.

---

[1] Muhammed: 19
[2] ez-Zümer: 62

وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ

وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ اٰيَتَيْنِ

diye bunların da i'tikadları çürütülmüştür.

Bir de **tabîatçılar** vardır ki onlar da sâni', dörttür derler. Harâret, yebûset (kuruluk), burûdet (soğukluk), rutûbet diye adlandırmışlardır. Çünkü bunların haddi zatında kendilerinde mevcut bir kudreti yoktur. Bunları da yaratan Allah Teâlâ'dır.

Felekiyâtçılar ise daha aptalca hareket edip Zühal, Müşteri, Merih, Zühre, Utârit, Şems ve Kamer diye çok acayip bir fikre sâhib olmuşlar ve bunların da fikirlerinin hiç para etmediği şimdi güzelce anlaşılmıştır. Putlara tapanlar bu bilginlerden daha akıllıca davranmışlar, her ne kadar hataları büyükse de, yine de Allah vardır bu putlar da bizim şefâatçımızdır demektedirler. Halbuki bu yıldız ve daha sayısız yıldızların hepsi, Allah Teâlâ'nın yarattıkları ve câzibe denilen kuvvetin da hâlikı yine Allah Teâlâ Hazretleri olup bu âlemi istediği gibi kullanmaktadır.

Tabîatçıların tutundukları; **«tabîatın eseri»** davası pek boş bir şeydir. Korkarım ki kendilerinin de davalarına inandıkları yoktur. Çünkü herkes bilir ki tabîat denilen şey ne ise odur. Meselâ kara ise karadır; beyaz ise beyazdır. Kara bazen beyaz olursa o da tabîatın eseri değil; onu yaratanın ondaki tasarrufudur. Bazan beyaz bir şey bakarsınız ki bir zaman sonra simsiyah olmuş, halbuki değişmemesi lâzımdır. Değişiyorsa demek ki onu kullanan ve

---

[1] el-En'âm: 1
[2] el-İsrâ: 12

onda tasarruf eden var. Şüphesiz o da varlıkların ve mülkün hakikî sâhibi olan Allah Teâlâ ve Tekaddes Hazretleri'dir. Bu husûsda daha fazla ma'lûmât almak isteyenlere kütüphanelerimize mürâcaatları tavsiye olunur.

— 2 —

إِلٰهُ الْخَلْقِ مَوْلاَنَا قَدِيمٌ
وَمَوْصُوفٌ بِأَوْصَافِ الْكَمَالِ

İlâh ile murad, ma'bûdun bilhakdır. Yani Hakk hakîkî ma'bûbdur. Halk kelimesi de mahlûk demekdir. O ilâh ve hâlık olan Allah Teâlâ Hazretleri'dir. Mevlâna: Seyyid, nâsır, mütevellî mânalarını taşıyan bir kelimedir ki, bu mahlûkun mûcidi olan Allah Teâlâ Hazretleri bizim efendimiz, yardımcımız ve bizleri ve bütün eşyayı terbiye edip kemâline ulaştırandır, bütün .işlerimizin mütevellîsidir Kadîmdir, evvelinde bir yokluk olmayan, sonunda da bir yokluk olmayan ibtidâsız bir evvel, sonsuz bir âhirdir.

هُوَالأَوَّلُ وَالآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ

Ne güzel bir mevlâ, ne güzel de bir yardımcıdır. Ve O'na benzer birşey yoktur. Ve O Allah Teâlâ hem duyar, hem de görür.

Bütün kemâl sıfatları ile mevcut olup, kemâlin zıddı olan bilumum zevâl ve noksan sıfatlardan da münezzeh ve müberrâdır. Mahlûk, Cenâb-ı Hakk'ın sıfat-ı fi'liyesin-

---

[1] el-Hadid: 3

dendir ve bu sıfatı da kendisi gibi kadîmdir. Ve Cenâb-ı Hakk hâlık idi, kâinat ve mahlûkat yok iken de, yine Allah hâlikıyyet sıfatı ile muttasıf idi. Ve her kim bu mevcûdât yok iken, Hâlık-ı Zülcelâl de hâlık değildi derse bu suretle dinden çıkmış ve küfre girmiş olur ki Allah korusun.

Binâenaleyh, hâlıkımız olan Allah Telâl Hazretleri ibtidâsı olmayan kadîm sıfatı ile muttasıf olmakla beraber, bütün kemâl sıfatlarıyla da mevsûftur. Hacı Bayram Veli Hazretleri bir duâlarında şöyle diyor:

يَا مَنْ دَلَّتْ عَلَى وَحْدَانِيَّتِهِ آيَاتُهُ

وَشَهِدَتْ بِرُبُوبِيَّتِهِ مَصْنُوعَاتُهُ

Eserden müessire intikâl, insanlık vazîfesidir. Bir insan ki bu kadar varlığı görür de bunun sâhibi kimdir diye aramazsa, ona nasıl insan denir. İşte bu varlık, başlı başına Allah Teâlâ'nın varlığına ve birliğine delâlet eden en güzel ve en açık delîllerdir. İnsan ki ufacık bir izden bile oradan geçeni tanıyor ve biliyor da, bu yerin ve göğün içindeki sayısız mahlûkâtı ve mevcûdâtı görsün de onların sâhibini tanımasın ve bilmesin! Bundan daha büyük hangi câhillik olabilir. Göz gördüğünden bir şey anlamıyorsa ona göz demek doğru olamaz.

— 3 —

هُوَ الْحَيُّ الْمُدَبِّرُ كُلَّ أَمْرٍ

هُوَ الْحَقُّ الْمُقَدِّرُ ذُو الْجَلَالِ

Cenâb-ı Hak, Hayy'dır; her şeyi müdebbirdir. Allah Teâlâ Haktır ve herşeyi takdir eden Celâl sâhibidir. Allah Teâlâ'nın hayatı bizâtihîdir. Mahlûkun hayatı ise kendinden olmayıp bigayrihîdir. Yani nesillerle, evlenmelerle olagelmektedir. Sonra da muvafık bir zaman için olup bir gün bu hayat da sönmektedir. Halbuki Allah Zülcelâlin hayatı dâimîdir, ebedîdir ve kâmil bir hayattır. Asla hayat kendisinden zâil olmaz. Ve her umuru dilediği vech üzere tedbîr ve kaza ve ezelî ilmi iktizâsı üzerine ıslâh eyler. Her bir umûr ve ef'âli kader-i mahsûs üzere takdîr ve muktezâ-yı hikemi üzere tertîb eder. Cümle mevcûdât Allah Teâlâ'nın celâlinde müstehliktir.

Ma'lûmdur ki hayat, sıfat-ı kemâlden bir sıfat-ı ezeliyedir ki; sıhhat, ilim ve kudreti iktizâ eder. Dirilik memdûh bir sıfattır. Aksi de ölülüktür. Diri olmayan, hayatı olmayana ölü denir. Bu da noksanlıktır. Binâenaleyh Cenâb-ı Hak da noksanlıktan münezzehtir.

O Allah Teâlâ birdir, ondan başka ma'bûd da yoktur. Ve O Allah Teâlâ hem Hay hem de Kayyûm'dur.

وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَىِّ الَّذِى لَا يَمُوتُ

Aynı zamanda Allah Teâlâ ölüm kendisine erişmeyen bir diridir. Bir kimseyi herhangi bir işi yaparken görseniz, onun ölmemiş ve diri olduğuna hükmedersiniz. İşte Cenâb-ı Hakk da mülkünde mutasarrıf bu bir olan; şerîki, nazîri, eşi, dengi, vezîri olmayan ve Hayy u Kayyum olan Allah Teâlâ'ya tevekkül eyle, senin vekilin olsun. Sen de onun sözlerinden dışarı çıkma.

Allah Teâlâ Hazretleri Kur'an-ı Azîmüşşan'da «Aye-

te'l-Kürsî» denilen ayet-i kerimede kendisini bize ne güzel tanıtmaktadır. **Allah O Allah'dır ki kendinden başka hiçbir ilâh yoktur. O Allah ezelî ve ebedîdir.** (Evveli ve âhiri olmayan bir Allah'dır). **Bizâtihî diridir ve bâkîdir. Zât ve kemâl sıfatları ile yarattıklarının bütün işlerinde Hâkim ve Kâimdir. Herşey O'nunla kâimdir. O'nu ne bir dalgınlık ve ne de uyku tutamaz. Göklerde ve yerde neler var ise hepsi O'nundur. Ve O'nun izni olmadıkça katında kim şefâat edebilir. O Allah bütün varlıkların önlerinde ve arkalarında gizli ve âşikâr herşeyi bilir. Kulları ise Allah'ın dilediği kadarından başka ilâhî ilminden hiçbir şey kavrayamazlar. Allah'ın kürsüsü ve mülk saltanatı gökleri ve yeri çevrelemiştir; kaplamıştır. Gökleri ve yeri korumak, gözetlemek Allah'a zorluk ve ağırlık vermez. Allah çok yüce ve çok büyüktür.** İşte bu Allah Teâlâ Hazretleri her işi müdebbirdir. Her işin sonunda ne olacağını bilendir. Ona göre yapacağı işi yapar.

يُدَبِّرُ الْاَمْرَ مِنَ السَّمَاءِ اِلَى الْاَرْضِ

وَمَنْ يُدَبِّرُ الْاَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللّٰهُ ...

Bu âyetlerdeki tedbîrden murad bu mânâdır. Binâenaleyh şu gökyüzünde gördüğümüz yıldızlardaki âhenk, ayın ve güneşin hareketlerindeki intizâm ve yer yüzündeki mahlûkât ve mevcûdâtın hayatları ve rızıkları hep bu bir eşsiz olan Allah celle ve alâ'nın eseridir. Onun için Cenâb-ı Hakk dâima bizlere tefekkürü tavsiye eder ki, bu kadar âsârın sâhibi olan Allah Teâlâ'yı bilip ona itâat ediniz. Yu-

---

1 es-Secde: 5

2 Yunus: 31

kārıda yazılan âyetteki **kürsü** kelimesinin açıklamasında yer ve gökler bu **kürsü**'nün yanında okyanuslarda bir ufacık kayığa benzer demişler. Halbuki bu **kürsü**'yü ihâta eden bir de Arş'ı vardır ki kürsü ve kâinat o Arş'ın yanında bir top gibi ufacık kalırlar. Yani azamet-i ilâhiyyeyi ihâtaya insanın gücü yetmeyeceği âşikârdır. Her şeyi müdebbir olan Hakk Teâlâ sâbittir. Hakk ismi Esmâ-i Hüsnâ'dandır. Allah Teâlâ mukaddir, takdîr edicidir. Yani her şeyi kader-i mahsus ile yoktan icâd eden hayır ve şer, fâideli, zararlı, tatlı, acı her ne varsa ezeldeki kazâ ve kaderiyle meydana gelmektedir. Katiyyen tebeddül ve tegayyür de etmez. Nasıl dediyse öyle olmaktadır ve öyle olur.

Kader hakkında hülâsaten şöyle denilmektedir: Evvelden yapılmasına irâde-i ezeliyyesi taalluk eden cümle eşyâyı dilediği vech ile olmasına âlim olup hepsini esbâb, ahvâl, zaman ve mekâniyle Levh-i Mahfûz'da yazması ve bu yazı üzerine hüküm ve kaza, ıslâh ve inşâ eylemesidir. **(Kül)** kelimesinde mahlûkât da dahildir. Lâkin Levh-i Mahfûz'da alâ tariki'l-hükmi ve'l-kazâ yazılı değildir. Meselâ Zeyd ve Amr'ın İslâm ve küfürlerinde mecbûriyetleri yoktur. Belki Zeyd kendi arzûsuyla ve kudretiyle ve ihtiyâriyle İslâm'ı kabûl etmiş ve Amr da keza kendi arzû ve ihtiyârı ve kudretiyle küfrü murâd ederler kaydıyla mukayyeddir. İmam A'zam'ın **Fıkh-ı Ekber**'inde de böylece denmiştir. Cenâb-ı Hakk hem hâlık ve hem de mürîddir. İrâde-i ezeliyyesi mûcibince herşey vakti vaktinde olur biter. Kul da irâde-i cüz'iyyesi ile kâsibdir. Ne isterse hâlık da onu halkeder, hayırlısı sevab, şerlisi de azab kazanır vesselâm.

— 4 —

مُرِيدُ الْخَيْرِ وَالشَّرِّ الْقَبِيحِ
وَلٰكِنْ لَيْسَ يَرْضٰى بِالْمُحَالِ

Sıfât-ı zâtiyye-i ilâhiyyeden birisi de irâdedir. Hakk sübhânehü ve Teâlâ hayır ve şerri irâde eder, lâkin şerre rızası taalluk eylemez.

Hükemâya göre irâde, Hazret-i Hakk'ın nizâm-ı vücûdun vech-i ekmel üzere olması için keyfiyet-i lâyıkasına ilminden ibârettir. Burada zikrolunan hayırdan, murad, îman ve tâattır. Şerden de murad, küfür ve sâir maasîdir. Binâenaleyh emr-i ma'rûf ile sâbit olan hüküm hasendir, nehy-i ani'l-münker olan şey ise kabîhdir, itikad-ı ehl-i sünnet budur ki: Hazret-i Allah hâlık, kul da âzim ve kâsibdir. Allah Teâlâ'nın kulunu muâhazesi bu azm u kesbe bağlıdır. Hayır Allah'dan, şer de kuldan (ki onu kesbetmiştir). Lâkin bunları halkeden Allah Teâlâ'dır. Şer kelimesinin taalluku bize göredir. Hadîsi şerifte de: **«Bütün hayırlar sendendir, şer senden değildir.»** buyurulmuştur. Burada hayrı ve şerri murad eden Allah Teâlâ'dır. Lâkin şerre rızası yoktur. Kul şerri murâd edip işlemek istediği vakit ona kuvvet verir. Kul da istediği şeyi yapar. Ama Allah Teâlâ kulunun bu işi işlemesine râzı değildir. Lâkin kul isteyince Cenâb-ı Hakk da o kulda kudreti halkettiği için hayır ve şer hepsi Allah'tandır diyoruz. Fakat Allah Teâlâ hiçbir zaman şerlere razı değildir. Şâirin dediği gibi: Sen hem Allah'ı seviyorum dersin, hem de kötü fenâ işleri işlersin. Eğer muhabbetin sâdık olsaydı elbette itâat ederdin. Çünkü muhakkak seven sevdiğine itâat eder.

Cenâb-ı Hakk hâlıktır. Bizdeki hayat, ilim, kuvvet, kudret ne varsa hepsini veren O değil mi? Binâenaleyh ha-

yırları da halkeden şerleri de halkeden O'dur. Kul da bundan hangisini murad ederse işler. Hayırlara sevab, şerlere de tabiî cezâ verilir.

يُرِيدُ اللّٰهُ بِكُمُ الْيُسْرَ

وَيَفْعَلُ اللّٰهُ مَا يَشَاءُ

وَلَا يَرْضٰى لِعِبَادِهِ الْكُفْرَ

فَعَّالٌ لِمَا يُرِيدُ

Allah Teâlâ her istediğini istediği gibi yapar. Kimse işine karışamaz. Lâkin Hakk'ın küfre rızası yoktur. Eğer kulda kuvvet ve iktidârı halketmezse o zaman kul harekette muhtar olamaz. Binâenaleyh kulunun isteğine göre kuvveti kudreti verir, lâkin razı olmadığı halde... Cenâb-ı Hakk cümlemizi îman ve İslâm yolundan zerre kadar ayırmasın. Âmin...

— 5 —

صِفَاتُ اللّٰهِ لَيْسَتْ عَيْنَ ذَاتٍ

وَلَا غَيْرَ سِوَاءٌ ذُوانْفِصَالٍ

Cenâb-ı Hakk, zikrolunduğu üzere, sıfât-ı kemâlle muttasıf ve o sıfatlar Cenâb-ı Hakk'ın zâtıyla kâimdir. Lâ-

---

[1] el-Bakara: 185
[2] el-İbrahim: 27
[3] ez-Zümer: 7
[4] el-Buruc: 16

kin ne Zât-ı Şerîf'inin aynı ve ne de zâtından münfasıl olur. Ve gayri dahi değildir. Sıfatı ilâhiyye sıfât-ı kemâldir. Zira kemâl-i zat ancak menşe-i kemâlât olmaktır. Eğer sıfatları zâtından ayrı emirden nâşi olaydı, vâkıa noksan lâzım gelirdi. Sıfatı ise zâtından ayrı değildir. Onun için şöyle demek daha uygun olur: Allah Teâlâ'nın sıfatları zatının aynı değildir. Ve lâkin zaâtından gayrı da değildir. Çünkü Allah Teâlâ'nın sıfatları, zâtından ezelî ve ebedî kat'iyyen ayrılmaz. Mahlûkâtı ise hiç de öyle değildir. Zâten fanî bir mahlûktur. Allah Teâlâ'nın sıfatları zâtının aynı değildir, çünkü sıfat mevsûfun aynı değildir. Amma o sıfat —ister zatî ve ister ef'âli olsun— gayrı da değildir. Rahmetlik hocamız Hacı Hâsib Efendi rahmetullahi aleyhi rahmeten vâsi'a demişlerdi ki; «aynanın karşısında duran kimse aynada kendini görür. Lâkin kendisi de değildir, amma gördüğü de kendinden başkası değildir» diye bir misâl arzetmişlerdi ki çok uygun idi.

— 6 —

صِفَاتُ الذَّاتِ وَالْأَفْعَالِ طُرًّا
قَدِيمَاتٌ مَصُونَاتُ الزَّوَالِ

Allah Teâlâ Hazretleri'nin bütün sıfatları zâtiye ve fi'liyesi kadîmdirler. Zevâl ve fenâ (yokluk) ârız olmaktan masûndurlar, mahfûzdurlar. Sıfat-ı zâtiyye ki kendisinde ihdâs mânası olmaya. Hayat, ilim, semî', basar... gibi sıfât-ı fi'liyyede ise ihdâs mânasını müştemil ve mutazammın ola. İnşâ, ibdâ', imâte, ihyâ, terzîk, inma ve tasvir gibi bu sıfatların cümlesi mezhebimiz Mâturîdlîer indinde kadîm ve zât-ı mukaddesle kâimdirler. Kadîmden murâd,

«kadîm bi'z-zaman»dır ki vücudu mesbûkun bi'l-adem olmaya. Zira kıdem-i Zat-ı Hakk sübhânehû ve Teâlâ vüvûdu gayrıdan olmamakdır. Zat-ı Akdes Hazret-i Allah'a mahsûsdur. Cenâb-ı Hakk'ın zatı nasıl kadîm ise sıfatı ilahiyye de hepsi de kadîm ve Zat-ı Akdes-i Rabbânî ile kâim samedî, ezelî ve ebed'dir. Sıfatlarını bilmek istersen. Esmâ-i Hüsnâ'yı oku ve ezberle ve Rabbını iyi tanı ki tanıyınca çok aşırı seversin, sevince de yolundan emrinden dışarı çıkamazsın. Sen Hakk'ı sevince O'nun yolunda olunca O da seni sevecek ve senin dünyâ ve âhiret yollarını kolaylaştıracak; dünyâda mes'ûd âhirette de mes'ûd ve bahtiyar olursun.

Ey azîz kardeşim! Bu dünya geceleri rüyalarımızda gördüğümüz bir hayal misâlidir. Bugün var yarın yok, bir taraftan gelir, bir taraftan gider. İyi ve güzel düşünürsen; herhalde Allah Teâlâ'yı bilmek, bulmak, sevmek, yolunda gitmek mümkün olur. İnşâallahu Teâlâ biz de O'nun yolunda, izinde, emrinde olduğumuz müddetçe, O da şüphesiz kullarını hem sever hem de ikrâmını artırdıkça artırır. Gözü gönlü bambaşka olur. Görenler de bayılır. Herkes de O'nun emrinde. «Ya dünya! Bana hizmet edenlere sen de hizmet eyle.» ferman-ı ilâhîsi sudûr eder vesselâm...

— 7 —

نُسَمِّى اللّٰهَ شَيْئًا لَا كَالْأَشْيَاءِ

وَذَاتًا عَنْ جِهَاتِ السِّتِّ خَالِ

Allah Teâlâ Hazretleri'ne şerîat dilinde şey lafzını itlâk ederiz. Lâkin hakîkat ve sıfatta eşyâ-yı sâireye benze-

mez. Ve zat diye de tesmiye ederiz, lâkin altı cihetten münezzeh ve müberrâdır. Ma'lûmdur ki şey lâfzı halk arasında mevcûda itlâk olunur. Binâenaleyh Hazreti Allah'a da şey demek câizdir, çünkü vardır ve mevcûddur demektir. Ve yine Cenâb-ı Hakk'a zat demek de câizdir. Zira bir âyet-i kerîmede Cenâb-ı Hakk şöyle buyurmuştur:

قُلْ اَىُّ شَىْءٍ اَكْبَرُ شَهَادَةً قُلِ اللّٰهُ شَهِيدٌ بَيْنِى وَبَيْنَكُمْ

Bu mâna üzerine bizim de şey dememiz câiz olur. Yalnız şu kadarı da var ki mahlûkât da bazı bulamadıkları kelimeleri şey diye konuşurlar. Binâenaleyh aradaki bu benzerliği kaldırmak için (lâ ke'l-eşya'i) denilmiştir ki, bu şey lafzı insanların kullandıkları veya görüp bildikleri gibi birşey değildir. Fakat Cenâb-ı Hakk cisimdir, lâkin **ke'l-ecsâm** denilmez. Yani Allah Teâlâ cisimdir amma dünyâda gördüğümüz ve bildiğimiz cisimler gibi değildir, demek câiz olmaz. Çünkü bu ve buna mümâsil sözlere izn-i şer'î yoktur. **Şey lafzı ile zât lafzını söylememize ise izn-i şer'î vardır.** Biri yukarıda yazılan âyet, biri de **«ve lâ tetefekkerû fî-zâtillah»** hadîs-i şerîfinde Cenâb-ı Peygamber Efendimiz: Allah Teâlâ'nın zâtını düşünmeyiniz zira O'nu kavramağa kimsenin gücü yetmez. Zira Hazreti Allah nâmütenâhîdir, nihayetsizdir. O'nu bildim demek O'nu hududlandırmak demektir ki pek büyük bir hatâdır. Allah Teâlâ'nın masnûâtını ve verdiği nimetleri düşünün, onlar her ne kadar çok ise de nimetleri tefekkür; Allah Teâlâ'nın azamet, kuvvet ve kudreti, ilminin nihâyetsizliği ve kemâli insanları mest eder. Artık O'na ne çeşit kulluk ede-

---

el-En'âm: 19

ceğini şaşırır. Meczûb bir hal alır, nereye baksa O'nu görür. Neyi yese ve neyi mülâhaza etse hep o karşısında; bu sevgi ve saygının esîri olarak Hakk'ın câzibesinden bir sâniye bile ayrılamaz.

Halbuki **Mu'tezile** mezhebinde olanlar Hakk'ın takdîrini inkâr ederler. Bunların bir adı da **Kaderiyye**'dir. Bu ümmetin mecûsîsidir denilmiş, bâtıl mezheptir. Fakat, maalesef bugün bile bu bâtıl mezhebin yolunu tutan çok câhil kimseler vardır. Kaderi inkâr etmek Kur'ân-ı Kerîm-i inkâr sayılır. Çünkü Kur'an'da Cenâb-ı Hakk **«Biz her şeyi bir kader (ölçü) yarattık.»**[1]ve emsâli birçok âyetlerle birlikte, Resûl-i Ekrem Efendimiz'in de kader hakkında birçok hadîsleri vardır. Bu mu'tezilîler kaderi inkârdan başka Cenâb-ı Hakk'ın kulu üzerindeki tasarrufunu inkâr eder ve kul kendi fiilinin; işinin, kumandanıdır hâlıkıdır, Hakk'ın kulunun fiili üzerinde hiçbir tasarrufu yoktur derler. Halbuki O'nun emri ve O'nun izni olmadıkça acaba ne yapılabilir. Meselâ **B** harfi ve **M** harfi dudaklar kapanmadıkça söylenemez. Eğer sen fiilinin hâlıkı isen dudaklarını kapamadan söyle bakalım. Allah kulunu şaşırtmasın.

Yine bu bâtıl mezheplerden **Müşebbihe** denilen bâtıl bir mezhep vardır ki, onlar da Allah Teâlâ'nın sûreti ve a'zâsı vardır derler ve «Cenâb-ı Hakk, Âdem'i (a.s.) kendi sûretinde yarattı.» hadîsi ile hüccetlenirler. Halbuki **«sûret»** kelimesinde **H** zamiri Âdem (a.s.)'a râcîdir. Buradaki mânâ Allah Teâlâ Âdem'i kemâl-i hilkatle halketti demektir. Tedrîcî surette insanı derece-i insaniyete eriştirmektedir.

Sûretten murad hey'et-i cismâniyye değildir. Belki ma'nevî bir emirdir. Muammalı sîret ve sıfattır. Yani Cenâb-ı Hakk Âdem'i hayat, ilim ve kudret sıfatlarıyla mut-

---

[1] el-Kamer: 49

tasıf kıldı. Cemâdât gibi halk eylemedi. Nihâyet sıfat ademdir, hâdistir. Binâenaleyh Cenâb-ı Hakk'a zat-ı kadîm ve zat-ı muhdis dediler. Yani herbir mevcûdu yaratan, yoktan îcad eden zata «muhdis» denir. Sonra Hakk Teâlâ zamandan da cihetlerden de münezzehtir. Meselâ ön, arka, sağ, sol, alt, üst gibi altı cihetten ve mekândan da müberrâdır. Zira âlem-i ezelde cihet ve mekân yok idi, ama Allah var idi. **Müşebbiheler** gibi bir de **Mücessime** tâifesi vardır ki bunlar da Allah Teâlâ'ya mekân isnâd ederler ve şu âyeti de delîl gösterirler:

اَلرَّحْمٰنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوٰى

Halbuki bu âyet-i kerîmede **(istivâ)** kelimesini istikrar ile tefsîr ederler ki **Vehhâbîler** de bunlara dâhildir. İstikrârdan murad ise siyak ki temedduhtur, karînesi ile istilâ ve tasarruftur. Kaldı ki biz namaz kılarken kıble Kâbe'dir, duâda da ellerimizi yukarı kaldırırız. Buna teveccüh mûcib-i ta'zîmdir.

وَهُوَ الَّذِى فِى السَّمَاءِ اِلٰهٌ وَ فِى الْاَرْضِ اِلٰهٌ

Âyet-i kerîmesindeki gökteki ilâh yerdeki ilâhtan murad semâda yani göklerde ve yerde Allah Teâlâ Hazretleri'nin eserlerinin görülmesinin beyânı ile bizler uyarılmaktayız. Göklere bakın Hakk'ın yarattıkları şu eserlere de bakalım bir kusur görebilecek misiniz? Bakınız o kadar ağır küreleri muallakta nasıl durduruyor ve nasıl seyrettiriyor. Sakın sen yine şaşırıp câzibe kuvvetlerine gitme, o câzibe kuvvetini yaradanı ara bul, O'na îman eyle ve kurtul. Yoksa senin de o dinsiz kâfirlerden ne farkın olur.

---

[1] Taha: 5
[2] ez-Zuhruf: 84

Din ve İslâm'ı, İslâm akâidine bağlılıkla yaşa. Onun bu akîdelerinin kökleri de **âmentü**'ye bağlıdır. Allah'a inanmadıkça, melekleri tanımadıkça, peygamberleri bilmedikçe, kitaplara uymadıkça, bir de asıl olan âhiretteki öldükten sonra hesap, mîzan, sırat köprüsü, cennet ve cehennem gibi varlıklara inanmadıkça iman olmaz. Sonra da ameline göre âhirette; ya mükâfat veya mücâzat görürsün. Halbuki bu inançlar gerek müslüman ve gerek kâfir herkese lâzımdır. Zira beşeriyetin kurtuluşu bu inançlara bağlıdır. İnancı sağlam olan kurtulur. Olmayan da cezasını çeker. Yalnız şunlara çok dikkat eyle ve âhiret deyip geçme. Oradaki saâdet de felâket de sonsuzdur. Allah Teâlâ cümlemize uyanıklık versin de İslâm'ın emirlerine uyan ve bütün İslâm kardeşlerinin kusurlarını görmeden hepsini candan seven kullarından eylesin...

— 8 —

وَلَيْسَ لاِسْمٍ غَيْرًا لِلْمُسَمّٰى

لَدٰى اَهْلِ الْبَصِيرَةِ خَيْرُ آلِ

Ehl-i sünnet indinde isim yani bir zatın anlaşılması için ona konulan ad, o zâtın gayrı değildir. Belki aynıdır. Ekserisinin kavli isim müsemmânın aynı, yani isim üzerine vârid olan hüküm müsemmâ üzerine vârid olur.

تَبَارَكَ اسْمُ رَبِّكَ ذِي الْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِ[1]

Tebâreke Teâlâ mânâsınadır. Âlî olan Allah Teâlâ her bir lâyık olmayan şeylerden münezzeh olan zât-ı mukaddes-

---

[1] er-Rahman: 78

dir. Eğer isim müsemmânın gayrı olsa kelime-i şehâdet'te, risâletle Hazreti Resûlullah'ın gayrına şehâdet eylemek lâzım gelir idi. Bunun gibi bir kimse, hanımı olan kadını, ismini söyleyerek benden boştur dese, talâk denilen boşama hâsıl olur. Yoksa boşanan isim olamaz. Yine Cenâb-ı Hakk, kendisini tesbîh ve tenzîh ile emreyledi. Bu tenzîh ise isme değil her türlü noksanlıklardan münezzeh olan Allah Teâlâ'ya aittir. Vakıa sûrenin 96. âyet-i kerîmesinin **«rabbini ismiyle zikret»** demektir. Zira tesbîh ancak isimle olur, yoksa müsemmâ ile olmaz. Müsemmâ ismi zikredilen zattır. O zatı ancak ismiyle anar ve çağırırız. O zaman da, «isim tesmiye olunanın gayri değildir» kaziyyesi meydana çıkar. Basar; göz ve gözün gördüğü şeyler basarla olur. Basîret ise kalbde bulunur ki onunla eşyâ idrâk olunur, hakîkatler bilinir. Bu isim müsemmânın gayrisi mes'elesi her ne kadar i'tikâda taalluk eden bir şey değilse de; İmam Beyzavî tefsîrinin evvelinde ve İmamı Gazzâlî de Esmâ-i Hüsnâ şerhinde uzun uzadıya anlatmışlardır. Burada da bir nebzecik bahsedilmiş oldu. Herhalde fâideden hâlî değildir. Çünkü insan Allah derken ne demek istediği pek alâ anlaşılmaktadır. Cenâb-ı Hakk cümlemizi Hak Sübhanehü ve Teâlâ'yı can ü gönülden devamlı olarak zikreden kullarından eylesin âmîn! Dünyadaki hayatımızın asıl gayesi de bu zikrullahı te'mîndir vesselâm.

— 9 —

وَمَا اِنْ جَوْهَرٌ رَبِّى وَجِسْمٌ
وَلَا كُلٌّ وَلَا بَعْضٌ ذُواشْتِمَالِ

Hazret-i Hakk Sübhânehû ve Teâlâ cevher, cisim, kül ve ba'z değildir.

Cevher taksim kabul etmeyen, taksîm olunması mümkün olmayan ufak parçalara, cüzlere, nefsi ile kâim olan maddeye denir ki, Cenâb-ı Hakk bunların hepsinden münezzehdir.

Cisim de değildir. Ma'lûm olduğu veçhile cisimler uzunluk, genişlik ve derinlik bulunan maddelerdir. İster görünsün, ister görünmesin, ister canlı ister cansız bulunduğu mahalle başka bir şeyin girmesine mânî olan nesne ki Cenâb-ı Hakk hakkında tasavvur bile olunamaz. Zira cisim mürekkeptir. Hazreti Hakk'a isnâd kat'iyyen câiz olmaz.

Kül kelimesi de böyledir. Birkaç ve daha çok parçalardan meydana gelen mahsûre olan şeye denir ki, Cenâb-ı Hakk hakkında düşünülemez. Cenâb-ı Hakk böyle bir **kül** olmadığı gibi **ba'z** da değildir. O ba'zlardan kül meydana gelir. Tabiî Cenâb-ı Hakk bunların cümlesinden münezzeh ve müberrâdır.

Beyitte geçen **«Zü iştimal»**, bir rivayette, namazı tamamlamak için ilâve edilmiştir demişlerse de bazıları Hazret-i Hakk Sübhânehû ve Teâlâ zaman ve mekânı müştemil değildir, zira zaman ve mekân mahduddur, derler. Allah Teâlâ ise zamandan ve mekândan had ve hududdan müstağnîdir. Cenâb-ı Hakk ancak Kur'an-ı Azîmüşşân'da kendisini nasıl bildirdi ise öyledir. Yoksa şunun bunun aklına gelen teşbîhlerin hiçbirisi makbûl ve memdûh değildir. Onun için biz deriz ki, Allah Teâlâ birdir, şerîki ve nazîri, misli ve benzeri bulunmayan sıfât-ı zâtiyye ve sübûtiyesi ile kâim ve dâimdir. Kendisine hiçbir zaman zeval, yokluk, za'f gelmez. Herşey; cevherler, cisimler, küller, ba'zların hepsi onun icâdıdır. Varlığını da gördüğümüz

ve görmediğimiz nice eşyâlar varsa hepsini yine bu âdem oğlunun istifâdesi için yaratmıştır.

Cenâb-ı Hakk bizlere de lütf u ihsân edip bu nimetlerin şükrünü edâ edebilmek nasîb ve müyesser eylesin. Âmin!

— 10 —

وَفِى الْأَذْهَانِ حَقٌّ كَوْنُ جُزْءٍ

بِلَا وَصْفِ التَّجَزِّى يَا ابْنَ خَالِ

Ezhân, zihin kelimesinin cem'idir. **Hak** sâbit mânâsına, **yâ**, harfi nidâ; **İbn-i Hâl**, dayızade (annenin erkek kardeşinin oğlu) demektir. Cüz'i lâ'yetecezzâ'nın ki cevcher-i ferttir. Bunun vücûdu akılda zihinde sâbit ve mütehakkıktır. Felsefeciler bu cüz'i lâ-yete-cezzâyı inkâr ederler. Ehl-i sünnetten mütekellimîn, cüz'i lâ-yetecezzânın isbâtına gayret ettiler. Her ne kadar hâriçte görünmez olsa dahi birbirleriyle birleştikleri vakit ancak görülebilir ki buna nokta dediler. Bu bir şeydir ki taksîm olunmaz. Kendi zatıyla müştemildir. İşte buna da cüz' derler.

Bu bir bilgidir ki akâid-i zaruriyeden değildir, ma'lûmât kabîlinden arzolunmuştur. Velâkin bu cüz'ün isbâtıyle âlemin kıdemi, cesetlerin haşri ve feleğin devamlı dönüşü gibi birçok fâideleri câmidir.

— 11 —

وَمَا الْقُرْآنُ مَخْلُوقًا تَعَالَى

كَلَامُ الرَّبِّ عَنْ جِنْسِ الْمَقَالِ

Kur'ân-ı Kerîm Allah Teâlâ Hazretleri'nin kelâmıdır. Hâdis ve mahlûk değildir. Zat-ı akdesi ile kâim sıfatıdır. Kur'an kelimesi hakkında ihtilâflar olmuş, nihâyet Kur'ân aslında cem' mânâsınadır. Sonra toplanıp okunan kitâb-ı İlâhiye de denildi. Bütün ehl-i kelâm ittifâken dediler ki : Cenâb-ı Hakk kelâm sıfatı ile muttasıf ve Kur'ân-ı Kerîm Hakk Teâlâ'nın kelâmıdır. Ehl-i sünnet derler ki, kelâm, harf ve lafızların delâlet ettiği mânâdır. Allah Teâlâ'nın kelâmıdır, diye tesmiye olunur. Şâir der ki: «Kelâm gönüldedir, lisan o gönüldekinin delîlidir, tercümânıdır.»

Kelâm harf ve seslerden işitilen lâfız değildir. Kelâmullah Allah Teâlâ'nın sıfatıdır. Cenâb-ı Hakk'ın her sıfatı da kadîmdir. Binâenaleyh kelâmullah da kadimdir. Hakk'ın kelâmıdır.

Ehl-i Hakk indinde Kur'ân-ı Kerîm yalnız nefsi ile olup lâfzı ile tesmiye mecâzîdir. Halbuki kelâm sıfatı hayy olan, diri olan zat için sıfat-ı kemâl kelâmdır ve kelâm olmazsa o da noksanlığa alâmettir. Onun için Cenâb-ı Hakk'ın kelâm sıfatı ile ittisâfı vâcib olur. Cenâb-ı Hakk'dan kelâm lâfzını kaldırmak büyük haksızlıktır, çünkü konuşmamak veya konuşamamak, ya dilsizlik veya başka bir sebepten de olsa büyük bir kusurdur. Cenâb-ı Hakk hakkında kat'iyyen tasavvur olunamaz. Onun, Cenâb-ı Hakk'ın kelâmıdır.

Okuduğumuz Kur'ân-ı Azîmüşşan, nâzil olurken ne harf var idi ne de ses. Cenâb-ı Hakk onu Cibril Aleyhisselâm'a nakletti. Ondan sonra da Peygamberimize harf ve sadâ ile geldi. Ve bizlere de öylece erişti. Harfli, savtlı olan tabiî mahlûk, fakat harfsiz ve savtsız olarak nâzil olan Kur'ân ise kelâmullahtır ve mahlûk da değildir; gayri mahlûktur.

Halbuki bütün peygamberler, (ki mucizelerle sadâkatları sâbittir) enbiyâ-i izâm hazretleri ittifâk ettiler ki Hak

Teâlâ kelâm sıfatı ile muttasıf ve mütekellimdir. Ve Cenâb-ı Hakk'ın kelâmı mânen zâtıyla kâimdir. Onda harf ve savt yoktur. Halbuki harf ve savt mahlûkdurlar. Allah Teâlâ'nın kelâmı ise gayri mahlûkdur. Onun için söylerken sözüne dikkat eyle Kur'ân gayri mahlûk denmez. Belki Allah Teâlâ'nın kelâmı mahlûk değildir demek lâzımdır. Zira nefsiyle kâimdir.

Cenâb-ı Hakk cümlemizin kusurlarını af buyursun da bize gönderdiği o güzel kitabını okumak, hatta ezberlemek sonra da mânâsına âşinâ olabilmeye çalışmak ve öğrendiklerini de hem başkalarına da öğretmek ve hem de öğrendikleriyle amel etmek ve bütün Kur'ân nasîhatlerine candan kulak verip Kur'ân ahlâkıyla ahlâklanmağa çalışmayı nasib etsin. Her bir müslümanın en önde ve en birinci vazifesi bu olsa gerek. Hakk'ın kelâmı ile meşgûl olmaktan daha güzel ne olabilir? Onun için büyüklerin yaptıklarını yapmaktan başka çâremiz yoktur. Evvelâ Kur'ân-ı Kerîm'i güzelce okumağa çalışmak sonra da namazlarında güzel güzel okuyup hatmetmek şerefine nâil olabilmek ne büyük bir devlettir. İnsan Kur'ân-ı Kerîm'i okudukça içi açılır ve nurlanır. Hem kendini hem de başkalarını kurtarmağa sebep olur, ne kadar korkunç bir şeydir ki bugünün müslümanı kimbilir kaç lisan biliyor da amma ne yazık ki ebedî hayâtının saâdet ve selâmeti olan hem de mensûbu olduğu dinin kitâbını bilmesin, okumasın. İslâm esaslarını bilememesi de ayrıca büyük bir vebâldir. Müslüman bir memlekette yaşayan herhangi bir müslüman, müslümanlığı bilemezse ona ne demek lâzım bilmem?! Bugün pek çok bilgilere sâhip hem de pek güzel fakat maalesef ki dininden hiç haberi yok, sonra her türlü fenâlıkları irtikâpta en ileri; artık bunun böylesine siz ne dersiniz bilmem?! Sonra bir de kitabına karşı çöl kanunu diyen kimsede îmandan ve İslâmdan eser kalır mı? Hatta bu sözleri duyup da susana ne dersiniz?

Rebî', İmam Ahmed'den sened-i sahihle rivâyet ediyor ki bir kimse sormuş : Şarab içenin arkasında namaz kılmak câiz midir demiş. Cevâben hayır olmaz demişler. Adam tekrar sormuş ki Kur'ân mahlûktur diyenin arkasında namaz kılınır mı deyince, Allah Allah Fesubhanallah! Biz şarab içen bir müslümanın arkasında namaz olmaz diyoruz, sen bize kâfirin arkasında namaz kılınır mı diyorsun diye Allah Teâlâ'nın kitabına mahlûk demenin insanı küfre kadar götürdüğünü bizlere ne güzel anlatmaktadır[1].

Kur'ân-ı Azîmüşşan'ı okumak husûsunda, Cenâb-ı Peygamber Efendimiz'in şu mübârek hadisini dinlemek herhalde kâfi gelecektir. Beyhakî Hz. Ebû Hureyre'den şöylece rivâyet etmektedir:

فَضْلُ الْقُرْآنِ عَلٰى سَائِرِ الْكَلَامِ كَفَضْلِ الرَّحْمٰنِ عَلٰى سَائِرِ خَلْقِهِ

Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın fezâilini anlamak için bu kadar ikaz elbette fazlasıyla kâfidir. Fakat bizlere ne kadar yazık ki, hâlık ile mahlûk arasındaki ölçüyü bulmak mümkün değildir. Cenâb-ı Rabbi'l-âlemin'in kelâmını maalesef bugün doğrudan doğruya okumaktan bile aciz olup ve bundan dolayı da bir üzüntü bile duymamak da ayrı bir dert. Bakınız Kur'ân-ı Azîmüşşan öyle bir Kitab-ı Mukaddes'tir ki O'na sarılan kat'iyyen ölmez. Ölüm onun için eski bir evden yeni, çok modern bir eve taşınma gibidir. Ölümün gelişinden çok memnun ve sevinç içerisindedir. Çünkü âhiret herkes için hem hayırlı hem de bakîdir.

---

[1] Şerh-i Emâlî, s. 9
[2] Aâmûzû'l-ehâdis, s. 323

وَالْاٰخِرَةُ خَيْرٌ وَاَبْقٰى

delilimizdir. Sonra Kur'ân-ı Azîmüşşân baştan başa şifa olmakla beraber; ilk sayfada yazılı olan ve yedi âyetten ibâret olan Fatiha-yı Şerîfe sûresi, ayrıca her derde şifâ olduğu gibi zehirlere bile şifâdır. Ziyâü'l-Makdisî'nin Beyhakî'nin Hz. Ebu Saîd'den Ebû'ş-Şeyh Dârimî, el-Biruzî, İbn-i Huzeyme, el-İsfehânî ve Abdülber ve el-Begavî'nin Ebû Hureyre radiyallahü anhden rivâyet ettiği **«Fatiha zehirlenmeye karşı şifadır.»** denmiş. Ayrıca Beyhakî'nin Abdülmelik b. Umeyr'den naklinde ise **«Fatiha her derde şifadır»** buyrulmuştur ki ne kadar kıymetli derseniz yine azdır. Biz böyle tükenmez bir hazîneye sâhip iken bunu kaybettiğimizin acısını bile hissetmemek acaba ne demektir? Onun için de Cenâb-ı Peygamber Efendimiz bizlere irşâd husûsunda buyururlar ki:

عَلَيْكُمْ بِتَعَلُّمِ الْقُرْاٰنِ وَكَثْرَةِ تِلَاوَتِهِ وَكَثْرَةِ
عَجَائِبِهِ تَنَالُونَ بِهِ الدَّرَجَاتِ فِى الْجَنَّةِ

«Sizler Kur'ân-ı Azîmüşşân'ı öğreniniz ve çok okuyunuz. Çok da acaib-i Kur'ani'yeden nasîbinizi alırsınız ve Cennette derecelere nâil olursunuz.»

Malûmunuzdur ki cennete (inşâallahü teâlâ) bütün mü'minler girecektir. Fakat oradaki yüksek derecelere erişebilmek ancak amellere mahsûstur. O amellerin en güze-

---

Râmûzu'l-ehâdîs: 319

li de Kur'ân-ı Kerîm'i çok okumak suretiyle elde edileceğine bu hadîs-i şerîf delîldir. Herşeyin çokluğunda birçok menfaatler vardır. Fakat Kurân-ı Azîmüşşân'ın çok okunmasındaki faziletlerin başka hiçbir şeyde bulunmasına imkân yoktur. Çünkü kelâmullahtır, daha ne istersin ki? Onun için ey azîz ve muhterem kardeşim! Diğer tahsil ve bilgilerde dünya menfâatleri vardır, lâkin gözlerini dünyâya yumduğun gün hepsi bitecek ondan sonra asıl saâdet evinin sorguları başlayacak. O zaman insanın aklı başına gelir amma ne fayda. Öyle ise sen şimdiden aklını başına al da sana ebediyyen saâdet vadeden Kur'ân-ı Kerîm'e yapış. Hemde dört elle. Onun emirlerine uy, yasağından da son derece hem kork, hem de kaç ki va'dolunan mükâfatlara, saâdetlere nâil olasın. Yine Cenâb-ı Peygamber Efendimiz buyurmaktadır ki bunu İbn'ü Mürdeveyh, Hz. Ali Efendimiz'den nakletmektedirler:

عَلَيْكُمْ بِالْقُرْآنِ فَاتَّخِذُوهُ إِمَامًا وَقَائِدًا فَإِنَّ كَلَامَ
رَبِّ الْعَالَمِينَ الَّذِي هُوَ مِنْهُ وَإِلَيْهِ يَعُودُ

Bu hadîs-i şerif pek açık bir şekilde ümmet-i Muhammed'in Kur'ân-ı Azîmüşşân'a sarılmasını ve Onu kendine imam ve önder edinmesini tavsiye etmektedir. Çünkü o Kur'ân-ı Kerîm Allah Teâlâ'nın kelâmıdır. O'ndan gelmiş ve O'na avdet edecektir. O'ndan daha alâ bir şey bulamazsınız ki onunla meşgûl olasınız. Binâenaleyh sizin için en büyük ve en kıymetli fırsat, Kurân-ı Azîm'i iyice öğrenip muntazaman hergün okumak ve derinliklerine nüfûz etmeye çalışmaktır. Başlıca ve en birinci gayeniz bu olmalıdır. Yine sevgili Peygamberimizin bir hâdis-i şerîfi için-

---

[1] Râmûzû'l-ehâdîs: 317

de: «Siz zikrullaha ve Kur'ân-ı Kerîm'i okumaya devam ediniz» buyurulmaktadır.

Ve bir de:

عِلْمُ الْقُرْآنِ عَلَى ثَلَاثَةِ أَجْزَاءٍ: حَلَالٌ فَاتَّبِعْهُ وَحَرَامٌ فَاجْتَنِبْهُ وَمُتَشَابِهٌ يُشْكِلُ فَكِلْهُ إِلَى عَالِمِهِ.

Kur'ân-ı Kerîm'i muhakkak okuyup öğrenmek lâzımdır. Çünkü bu dünya hayatında insan yiyip içmek, giyip kuşanmak ve ihtiyacı, evlenmek, çoluk-çocuk ihtiyâcı gibi bitmek tükenmez ihtiyaçlar karşısında kalmaktadır. Tabiîdir ki haram şeyler insanın insanlığını da yok eder. Onun için her müslüman kazancının helâl olup olmadığına iyi dikkat etmelidir. Aksi takdirde haram yollardan kazanılan paralarla hayatın her safhası insana bir zehir ve felâket yuvası olacağından kat'iyyen şüpheniz olmasın. İnsanın helâlı öğrendiği gibi haram şeyleri de öğrenmesi gerekir. Çünkü haramlar da başlı başına öğrenilmesi lâzım gelen bir ilimdir. Helâllleri öğrenmek nasıl farz ise haramlardan kurtulmak için de onları da öğrenmek öylece farzdır. Bunları bilmemek en büyük câhilliktir. İnsan birçok şeyler öğrenmiş yüksek tahsiller yapmış, doktor olmuş, mühendis olmuş fakat dînini bilmiyorsa, Kur'an'ı bilmiyorsa ve helâlı haramı bilmiyorsa, hak ile bâtılı farkedemiyorsa ona câhil demekten başka bir şey yakışmaz.

Hele şu hadis-i şerîfe dikkatle bakınız:

عَدَدُ دَرَجِ الْجَنَّةِ عَدَدُ آيِ الْقُرْآنِ فَمَنْ دَخَلَ الْجَنَّةَ مِنْ أَهْلِ الْقُرْآنِ فَلَيْسَ فَوْقَهُ دَرَجَةٌ

Bu hadîsi : Hakîm'in **Tarih**'inde, Beyhakî'nin **Sünen**'inde, Hz. Aişe Validemizden sened-i sahîh olarak ve İbn-i Şeybe de yine Hz. Aişe Vâlidemizden mevkûf olarak zikretmiştir. Cennet dereceleri Kur'ân âyetleri kadardır. Ehl-i Kur'an'dan her kim cennete girerse onun fevkinde hiçbir derece olmayacaktır. Son derece ehl-i Kur'an'a mahsûstur. İşte dünya muvakkat bir âlem, kavgası, gürültüsü bitmez. Yazı ayrı, kışı ayrı bir telâş, bir mihnet, bir meşakkat, gençliğe ihtiyarlık galip çalar, sonra da ölüm alıp götürür. Bu sağlık hayatını iman ve Kur'ân'la geçirip nihâyet o sonsuz âhiret hayatına, cennete ulaşmak ve en yüksek cennet derecelerine ve son derece kıymetli cennet nimetlerinden istifade etmek isteyen herkese lâyık ve lâzım olan şey evvel emirde Kur'ân-ı Kerîm'i okuyup öğrenmek helâl ve haramına vâkıf olmak; müteşabihâtı da ehline terketmek en büyük bir nimet ve servettir ki ne tükenir ne de biter vesselâm.

Şunu da bildirmek lâzımdır ki ilmiyle fâidelenen bir âlim bin âbidden daha hayırlıdır diye Efendimiz (s.a.s.) beyan buyurmuşlar.

«İlminden faydalanılan bir alim bin abidden daha hayırlıdır.»[1]

عَالِمٌ يَنْتَفِعُ بِعِلْمِهِ خَيْرٌ مِنْ اَلْفِ عَابِدٍ

Ve bu da çok mühimdir ki:

«Ağızlarınızı iyice temizleyin, çünkü ağızlarınız Kur'an'ın yoludur.»[2]

Kur'ân okumasını ve öğrenmesini ve fâidelenmesini isteyen her müslümanın evvela ağzını pis şeylerden, pis sözlerden ve bütün pisliklerden koruması da şarttır. Yok-

---

[1] Râmûzü'l-ehâdîs, 314
[2] Râmûzü'l-ehâdîs, 314

sa okuduğu Kur'ân'dan hiç bir suretle faydalanması mümkün olamaz. Bu hadîsi Ebu Müslim **Sünen'inde** zikretmiştir. Helâl lokma o kadar mühimdir ki hayatın düzgünlüğü, rahatlığı, iç ve dış huzûru hep bu helâl lokmaya bağlıdır. Helâl ve haramı tanıtan kitapları okumak ve onları öğrenmek, itikâdını, ibâdetini öğrenmek kadar lâzımdır. Zira:

سَيَأْتِي عَلَيْكُمْ زَمَانٌ لاَ يَكُونُ فِيهِ شَيْئٌ أَعَزَّ
مِنْ ثَلاَثَةٍ : دِرْهَمٌ حَلاَلٌ أَوْ أَخٌ يُسْتَأْنَسُ بِهِ
وَسُنَّةٌ يُعْمَلُ بِهَا

Yakında bir zaman gelir ki o gün insana üç şeyden daha aziz bir şey olmaz: Onlardan birisi helâl bir para. İkincisi kendisiyle ünsiyet edilebilen bir kardeş, üçüncüsü de amel edilebilen bir sünnettir.

Helâl para bulabilmek ne kadar mühimse, özü doğru sözü doğru samimî bir kardeş bir dost bir ahbap bulabilmek de o kadar mühimdir. Sonra bir de sünnetleri ihyâ. O da ayrıca bir nimettir. Çünkü bu âhır zamanda bu üçü bir araya getirebilmek âdeta bir şanstır. Şu bir kaç hadîs-i şerîfi de yazayım da bu kadarla iktifâ etmiş olalım.

— 12 —

وَرَبُّ الْعَرْشِ فَوْقَ الْعَرْشِ لَكِنْ
بِلاَ وَصْفِ التَّمَكُّنِ وَاتِّصَالِ

---

[1] Râmûzü'l-ehâdîs, 300.

[2] Bu hadisler Râmûzü'l-Ehadîs'in 227. sayfasındadır.

Rabbülarş ki, Hz. Allah'dır. Arş'dan âlidir. Lâkin Arş'da müstekar ve Arş'a muttasıl da değildir. En çok ihtilâflı olan mes'elelerden birisi de budur. Cenâb-ı Hakk hakkında hemen herkes bir fikir beyân etmiş, her birisi kendi akıllarınca birşeyler söylemişler. Onları yazmayı bile hoş görmedim. Ehl-i Sünnet onların herbirisine güzel güzel cevaplar vermiş bu da Tahâ sûresindeki «er-Rahmanu alel arş isteva»[1] âyet-i kerîmesinden çıkmaktadır. Rahman Cenâb-ı Hakk'ın bir ismidir. Esmâ-ı Hüsnâ'nın ikincisidir. «Alâ» harf-i cer olmakla Arş kelimesini cerreder. Dünyayı semâvâtı ile beraber muhît olan Hak Teâlâ'nın bir kürsisi vardır. Arş ise bunların hepsini muhît olan bir varlıktır ki kürsi o kadar büyüklüğü ile Arş'ın yanında ufacık kalır. İşte Cenâb-ı Hakk bu Arş'a «isteva» kelimesini buyurdu. İstevâ'da bir bakımdan istikrâr mânâsı varsa da burada bu mânâyı kullanmak hatalı görülmüştür de Ehl-i Sünnet bunu te'vil edip isti'la mânâsını daha münâsip görmüşler. İmam Mâlik Hazretleri de şöyle demişler: İstevâ ma'lûmdur. Lâkin keyfiyeti meçhûldür. Ona îman vâciptir, ondan suâl de bid'attır deyip sözü kesmiştir.

Müteahhirin ulemâsı ise te'vîline gidip istilâ, iktidâr ve itmâm ile te'vîl ettiler. Ve bunu ahkem ve eslem saymışlardır. Çünkü kestirme yolu şöyle diyorlar. Allah Teâlâ hâlıktır. Arş yok iken de Allah Teâlâ yine vardı. Arş'ı da O yarattı. Arş mahlûktur. Hâlık mahlûkuna muhtaç da değildir. Binâenaleyh mahlûk ne kadar büyük olursa olsun, onu yaradan Allah Teâlâ hudutlu yaratmıştır. Yani şu kadar eni ve şu kadar da boyu vardır halbuki Allah Teâlâ Hazretleri'nin ne eni ne de boyu vardır. O, Hâlık-ı kâinat ve mevcûdâttır. Öyle yarattığı bir mahlûka mı muhtaç olacak,

---

[1] Tâhâ: 5

onun istikrâr mânâsını istîlâya çevirip Hâlık-ı zülcelâl Arş'ı da muhîttir; istilâ etmiştir. Çünkü Arap şâirlerinin güzel sözleri vardır:

استوى بشر على العراق
من غير سيف ودم مهراق

Beytinde Irak denilen ülkenin istilâsını istevâ kelimesiyle beyan etmiştir. Irak'ın Min gayri Seyf'den murâdı harpsiz kan dökülmeden sulh ile teslîm olmalarını, Irak'a hakimiyetlerini belirtmiştir, buna binaen **«isteva alel arş»**[1] âyetine de böylece istilâ mânâsını vermekle doğru iş görmüşlerdir.

Cenâb-ı Hakk, hiç şüphesizdir ki mekândan ve zamandan münezzehtir. Ona mekân isnâd etmek pek büyük bir hata olsa gerektir. Çünkü Hak Teâlâ mekân ve zaman yok iken de var idi. Mekân ve zamanı o yaratmıştır. İmdi nasıl olur da yarattığı bir mekâna oturdu veya karar kıldı diyebiliriz, en iyisi ve hepsinden iyisi İmam Mâlik Hazretleri'nin dediği gibi **(İstevâ ale'l-arş)**, keyfiyeti bizim meçhûlümüzdür. Buna îman vacipdir. Bu istevâ nasıl diye sormak da bid'attır deyip kesip atmıştır. Ma'lûmdur ki insan haddizatında çok aciz bir mahlûktur. Her şeyi bilmesi mümkün olmadığı gibi her şeyi görmesinin de mümükün olmadığı gözlerimizin önündedir. Gözlerimizin önünde olan havayı ve buna benzer birçok şeyleri görmediğimizi kim inkâr edebilir. Hele bilemediklerimizin bildiklerimize nisbeten daha çok olduğu da muhakkaktır. Cenâb-ı Hakk cümlemizi afv u mağfiret buyurup, tevfîkat-ı samedâniyyesine mazhar eylesin. Emirlerine imtisâl edip yasaklarından kaçınan ve dâimâ rızasını gözleyip ona

---

[1] Yunus: 3

göre hareket eden sevgili ve bahtiyar kullarının arasına, biz günahkâr kullarını da kâbul buyursun. Âmin.

— 13 —

وَمَا التَّشْبِيهُ لِرَحْمٰنٍ وَجْهًا
فَصُنْ عَنْ ذٰلِكَ أَصْنَافَ الْأَهَالِ

Allah Teâlâ Hazretleri'ne hiçbir veçhile teşbîh, müşâbehet yapılamaz. Çünkü Hak Teâlâ Hazretleri ne zâten ve ne de sıfaten varlıklardan hiçbirine benzetilemez.

Ehl-i İslâm'ın bu gibi müşâbehet olan şeylerden son derece sakınıp korunması lâzımdır. Zira Kur'ân-ı Azîmüşşân'da birçok âyet-i kerîmeler bu hususta açıkça bizleri müşâbehetten men etmektedir. Bâhusûs **«Hiç bir şey onun gibi değildir»**[1] âyet-i celîlesinde bunu güzelce belirtmiştik. Binâenaleyh Cenâb-ı Hakk'a, ne zâtında ve ne de sıfâtında bir benzerinin olması muhaldir. Çünkü Cenâb-ı Hakk kemâl sıfatı ile muttasıf olduğu gibi kemâline nakîse veren herşeyden münezzeh ve müberrâdır. Bizler de Hâlık-ı Zülcelâl'i kemâliyle bilmekle mükellefiz. Kemâl ile ma'rifet ise Allah Teâlânın bütün sıfatlarını iyice bilmeye mütevakkıftır. Bu da Hak Sübhanehü ve Teâlâ'yı sıfât-ı zâtiyye ve sıfât-ı sübûtiyyesi ile bilmek ve o sıfatları noksanlıktan tenzîh etmekle mümkündür. Hâlık'ın gerek azâlarda ve gerek zatında bir benzerlik tasavvuru kat'iyyen câiz değildir. Bu gibi âyetlerin mânâsını istevâ kelimesinde olduğu gibi Hakk'a tefvîz eder, selâmet yoluna gideriz. Çünkü gerek âyet-i kerîmelerde ve gerek hadîs-i

---

[1] eş-Şûrâ: 11

şeriflerde zikrolunan: el, göz, yüz, parmaklar, suretler, ayak hepsi bizim idrakimizin havsalamızın dışındadır. Te'vîlini Allah Teâlâ'ya bırakmaktan daha eslem, sâlim bir yol yoktur. Meselâ: «Vesna'il-fülke bi'e'yünina»[1] A'yün : gözdür. «Ve halaktü bi yedeyye»[2] yed eldir. «Fî cenbi'llahi»[3] Cenb : yan demektir.

Cehennem doymak bilmez bir tavırla daha yok mu der. Ta ki Cenâb-ı Hakk (raddü'l-izzetî) ayağını vaz eder, koyar. **(Kademehu)** ayağını demektir. İşte bunlara benzer ne kadar nesne varsa bunların hepsinin mânâsını Hakk'a havâle edip inanır ve îman ederiz, lâkin nasıldır diye ne düşünürüz ve ne de te'vîle lüzûm görürüz. Eli, ayağı, gözü, parmakları vardır, amma bizim bildiğimiz el, ayak, göz, parmak vs. gibi değildir. Elden murât kuvvetidir demişlerse de Hakk'a bırakmak en sâlim yoldur vesselâm...

— 14 —

وَلَا يَمْضِى عَلَى الدَّيَّانِ وَقْتٌ
وَاَحْوَالٌ وَاَزْمَانٌ بِحَالٍ

Cenâb-ı Hakk üzerine vakit, ahval ve ezmân geçmez. Mekândan münezzeh olduğu gibi, tahavvülât, terakkiyât ve tenezzülâttan münezzehtir. **Deyyan** kelimesi **din** kelimesinden ceza mânâsınadır. (Malik-i yevmi'd-din)'de olduğu gibi. Deyyân mecaz mânâsına Hak Teâlâ'nın ismidir. Gerek vakitler, gerek zamanlar ve gerek haller mahlûka ait hâdiselerdir. Allah Teâlâ Hazretleri bu vakitler ve

---

1 Hûd: 37
2 Sad: 75
3 ez-Zümer: 55

zamanlar yok iken de var idi. O yine öyledir. Vakitler, zamanlar, kâinatın yaradılışından sonra meydâna gelmişlerdir. Ve bu hususta birçok fikirler beyan etmişlerse de mü'minler bunların hiçbirisine iltifât etmeyip Hazret-i Allah Celle ve Alâ Hazretleri terakkîden tenezzülden beri, zaman ve mekândan, hal ve ahvalden; mazi, müstakbel, geçmiş ve gelecek gibi şeylerden münezzehtir ve müberrâdır demişler. Gerek hal, gerek mazî ve gerek müstakbel gibi haller ancak kullar için icad edilmiştir ki işlerini asânlıkla ve güzelce görebilsinler. Onun için ay 29 veya 30 gün olarak; 15 gün büyür, 15 gün de küçülerek 30 günü tamamlar, bizde buna bir ay oldu deriz. Bir de güneş ile 12 aya bölme yapılmış ve 4 mevsime bölünerek, yaz, kış, ilkbahar, sonbahar diye adlandırılmışdır ki, bu bir senede, senelik hesaplar yapılır, dünya işlerinde mahlûkâta lâzımdır. Hâlik-ı zülcelâl'in böyle hesaplara ihtiyâcı yoktur ki, O'na zaman vakit ve hal itlâk edilebilsin. Binâenaleyh Hâlık-ı zülcelâl Hazretleri bu gibi şeylerin hepsinden münezzeh ve müberrâ olduğu için Sübhanallah diye her namazın arkasından hem de 33 defa tekrer ederek Cenâb-ı Hakk'ı her türlü zat-ı ecell-i a'lâsına nakîsa verecek her şeyden tenzîh etmeyi başlıca vazîfe saymıştır.

— 15 —

وَمُسْتَغْنٍ اِلٰهِى عَنْ نِسَاءٍ

وَاَوْلَادٍ اِنَاثٍ اَوْ رِجَالٍ

Cenâb-ı vâcibü'l-vücûd Hazretleri gerek kadın, gerekse erkek ve kız evlâtlarından müstağnidir. Hiç şüphe yoktur ki bunlar, dünya hayatının çeşitli cilveleridir. Gerek

kadın ve gerekse çoluk - çocuk heves ve arzuları beşerî ihtiyâçların mahsûlüdür. Tabiî beşeriyet ve bütün mahlûkât ve mevcûdâtın sâhibi olan Allah Teâlâ Hazretleri bunların hepsinden berîdir. Bunlar hep bir ihtiyâç neticesidir. Hâlik-ı zülcelâl Hazretleri'nin tabiî, bunların hepsinden müstâğni olduğu cümlece ma'lûmdur. Fakat bu insanoğlu çok acaib bir mahlûk; herkes başka başka fikirler beyan etmekten de çekinmemişlerdir. Meselâ Yahud kavmi Uzeyr Aleyhisselâm hakkında Allah'ın oğludur diyecek kadar ileri gitmişler ve bazıları da melekler Allah'ın kızlarıdır diyecek kadar akılsızca hareket emişlerdir.

Nasrânîlerin İsa Aleyhisseâm hakkında Allah'dır dedikleri ma'lûm. Bunlar kitap sahibleri oldukları halde de yine söyleyeceklerini söylemekten çekinmemişler ve şirke gitmişlerdir. Bir de bugün bildiğimiz ateşperest Mecûsîler vardır ki bunlar da Allah ikidir derler. Birine Yezdân diğerine de Ehrimen diyorlar. Yezdân kadîm, Ehrimen ise sonradan olmuştur. Bir de Seneviye tâifesi vardır ki nûr ve zulümâtın ebedî kadîm ve hâlik olduğuna inanırlar.

Putperestler ise, kimi ateşe, kimi sûrete kimi de yaptıkları putlara taparlar. Bir de **Sabîiyye** tâifesi vardır ki, bunlar da yıldızları ilah tanırlar. **Tabiatçılar** ise ayrı bir dert. Ve (müstağnî-i ilâhî) beyt-i şerîfi bunları ve bunlara benzer ne kadar sapık itikâdlar varsa hepsini reddeder. Halbuki bu sapıkların adedi hemen bilinmeyecek kadar da çoktur. Hatta bugün bile memleketimizde şeytâna tapanların bulunduğunu duyunca insan hayretlere düşmektedir. Halbuki yine bugün Hindistan'da ve eski Çin'de hayvanlara kadar tapanların bulunmakta olduğu öğrenilmektedir. Müslümanlar ile Hindular arasında bu husuda büyük kavgalar olmaktadır. Demek ki Allah Teâlâ'yı öyle kolayca bilmeye insan kafası yetmemektedir. Herhalde bir kitap ve bir peygambere ihtiyâç kat'îdir. Bir de o

kitap ve peygambere tam mânâsıyla uymak ve emrine tâbi olmak da şarttır vesselâm.

— 16 —

وَكَذَا عَنْ كُلِّ ذِي عَوْنٍ وَنَصرٍ
تَفَرَّدَ ذُوالْجَلَالِ وَذُوالْمَعَالِ

Allah Teâlâ Hazretleri kadın, erkek ve kız evlâtlarından müstâğni olduğu gibi, her nev'i yardımdan ve düşmanlarını def etmekde kimsenin yardımına muhtaç olmaktan da beridir. Hazret-i Allah (Azze ve Celle) aynı zamande celâl sahibi şân u şerefi âlidir. **Celâl** sıfat-ı selbiyeden ve **me'âli** kelimesi de sıfat-ı subûtiyeden olduğuna işârettir demişler. Zira, celâl ve ulûm şerefi sâhibi bir zat-ı ecell-i a'lânın elbette mu'în ve yardımcılardan müstağni olacağı bedîhidir. Pek aşikârdır ki merhûm ve mağfûrunlehin bu beyti bütün sapık fikirleri redde kâfîdir. Cenâb-ı Hakk zü'l-celâli ve'l-ikrâm Hazretleri zat ve sıfatında bir tânedir. Buna benzer şerîk ve nazîri olmadığı, her cihetle aşikârdır. Fakat yine öyleyken evvelce de arzolunduğu gibi, Allah Teâlâ'yı bilmeye insanın gücünün yetmediği görülen hâdiselerle tezâhür etmektedir. Nasıl olur da dünyaya sığmayan, demirleri bile bugün göklerde gezdiren ve eşyaları çok uzak mesâfelere sür'atle, hava gemileri denilen uçaklarla taşıyan insan; yine kendi eliyle yaptığı heykellere, putlara tapacak kadar da küçüklük göstermektedir. Sonra asıl mühim olan; İslâm dini gelip Allah Teâlâ'nın nasıl olacağını açıkladıktan sonra da hâlâ inâtlarında ısrarları herhalde cehennemdeki azaplarının artacağına alâmet olsa

gerektir. Elhamdülillah İslâm dini Allah Teâlâ'yı bizlere ne güzel öğretmiştir. Her zaman:

«Lâ ilâhe illallahu vahdehü lâ şerîke lehü, lehü'l-mülkü ve lehü'l-hamdü ve hüve alâ külli şey'in kadîr.» diye de Cenâb-ı Hakk'ı böylece överiz. Rabbimiz bizleri hak yoldan ayırmasın. Âmin.

— 17 —

يميت الخلق قهرا ثم يحيى

فيجزيهم على وفق الخصال

Cenâb-ı vâcibü'l-vücûd Hazretleri bütün mahlûkâtını kahr u galebesiyle öldürür, yok eder, ifnâ eder. Sonra da cümlesini ihyâ edip, dirilterek kıyâmet gününde herkesin amellerine, itikâdına, niyetine göre muvâfık, muâmele eder. Hayır işleyenlere hayırlı yerler, cennetler, nimetler, ikram u ihsânlar verir. Saadet ü selâmetle yaptıklarının mükâfatlarını görünce, nâil olacakları sevinç ve sürûru ta'rîfe de imkân olmaz. Bu beyitde pek mühim mes'eleler vardır. Bir kere yok olan vücûdu tekrar diriltmesi bu cesetlerin mahşere toplanması, amellerinin tartılması iyilere mükâfat kötülere de mücâzât verilmesi gibi ki, bugünün insanı da geçmiş olan insan da bu hususta çok acâip fikirlere sâhip olmuştur. Peygamber (s.a.s.) hazretleri ölülerin dirileceğinden bahsedince inançsız olan kâfirler Efendimiz'in huzurunda bazı çürümüş kemikleri ovalayarak toz hâline getirip, bunlar mı dirilecek diye istihzâya kalkan bedbahtlara karşı Hazret-i Allah Celle ve Alâ Peygamberimize hitaben: «Ey habîbim söyle o kâfirlere sizi ilk önce yaratan, hatta ölmüş dediğiniz güneşten kopan o ateş par-

çasından bugün dahi gözlerinizin önünde yediklerinizin hepsi o toprakdan değil mi? İşte o yediklerinizi kan ve meni yani insan hücrelerini orada halkeden Allah Teâlâ yarın da öldükten sonra yeniden halkedecek icâd edecektir.» Sen ister inan ister inanma. İşte meydanda bu kadar mahlûkât ve mevcûdatı (ki sayısını bile bilmek bugün bile mümkün olamamaktadır. Gördüklerimiz ve bildiklerimiz ise pek mahdûddur. İşte bunları) yoktan halkeden Allah Celle ve Alâ yarın da bizleri böylece halkedecektir. Bu dirileri inkâr âhireti de inkârdır. Cennet ve cehennemi de inkârdır; tabii hesap kitap da yok herkesin yaptığı yanına kalacak bir mes'uliyet denilen gün yok ne alâ memleket. O zaman yamyamlar gibi gücü yeteni istediği gibi yer, parasını alır, malını da alır, hatta canını bile alır. Halka can verip sonra alan ve sonra da diriltip, hesâba çeken ve hesap netîcesi mîzandan, terâzîden, kantardan geçip aldığı numaraya göre ya cennet -veya cehennemi boylayacak ve dünyadaki yaptıkları hayır ve şerleri herkes görecektir. **«Herkese ameline göre karşılık vermesi»** hükmü câri olacaktır.

Bunun için şu cesedin yaşamasına sebep olan ruhtan bir miktar bahsetmek icap edecektir. Mamafih ruhun hakîkatına kimsenin aklı ermemiştir. Fakat büyükler tedkîkleri neticesinde bir parça ma'lûmât vermişlerdir. Diyorlar ki ruh iki kısımdır. Birisi ruh-ı hayvânî, birisi de ruh-i insânidir. Ruh-ı hayvânî'yi, doktorlarımız ve her yüksek tahsilli insanlar bilirler ki o bir cism-i latîftir. Menbâı kalb-i cismânîdir. Kalbin atışı ile bütün vücûda sirâyet eder. Ve bu suretle de insan vücudunda hayat hâsıl olur.

Rûh-ı insâni ise, bir lâtîfe-i gaybiyye-i İlâhiyedir ki, âlem-i emirden insana hediye edilmiştir. Alemi müdrikedir ve rûh-ı hayvânî üzerine binmiştir. Hakîkatını anlamaktan beşer âcizdir. İmam-ı Gazâlî'ye göre: Ruh, cisim değildir ve ilmin âlime hulûlü gibi de değildir. Kalb ve di-

mâğa hulûl eder araz da değildir. Belki cevher-i ulvîdir. Nefsini ve Hâlıkını ve ma'kûlâtı idrâk eder. Onun şânında: «**Kuli'r-rûhu min emri Rabbî**»[1] vârid olmuştur. Yani, emir ile mevcûd olmuştur. Âlem-i emirdendir. Emir, gayr-i maddiyâtta müsta'meldir. Halk ise, maddiyâtta müsta'meldir. Onun için rûh maddiyâttan değildir. Bir latîf-i nûrânî ve inhılâli gayr-i kâbil ve letâfetten nâşî uzaya sâri olur. Ve Hak Teâlâ Hazretleri rûh-ı hayvânî ile beyinlerini te'lif eyledi ve birbirlerine âşık oldular. Bunlar bedende bulundukça beden diri ve uyanık olur.

Bedenden alâkasını kesmeden ayrılsa uyku hâsıl olur. Bedenden alâkasını tamâmiyle keserse o zaman da ölüm hâsıl olur. Çocuk ana karnında iken dört ay olunca kendisine bu rûh nefholunur. Muayyen ve mukadder olan ömür boyunca o, bedende olur. Müddet bitince rûh kabzolunur, ölüm meydana gelir. Bu sefer topraktan halkolunan ademoğlu yine toprağa iâde olunur. Rûh, o anda, güneşin yere yayıldığı gibi bedene fâiz olup sual ve cevaptan sonra makamlarına dönerler. Herkesin Cennet ve Cehennemdeki yerleri mevcûd olduğundan mü'minlere kabirden ma'nevî bir pencere açılıp Cennetteki yerini görerek telezzüzât-ı ma'neviyye içerisinde makam ve mahallerine rücû ederler. Mahşer gününde yine emr-i Hudâ ile bilkülliye bedene taalluk edip hesap ve kitaptan sonra yine herkes Cennet veya Cehennemdeki yerlerine giderler. Bu ecel mukadderdir; kat'iyyen değişmez. Nahl sûresinin 61. âyeti olan

فَإِذَا جَاءَ اَجَلُهُمْ لاَ يَسْتَاْخِرُونَ سَاعَةً وَلاَ يَسْتَقْدِمُونَ

âyet-i kerîmesi mucibince insana verilen ve emânet olan rûh dakîkasında alınır ve cümle mahlûkât bu sûretle yok-

---

[1] el-İsrâ: 85

luğa gittikten sonra, Cenâb-ı Hakk'dan başka hiçbir mahlûk kalmaz da Hz. Allah o zaman: «Hani bu mülkün sahipleri nerede? Kavga kıyâmet koparıyorlardı.» Bugün hiç kimseden, tabiî ses yok. O zaman Hâlık-ı Zü'l-Celâl'in «Bugün mülk kimindir.»[1] fermân-ı ilâhîsi zuhur eder. Kırk günden sonra ikinci nefha ile cümle mahlûkât dirilip ruhlar bedenlerine girer ve mahşere sevk olunurlar. İslâm i'tikâdı böyledir. Kim ne derse desin. Hepsi âciz mahlûkların sözleridir; bize yaramaz. Biz ancak Allah'ımızın ve Peygamber'imizin dediklerine bakarız. Cenâb-ı Hak buyuruyor:

«Allah, sizi yaratan, sonra size rızık veren, sonra sizi öldüren, sonra sizi diriltendir.»[2]

«Nihayet ancak O'na döndürüleceksiniz.»[3]

Evvelâ halkettiğini, sonra onları rızıklandırdığını, sonra öldürdüğünü, sonra da tekrar dirilttiğini sonra da kendisine rücûsunu beyanla diğer bir âyet-i kerîmede ise:

«Allah'tan başka ilah yok, ancak O vardır. Andolsun ki O sizi kıyamet günü mutlaka toplayacaktır. Onda hiç şüphe yok.»[4]

Allah Teâlâ kıyâmet günü hiç şüphesiz kullarını toplayacaktır.

«Muhakkak Allah kabirlerdekileri diriltecektir.»[5]

---

[1] el-Mümin: 16
[2] er-Rûm: 40
[3] er-Rûm: 11
[4] en-Nisa: 87
[5] el-Hacc: 7

İşte o kabirdekiler de ba's olunacak. Sûre-i Zilzal'in 6-7-8. âyetlerinde:

يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ

فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ وَمَنْ يَعْمَلْ

مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ

«Bütün canlılar hesapları görülmek üzere mahşere sevkolunurlar. Herkes yaptığından, zerre mikdarı hayır veya şer onun mükâfat veya mücâzâtını görecekdir. Hatta boynuzlu koyundan boynuzsuz koyun hakkını alacak ve sonra onlara toprak olunuz denecek.»

İşte o gün, dinsiz kâfirler de **«Ah keşke toprak olaydım»**[1] diye toprak olmalarını isteyecekler ama ne fâide.

Binâenaleyh dinsizlerin inkârları mü'minleri, müslümanları hiçbir sûretle aldatamaz. Çünkü bizler lehû'l-hamd, Allah Teâlâ Hazretleri'nin her şeye kâdir olduğuna inanmışızdır. O, ne isterse öyle yapar. Şu varlık, O'nun her şeyi yapacağına alâmettir. İnsanın kendisi de öyle değil mi? Bir meni parçası, o karanlık ana rahminde, bak hiç bir kusur bulabilecek misin, ne kadar güzel, boy - bos, endâm, azâlar hep yerli yerinde. Eğer o karanlık yerde bize her türlü âlât ve edâvâtı verseler doğru dürüst bir resim bile çizemeyiz. Onun için Allah Teâlâ ve Tekaddes Hazretlerinin her dediğini yapmağa çalışmak da mü'min-muvahhidin başlıca vazîfesidir. Çünkü âhiretteki Cennet dereceleri de o amellere göre olacaktır. Peygamberimizin ve

---

1 en-Nebe': 40

O'nun Eshâbı'nın yapdığı gibi ibâdetlerimizi ihlâsla birlikte yalnız ve yalnız Allah Teâlâ'ya karşı ifâ etmeğe çalışır ve hedefimiz de O'nun rızası olmak üzere: «İlahi ente maksudî ve rıdake matlubî» deriz. Hak celle ve alâ, bizleri de rızası yollarından zerre mikdârı ayırmasın ve hıfz u himâyesinde dâim eylesin. Âmin!.

— 18 —

لِأَهْلِ الْخَيْرِ جَنَّاتٌ وَنُعْمَى

وَلِلْكُفَّارِ إِدْرَاكُ النَّكَالِ

Cenâb-ı Feyyâz-ı Mutlak Hazretleri ehl-i hayrı —ki, mü'min-i mutî'den ibârettir— Cennet ve nimetleri ile taltîf buyuracakları gibi, küffâr ve inanmayan dinsizler de : Cehennem azabıyla ta'zîb olunacaklardır. Bu hususta Kur'ân-ı Kerîm âyetleriyle ehâdis-i şerîfeler doludur.

«Şüphesiz Allah, iman edip salih ameller işleyenleri altından ırmaklar akan cennetlere sokacaktır.»[1]

«Takva sahipleri için hazırlanan...»[2]

«Kâfirler için hazırlanan ateşten sakının.»[3]
gibi âyât-ı kerîmeler ve dinsizler hakkında **«Onlar için çılgın bir ateş hazırladı»**[4] vaîdi ile de doludur.

Cennet'e girenler için hazırlanan nimetleri kulların

1 el-Hacc: 23
2 Âl-i İmran: 131
3 Âl-i İmran: 133
4 el-Ahzab: 64

idrâkine imkân yoktur. Çünkü gözlerin görmediği, kulakların işitmediği, beşerin hatırına bile gelmedik, gelmesine de imkân olmayan nimetler ki, bunlar hep ehl-i imân için hazırlanmıştır. Ne biter ve ne de tükenir. Her lokmanın tadı, lezzeti' zevki hep ayrı ayrıdır. Hepsi de birbirinden üstündür. Ve bunlar daha Âdem Aleyhisselâm'ın Cennet'e girip çıkmasından da anlaşılacağı gibi, hazırlanmış ve el'ân mevcutturlar. «**Hazırlandı**» kelimesinden de bellidir. Bu sayısız nimetler hep Cenâb-ı Hakk'ın lütf u keremidir ki ebrâr denilen mutî ve iyi ahlâklı, musallî, herkese iyilikçi, imânı bütün kimselere bağışlanan Cennet evleri, hûrîleri, gılmanları, ta'rife ve tavsîfe kimsenin gücü bile yetmez.

Ne yazık o kâfirlere ki, bu ni'metlerden mahrûm olmalarıyla berâber bir de «**Şüphesiz münafıklar cehennemin en alt tabakasındadırlar**»[1] münâfıklar ki, bunlar da kâfirlerin eşleridir. Cehennem'in en esfeline, en dibine girecekleri gibi oradaki azablar da Cennetin nimetlerine mukâbil felâket üstüne felâket, azâb üstüne azâb... Cenâb-ı Hakk, cümle ümmet-i Muhammed'i bu azâb evlerine düşmekten korusun ve kurtarsın. Âmin!.

Cennet; yedi kat göklerin üstünde ve Arş'ın da altında olduğu ve genişliği Semâvât ve Arz'ın genişliği kadar olup: müttakîlere yani Allahdan korkup günahlardan kaçan kimselere va'd olunmuştur. Bununla beraber kabirlerinde mü'minler için Cennet'e açılan ve kâfirler için de Cehennem'e açılan kapılar vardır ki, bu da Cennet ve Cehennemin hazır olduğunu bildirmektedir.

Binâenaleyh, Cehennem de Cennet de el'ân mevcûd ve mahlûk olup Allah'ın bildiği bir yerde olmaları azamet-i ilâhiyyeye ve şân-ı ulûhiyete delildirler.

Cenâb-ı Hakk bütün insanlara ve bâhusûs ehl-i imâna hidâyet ve tevfik nasib edip, Allah Teâlâ'nın emirlerine

---

[1] en-Nisa: 145

imtisâl ile birlikte bütün yasak ve günah olan şeylerden korusun da o felâket evi olan zindana akrebleri, yılanları, ejderhalariyle birlikte sayısız azabları olan Cehennem'e girmekten korusun ve bir de o paha biçilmez nimetleri, köşkleri, sarayları, bağ - bahçeleri, hûrî - gılmanları, tükenmez Cennet, nimetleri ki ne doyum olur ne de sıkıntı. Hastalık yok; dert yok; kavga - gürültü yok; açlık - tokluk yok, almada, getirmede, pişirmede hatta yemede hiçbir müşkilât yok. Yediğin kadar ye; para isteyen yok. Çok yedin diyen yok. Her istediğin, istediğin anda dizinin dibinde. Böyle yer nerede bulunur? Bunları kaçıranlara, zevklerine aldanıp günahlara dalanlara ne dersiniz? Mevlâ, cümlemize akl-ı selîm nasîb eylesin. Âmîn!..

— 19 —

وَلَا يَفْنَى الْجَحِيمُ وَلَا الْجِنَانُ

وَمَا أَهْلُوهُمَا أَهْلَ انْتِقَالِ

Cenâb-ı Hakk Zü'l-Celâl ve'l-Cemal Hazretleri dünyayı ve dünya ehlini yaratırken söz dinleyen îmanlı ve iyi kulları için cenneti, söz dinlemeyen îmansız ve dinsiz kulları için de Cehennem'i berâberce yaratmıştır.

Evvelâ Âdem (a.s.)'ı halkettikten sonra, orada onu yetiştirmiş sonra da dünyâya yollamıştır. İşte bu Cehennem ile Cennet dünyadaki gibi ne kendisine ve ne de içindekilerine fâni olmak, yok olmak diye bir şey de yoktur. Cennet ve Cehennem de bâkî, içindekiler de bâkî kalacaklardır.

Çünkü ikisine de:[1] **«Halidine fîha ebeda»** buyrulmuştur. Yani orada ebedî olarak kalacaklardır. Cennetlikler

sevinç, sürûr, sevgi - muhabbet, nimet üstüne nimet, her günü hatta her ânı ayrı ayrı bir zevk ve bir neş'e içerisinde, dünyâda görülen mihnet ve meşakkatlerden uzak; yorgunluk, ibtilâ denilen belâlar, maîşet sıkıntısı, hastalık, darlık, evsizlik, mekânsızlık... ne kadar şey varsa onların hiç birisi orada yok. Saâdet ve selâmetin son noktası Cennet. Bunu kazananlara ne mutlu.

Az bir müddet, bu dünyânın ibtilâlarına sabır ve Allah Teâlâ'nın emirlerine imtisâl bir de yasaklarından kaçınmakla müttakî kullarına verilen bu sonsuz devlete nâil olanlara, doğrusu, gıbta etmemek mümkün değil. İşte bu devlete erişmenin biricik yolu; imân ve ehl-i sünnet i'tikâdıyla amel edip Hakk'ın rızasını kazanıp bu Cennet evine yerleşmekledir.

Onun için, ey aziz ve kıymetli kardaşım! Sen dinsizlere bakıp da dünyada nasıl yaşıyorlar diye sakın imrenme. Onların sonu da o azâb evi olan Cehennemdir ki, onlar da orada hem ebedî kalacaklar; çıkıp kurtulmak yok. Hem de her ân felâket içinde. Cenâb-ı Peygamber (s.a.s.) Hazretleri buyruklarında:

«Cennetlikler cennete, cehennemlikler de cehenneme gidince aralarında bir münadi şöyle çağırır: Ey cennetlikler! Artık sizin için ölüm yoktur. Ve ey cehennemlilker! Artık sizin için de ölüm yoktur.»[2]

Bu hadîs-i şerîf meşhurdur. Ehl-i Cennet Cennet'e girdikten sonra ve Cehennemdekiler de Cehennem'e girdikten sonra ölüm denilen şey sırat köprüsü üzerinde kurban koyunlarını kesdiğimiz gibi kesilir. Sonra bir münâdi

---

1 Beyyine: 8
2 Râmûzü'l-ehâdis, 44

Cennet ehline der ki, gördünüz ya, ölüm denilen şey de kesilip yok oldu. Bundan sonra size bir daha ölüm yetişmez. Artık rahatınıza bakın. Cennet nimetleriyle yaşayın. Artık sizlere korku da yok. Cennetten çıkmak da yok. Bir daha ölmek de yok. Cennete de yokluk gelmez. Ebedî bir hayat içerisinde keyfinize bakın. Hûriler hizmetkârlar sayısız. Her canınızın istediği de hemen istediğiniz anda önünüzde hazır.

Sonra Cehennem ehline dönüp o münâdî der ki: «Ey ehl-i Cehennem! Siz de gördünüz ya! Ölüm kesildi, bitti. Artık size de ölüm yok. Yani artık kurtuluş yok; azâbınız ebedidir. İmansızlığınızın cezâsını çekin bakalım.» Artık o Cehennem ehlinin halini bir düşünün.

Kâfirlerin küçük yaşta ölenlerinin ne olacağına dâir İmâm A'zam hazretleri bir şey dememişler. Lâkin bazı büyüklerden onların da Cennete gireceklerine dair rivâyetler vâki olmuştur. Hak Teâlâ Hazretleri bütün Ümmet-i Muhammed'i ve yavrularımızı dinsizlikten ve nihâyet Cehenneme düşmekten kurtarsın ve o güzel Cennet nimetlerine nâil buyursun. Âmîn!.

— 20 —

يَرَاهُ الْمُؤْمِنُونَ بِغَيْرِ كَيْفٍ
وَإِدْرَاكٍ وَضَرْبٍ مِنْ مِثَالٍ

Sâhib-i Kâinat olan Hz. Allah Celle ve alâ'yı bütün mü'minler, ehl-i imân, her ne kadar günahkâr olsalar dahi

Cennet'te keyfiyetsiz künh-i hakîkatini idraksiz, cisimsiz, renksiz, mekânsız, mekândan münezzeh olarak tarifine imkân olmadığı gibi, darb-ı misâl de göstermek imkânı olmadan göreceklerdir. Ve bu görme ehl-i irfân için ayrı bir tecellî olarak görünecektir. Umûm mü'minlere ise bâhusûs her Cum'a günü bir de ziyâfet-i ilâhî olarak hususî bir dâvet yapılacak, orada herkes nasibi miktârı telezzüzât-ı ma'neviyye ile yeni yeni nurlar alarak yerlerine dönecekler. O zaman herkesin hanımı onların güzelliklerine hayran olacaklar ve bu güzelliği nereden aldınız, diye soracaklar. Halbûki umûmî görüşler herkesin olduğu yerden hiç sıkıntı çekmeden ayın ondördüncü gecesi ayı herkes olduğu yerden nasıl görüyorsa Cenâb-ı Hakk'ı da öylece görecekdir.

Bunun böyle olacağını âyet-i kerîmelerle, hadîs-i şerifeler beyan etmektedir. Bazıları bu görmeyi de inkâra kalkışmışlar. İnsanın böylelerine akılsız diyeceği geliyor. Halbuki:

«O gün ışıl ışıl parlayan yüzler vardır.»[1]

«Rablerine bakıp dururlar.»[2]

âyet-i kerîmeleri bunu pek açık olarak göstermektedir. «İşte o kıyâmet gününde bir takım yüzler vardır ki hem parıl parıl parlar, hem de gözleri Cenâb-ı Hakk'a nâzırdır, bakıcıdır.»

Bu rü'yetin, görmenin dünyâda da ve bazı ahvâlde nebîlerden bazıları için mümkün olacağını da beyan buyurmaları üzerine **Mevâkıf**'ın şerhinde: «Eimme-i Ehl-i Sünnet ittifak ettiler ki, dünyâ ve âhirette Allah Teâlâ'yı görmek aklen câizdir; hatta rü'yâlarda da görmenin câiz ola-

---

[1] el-Kıyâmet: 22
[2] el-Kıyâmet: 23

cağı da zikrolunmuştur.» İmam Beyzâvî aleyhirrahme dahi dünyâda rü'yetin vukûuna zâhibdir. Hatta bu hususta:

وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَى لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ

âyet-i kerîmesini de delil olarak göstermek mümkündür. Cenâb-ı Hakk'ı, âhirette görmek, bu da âhirette mü'minlere mahsustur. Melekler ile mü'min olan Cinnîlerin de göreceklerine kâil olmuşlardır. Kadınların görmeleri umûmî görmelerdir. İstifâdeleri olacaktır.

Birtakım bahtiyarlar vardır ki, onlara, görmek sabah ve akşam da vâkî olacaktır. Cenâb-ı Hak: **«Güzellik yapanlara güzellik ve bir fazlalık vardır»**[2] âyet-i kerîmesinde Peygamberimiz (s.a.s.) Hazretleri de: **«Hüsna»** kelimesini Cennet'le ve **«ziyade»** kelimesini de rü'yetle yani Hak Teâlâ'yı görmekle tefsîr buyurmuşlardır. Fakat bu görmeler mukâbeleden, mekândan, cihetten, sûretten ve misâlden münezzeh bir görmedir. Ancak gören anlar velâkin anlatamaz. Ehl-i Sünnetin görüşü budur ki, Cenâb-ı Hak görür ve kendisi de görülür. Görülmez diyen zavallılar Cennet'e girseler bile Hakk'ı görmekten mahrûm kalacaklardır. İslâm'dan evvel geçen ümmetler hakında ihtilâf olunmuşsa da onların da mü'minlerinin göreceklerı açıklanmıştır. Bu imanın en başlı ve en kıymetli semeresi mü'minlerin Cennet'e girişleri ve bir de Allah Teâlâ Hazretleri'ni görmeleri yok mu ya, ta'rifi, tavsîfi mümkün olmayan bir nimet-i uzmâdır ki, Cenâb-ı Hak bu nimeti ehl-i îmâna lütf u ihsân etmiştir. Şimdi o îmansızlara insan nasıl acımayacak, hem dünyâları zindan hem de âhiretleri. Başka bir şey olmasa yani cehenneme girmese-

---

[1] el-Bakara: 55

[2] Yunus: 26

ler ve o azabı görmeseler dahi bu nimet-i uzmâdan mahrûmiyetlerinin acısı onlara kâfidir.

Allah Teâlâ bizleri afv ü mağfiret eylesin de yolundan izinden ayırmasın; âmin!..

— 21 —

فَيَنْسَوْنَ النَّعِيمَ إِذَا رَأَوْهُ

فَيَا خُسْرَانَ أَهْلَ الاِعْتِزَالِ

Mü'minler Cennet'te Cenâb-ı Hakk'ı gördükleri zaman bütün o Cennet nimetlerinin hepsini; hûrîleri, gılmanları, köşkleri, sarayları, neler varsa hepsini unuturlar. Çünkü Cennet ve cümle letâif ve nimet-i didâr-ı İlâhiyenin nisbeti bitmez tükenmez bir hazinenin yanında meteliğin ve kuruşun kıymetsizliği gibidir. Hak Sübnânehû ve Teâlâ'nın tecelli-i Cemâli karşısında, hem Cennet'in ve hem de o Cennet'tekilerin hepsi silinip gider. Nasıl güneş doğunca yıldızlar silinip gidiyorsa mü'minler de o dâr-ı sürûr olan Cennet'le hirây-ı şerifleriyle mesrûr olup istifâza-i nûr eyledikleri Cennet'in bütün nimetleri ve güzellikleri hâtır u hayâlden silinip gider. Zira sonu olmayan, nihâyeti bulunmayan bir rakamın yanındaki bu rakamlar altun veya yakut olsalar artık kenarlarda kalan bir altuna veya yakûta kim iltifât eder. Çünkü sonsuz bir hazîneye sâhib olunmuştur. Diğer mezheblerden bahusûs Mu'tezilîler Hakk'ı görmeyi inkâr ederler. Halbuki, Ehl-i Sünnet yukarıdaki ibârelerde Hakk'ın görüleceğini âyet-i kerîme ve hâdis-i şeriflerle isbat etmişlerdi.

Mu'tezile şuradan çıkmıştır: Reisleri Vâsıl b. Atâ, Hasan-ı Basrî Hazretlerinin meclisine, dersine devam eder idi. Bir gün günâh-ı kebire işleyen kimseye: **«Ne mü'mindir, ne de kâfir. Mü'minlikten yani îmandan çıkmıştır. Lâ-**

kin küfre düşmemiştir.» diye Ehl-i Sünnet'in hilâfına, günahı sebebiyle mü'minleri îmandan çıkarmış oldu. Halbuki Ehl-i Sünnet, günahlar mü'mini îmandan çıkarmaz der ve öyledir. Eğer onların dediği gibi olsa bugün, mü'min bulmak mümkün bile olmaz. Allah razı olsun Ehl-i Sünnetten. İşte bu ayrılık münâsebetiyle kendilerine Mu'tezile dendi. Başka rivâyetler vardır. Asıl mühim olan Ehl-i Sünnet itikadını muhafazadır; vesselâm...

Haktan ayrılan, Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'tan ayrılan, kendilerini beğenen mağrûrlara yazıklar olsun. Yine bu nimet-i uzmâya nâiliyeti kendi gururlarından nâşî isteyemeyenlere yazıklar olsun. Onun için Cenâb-ı Peygamber Efendimiz buyururlar ki, sizler Allah Teâlâ'dan yüksek derecelere nâil olmayı isteyiniz. Çünkü istediğiniz Zat-ı ecelle-i â'lâ çok kerem sâhibidir. Herkese istediğini verir. Mu'tezile'nin âyetleri te'vil etmesi bizleri alâkadar etmez. Biz, bizim mezhebimizin dediğine bakar; ehl-i i'tizâl denilen zümreye kulak asmayız. İnşaallah Cennât-ı aliyâtda Cenâb-ı Hakk'ın sonsuz eltâfına mazhar oluruz, Didâr-ı ilâhîden e'azz ve a'zam bir lutf u ihsân ve nimet yoktur. Matlab-ı â'lâ ve maksad-ı aksâ ehl-i Cennetin, Cenneti istemeleri, ol şeref ve iltifâta mazhariyetleridir. Cennet bunun için istenir! Yoksa yemek, içmek, hûrilerle zevk u safâ, zâhidlerin işi ve gâyesi değildir. Bunlar dünyâ - perest gâfil kimselerin işidir. Bakınız şu hadis-i şerifte:

بَيْنَمَا أَهْلُ الْجَنَّةِ فِى الْجَنَّةِ إِذَا سَطَعَ عَلَيْهِمْ نُورٌ فَإِذَا الرَّبُّ
جَلَّ وَعَلاَ قَدْ أَشْرَقَ عَلَيْهِمْ فَلاَ يُعْطَوْنَ فِى الْجَنَّةِ شَيْئًا أَقَرَّ
لِأَعْيُنِهِمْ وَلاَ أَسَرَّ لِقُلُوبِهِمْ مِنَ النَّظَرِ إِلَى اللّٰهِ تَعَالَى فَاحْتَجَبَ
عَنْهُمْ بَقِىَ نُورُهُ وَبَرَكَتُهُ فِيهِمْ.

«Ehl-i Cennet Cennet'te oldukları bir anda onların üzerine bir nûr zâhir olur. Ve o anda Rab Teâlâ (celle azametühû) onların üzerine işrâk eyler, ziyâya gark eder. Artık Cennet'teki şeylerden hiçbirisi onların gözlerini aydınlatmaz, kalblerine sürûr vermez. Bütün gözler, gönüller Allah Teâlâ ve Tekaddes Hazretleri'ne bakmaktadır. Bu nûr onlardan çekilince hicablanınca oradan aldıkları nûr ve bereketle fâidelenirler.» Cenâb-ı Hak bu cemâl-i ilâhiyyeyi müşâhedeye muvaffak kılsın. âmin!.

— 22 —

وَمَا إِنْ فِعْلُ أَصْلَحَ ذُو افْتِرَاضٍ

عَلَى الْهَادِي الْمُقَدَّسِ ذِي التَّعَالِي

Allah Teâlâ Hazretleri'ne kulları için îman ve sâir â'mâl-i sâliha gibi aslâh olan ef'âli işlemek vâcib değildir. Zira Hak Teâlâ fâil-i muhtardır. Murâd ederse işler ve isterse işlemez Mu'tezile ise bu hususta Ehl-i Sünnete muhalefet edip Hak Teâlâ'ya kullarına eslah olanı işlemek borçtur demektedirler. Halbuki, ubûdiyyete muhtaç olanı işlemek ulûhiyete münâfidir. Çünkü Hak Teâlâ kullarına aslâh olanı işlemekle bütün halkın İslâmiyete girip dârü's-sürûr olan Cennet'e girmelerini müstelzimdir. Bu da Hakk'ın hikmetine karışmak demektir. Çünkü bir tarafta İslâmiyet diğer tarafta küfür ile ibâdın ihtilâfında izhar-ı adl ve fazîletini ve hikmetini münderiçtir. Sonra kula aslâh olan, Cenâb-ı Hakk'a borçtur demek büyük bir hatadır. Evvelâ herkese hidâyet etmesi, onları küfürden kurtarması lâzımdır ki, ebedî Cehennemde kalmak kolay bir şey mi? Sonra da kulların dünyâda çektikleri rızık meşakkatinden kur-

tarmak, sonra da onları sıhhatli yaşatmaktan, hastalıklardan korumak; bunlar ancak Cennet'te olacak şeyler. Bunların tedârikini Cenâb-ı Hak kullarına bırakmıştır. İşte kulum sana iki yol: Biri iman yolu; Cennet'e gider. Biri de küfür yoludur; Cehennem'e gider. Sen hangisini seçersen ona göre muâmele olunursun. Rızkını da helâlden ara, bul. Az veya çok Hakk'a da şükreyle, sıhhatini de koru ki, dünyâda kaldığın müddetçe rahat edesin.

İblis (aleyhillâne), O da, Hakk'ın kuludur. O zaman ortada Şeytan da kalmaz. Zira şeytana da aslâh olanı işlemesi, onu Hakk'a isyandan kurtarması, sonra da kulları üzerine musallat kılmaması lâzım gelirdi. Bu da hikmet-i ilâhiyyeye mugâyirdir. Çünkü o zaman mücâhede olmayınca dünyada terakki olmaz ve bugünkü icadları da bulamaz ve göremezdik. Binâenaleyh, Hakk'a hiç bir şey borç olmaz. O istediği gibi hareket eder.

Bu hususta Ebu'l - Hasan el-Eş'arî, hocası Ebû Ali Cübbâî'ye sordu: Meselâ, üç kardeş olsa; birisi tâatte, âbid, zâhid; birisi de küfürde, isyanda vakitlerini geçirmekte iken, üçüncüsü de henüz çocuk iken vefat eylese, bunların kıyâmet günü halleri nasıl olacaktır, dedi. Ebû Ali Cübbâî cevaben dedi ki: Âbid ve zâhid olan Cennet'e girip sürûra kavuşur. İkincisi de Cehennem'deki yerini bulur. Üçüncüsü ise ne sevap ve ikâba müstahak olur. Eş'arî hocasına tekrar: Çocuk Cenâb-ı Hakk'a derse ki: «Yâ Rabbi, beni de muammer kılaydın, sana salâh-ı hal ile ibâdet edip mükâfatlara nâil olsaydım» deyince, Hak Teâlâ buna ne der? dedi. Cübbâî cevaben dedi ki: «Kulum, sen muammer olaydın, fısk u fücûr edeceğin malûmum idi; Cehennem'e girecektin» deyince; Eş'arî yine hocasına sordu ki, o küfür üzerinde yaşayan o zaman demez mi ki, «Yâ Rab, benim de çocuk iken canımı alaydın da sana isyan etmeyip Cehenneme girmeseydim» deyince; Cübbâî susup kaldı. Bundan sonra da

sa'y ve gayret eyledi. Bu ders hepimize şâyan-ı dikkattir. Ehl-i Sünnetin her sözü makul ve memdûhdur. Cenâb-ı Hak cümle ümmet-i Muhammed'i Ehl-i Sünnet ve Resûlullah'ın yolundan ayırmasın. Âmin!.

Beytin sonunda da musannif:

«**Cenâb-ı Hakk'a bir şey vâcib kılmaktan tenzih ederiz. Zira Allah Teâlâ Hazretleri mukaddes ve çok âli ve şeref sâhibidir. Tasarrufunda kimseye danışmaz. İstediği gibi işlerini işler.**» demiştir.

Bundan dolayı da işlediğinden sorumlu değildir.

— 23 —

وَفَرْضٌ لاَزِمٌ تَصْدِيقُ رُسُلٍ
وَأَمْلاَكٍ كِرَامٍ بِالنَّوَالِ

Âkıl ve baliğ olan kadın ve erkek herkese vahdâniyet-i ilâhiyeye îmân etmek farz olduğu gibi peygamberlere ve meleklere îmân eylemek de farzdır. Çünkü Cenâb-ı Hakk'ın kullarına ibâdeti işlemeyi öğretecek, yasak ve haram kıldığı şeyleri yine kullarına bildirecek birer mürşid, mürebbînin lüzûmu aklen de sâbittir. Akıl her ne kadar Allah'ın varlığını ve birliğini bulabilse dahi, ibâdetlerin ne şekilde olacağını ve nelerin yasak olmasını bilmesi mümkün olamaz. Bugün bile insanların birçok günahları ve haramları keyiflerine göre kullanmakta oldukları görülegelmektedir. Binâenaleyh farzdır ve lâzımdır. Âmentü'ye îmân burada her ne kadar peygamberlerle melekler zikrolunmuşsa da bunlar, îmân edilince bu peygamberlere

[1] el-Enbiya: 23

gönderilen kitaplara da iman edilmesi lâzımdır. Kitab'a îman edilince, Kitab-ı İlâhîde yazılı kadere, hayır ve şerrin Allah'dan olduğuna, öldükten sonra dirilmeye, hesâba, terâziye, sırat köprüsüne, Cennet ve Cehenneme ve cemâl-i ilâhiyyeyi müşâhedeye ve binnetice bütün emirlere ve nehy edilen, menedilen ve yasak edilen her şeye de îman etmesi gerekdir. Meleklere îmanda bizleri; gözleyen ve koruyan hizmet eden, sevap ve günahlarımızı yazan Kirâmen Kâtibîn denilen melekler de dâhildir. Daha sonra bu meleklerin adedini Allah Teâlâ'dan başkasının bilmeğe imkânı yokdur. Cebrâil, Mikâil, Azrâil, İsrâfil gibi büyükleri de vardır. Bu melekler nûrânî ve latîfdirler. Her türlü kalıba ve sıfata girmeğe kabiliyetlidirler. Peygamberler de Cenâb-ı Hakk'ın mümtâz kullarından olup peygamber olduklarını halka tanıtmak için Cenâb-ı Hak onların ellerinden çeşitli mu'cizeler halk etmiştir ki, kullarım şüpheye düşmeyip îman ve İslâmiyetten mahrûm kalmasınlar.

Mu'cize ise; beşer tâkatının dışında ve fevkalâde şeylerdir. Meselâ akar bir suyu geriye akıtmak, ateşin yakmaması, bıçağın kesmemesi, ağaçlar ve taşların selâm verip tesbîh etmeleri, hayvanların gâyet fasîh bir lisanla konuşmaları ve Allah Teâlâ'nın varlığını ve birliğini bildirmesi ve bâhusus gökde ayın işâret-i peygamberi ile iki parça olması, sona yine birleşmesi, ve evvelce geçen bütün peygamberlerin çeşitli mucizelerinin Peygamberimizde bulunması. Onun iddia ettiği peygamberlik davasının doğruluğuna, şâhid ve delildir. Şüphesiz ki bu mucizeleri insanlardan hiçbirisinin yapmağa gücü yetmemiştir. En güzel mucizesi ise Kur'ân-ı Kerîm'dir ki bugüne kadar kimsenin harfini bile değiştirmeğe gücü yetmemiştir. Sonra Kur'ân-ı Azîmüşşân'ın nâzil olduğu devirde, füsahâ, büleğâ, üdebâ, şairler dolu idiler. Bunlar her sene Mekke-i Mü-

kerreme'de toplanır, şiirler söylerler, en üstün olanları Kâ'be-i Muazzama'nın duvarına asılır idi. Kur'ân-ı Azîmüşşân nâzil olunca bu şâirlere teklif ettiler ki, sizler de buna benzer sözler irâd ediniz. İçlerinden dört kişiyi ayırıp şu âyetlere siz de bir sene müddetle yani gelecek senenin şiir mevsiminde birer nazîre yapınız diye tenbihâtta bulundular. Vakti gelince Mekke'de yine toplandılar. Fakat hepsi el birliği ile aczlerini, bir söz bile söylemeğe güçleri yetmediğini i'tirâf ettiler.

İşte bugün de 1398 senesidir ki bu kadar ilim sahipleri her devirde aczlerini beyanla birlikte henüz Kur'ân-ı Kerîm'in hakiki mânâsına bile âşinâ olan yoktur. Zirâ Hak Sübhanehû ve Teâlâ'nın kelâmıdır. Onu beşer tam mânâsıyla idrâke henüz yetişememiştir.

Evvelki peygamberler ancak bulundukları mıntıkalara ve kavimlere peygamber gelmişlerdir. Halbuki Peygamberimizin nübüvveti öyle bir kavme, bir millete değil, bütün beşeriyete olmakla beraber insanlardan gayri göremediğimiz bir tâife-i cin vardır ki, onların da peygamberi olarak gönderilmiştir. Yani hem insanların hem de cinlerin peygamberidir. Güzelliğini diller tavsiften âciz. Ahlâken güzelliği ise beşere müstesnâ bir nümûnedir. Cenâb-ı Peygamber Efendimizin mu'cizelerini yazan kitaplar, şemâil-i şeriflerini, envâ-i çeşit mucizelerini ve vasıflarını, tavsiften âciz kalmışlardır. Çünkü Cenâb-ı Hak O'nu müstesnâ bir şekilde ve çok da mükemmel bir sûretle yaratmıştır. Sûretine ve sîretine yetişmek imkânı kimseye nasîb olmamıştır. Hak Teâlâ Hazretleri cümlemizi O'nun gösterdiği doğru yoldan ayırmasın. Âmin!.. Ve şefâatine de nâil eylesin.

Bu nimete nâil olmak isteyen kardeşler her gün hiç olmazsa yüz kere Salavât-ı Şerîfe okumakla Cenâb-ı Pey-

gamberle ma'nevî irtibât te'min etmiş olur. Lâkin bu arada 100 kere (Allah) ve yüz kere de (Lâilâhe illallah) demeği de unutma ve bir de o Peygamberimizin sünnetlerini de hiç ihmâl etme ve bâhusus işrâk, duha, evvâbin, yatarken ve gece vakti kılınan namazları sağ oldukça bırakmamağa çalış. Sonra şuna da çok dikkat eyle ki, sevapların uçup gitmesin. Kimse aleyhinde konuşma, hüsn-i zannı bırakma. **Günah Kitabı**'nı çok oku, ve o günahlardan hem kork hem de kaç. İyiliği kat'iyyen bırakma ve bunları sayıp dökme. Yani yaptığın iyilikleri ve iyi amelleri unut. Fakat kötülüklerini ve günahlarını hiç unutma. Dâimâ, tevbekâr ol ve her halde Hakk'a yalvar.

Seni gözeten, murâkıbın olan melekleri de unutma. Bunlardan ikisi ki, Kirâmen Kâtibin'dir, hiç ayrılmaz. Sağdaki hayırlarımızı, ibâdetlerimizi yazar. Soldaki melek de günahlarımızı ve şer işlerimizi yazar. Fakat Cenâb-ı Hakk'ın hikmeti bu günahı yazan meleğe yedi saat müsâade etmekle me'mûrdur. Umulur ki tevbe eder, istiğfâr eder, pişman olur veya iyi ve salih amel ederse bu günah yazılmaz. Ve hakikî tevbelerle, yazılanlar da her zaman silinebilir.

İki melek gündüz iki melek de gece vakti me'mûr olup bunlar da yine hayır ve şer işlerimizi yazmaktadırlar. Sonra bizleri koruyan ve bizlere içimizde hizmet eden bir çok meleklerin de mevcûd olduğunu yazanlar olmuştur. Meselâ bunlardan bir kısmı da gözlerimizi korurlar. Bir kısmı da midelerimizde vazifelidirler diye İmam-ı Gazâlî'de bahisler vardır. Hayırları yazan melekler her gün değişir. Fakat seyyiâtı yazan ancak bir melektir. Otururken sağda solda bir melek, uykuda biri başı ucunda birisi de ayak ucunda olur. Yürürken de biri önünde birisi de arkasında gider. Bunlar hep bizim muhâfızımızdırlar. Sen de buna göre hareket eyle.

— 24 —

وَخَتْمُ الرُّسُلِ بِالصَّدْرِ الْمُعَلَّى
نَبِيٌّ هَاشِمِيٌّ ذِى جَمَالِ

Hz. Peygamberimiz Muhammed Mustafa (s.a.s.) hatemü'l-enbiyâ ve'l-mürselindir. Nübüvvet ve risâlet Cenâb-ı Peygamberle sona ermiştir. Cenâb-ı Peygamber hem Hâşimîdir.

Sadr kelimesi, her şeyin evveline denir. Burada inceliği de güzelce belirtmiş olmaktadır. Peygamberimiz her ne kadar peygamberlerin sonuncusu olarak gelmişse de, hilkat itibariyle ilk önce halk olunan O'nun ruhudur. Bu bakımdan rûhen en evvel, ceseden de en son yaratılan Peygamberimiz olmuştur. Efendimiz (s.a.s.) Hazretleri, Hâşimi kabîlesine mensûbdur. Hâşimi kabîlesi de Arab kabileleri içinde en şerefli ve en yüksek bir mevkie sâhibdir. Şöyle ki; bu kabilenin cömertliğine hiç bir kimse çıkamamıştır. Hâşim, lügatte kırıcı, parçalayıcı demektir. Tirid denilen etleri parçalayıp doğramasından, kendisine Hâşim diye ad, lâkab verilmiştir. Gâyet kerîm; misafirlerine son derece ikrâmcı, yedirici, yolcuların yüklerine yardım eder. Korkanları korur; emniyete alır. Gelene geçene yemek yedirir. Kendilerini ve hayvanlarını sular. Fukarâ ve zuafâyı giydirir; sılâ-i rahme çok dikkat eder ve böylece bir çok mehâsini, güzellikleri bulunan bir zât-ı muhterem-i âlî cenâbdır. Hâşim, Abd-i Menaf'ın oğludur. Peygamberimizin pederleri Abdullah ve Abdullah'ın babası ise Abdülmuttalib, O'nun pederi ise Hâşim'dir. Asıl ismi Amr'ul-Alâ'dır. Yükseklik mertebesidir. Zî-cemal, Hâşim'in ikinci sıfatıdır ki, cemaline de güzelliğine de hayran olmamak mümkün değil.

İlk peygamber Âdem (a.s.) olup son peygamber de bizim peygamberimiz Muhammed Mustafa (s.a.v.) Hâtemü'l-Enbiya ve hâtemü'r-rusüldür. Bu arada geçen peygamberlerin adedini ancak Allah Teâlâ bilir. Çünkü insanlara birbiri ardınca yollanmıştır. (124000) nebî; (313) de resûl geçmiştir denmektedir.

Âdem (a.s.)'ın peygamberliği ekser-i ulemâya göre Cennet'ten çıktıktan sonradır. Bunların hepsine inanır îman getiririz. Cümlesi haktır ve gerçektir. Getirdikleri dinler ve kitaplar da hakdır. Yalnız, diğer dinler ve kitaplar tahrîf edilmiştir.

— 25 —

إِمَامُ الْأَنْبِيَاءِ بِلَا اخْتِلَافٍ

وَتَاجُ الْأَصْفِيَاءِ بِلَا اخْتِلَالٍ.

İki cihân ki dünyâ ve âhiretin baş tâcı olan sevgili peygamberimiz hiç şüphesiz ve ihtilâfsız bütün nebîlerin imamıdır. Buradaki imam lâfzı ya Leyle-i Mirac'ta bütün peygamberlere imam oluşundandır. Veya âhiret itibariyle veya mahzâ lutf u tafdîl-i ilâhîdir. Zaten dünyâda da bütün beşere imam değil midirler? Fazilet-i Muhammediye'yi inkâr kabil değildir. Bu fazîlet ve şeref Cenâb-ı Peygambere Hz. Allah celle ve alâ tarafından verilmiştir. Zira:

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ[1]

âyet-i kerîmesinde bizleri hayırlı bir ümmet olarak yâd

[1] Al-i İmran: 110

etmektedir. Hayır ise bizim Peygamberimizin ümmeti olmaklığımız dolayısiyle O'nun hayırlı ve şerefli olmasınsından neşet etmektedir. Bu fazîlet ve şeref ise Cenâb-ı Peygamber'in asfiyânın tâcı diye tesmiye edilişindendir.

Zira asfiya (safiy)'in cem'idir. Mezmûm, çirkin sıfatlardan müberrâ ve kedûrât-ı nefsâniyyeden temizlenmiş olan zattır ki, bununla muradları melâike-i kirâm ve evliya-i zevi'l-ihtirâmdır. Cenâbı Peygamber ise, bütün cemâat-ı enbiyânın başı ve yine bütün afsiya denilen zümrenin de iktida edip uydukları ve Cenâb-ı Hakk'ın en sevgilisi, habîbidir. Binâenaleyh, Hz. Resûl-i Ekrem Efendimiz bütün enbiyânın muttasıf oldukları evsaf-ı şerifeleriyle muttasıf olmakla cümlesinden efdal ve eşreftir. Ve bu efdaliyet ve eşrefiyete delîl-i aklî ve naklî doludur. Çünkü Efendimiz'in nâil olduğu eltâf-ı sübhaniyeye hiç bir kimse mazhar olamamıştır. Mi'rac meselesi başta. İkincisi, peygamberimizin ümmeti kadar hiç bir peygamberin ümmeti de yoktur. Âhirette ise, Ümmet-i Muhammed Allah Teâlâ'nın izniyle mahşer halkının imanlılarının en çoğunu teşkil edecektir.

Ey aziz ve muhterem kardeş! Bak; peygamberlerin bile iftihâr ettikleri bu âhir zaman peygamberinin izinden ayrılma. İster şefâatına nâil olmak ve istersen Hak Teâlâ'nın sevgili kulu olmak için en kısa ve en doğru yol Peygamberimizin izince gitmek olacaktır, vesselâm...

— 26 —

وَبَاقٍ شَرْعُهُ فِى كُلِّ وَقْتٍ

اِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَارْتِحَالٍ

Peygamber (s.a.s.)'in Şeriât-ı Mutahharası nesh olunmaktan berîdir ve kıyâmet gününe kadar bâkîdir. Şeriatın lügat mânâsı, izhâr etmek, beyan etmek ve yol mânâlarına gelirse de dinde mânâsı, Allah Teâlâ'nın vaz'ettiği kânûn-ı ilâhî olup enbiyâdan bir nebî ile sâbit olan yolda isti'mâl olundu. Yani şerîat demek; İslâm yolu demektir. Bizlere Peygamberimiz vâsıtasiyle, O'na da Cebrail (a.s.) vâsıtasiyle Cenâb-ı Hak tarafından bildirilen, yolları, hükümleri, ibâdetleri, helâli ve haramı bilip helâlı işleyip haramdan kaçmaya şeriat denir. Cebrâil (a.s.)'ın ismi (nâmûs) itlak olunmuştur. Geçmiş şerîatler bizim de şerîatımızdır. Şerîatlerin hiçbirisinde usûlde, esasda muhâlefet yoktur. Din, din-i ilâhîdir. Hepsinin hükmü **lâ ilâhe illallah**dır. Zamanına göre, Âdem Resûlullah, Nuh Resûlullah, İbrahim Resûlullah, Mûsâ Resûlullah, İsâ Resûlullah ve Muhammed (s.a.v.) Resûlullah'dır. Yâni Lâ ilahe illallah Muhammedürresûlullahdır: Lâ ilahe illallah, hiç bir zaman değişmemiş. Değişen o günün, o devrin peygamberidir. Her devrin o günkü insanına göre, esasta değil de fer'lerde değişiklik yapılmıştır. Sonraki insanlara göre ki fer'î hükümler değişiktir. Lâkin bizim peygamberimizde din tekâmül etmiş kıvamını bulmuştur. Artık ne esasta ne fer'lerde bir değişikliğe lüzum kalmadan kıyâmete kadar bâkidir. Peygamberimiz her ne kadar âhirete göç etmişse de Şerîatı yine kıyâmete kadar bâkîdir. Bu ümmetin ulemâsı da sâir ümmetlerin ulemâsından hem efdal hem de ziyâde bilgilidirler. Haklarında «Ümmetimin ulemâsı, Benî İsrail'in enbiyâsı gibidir» buyurulmuştur. Sonra İsa (a.s.)'nın tekrar gelişi, yeni bir dinle değil, belki Peygamberimizin halifesi olarak olacaktır.

— 27 —

وَحَقٌّ اَمْرُ مِعْرَاجٍ وَصِدْقٌ
فَفِيهِ نَصٌّ اَخْبَارٍ عَوَالٍ

Resûl-i Ekrem (s.a.s.) hazretlerinin mi'racı haktır, doğrudur ve sâbittir. Çünkü nübüvveti peygamberliği hakkında hiç şüphe yoktur. Zira mûcizeleriyle Kur'ân-ı Kerim ile sâbit ve mütevâtirdir ve mansûstur (nasla sâbittir). Ulemâ-i Kirâm hazretleri ve bütün müslümanların mi'rac hakkında hiçbir şek ve şüpheleri yoktur. Cümlesi müttefiktirler. Yalnız bu Mi'racın uyanıklıkta mı (yakaza hâlinde mi). yoksa uykuda iken mi? Veya ceseden mi yoksa rûhen mi? Ve bir de peygamberlik gelmeden evvel mi veya sonra mı diye ihtilâflar olmuştur. Muhakkikîn derler ki, vahy gelmezden evvel rü'yâ âleminde; mi'raca nâil olmuşlardı. Badehû Hicretten bir sene önce recep ayında yakaza hâlinde cesedleriyle urûc eylediler. İsra sûresi birinci âyet-i celilesi yetmez mi? Cenâb-ı Hak kulunu gece vakti Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksâ'ya kadar (kırk günlük yoldur), bunu gecenin bir vaktinde isrâ seyr ettirdiğini ve oralarda güzel mübarek ve acâib garâibden birçok şeyler gösterdikten sonra Kâdir-i Mutlak olan Hz. Allah celle ve alâ bilcümle peygamberân-ı izamı ihyâ buyurup Kudüs-ü Şerif'te topladı. Cebrâil (a.s.) ezan ve kamet getirip Peygamberimiz de imam olarak iki rekât namaz kıldılar.

Bu vak'a sahih mesnedlerle ve tevâtüren şöyle nakledilmiştir ki, Resûl-i Ekrem (s.a.s.) Hazretleri o gece Ümmühan'ın evinde uyuyorlardı. Cibril denilen Melek gelip: Ya Muhammed (s.a.s.); bu gece uyku gecesi değildir. Bel-

ki hil'at ve kerâmet gecesidir kalk dedi. Ben de kalkıp abdest aldım ve evden dışarı çıktım. Baktım ki, Hz. İsrâfil elinde bir burakla beklemekte idi. Burak merkepten büyük, katırdan küçük, kanatlı bir hayvandır ki bir adımı gözünün eriştiği yere kadar atardı. Bir anda Kudüs-ü Şerif'e vardık. Orada cem'î enbiyâya imam olup iki rek'at namaz kıldırdım.

Namazdan sonra peygamberlerin bazısı semâya ref' edilmiş ve Cenâb-ı Peygamber (s.a.s.) Hazretleri de husûsî bir mi'rac (Hak asansörü dense mümkün) ile semâya, oradan Sidre-i Müntehâ'ya, oradan da Arş-ı a'lâ'ya urûc ile Cenâb-ı Hakk'la vâkî olan mükâleme olmuştur. Mevlid sahibi Süleyman Çelebi:

«Bir fezâ oldu o demde rûnümâ
Ne mekân var anda ne arz u semâ»

beytinde bunu güzelce beyan buyurmuştur.

«Böylece kuluna ne vahyetti ise etti»[1]

tecellisi zuhûr etmiş, beş vakit namaz o zaman farz kılınmıştır. Namazda oturduğumuz zaman okuduğumuz,

اَلتَّحِيَّاتُ لِلّٰهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ

o gece Cenâb-ı Peygamberin Hz. Celle ve Alâ'ya karşı okuduğu tahiyyâttır.

اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِىُّ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ

---

[1] en-Necm: 10

da Cenâb-ı Hakk'ın Habîbine cevâbıdır. Bunun üzerine, Peygamberimiz (s.a.s.).

اَلسَّلاَمُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللّٰهِ الصَّالِحِينَ

Hakk'ın selâmı bize ve bütün salih kullarının üzerine olsun, diye bilumum salih kullara da teşmîl buyurmuşlardır ki, büyüklüğün alâmeti olarak belirtilmektedir. Alt tarafı olan:

أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

da Cebrâil (a.s.)'ın şehâdetidir.

Mi'râc husûsunda aklı ermiyenlerin sözlerini yazmağa lüzûm da yoktur. Zira bunlar henüz Allah'ı tanımış değiller ki, mi'racı bilsinler. Aişe vâlidemizden naklolunan hadis-i şerîfteki muradı, Hz. Peygamberin rûhu cesedinden ayrılmadı, belki rûh ve cesedi birlikte iken urûc vâki olmuştur, demek istemiştir. Aklen de mümkün olmayan bir şey değildir. Beyzâvî Rahmetullâhi aleyh tarafından bildirildiğine göre, güneş dünyadan tam yüzaltmış defadan ziyâde büyüktür. Bu koca cüssesiyle altının üste gelişi bir sâniyeden daha çabuk ve daha az bir zamanda olmaktadır. Bunu hiç hesap ettin mi? Halbûki bu güneşin de diğer büyük güneşler yanında bir zerre gibi kaldığını herhalde okumuşsundur. Sonra bu münkirler mi'racı inkâr ederlerken, Herams'ın göğe çıktığını, otuz sene zuhal denilen yıldızda kaldığını iddia ederler de mi'raca gelince inkâr ederler. Bu sırf küfürlerinden nâşidir. Halbuki mi'rac bir kerre cesed-i şerifle olmakla 34 mi'racı vardır. Cesedi ile olan mi'racda re'yelayn (gözüyle) müşâhede-i vücûd-ı hakikî'ye mazhar olmuşlardır.

İlk semâda Âdem (a.s.)'a, ikinci semâda İsâ ve Yahya (a.s.)'a, üçüncü semâda ise Yûsuf (a.s.)'a, dördüncü semâda İdris (a.s.)'a, beşinci semâda Harun (a.s.)'a, altıncı semâda Mûsâ (a.s.)'a, yedinci semâda ise İbrahim (a.s.)'a, mülâkî olmuşlardır. Hz. İbrahim (a.s.) ümmet-i Muhammed'e selâm yollamış olduğundan, ümmet-i Muhammed de beş vakit namazlarında İbrahim (a.s.)'a salât ve selâm hediye ederler.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلٰى

اِبْرَاهِيمَ وَعَلٰى اٰلِ اِبْرَاهِيمَ اِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ ...

Ve bunu ikinci bir salâvatla te'kid ederiz:

اللّٰهُمَّ بَارِكْ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلٰى

اِبْرَاهِيمَ وَعَلٰى اٰلِ اِبْرَاهِيمَ اِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ ..

Bu mi'racı her namazda kısmen biz de tatmış olmaktayız. Çünkü her namazda mutlaka Fatiha-i Şerife'yi okuruz. Bu Fatiha sûresi, kul ile Hâlık arasında bir mükâlemedir. Evvelâ Allah Teâlâ'yı övme ve semâdan sonra; «İbâdetlerimizi ancak sana yapar, yardımı da senden ister ve sevdiğin kullarına verdiğin Sırat-ı Müstâkîm'i bize de ver» deriz. «Sevilmeyen, gazab olunan yahûd ve nâsârâ yollarından olmasın aman ya Rabbi!» diye her gün kırk defa huzur-ı Rabbilâleminde durur, müncatlarda bulunuruz. Sonra da salât ve selâmlarla Mi'rac'taki tahiyyâtı: (esselâmu aleyküm ve rahmetullah) okur, namazdan çıkarız.

Bu mi'rac-ı şerif hakdır ve gerçektir. Biz böylece îman eder ve inanırız. Mekke'den Kudüs'e kadar olan isrâ, Kur'an âyetiyle sâbit olduğundan inkâr eden herhalde kâfir olur. Lâkin Kudüs'den Arş'a urûcu inkâr edenler kâfir olmasalar dahî ehl-i bid'attırlar. Bu bid'ati terk etmedikçe, namazları vesâir ibâdetleri kabul olmaz.

Cenâb-ı Peygamberin büyüklüğünü anlamak için mutlaka şemâil-i şerîflerini hâvi eserleri çok güzel ve tekrar tekrar okumalıdır. Esselâmü aleyküm verahmetullah.

— 28 —

وَإِنَّ الْأَنْبِيَاءَ لَفِي أَمَانٍ
عَنِ الْعِصْيَانِ عَمْدًا وَانْعِزَالٍ

Bütün peygamberler kasden küfür ve meâsîden ma'sûm ve masûndurlar. Ve nübüvvet makamından hiçbir suretle azledilmezler. Her bakımdan emniyet altındadırlar.

Bu hususta Ehl-i Sünnet ile diğer mezhepler arasında uzun uzadıya muhâlefetler hâsıl olmuş. Hiç birisini yazmağa lüzum da yok. Hatta duyup işitmek bile doğru değil. Bizler peygamberlere tabîyiz. Onlar ne yaparlarsa biz de onları taklîd edip yapacağımızdan şüphe yoktur. Eğer onlar günah işlerlerse, ister büyük ister küçük, ümmet de onları işlemekde beis görmeyecektir. O zaman dinde sadâkat denilen bir şey de kalmaz. Meşhûrdur ki, büyükler bir ufacık hata etseler arkalarındaki insanlar onun büyüğünü işlemekten hiç de çekinmezler. Bir de peygamberler eğer günah işlemiş olsalar, onların azabı ümmetin azâbı-

nın iki katı olur. Zira peygamberlik pek büyük bir şeref ve izzettir. Cenâb-ı Hak celle ve alâ onların cisimlerini, cesedlerini, ruhlarını, nefislerini mümtaz bir şekilde günahlardan ve isyanlardan kurtaracak vasıfta, en güzel huy ve ahlâk üzerine yaratmıştır.

Kerâmetler, mu'cizeler günahkâr ellerden sudûr etmez; muhaldir. Sonra günahlar şeytanın yoludur. Peygamberler ise şeytana hiç bir zaman uymazlar. Sonra peygamberlerden günah sâdır olsa, ümmetleri onları ayıplar ve ezâ ederler. Halbuki peygamberlere ezâ da haramdır.

Âdem (a.s.)'in Cennet'teki ağaçtan yemesi onun hangi ağaç olduğunu bilememesindendir. İbrahim (a.s.)'ın yıldızlara (hâzâ Rabbî) demesi henüz dört yaşında çocuk iken idi. Hz. Musâ'nın Kıbtî'yi öldürmesi kasden değil; ona vurduğu bir tokatla adam ölmüştü. Yoksa onu öldürmek kasdı yoktu. Hz. Yusuf'un Züleyhâ ile olan hikâyesinde Züleyhâ her ne kadar kasdeyledi ise de Yusuf (a.s.)'da kaçmakta kararlı idi. Hz. Dâvûd (a.s.)'ın Urya'ya karşı muâmelesi tamamiyle iftirâdır. Maalesef bu iftirâlardan bazıları tefsîrlerimize kadar da geçmiştir.

«Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlamak için»[1] kavl-i şerifinden murad, ümmetin günahlarıdır. Peygamberlerin hayat ve mematlarında risâletleri kesilmez. Yalnız yeni bir tebliğ yapamazlar. Yoksa yaptıkları tebligat kıyâmete kadar câridir. **Ahkâmın bekâsı risâletin devamı demektir.**

Ey aziz ve muhterem kardeş! Görüyorsun ya; peygamberler bizim gibi yaratılmamıştır. Onlar hem mümtâz, seçilmiş teminat altına alınmış, korunan muhâfaza olunan

---

[1] el-Fetih: 2

çok kıymetli bahtiyarlardır ki, ümmetlerine örnek olmak üzere en yüksek bir vasıfta yaradılmış, **«Ve şüphesiz sen büyük bir ahlâk üzeresin»**[1] sırrına mazhar olmuştur. O'nu Hakk Teâlâ övmüş; artık başkasının medh ü senâsına lüzum da kalmamıştır. Zâten Hakk'ın medhettiğini, mahlûk zemmetmeğe nasıl kalkabilir. Böyle şeyleri yapmak büyük câhilliktir.

Bize düşen ilk vazife O peygamberin (s.a.s.) yolunda, izinde gitmektir. Sünnet-i seniyyesine tam mânâsiyle uymakla, hem Hâlık'ın hem de peygamberin bizi sevmesini te'min etmiş oluruz. Bu dünyâ kime kalmış ki. Bak! O canım peygamberler de vazifeleri bitince, ömürleri tükenince, nasıl bırakıp gitmişler. Fakat onların defterlerine kıyâmete kadar gelecek olan ümmetinin aldığı sevaplar, hisseler de verilmektedir. Firavnların da kendilerine tabi olanların da defterlerine kıyâmet gününe kadar, kazandıkları günahlar yazılmaktadır. Şimdi sen hangi yolu seçeceksen seç. İster, deftere sevaplar yazdıracak hayırlar yap, bırak! İstersen azabını artıracak günah işleri ve yerleri bırak. Herkes yaptığını bulacak ve görecektir, vesselâm...

— 29 —

وَمَا كَانَتْ نَبِيًّا قَطُّ أُنْثَى
وَلَا عَبْدٌ وَشَخْصٌ ذُوافْتِعَالٍ

Şimdiye kadar hiç bir devirde kadından peygamber gelmemiştir. Çünkü akılları kısadır. Saçlarının uzun oluşu da buna delîldir. Kul yâni kölelerden peygamber gel-

---
[1] el-Kalem: 4

meyeceği gibi, sihirbaz, ressâm ve heykeltraşlardan ve yalancı, ahlâken seviyesi düşük olanlardan da peygamber gelmiyeceği ve olamayacağı cümlece ma'lûmdur. Kadın tâifesi evlerinde oturacak ve efendilerinin işleriyle birlikte, bir de çocuklarıyla meşgûl olacaklardır. Onlar, insanların şehvetlerini celb eder tıynette oldukları gibi, yaradılış i'tibâriyle za'fiyetleri de ma'lûmdur. Bu cihetten meşakkatlere, insanların ezâ ve cefâlarına tahammülleri ve sabırları azdır. Aynı zamanda kadınların erkeklere temâsı da câiz olmayacağından onlardan peygamber gelmemiştir. Kadınlardan velîler çoktur, fakat nebîler, velîler gibi değildir. Âmme hizmetinde müstesna vazîfeleri vardır ki bunları hanım kadınların yapmasına imkân yoktur. Köleler de öyle. Zayıf insanların sözlerini kimse dinlemez ve iltifât etmez. Bir de südü bozuk dediğimiz ahlâken bozuk, hokkabaz, göz bağcı gibi yaramazlardan da peygamber olmaz.

وَمَآ اَرْسَلْنَا قَبْلَكَ اِلَّا رِجَالًا نُوحِيٓ اِلَيْهِمْ فَسْـَٔلُوٓا

اَهْلَ الذِّكْرِ اِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ[1]

nassı sarihtir.

Yani peygamberin mutlaka erkeklerden ve hür olması da şarttır. Zira peygamberler asrının en akıllısı ve efdali ve en efsahi yani fesâhatı ile meşhuru olmalıdır. Öyle söz söylemesini bilmeyenlerden peygamber yine olmaz. Mûsâ (a.s.)'ın dilindeki pelteklik, Firavn'un elinden kurtulmak için Cibril (a.s.)'ın delâletiyle ateşi ağzına koyması neticesinde dilinin yanmasından dandır. Onun için o da kusur sayılmamıştır.

---

[1] el-Enbiya: 7

Burada anladığımız şey şu oluyor: Muktedâ bih denilen (kendisine uyulması lâzım gelen) kimseler, gerek peygamberlerden, gerek insanlardan, gerek meşâyıh-ı kirâm hazerâtından ve gerek memleket idârecileri olan kimselerden olsun aranacak vasıflar, onların bilgilerinden başka asıl mühim olanı ahlâken mazbût olmalarıdır. Öyle yalancı, kezzâb, hilebâz, hokkabaz değil. Bir de menfaat-perest kimseler vardır ki dertleri imanları paradır. Her şeyi ona göre ölçerler. Bu gibi kimseler ne kadar bilgili olurlarsa olsunlar ne kendilerine ne de çoluk çocuğuna ve ne de memleket ve milletine bir fâideleri olamaz. Kadınların imam olamadıklarının sebeplerinden birisi de süsü ve ziyneti çok severler, isrâfa giderler, memleketi batırırlar.

Binâenaleyh her kim olursa olsun Peygamberimizin hayatını örnek edinebilirse ne mutlu o kimseye ve ne mutlu o millete.

— 30 —

وَذُالْقَرْنَيْنِ لَمْ يُعْرَفْ نَبِيًّا

كَذَا لُقْمَانُ فَاحْذَرْ عَنْ جِدَالٍ

Zülkarneyn ve Lokman Hazretleri'nin peygamberlikleri hakkında ihtilâf vakî olduğundan, peygamber idi veya değildi diye mücâdeleden sakın. Zülkarneyn Hazretlerine bu lâkabın verilmesinde birçok sebepler zikredilmiştir. Birisi rüyasında şark ü garbe sâhip olduğundan, diğer rivâyetlerde; başının iki tarafında etten iki boynuz şeklinde parça bulunduğundan ve bazılarına göre de çok yaşadığından, 200 seneye iki karn demişlerdir. Zülkar-

neyn'ler iki tane olup birisi Rûmî diğeri de Yunânî imiş. **«Ey Zülkarneyn, dedik»**[1] âyet-i kerîmesi mûcibince peygamberliğine zâhip olmuşlar ve bazıları da salâh-ı hal sâhibi olup velîliğine kanâat getirmişlerdir. Âyetteki vahyi de vahy-i ilhâma tevcîh etmişler; bazı ulemâ da demişler ki âlim, âbid, adâletli pâdişah olmakla hitab-ı ilâhiye müstehak olmuştur. İmam Ali (k.v.) Hazretleri, Zülkarneyn peygamber değildir. Lâkin Hz. Allah'ın emirlerine mutî' ve belâlara sâbır ve nimetlerine de şükr edici bir zât-ı muhteremdir buyurmuştur.

Lokman Hazretleri'nin de nübüvvetlerinde ihtilâf olunmuştur. Lâkin ekser-i ulemâ nübüvvetine zâhib olup: **«Şüphesiz biz Lokman'a da hikmeti verdik»**[2] âyet-i kerîmesindeki hikmeti fehm ve ilme haml eylediler. Birçok peygamberlerin nübüvvetlerinde istifâza-i nûr-ı hikmet eylediği menkûldür. Üstazi imtihan kasdıyla kendisine, bir koyun kesip en iyi yerinden getirmesini istemiş; o da, koyunu kesip kalbiyle dilini getirmiş, diğer bir zamanda üstâzı koyunun en kötü habîs yerini getir demiş; yine aynı şekilde kalbiyle dilini getirmiş ve demiş ki: «Bu ikisinden daha güzeli yoktur; bunlar güzel olurlarsa ve yine bu ikisinden daha kötüsü yoktur; bunlar kötü, habîs olurlarsa» demiştir. Çocuklarına nasîhatı, Lokman sûresinde meşhûrdur.

— 31 —

وَعِيسَى سَوْفَ يَاتِى ثُمَّ يَنْوِى
لِدَجَّالٍ شَقِىٍّ ذِى خَبَالٍ

[1] El-Kehf: 86
[2] Lokmân: 12

İsâ (a.s.)'ın ismine, bazıları Süryânîdir ve bazıları da İbrânîdir ve Arapçaya nakl olunmuştur demişlerdir. Asıl ismi İşû'dur demişler. İşâ diyenler de olmuştur. İsâ'nın mânâsı, seyyid veya mükârek demektir.

Âhir zamanda Deccâl denilen bir mel'ûn çıkacak ki kezzâb ve sihirbazdır. Ve bu Deccâl şark ile garb arasını kırk günde gezecek. Kendisine her milletten ve bâhusûs Yahudîlerden çok kimse tabî olacak. İstediği zaman yağmur yağacak, nebâtat, mahsûl çok olacak, insanların gözleri önünde bir kişiyi katledip, sonra diriltecek. Geçtiği yerlerden hazînelerin derhal çıkmasını isteyecek defîneler hemen meydana çıkacak. Sonra da Allah'lık davasında bulunacak ve halkı kendisine ibâdete da'vet edecek. Bu sırada Hz. İsâ (a.s.)da Şam'da Beyaz minâreden yere inecek ve Deccâl'ı Ledâ nâm dağın yanında katl edecek. Diğer bir rivâyete göre de Deccâl Hz. İsâ (a.s.)'ı görünce tuzun suda erdiği gibi yok olup gidecektir.

Ona tâbi olan Yahûdî tâifesi de perişân olup kaçarlarken, ehl-i İslâm onları buldukları yerlerde katledecekler. Hatta rivâyete göre kayaların arkasına saklanan Yahûdileri, taşlar lisâna gelip, «Yâ ibâdallah, burada Yahûdî var,» diye seslenerek haber vereceklerdir. Hz. Ömer'in oğlundan gelen bir rivâyetette, Meryem'in oğlu İsâ inecek, evlenecek, evlâdları olacak, yeryüzünde 45 sene kalacak sonra vefât edip Medine-i Münevvere'de Resûlullah'ın bulunduğu yerde ve İsâ (a.s.)'a hazırlanan mahalle gömüleceğini beyan etmiştir. İsâ (a.s.) evliyâ-yı ümmet-i Muhammed'den olup İslâm şeriatıyla hükmedecektir.

İlk askerleri Eshâb-ı Kehf olacaktır. İsimleri Yemlihâ, Mekselinâ, Meslinâ, Mernûş, Debernûş, Sazenûş, Kefeştetayyuş'dur. Kıtmîr denilen köpekleri de vardır. İsâ (a.s.)'ın bulunduğu müddetçe yeryüzü gâyet rahat ve güzel. Hat-

ta kurt koyunla, çocuklar da yılanlarla oynayacak. İsâ (a.s.)'ın nüzûlünü şu âyet-i kerîmeden çıkartmaktadırlar:

وَيُكَلِّمُ النَّاسَ فِى الْمَهْدِ وَكَهْلاً ¹

Beşikte iken konuşan İsâ (a.s.) kehl hâlinde yâni ihtiyarlık hâlinde de konuşacaktır. 33 yaşında iken semâya giden İsâ (a.s.)'ın, kühûlet (ihtiyarlık) hâli 34'den sonraki ömrüdür derler.

— 32 —

كَرَامَاتُ الْوَلِىِّ بِدَارِ دُنْيَا
لَهَا كَوْنٌ فَهُمْ اَهْلُ النَّوَالِ

Dâr-ı dünyâda evliyâullahın ellerinden zuhûr eden hârikûlâde kerâmetler hak ve sâbittir. Zira onlar mazhar-ı lutf u ihsan-ı ilâhîdir. **Velî** lafzı, **vely** yahut velâyetten me'hûzdur. Kurbiyyet ve muhabbet mânsınadır. Ârif-i billâhdır ve ârif-i sıfâtillah olup tâata devam ve meâsiden ve günahlardan kaçan ve korunan lezzât ve şehevât-ı hayvâniyeden i'râz eden zât-ı şerife denir. Kerâmet davası nübüvvete yakın olursa mu'cize denir. Kerâmet davası nübüvvete mukârin olmazsa ve olmadığı halde evliyâ tarafından hârikulâdelerin zuhûruna kerâmet derler. İman ve amel-i sâlihden uzak olurlarsa ona da **istidrac** derler. Deccâl'in elinden zuhûr eden hâdiseler gibi. Bu hususta insanların çok uyanık olması gerekir. Bazı günahkâr in-

¹ Âl-i İmran: 46

sanlarda bu gibi kerâmetler, görülürse, sakın onun kemâlâtına atfetmeyiniz. Hele bu devirde bir çok kimseler şeyhlik iddiâsıyla başlarına bir takım zuafâyı toplarlar. Namaz yok, oruç yok, itikad bozukluğu ve bir de tesettür yok. Herkesin de pek hoşuna gider. Bu gibi insanlar gökte uçsalar sakın inanmayın. Cenâb-ı Hakk'ın bizden istediği kerâmet değil, istikâmettir. Onun için: **«Allah de, sonra dosdoğru ol»**[1] buyurmuştur. Allah de ve sonra istikametten ayrılma. Bu ne kadar mühim bir ibret dersidir. İstikâmet kadar güzel ve kıymetli şey yoktur.

Hadd-i zâtında insanın kendisi baştan aşağı kerâmettir. **«Şüphesiz biz âdemoğlunu çok üstün kıldık»**[2] diyen Allah Teâlâ değil mi? Daha ne istiyorsun? Bak bugün o Âdem, göklerde bile tonlarla ağırlıktaki makinesiyle nasıl uçmaktadır. Sonra o telefon, televizyon, füzeler, envâ-i çeşit sanatlar, hünerler, hep bunlar Benî Âdem'in elinden çıkmıyor mu? Filvâkî, bunları bugün her güçlü devletler yapabilmektedir. Mu'cizelerle kerâmetlerin başkaları tarafından taklîd edilmesi mümkün değildir. Hârikulâde demek, o iş ancak ya peygamberden veya bir velîden zuhûr eder. Velînin gayrisinden zuhûr ederse o tehlikeli ve korkunç bir hâdisedir. Meselâ Belkıs'ın sarayını iki aylık yerden söküp Süleyman (a.s.)'ın önünde hazır olması ve Belkîs'e de bu senin sarayın değil mi? diye sorulunca şaşkınlıktan **«Sanki o»** dedi. Ama sarayı da iki aylık mesâfede idi. Hayır, olamaz da diyemedi. Çünkü kendi oturduğu saraydı. Bu kuvvet ve kudret Allah Teâlâ'nın kullarından bazılarına verdiği bir lutf-ı ilâhîdir ki, bunu taklîd mümkün olamaz. Hz. Ömer'in Medine-i Münevvere'de Cuma hutbesini okurken birdenbire:

---

1 el-İsra: 70
2 el-İsra: 70

يَا صَارِيَةُ إِلَى الْجَبَلِ إِلَى الْجَبَلِ

diye nidâ edişi ve bu sesi de Sâriye'nin duyuşu ne kadar dikkate şâyân. Bugünkü telefon ve telgraflar, o gün hiç masrafsız ve emeksiz; bak ne güzel cereyan etmekte olduğu hepimizin gözü önünde olan hâdiselerdir. Sâriye Acem ordusuyla Nihâvend'de dövüşürken düşman, müslüman ordusunu arkadan çevirmekte olduğunu bilfiil Hz. Ömer Medine-i Münevvere'den görür ve kumandanın muhâsaradan kurtulması ve tedbirli olması için arkasını dağa dayamasını ve bu suretle düşmanla karşı karşıya kalmasını te'mîn etmiş oldu. Şimdi bunu tarih tesbit etmiştir.

Sonra bizim Peygamberimizin mucizelerinin hesâbı yoktur. Mûsâ (a.s.) yanında taşıdığı taşları yere kor ve o talşardan sular akardı. Taştan suyun akması tabiîdir. Lâkin peygamberimizin mübarek parmakları arasından sular kaynardı. Halbuki et ve kemikten ibâret parmaklardan suyun akması tabiîliğin harîcinde bir fevkalâdeliktir. Sonra yemeklere gelince: Az bir yemek veya ekmeği yüzlerce hatta binlerce kişinin yedikleri tevâtürle sâbittir. Hele o mi'râcı kimseye nasîb olmayan bir devlet! Süleyman (a.s)'ın ordusunun ve mühimmâtının da göklerde uçarak gitiklerine ne diyeceksin? Mısır'daki Nil nehri meşhûrdur. Fakat yaz aylarında her ne hikmetse suyu kesilir, azalır. O sırada Mısırlılar, bir kız çocuğunu süsleyip suya atarlarmış, su da bunun üzerine çoğalır coşarmış. Mısır, İslâmlar tarafından zaptedildikten sonra, yine su çekilmiş. Mısırlılar Hz. Ömer'e vak'ayı anlatmışlar. Fakat Hz. Ömer onlara şu mektûbu göndermiş:

مِنْ عُمَرَ اِلَى نِيلِ مِصْرَ: اَمَّا بَعْدُ: فَاِنْ كُنْتَ
تَجْرِى بِاَمْرِ اللّٰهِ وَقُدْرَتِهِ فَاجْرِ صَاغِرًا

(Hz. Ömer'den Mısır'ın Nil nehrine: Ey Nil! Eğer Allah'ın emri ve kudretiyle akıyorsan akmana devam et.) ibâresini hâvi mektûbu Nil nehrine attıklarında biiznihî Teâlâ bugüne kadar hiç kesilmeden akmaktadır.

Halid b. Velîd ismindeki kumandan Humus şehrini muhâsara etmiş. Muhâsara uzamış. Nihâyet kaledekiler de bıkmış olacaklar ki, Hz. Hâlid'e şöyle bir haber yollamışlar. Eğer dininiz hak ise bize bir kerâmet gösterin de biz de inanırsak kaleyi teslim ederiz, demişler. Hz. Halid de: Hay hay! Ne istiyorsunuz? diye sormuş. Onlar da, bizde bir zehir var; ondan biraz içerseniz ve size bir şey olmazsa, ne â'lâ. Biz de teslîm oluruz. Bunun üzerine Hz. Halid gözleri önünde (bir duâ var), onu okuyup Bismillâh deyip zehiri içmiş. Saatler geçmiş; bakmışlar ki, ne ölen var, ne de bir şey olan var. O zaman kalenin anahtarını teslim edip müslüman da olmuşlar.

Bu defa Hac dönüşü karadan oldu. Humus şehrine de uğradık ve Hz. Halid'in camiinde namaz da kıldık. Cami, Sultan Hamid tarafından yapılmış; pek güzel. Arka köşesinde de Halid b. Velîd'in türbesi var. Diğer köşesinde de Hz. Ömer'in oğlunun türbesi var. Cami avlusunda yüksek bir sütun üzerine yazılı Hz. Halid'e ait şu ibareler hepimizin hayretini mucib oldu: **«Ben yüzlerce harbe girdim. Vücudumda yara almadık hiç bir yer yok. Fakat şehîd olamadım. Şimdi yatağımda öldüğüme çok müteessirim.»** Cenâb-ı Hak cümlemizi şefâatlarına nâil eylesin. Âmin!.. Bu kerâmetler, bugüne kadar, lehü'l-hamd, devam etmekte-

dir. Abdülkadir Geylâni, Muhammed Bahâüddin Nakşıbendî, Ahmed Rüfâî, Hasen Şâzelî, hatta günümüzde meşâyıhdan ve sulehâ-yı ümmetten bir çok kimselerden tevâtüren sâbittir. Öyle tesâdüf diye geçiştirmek akıllı kimselerin işi değildir.

— 33 —

وَلَمْ يَفْضُلْ وَلِىٌّ قَطُّ دَهْرًا
أَوْ نَبِيًّا أَوْ رَسُولاً فِى انْتِحَالِ

Evliyâ-yı kirâmdan hiçbir zat-ı şerîfin, hiçbir zaman nebîler ve resûller derecesine erişmesine imkân yoktur. Ve bundan nâşî bir peygamber bütün evliyâdan efdaldir denmiştir.

Ma'lûmdur ki, evliyâ o devirde bulunan peygambere tebeiyyeti nisbetinde velîlik derecesine nâil olur. **Şunu unutmamalıdır ki, peygamberler son nefeste su-i hâtimeden emîndirler. Halbuki evliya-yı izâm için su-i hâtimeden Cenâb-ı Hakk'a sığınmak** vâcibdir demişlerdir. Ve yine peygamberlerin vahiy ve melâike-i kirâmı görme husûsiyetleri vardır. Peygamberler asıldır, velîler o asılın fer'leridir. Peygamberler hilâfet-i zâhire ve bâtıneye sâhibtirler. Velîler ise ancak hilâfet-i bâtıneye sahibtirler.

Cenâb-ı Peygamber, velîlerin ve beşerin efdâli olan Ebû Bekir'e hitâben **(Peygamberlerden sonra Ebû Bekir'den efdal bir kimse üzerine güneş doğmadı ve batmadı).** Bu hadis-i şerif, delâlet eder ki, Peygamber (s.a.s.) Ebû Bekir'den ve Ebû Bekir de bütün insanlardan efdaldir. Hal-

buki, bu muhterem Cennet'le tebşîr olunmuştur. Amma ne de olsa peygamber olamaz ve peygamberlerden de efdal olmalarına îmkân da yoktur. Çünkü peygamberleri, vakt-i ezelde Cenâb-ı Hak seçmiş ve öylece dünyaya göndermiştir. Binâenaleyh, hiçbir velî peygamberlere yetişemez ve efdal de olamaz... Eğer göklerde uçsa ve bir anda Şark ile Garb arasında gidip gelse ve pek çok fevkâlâdelikler yapsa yine velîdir; velîlikten dışarı çıkamaz. Dâimâ son nefesten korku hâlindedirler.

— 34 —

وَلِلصِّدِّيقِ رُجْحَانٌ جَلِيٌّ
عَلَى الْأَصْحَابِ مِنْ غَيْرِ احْتِمَالِ

İlk halife olan Ebû Bekir Sıddîk Hazretleri (r.a.) sâir eshâb-ı kiram hazerâtından efdal ve ercahtır. Ve bu üstünlükte hiç kimsenin şekk ve şüphesi yoktur. Sıddîk lafzı sıdktan mübâlağadır. Hz. Ebû Bekir'in lâkabıdır. Mi'râcı cümleden önce tasdîk etmekle Sıddîk ile lâkablanmıştır. Câhiliyyetteki ismi Abdü'l-kâ'be idi. İslâm'da Abdullah oldu. Ebû Bekir ise künyesidir. Pederinin ismi Osman, künyesi de Ebû Kuhâfe'dir.

Ehl-i Sünnet indinde ve ilk önceki Mu'tezilîler de ittifâk ettiler ki peygamberlerden sonra nasın efdali Ebû Beri's - Sıddîk (r.a.)'dir. Şî'a tâifesi ile Mu'tezilelerin son kısmı nâsın efdali Hz. Ali'dir derler. Ehl-i Sünnet, Ebû Bekir Sıddîk'ın efdaliyetini Kitap, Sünnet ve eserlerle istidlâl eylediler. Kitâb-ı İlâhi'de; **«En müttakî olan ise ateşten uzaklaştırıldıkça uzaklaştırılacaktır.»** âyet-i kerîmesinde ekseri müfessirlerin indinde murad Ebû Bekir

Sıddîk Hazretleridir, demişlerdir. Diğer bir âyet-i kerîmede de yine böylece Ebû Bekir Sıddîk Hazretleri'dir. Sünnet ile:

لَوْ وُزِنَ اِيمَانُ اَبِى بَكْرٍ بِاِيمَانِ اَهْلِ الْاَرْضِ
لَرَجَحَ اِيمَانُ اَبِى بَكْرٍ عَلَى اِيمَانِ اَهْلِ الْاَرْضِ

hadîs-i şerifidir ki, «Yeryüzündeki imanlıların imanı **Ebû Bekir'in îmânı ile ölçülse veya tartılsa Ebû Bekir'in imânı bütün ehl-i îmânın îmânına tercîh olunurdu ve artardı»** buyrulmuş. Bir de Ebu'd - Derdâ (r.a.) Hz. Ebûbekr'in önü sıra yürüyordu. Resûl-i Ekrem buyurdular ki:

أَتَمْشِى أَمَامَ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنْكَ وَاللهِ مَا طَلَعَتِ
الشَّمْسُ وَلَا غَرَبَتْ بَعْدَ النَّبِيِّينَ عَلَى أَحَدٍ
أَفْضَلَ مِنْ أَبِى بَكْرٍ.

«Ey Ebu'd - Derdâ sen senden hayırlı olan kimsenin önüne mi geçip yürüyorsun. (Cenâb-ı Peygamber Hz. Allah'a kasemle buyurmuşlar ki), Nebîlerden sonra Güneş, Ebû Bekir'den daha efdal kimse üzerine doğmadı ve batmadı. Binâenaleyh sen onun önünde nasıl yürümeğe cesâret edebiliyorsun.» diye irşâdda bulunmuşlardır. Burada bizlere de pek mühim bir ders ve ibret vardır. Hele üstâdlarının önüne ve ana babalarının hatta amca ve dayı gibi hala ve teyze gibi akrabalarının ve hatta komşu büyüklerinin ve memleket idârecilerinin; vâli, kaykakam gibi ve bunlara benzer zevat-ı muhteremlerin de haklarına hürmet ve saygı icabı: hem onların yanında lüzûmu olmadık-

ça konuşmamak ve her bakımdan önlerine geçmemek; meselâ: Yemek esnasında da onlardan evvel yemeğe başlamamak, âdâb-ı İslâmiye ve insâniye icâbıdır.

Şiîlerle, Mu'tezilenin son gelen tâifesi Hz. Ali Efendimizi tercih edeler ki, bu da yine âdâb-ı İslâmiyeye her bakımdan muhâliftir. Çünkü Hz. Ali Efendimiz, Ebû Bekir Hazretleri'ne nisbetle çok küçüktür. Bedir Muhârebe'sinde 16 yaşında idi derler. Ve şunu da rivâyet ederler ki bir gün Cenâb-ı Peygamber'e bir kuş kebabı hediye olunmuş, Cenâb-ı Peygamber de:

اَللّٰهُمَّ ائْتِنِى بِاَحَبِّ خَلْقِكَ اِلَيْكَ يَاْكُلُ مَعِى

buyurmuş. Yani, yâ Rab; benimle berâber bu yemeği yiyecek halkından en sevgilisi gelsin, deyince hemen İmam Ali de gelivermiş. Tabiî Cenâb-ı Peygamberin herkese ve bütün eshâbına ayrı ayrı ve güzel güzel iltifâtları vardır. Evet, Hz. Ali Efendimiz hem amcasının çocuğu, hem dâmad-ı Resûlullah, hem Hasan ve Hüseyin'in babası, ilmi, şecâatı, zühdü, sehâveti her bakımdan meşhûr bir zât-ı âlîcenâbdır. Bununla berâber Hz. Ömer Efendimizin oğlu nakledederler: Biz Cenâb-ı Resûlün zamanında ümmetin efdali Ebû Bekir, sonra Ömer, sonra Osman'dır diye konuşurduk. Hz. Ali Efendimiz de, şöyle demişler:

خَيْرُ النَّاسِ بَعْدَ النَّبِيِّينَ اَبُو بَكْرٍ ثُمَّ عُمَرُ ثُمَّ اللهُ اَعْلَمُ

Yani Hz. Ali Efendimiz de Hz. Ebû Bekir'in efdaliyetine kâil olduklarını i'tirâf etmekte olduğundan Şiî'lerin bu hususta, hataları pek büyüktür.

Ebû Bekir Sıddîk Hazretleri'nin zaman-ı hilâfetlerinde zekât vermek istemeyen âsiler te'dib edilmiş, Arap

Yarımadası hemen kurtarılmış. Rum ordusu Şam'dan sürülmüş, Acem ordusu da İslâm hudûtlarının dışına atılmış. Onun için Ebûbekr (r.a.) misli bulunmaz bir zat-ı şerîftir. Resûlullah'ı herkes tekzîb ederken o tasdik etmiş, O'na imân etmiştir. Kızını ona nikâhladı, malıyle askerleri techîz eyledi. Dinî yükseltti ve korku ânında Peygamberimizle mücâhedeye katıldı. Ve Mi'râç gecesinde Cenâb-ı Hak ona selâm yollamıştır. **«Benden selâm söyle»** buyurulmuştur. Hilâfetleri iki sene dört aydır.

— 35 —

وَلِلْفَارُوقِ رُجْحَانٌ وَفَضْلٌ
عَلَى عُثْمَانَ ذِى النُّورَيْنِ عَالِ

Farûk, Hz. Ömer'in lâkabıdır. Hak ile bâtıl arasını ayıran Ömerü'l-Fârûk hazretleri, damâd-ı peygamberi olan, Peygamberimiz'in iki kızını alan Rukiyye'nin vefâtıyla Ümmügülsüm'le de nikâhlanan Hz. Osman'dan efdaldir. (Hz. Osman'a Zinnûreyn denmesine sebep Peygamberimizin iki kızını aldığı için iki nur sâhibi denmiştir.)

Hz. Ebû Bekir'den sonra ümmetin efdali Hz. Ömer (r.a.)'dir. Sünnetde vârid olmuştur ki: **«Ümmetimin hayırlısı Ebû Bekir, sonra Ömer'dir. Eğer benden sonra peygamber gelmiş olsaydı Ömer b. el-Hattab olurdu. Şeytan muhakkak Ömer'in gölgesinden kaçar. Ömer her nereye giderse Hak da onunla gider,»** buyrulmuş. Yani, Ömer Hak'dan zerre kadar ayrılmaz, ne sevdiğinden veya ne de korktuğundan nâşî. İnsanlar ekseriyetle aldanmaktadırlar. Fa-

kat Ömer bunların hiç birisine aldanmaz ve Hak'dan zerre miktarı ayrılmaz. Ve bunu on senelik hilâfeti esnasında bilfiil isbât etmiştir. Birçok memleketler zabt olunduğu ve hazine oldukça zengin bir hâle geldiği halde, O, yine Resûlullah'ın izinden ayrılmamış, dünya saltanatlarının hiç birisine kıymet vermemiştir. Hz. Ebû Bekir'e Cenâb-ı Hakk'ın selâmı doğruca Peygamberimiz vâsıtasıyla idi. Hz. Ömer ise Cibril (a.s.) vâsıtasıyla Cenâb-ı Hakk'ın selâmına mazhar olmuştur. Ve yine Cibril der ki, Hz. Ömer yeryüzünde ne kadar meşhûr ise gökde melekler yanında da şöhreti daha fazladır. Ve Hz. Ömer İslâm'a girdiği zaman bütün melekler bile sevinmişlerdir. Ve Ömer'in fazîletini yazmağa ve söylemeğe vakitler kâfi gelmez diye övülmüştür. Hz. Sıddîk âhir ömürlerinde Hz. Ömer'i yerine Halîfe olarak bırakmıştır. Ve Sahâbe-i Kirâm Hazerâtı ve Hz. Ali de buna râzî olmuşlardır. 10 sene müddetle hilâfetini icrâ etmiş, hicretin yirmiüçüncü senesinde, Zilhicce ayında Muğîre b. Şu'be'nin kölesi Ebüllü'lü' tarafından şehîd edilmiştir. Hem de namaz esnâsında. Cenâb-ı Hak, cümlemizi bütün şerlerden muhâfaza buyursun.

— 36 —

وَذُوالنُّورَيْنِ حَقًّا كَانَ خَيْرًا
مِنَ الْكَرَّارِ فِى صَفِّ الْقِتَالِ

Dâmâd-ı Peygamberi Hz. Osman-ı Zünnûreyn Hz. Ali (k.v.)'den hayırlıdır. Zü'nnûreyn tesmiyesi Cenâb-ı Peygamber'in iki kızını nikâhladığı içindir. Fazîleti hakkında da:

لَوْ كَانَ لِى اَرْبَعُونَ بِنْتًا لَزَوَّجْتُ عُثْمَانَ وَاحِدَةً
بَعْدَ وَاحِدَةٍ حَتَّى لاَ تَبْقَى مِنْهُنَّ وَاحِدَةٌ
يَا عُثْمَانُ اَنْتَ وَلِيِّى فِى الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ وَ بِالَّذِى
بَعَثَنِى بِالْحَقِّ لَيَشْفَعَنَّ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ فِى سَبْعِينَ
اَلْفٍ مِنْ اُمَّتِى قَدْ اِسْتَوْجَبَ كُلُّهُمُ النَّارُ

«Eğer benim kırk tane kızım olsa idi, birer birer bir tane kalmayıncaya kadar Affan oğlu Osman'a tezvîc ederdim.» (Kerrar hamle ve savlet mânâlarınadır. Harp meydanlarında düşmana hamle edip saldıran Haydar-ı Kerrar'dan Hz. Osman'ın hayırlı olduğu bildirilmektedir.) Ey Osman! Sen benim dünya ve âhiret dostumsun. Beni hak olarak ba's eden Allah hakkı için Osman b. Affan ümmetimden 70.000 (yetmişbin) kişiye şefâat edecektir ki, bunlardan hepsi Cehennemi hak etmişlerdir. İyi biliniz ki Allah'dan utanan kişiden semâ melekleri de utanır. Cennet'te şimşek gibi bir parlama oldu; ehl-i Cennet dediler ki, bu parıltı nedir? Halbuki, o şimşek gibi çakan parıltıdan düştüğü yer kurumuş idi. Cenâb-ı Hak buyurdu ki, bu şimşek gibi parıltı değildir. Lâkin Hz. Osman'ın bir evden bir eve veya bir odadan diğer bir odaya geçerken na'linin tasmasının nurudur. Şâyân-ı dikkattir ki, insanın yüzünün nuru değil ayakkabısının hem de tasmasının nûru. Sen Cennet'i ne sanıyorsun!. Ah, bir oraya girebilsek! Acaba biz günâhkârları da o mübârek yerlere korlar mı? Ama Allah'dan ümîdimiz hiç bir zaman kesilmez.

Tebûk Gazâsı sırasında nâzil olan:

وَجَاهِدُوا بِاَمْوَالِكُمْ وَاَنْفُسِكُمْ

âyet-i celîlesi mûcibince Hz. Osman (r.a.) ticâret için hazırlanmış ikiyüz devesini techizâtıyla birlikte peygamberimize teslim eylemişti. Cenâb-ı Peygamber de:

لاَ يَضُرُّ عُثْمَانَ مَا فَعَلَ بَعْدَهَا

buyurdular. Yani Osman'a bundan sonra birşey zarar etmez.

Zamanında İslâm diyarı çok genişlemiş idi. Hz. Ömer (r.a.) vefâtı anında yerine geçecek kimseyi tayin husûsunda Osman, Ali, Abdurrahman, Talha, Zübeyr, Sa'd b. Ebî Vakkas'a meşveretle seçmelerini vasiyet etmiş idi; onlar da Abdurrahman b. Avf'ı vekîl yaptılar; O da Hz. Osman'ı seçti. Hepsi O'na bîat ettiler. Hilâfet müddeti 12 senedir. Çıkan fitnede şehîd oldular.

— 37 —

وَلِلْكَرَّارِ فَضْلٌ بَعْدَ هٰذَا
عَلَى الْاَغْيَارِ طُرًّا لاَ تُبَالِ

Hz. Fatıma'nın Efendisi Hz. Ali kerremallahû veche hazretleri, sâir sahâbe-i güzîn hazerâtından efdaldir. Bü-

[1] et-Tevbe: 41

tün Eshâb-ı Kirâm'ın ittifâkı böyledir. Yani evvelâ Ebû Bekir, sonra Ömer, sonra Osman, sonra da Hz. Ali (k.v.) rıdvânullahi aleyhim ecma'în hazerâtıdır. İmam Ali'nin efdaliyeti hakında çok söz vardır. Bir kerre:

أنَا مَدِينَةُ العِلْمِ وَعَلِيٌّ بَابُهَا

buyrulmuş.

Yani: «Ben ilim şehriyim, deryâsıyım, hazînesiyim. Ali de O'nun kapısıdır.», «İlim isteyen kimse Ali'ye mürâcaat etsin.» Sonra Cenâb-ı Hakk'a duâ ile: «Ya Rabbî, Ali'yi dost edinenleri, sevenleri, sen de dost edin ve sen de sev. Ve Ali'ye buğz edenlere sen de buğzeyle.» Ve:

أنْتَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَرُونَ مِنْ مُوسَى

«Ya Ali, sen bana Harun ile Mûsâ menzilesindesin.» Ve yine:

دَخَلْتُ الْجَنَّةَ فَرَأيْتُ عَلَى بَابِ الْجَنَّةِ مَكْتُوبًا لاإلَهَ
إلاَّ اللهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ وَعَلِيٌّ أخُ رَسُولِ اللهِ

yazılı gördüm. Yani «Ben (Mi'rac'da, olsa gerek) Cennet'e girdim ve Cennet'in kapısında lâ ilâhe illallah Muhammedün resûlullah ve Ali de Resûlullahın kardeşidir diye yazılmış gördüm.»

Hz. Osman şehîd edildikten sonra makâm-ı Hilâfet boş kalmıştı. Hz. Ali Efendimiz'e her ne kadar teklif edilmişse de O fitne anında vazîfeyi almaktan çekinmiş idi. Aradan

üç gün geçtiği halde bazı fitnelerin ve ihtilâllerin kopması endişesiyle tekrar toplanıp ricâda bulundular. İmam Ali de reddedemeyip kabûl buyurdular. Ve bütün Eshâb-ı Kirâm da bîat eylediler. Bu hal Ehl-i Sünnet indinde isâbetli görülmüştür. Şiîlere ve Râfizîlere ve sâirlerine sözümüz yokdur. Yalnız Cenâb-ı Hak cümle ümmet-i Muhammed'e akl-ı selîm ve hüsn-i ahlâk ile kâmil bir ilim ihsân buyursun.

Hz. Ali'nin Muâviye ile olan muhârebeleri hep ictihâda mebnîdir. Hz. Âişe vâlidemizin hurûcu da, Cemel Vak'asında, iki tarafı barıştırmak için idi, derler. Hz. Talha da Hz. Ali'ye bîat için Hz. Ali'nin askerine bîat eyledi. Muradı İman âdil ölmek idi. Hilâfetleri altı sene olmakla hilâfet emri Hz. Ali Efendimizde hitâm bulmuştur. 2 sene 4 ay Ebû Bekir, 10 Ömer, 12 Hz. Osman, 6 sene de İmam Ali toplam 30 sene 4 aydır ki: **«Benden sonra hilâfet 30 senedir.»** hâdis-i şerîfi ile hilâfet-i hakikî tamam olmuştur. Ondan sonraki Emeviyye, Abbâsiye ve Osmaniye Hilâfetleri, Hilâfet-i kâmile ve hakîkiyyeye hamledilmiştir.

Bu dört Zât-ı muhteremenin 30 senelik hilâfetleri esnâsında İslâm diyârı çok genişlemiş sonraki Emeviye ve Abbâsiye devirlerinde daha da genişlemiş ve Türklerin Hilâfet'i alışından sonra da büsbütün genişlemiştir. Ve bir bütün hâline gelmiştir. Bu hâl; Harb-i Umûmi denilen 1330'dan 1334'e (1914 - 1918) kadar devam etti, harp sonunda Araplar ayrı ayrı devlet oldular. Bu taksîme göre Suûdî Arabistan, Yemen, Katar, Kuveyt, Sûriye, Irak, Ürdün, Mısır, Libya, Cezâyir, Fas, Lübnan daha bilemediğimiz birçok parçalara ayrıldılar. Fakat bugün hepimiz de âciz durumdayız.

Meşhûr bir darb-ı mesel vardır: Tek çubuk çabuk kırılır. Fakat on ve yirmisi bir araya gelirse onları kırmak

mümkün olmaz. Şu barajlar da öyle değil mi? Su az da olsa, toplanınca koca bir göl oluyor. Hele hanımların giydikleri çorapların ipliği ne kadar incedir. Çocuklar bile koparır. Lâkin bir araya geldikleri zaman çorap olunca pehlivanlar bile koparamaz olduğunu herkes bildiği halde bak, bugün bir memleket kaç havada; herbirisinin arzusu ayrı ayrı.

Kimi Rusçu olmak ister kimî de Çinci. Kimi de sosyalist, kimi de bilmem ne. Fikirler ayrı. Görüşler ayrı, yollar ayrı. Hele bir takım dinsizler var ki işte bu akâid kitabının yazılmasına sebep olmuşlardır. Bu dinsizler de iki kısımdır. Bir kısmı bütün bütün gâvur. Allah, peygamber, din - iman tanımaz. Bir kısmı da gûyâ müslümanım der, fakat müslümanlıkla hiç de nasibi yoktur. Kadere inanmayan, hayır - şerrin Allah'dan olduğuna inanmayan, öldükten sonra dirilmeğe inanmayan, Cennet ve Cehennem, hesap, kitap tanımayan dinsizleri de unutma. Şerîat istemeyiz diye feryâd edenler de ayrı! «Allah Baba» diyenlerle, Allah'a mekân tahsîs edenler, Allah'ın oğlu veya kızı veya hanımı var diyenler, Allah iki veya üç diyenler ve hele tabîatçılar. Allah Teâlâ cümle Ümmet-i Muhammed'in yardımcısı olsun da bu sapıkların yolundan ve şerlerinden muhâfaza buyursun. Âmin!..

— 38 —

وَلِلصِّدِّيقَةِ الرُّجْحَانُ فَاعْلَمْ
عَلَى الزَّهْرَاءِ فِى بَعْضِ الْخِلَالِ

Sıddîka, Hz. Âişe (r.a.) vâlidemizin lâkabıdır. Zehra da Hz. Fatıma (r.a.)'ın lâkabıdır.

Sıddîka olan Âişe (R. Anhâ), Hz. Peygamberin hanımlarından ve Hz. Ebû Bekir'in de kızıdır. Hz. Fâtıma ise bizzat kerime-i muhteremeleridir ve Hz. Ali Efendimizin de hanımıdır. Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in de aneleridir. Böyle olmakla berâber Hz. Âişe (R. Anhâ) vâlidemiz bazı cihetlerden nâşî Hz. Fatıma'ya tercîh olunmuştur. Hz. Âişe (R. Anhâ)'ya Sıddîka denilmesine sebep, iftirâ mes'elesinde ismeti ve berâetleri tebeyyün etmiş ve hizmet-i Resûlullah'daki sadâkatinden nâşi sıddîka diye lâkab verilmiştir.

Hz. Fâtıma (R. Anhâ) ise hiç bir zaman hayız ve nifâs görmemiş ve hiçbir vakit namazını da geçirmemiş olduğundan, ona da Zehrâ diye lâkap takılmıştır.

Hz. Sıddîka, karanlık gecelerde Hz. Fâtıma'nun nûrunun ortalığı aydınlattığını da rivâyet eylemiştir. Nitekim Peygamberimizin nûru da gece karanlıklarında iğneye iplik geçirecek derecede aydınlatırdı.

Ulemâ-yı kirâm bu hususta ihtilâf etmişler; bazıları Hz. Fâtıma'nın efdâliyetine kâil olmuşlardır. Ekser-i ulemâ ise, Hz. Âişe'nin efdâliyetine zâhip olmuştur. Bir kısım ulemâ ise, bu hususta sükûtu ihtiyar etmişlerdir. Çünkü i'tikâd ile alâkadar değildir denmiş. Hz. Âişe Peygamberimizden şeriat hükümlerinden pek çok mes'eleye vâkıf idiler. Onun için:

أُطْلُبُوا ثُلُثَى دِينِكُمْ عَنْ هٰذِهِ الْحُمَيْرَاءِ

buyurulmuştur ve Hz. Âişe (R. Anhâ)'nın fezâili hakkında da şöyle rivâyet vardır:

فَضْلُ عَائِشَةَ عَلَى سَائِرِ النِّسَاءِ كَفَضْلِ التَّرِيدِ
عَلَى سَائِرِ الطَّعَامِ

Hz. Fâtıma Cenâb-ı Peygamberlerden bir cüzdür.

فَاطِمَةُ بِضْعَةٌ مِنِّى فَمَنْ اَبْغَضَهَا اَبْغَضَنِى

Hz. Âişe ise dünyada olduğu gibi âhirette de Cenâb-ı Peygamberle beraber olacaktır. Resûlullah: «Kadınlardan en sevgilisi Fâtıma, erkeklerden ise Hz. Ali'dir.» buyurmuştur.

— 39 —

وَلَمْ يَلْعَنْ يَزِيدًا بَعْدَ مَوْتٍ
سِوَى الْمِكْثَارِ فِى الْاِغْرَاءِ غَالِ

Yezîd, Muâviye'nin oğludur. Çok günah işlemiş ve Hânedân-ı Ehl-i Beyt'e son derece ihânet eylemiş ve Resûlullah'ın torunu Hz. Fâtıma'nın evlâdı Hz. Hüseyin'i katle emir vermiştir. İçkiyi de çok içer olduğundan bu hususta söylediği pek çirkin sözünü yazmağa insan teeddüp eder. Nasıl olur da bir müslüman böyle söz söyleyebiliyor diye hayrete düşmemek mümkün değildir. Fakat bununla berâber İstanbul'un zaptına gelen ordunun başında olduğundan Eyüp Sultan'ın (r.a.) vefâtı esnasında kendisine göstermiş olduğu nezâket de şâyân-ı takdir olmuştur.

Musannif (Rahimehullah), beytin başına: «Yezîd öldükten sonra Selef-i Sâlihînden hiç kimse ona lâ'net etmemiştir,» demiştir. Binâenaleyh bize de münâsib olan geç-

miş hâdiselerden nâşî ona lânetle meşgul olmaktansa lisânımızı zikr ü tesbîh ile meşgûl etmek daha evlâdır. Birincisi eğer Yezîd, tevbekâr olarak öldü ise o zaman lâ'net abes olur ve eğer tevbesiz öldü ise, zâten davacıları büyük kimselerdir. Bir kere Hz. Hüseyin, sonra ciğer pâresi olan annesi, daha sonra da Resûl-i Ekrem (s.a.s.) olacaktır. Ve o o da cezasını zâten bol bol çekecektir ve çekmektedir. Bu hususta küfrüne kâil olanlar da olmuştur. Bunların emsâline hemen her devirde rast gelinmektedir. Dün olduğu gibi bugün de küfre düşenlerin sayısını ancak Allah bilir demekten başka çâremiz yoktur.

Hristiyan âleminde papazların afarozları meşhûrdur. Fakat İslâm'da buna ehemmiyet verilmemiştir. Çünkü Hristiyanlıkta kilise herşeye hâkim durumda, İslâmiyette ise hâkim olan kuvvettir. Kuvvet kimin elinde ise hüküm de öyle câri olmaktadır. Eski şeyhü'l-İslâmlarm târihçesine de bakınız neler görülür. Filan bir ay; filan şeyhülislâm iki ay, filan şeyhülislâm üç ay; altı ay duranı pek nâdirdir. Söz dinlemedikleri için olsa gerek hemen azledilmiştir. Zannedersem papazların azilleri diye Hristiyanlıkta bir şey yok. Onun için adamların asdıkları asdık, kestikleri kestik. Bizim dinimiz ise lehü'l-hamd çok geniş ve müsamahakârdır. Dinî ahkâmın kapısını açık bırakmıştır. İsteyen müslüman olur, isteyen de kâfir olur. Sen kâfirsin diye kimseye zulmolunmamıştır. Halbuki Hristiyanlıkta, dinlerine riâyet etmeyenleri ateşte yakacak kadar cür'et göstermişler. Bereket, İslâmiyet geldikten sonra onlar da herhalde yaptıklarından utanıp bu çirkin hareketlerinden vazgeçmişlerdir. Binâenaleyh İslâmiyet Hristiyanlık için de rahmet olmuştur. Peygamberimize rahmeten li'l-âlemin denmiştir. Rahmet oluşunun yalnız müslümanlara değil, bütün âleme hatta cin ve meleklere de şâmil olduğu belirtilmiştir. Yezîd gibi bir adama lâneti tecviz etmeyen bu

Din, başka kime lâ'net edebilir. Her devirde Din'e, İslâm'a tecâvüz eden zavallı, ahlâksızlar bulunagelmektedir. Fakat bunların cezasını da verecek olan Allah Teâlâ'dır. Onun için müslümanlar işi O'na havâle edegelmişler. Fakat cebâbirenin de zulmünden kurtulamamışlardır. İşte bugün müslüman hürriyetine tam mânâsıyle hâkim değildir. İstediği kisveyi istediği gibi giyemez. Çünkü kânûn tahdîd etmiştir.

İstediği şekilde bir zikrullah da yapamaz. Zira tekâyâ ve zâviyeler kânûnen yasaktır. Hatta evlenmede bile hürriyeti olmadığı gibi boşamada yine hürriyeti yoktur. Uzun boylu kanunî merâsime bağlı. Herhalde bunlar da bizim, dinimizi, sû-i isti'mâl edişimizin cezâsıdır. Lâ'net kelimesini mümkün ise hiç ağzına bile alma. Bizim hanım annelerimiz, ikide bir kızdılar mı, çocuklarına lâ'net ederler; bedduâ ederler, kötü sözler söylerler. Sen istersen bunlara câhil de. Halbuki, insana yakışan her zaman için iyi sözler ve güzel duâlardır. Hem sevap kazanırsın, hem de o kimseler duânın sâyesinde iyi kimselerden olabilir. Cenâb-ı Hak, cümlemizi, sevdiği iyi huylu kullarından etsin, âmin!.

Bu gibi kötü düşünceli, yaramaz insanların aleyhinde konuşmalar hem onların kinlerini artırır, hem de sen haddi çok tecâvüz edenlerden olursun. Bu da senin zararınadır.

— 40 —

وَإِيمَانُ الْمُقَلِّدِ ذُواعْتِبَارٍ
بِأَنْوَاعِ الدَّلَائِلِ كَالنِّصَالِ

Mukallid diye taklîdci, benzetici, müslüman oldum, sizin dediklerinizi ben de kabul ettim deyip onun aslını ve

esaslarını aramayan, hemen o şahsa kanaat getirip onun dediklerine inanıp kalmaktır. Bu suretle olan îmanın muteber oluşu da edille-i kâtıa ile sâbittir.

İman bizim mezhebimize göre dil ile ikrâr edip söylemek ve kalble tasdîk edip inanmaktır. Yalnız dilin söylemesi kâfi gelmediği gibi yalnız gönlün tasdîki de kâfi gelmez. Onun için dilin söylediğini kalbin tasdik etmesi de şart koşulmuştur. Şart olmayınca meşrût olmaz derler. Namaz kılmak için abdest şarttır. Abdest olmayınca namaz nasıl sahîh olmazsa, îman da dilde ikrâr veya kalbde tasdîk olmayınca sahîh olmaz.

Mukallidin imânı sahîhdir, amma dinin esaslarını da öğrenmek herkesin borcudur. Hiç olmazsa 32 farzı mutlaka bellemli sonra da 54 farzı bellemelidir. Onun için îmân ve İslâm esaslarını bilmeyenlerin nikâhları bile sahîh değildir demişler. Hatta geçenlerde nikâhlarını kıydırmak için gelen, gelin ve güveye, 32 farzı sormuşlar, bilmiyoruz deyince, öğrenin de öyle gelin diye nikâhlarını kıymadan kapısını kapamışlar. Bunlar bize hepsi güzel bir derstir. İnsanoğlunun bilmediği birşey yoktur. Bazı kimseler üç, beş, yedi... lisan biliyorum diye övünür. Geçen bize gelen bir misâfir efendi, kendisinin dokuz lisan bildiğini şimdi de Çinceyi öğrenmeğe çalıştığını söylemişti. Ben de hayretle dinledim. Kendisi hem de hacıdır. Geniş bir nüfûzunun da olduğunu öğrendik. Fakat bu gibi kimseler mahdûd zevattırlar. Bunları bilmese bir şey de lâzım gelmez. Bu kadar bilgi de övünmekten başka bir işe yaramaz. Sonra bu lisanları tam bilmek, o da herkese nasîb olmaz. Olsa da yine bir kıymeti yoktur. Amma dinini iyi bilmek her müslümanın başlıca vazîfesidir.

Dinini bilmeyen müslümanın çok büyük hatalara düşeceği muhakkaktır. Dinini iyi bilmemek, Allah'ı bilmediğine delâlet eder. Çünkü Allah'ını iyi bilen hiç şüphesiz

dînini de iyi bilir ve bilir ki, bütün saâdet ve selâmet bundadır.

Bu mes'ele şundan neş'et etmektedir. Ma'lûm ya Mu'tezile mezhebi denen; kaderi, hayır - şerri inkâr eden, kul fi'linin hâlıkıdır diyen zavallılar, bu hususta Ehl-i Sünnete muhâlefet edip; dinini, îmânını müdâfaa edip hasmını susturamayan adamın îmânı îman değildir demişler. Amma bugün benim diyen din adamları bile bundan âciz kalırlar. Ebu Hâşim ismindeki mezheb sahibi de bu iktidarsızların küfrüyle hükmetmiştir.

Taklîd kelimesine şârih şöyle demektedir: Delîlsiz başkasının sözünü kabuldür, bundan naşi Resûl-i Ekrem (s.a.) hazretleri, A'râbın nazar ve delâilden hâli kelime-i şehâdet getirmek sûretiyle îmânlarıyla iktifâ buyurmuşlardır. Mu'tezilîlerle Eş'arîler ve el-Kâdî mukallidin imanını mu'teber görmemişlerdir. Sübkî der ki, mukallid başkasının sözünü hüccetsiz kabul etmek îmâna kâfi değildir. Zira ufacık bir tereddüdle imânları zâil olur. Ehl-i Sünnet indinde ise, Resûlullah'ın Allah Teâlâ tarafından getirip haber verdiği şeye inanıp ikrâr etmektir. Dili ile söyleyip, kalbi ile inanıp tasdîk etmesidir. Halbuki asıl olan kalbin tasdîkidir. Dil ile söylemenin şart oluşu dünyâdaki İslâm ahkâmının icrâsı için şart kılınmıştır. Binâenaleyh mukallidîn îmânı dört Ehl-i Sünnet mezhebince makbûl olup delilleri öğrenmeden mahrûm oluşundan nâşî âsî olmuş olur. O da Allah'ın rahmetine kalır. İsterse afveder, isterse bir mikdâr cezadan sonra yine Cennetine kor vesselâm...

— 41 —

وَمَا عُذْرٌ لِذِى عَقْلٍ بِجَهْلٍ

بِخَلَاقِ الْأَسَافِلِ وَالْأَعَالِ

Cehâlet hudûdu bilinen bir şeyi tersine hilâfına bilmektir. İlim de, hudûdu ma'lûm olan bir şeyi olduğu gibi, bilindiği gibi bilmektir. Akıl bir garîzedir ki, ilim zarûrî olarak ona tâbi olur. Selâmet-i azâ olduğu takdirde aklın nerede olduğunda ihtilâf edilmiş. Kimisine göre dimağdadır, nuru kalbe erişir ve bununla birçok meçhûl olan şeyler bilinir. Aklın kemâli sâhibini dünyâ ve âhiret nedâmetlerinden, pişmanlıklarından kurtarmaktır. Akıl ruhun hayatıdır. Nasıl ki, rûh da cesedin hayatı olduğu gibi, Hz. Ali Efendimiz de hükemânın dediğinin tersine olarak aklın merkezi kalbdir. Nuru da dimağı aydınlatır demiştir. Bu kavil, âlimlerin yanında daha güzel kabûl edilmiştir. Cehâlet küfre, gözün beyazının siyahına yakınlığından daha yakındır. Cenâb-ı Hak aklı meleklere şehvetsiz olarak vermiştir. Hayvanlara ise yalnız şehveti akılsız olarak vermiştir. İnsanoğluna da şehveti ile beraber aklı da vermiştir. Her kimin aklı şehvetine gâlib olursa o muhterem zat, meleklere ilhâk olunur. Belki meleklerden de efdal ve ekmel olur. Veya her kimin şehveti aklına galib olursa o da hayvanlar mertebesine düşer veya daha aşağı olur. Akıl ma'rifeti mûcib olur. Bülûğa eriştiği vakit bu ma'rifet hâsıl olur.

Cehâlet Hanefîler indinde özür sayılmamaktadır. Bunun için bülûğa eren kişinin varlığın sâhibi, hâlıkı ve mûcidi olan Allah Teâlâ'yı bilmesi gerekdir. Çünkü yer, gök ve içindeki yıldızlarıyle, dağları, denizleri, çölleri, madenleri, soğuk ve sıcak suları, mevsimleri ile hepsi toptan Allah Teâlâ'nın varlığına ve birliğine delâlet etmektedir. Bu sebepten bunları bilmek için uzun boylu okumalara ihtiyaç yoktur. Akıl, göz, kulak bunları bilmeğe yetip artar. İlim bundan sonrası için mühimdir. Zira her doğan, fıtrî din olan İslâm dini üzere doğar. Sonra ana baba onu istedikleri gibi çevirirler. Yahûdi çocuğu yahûdi olarak, rum çocuğu,

ermeni çocuğu, mecûsi çocukları hep baba ve analarına tâbîdirler. Her kime: Bu yeri ve göğü yaradan kimdir diye sorulsa alacağımız cevap (Allah) olacaktır. Bundan nâşî peygamberler, sâni'in, hâlık'ın mevcûdiyetini bildirmek için değil, yalnız Allah'ın birliğini öğretmek için gönderilmişlerdir. Çünkü bugünkü hristiyan âlemi de, Allah var, demektedir. Fakat henüz bir olduğunu öğrenememişlerdir. Kimisi ikidir; kimisi üçtür der, kimisi dörttür, der. Kimisi şöyle - böyle çeşitli zihniyetlere sahiptirler. Maazallah, Allah'ın oğlu var, kızı var; hanımı var gibi, münâsebetsiz laflar da ederler. Tevhîd ise **(lâ ilâhe illallah)** bunların hiç birini kabul etmez. İşte i'tikâd kitabımızda yazılı olan usûllere iyi dikkat etmeli ve öğrenmeli ve diğer müslümanlara da fâideli olmağa çalışmalıdır. Sonra insanlara peygamberler ve kitap gönderilmemiş olsa dahi yine Allah Teâlâ'nın varlığını bilmeleri lâzımdır. Bu husustaki cehli hiç bir zaman özür sayılmamıştır.

Hanefîler indinde bir insan yalnız başına bir dağda, hâli bir yerde kalsa da hiç bir şey bilmese dahi İbrahim (a.s.) gibi mevcûdatı mahlûkâtı görünce bunları yaratan kimdir diye arayacak Hakk'ı bulacak ve bilecektir. Bilmediği takdirde mes'ûl olacaktır. Bazıları her ne kadar cehl'i özür saymak istemişlerse de doğru olmadığı âşikârdır. Çünkü insan aklı bir çok şeylere yetip artmaktadır.

وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولاً[1]

âyet-i kerîmesindeki azab dünya azâbıdır. Âhiret azabı değildir, demişlerdir. Ahkâm-ı şerîatta câhil tabiî ma'zûrdur. Meselâ namaz nasıl kılınacak, oruç nasıl tutulacak, hac na-

---

[1] el-İsra: 15

sıl yapılır, zekât nasıl verilir, bunlar tabiî ilme bağlıdır. Bunları öğrenmediğinden dolayı mes'ûldür. Hâlık'ı bilmek için ise akıl kâfidir. Bunu bilmeden ölürse o da ayrıca mes'ûldür. Câhillik çok fena bir şey olduğu ve küfre de en yakın olduğu halde Hâlık'ını bilmek mecbûriyetinde tutulmuştur. İlimle Hâlık'ını en iyi bir şekilde bilmek ve birlemek sûretiyle de Hakk'ın sevgili bir kulu olmağa müstehak olmuştur. Bir çok evliyâ vardır ki, ümmî oldukları halde velîlik derecesine nâil olmuşlardır. Ekseriyetle kutb denilen velî de ümmîdir derler. Peygamberler gibi onların vârisleridir.

— 42 —

وما إيمان شخص حال بأس

بمقبول لفقد الامتثال

Cenâb-ı Hakk'ın:

فلم يك ينفعهم إيمانهم لما رأوا بأسنا[1]

âyet-i celîlesinde bildirdiğine göre «şiddet, mazarrat ve azâbı gördüğü, artık dünyadan elini eteğini çekeceğini anlayıp da azab meleklerini gördüğü zamandaki îman makbûl değildir» Allah'ın indinde mü'min sayılmaz. Zira hayatında iken îmân etmesi lâzımdı. Bunu yapmadığı için şimdi azâbı görünce îmân etmesi elbette makbûl olamaz. Çünkü hiçbir kimse yoktur ki, Cennet ve Cehennem'deki yerini görmeden evvel ölmez, buyurulmuştur. Mü'min, elbette o Cennet'teki yerini görünce sevinç ve sürûr içinde bir an

[1] el-Mümin: 85

evvel gitmeğe çalışacaktır. Kâfir de ölürken o Cehennem'de hazırlanmış azâb evini görünce telâşa, korkuya düşecek ve ölmemek için çabalayacaktır. İmân ise gayb'adır. Şimdi ise artık âhiret hayâtını görmektedir. Onun için îmânı îmân sayılmaz. Firavn'ın da öyle olmadı mı? Suda boğulurken Mûsâ'nın inandığı Allah'a ben de inandım dedi. Ama hiç fâidesi olmadı. Öyle ya, sen hayâtın müddetince Allah'a isyan ile envâ-i çeşit küfürleri işle; îmân ve amel de yok; sonra ölürken hemen ben de inandım de; yakayı kurtar. Elbette adâlet-i ilâhiyyeye de mugâyirdir. Mü'min ise, îmânda dâim olduğundan, yaptığı beşerî kusurlarına karşı tevbesi son nefese kadar makbûldür. Gargara hâli son nefeslerini yaşadığı devir demektir. Bu da Cenâb-ı Hakk'ın mü'min kuluna ilk ihsânıdır. Çünkü, kâfirin imânı kabul olunsa lâkin ruhu iâde olup dünyâya dönse veya hayâtına kavuşsa yine küfrüne dönecektir. O zamanki îmânı azâbın şiddetinden korktuğu içindir. Azâbdan kurtulunca yine cibilliyeti mûcibince eski hâline ve âdeti olan küfre döneceğinde şöphe yoktur. Cenâb-ı Hakk:

وَلَوْ رُدُّوا لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ

buyurmuştur. Hak sübhanehû ve Teâlâ mü'minler hakkında ise (günahlarından dönenler için onlara günah yokdur) Yani günahlar silinir, bir daha yazılmaz, vesselâm.

— 43 —

وَمَا اَفْعَالُ خَيْرٍ فِى الْحِسَابِ
مِنَ الْاِيمَانِ مَفْرُوضُ الْوِصَالِ

[1] el-Enam: 28

İmâna eklenmesi mefrûz olan namaz, oruç vesâir a'mâl-i hasene îmândan mahsûb değildir. Yânî, îmân mefhûmuna dâhil değildir, her ne kadar ameller îmâna dâhil olsalar da. Nasıl ki, îmân olmayınca o ameller makbûl değildir; yok hükmündedir. Amelsiz imân ise makbûldür. Burada müteaddid fikirler vardır. Bazıları amelden bir parçadır dedi. İmam A'zam ise, amel îmâna dâhil değildir dedi. Ve bunu bir çok vechile isbât ettiler. Pes, tasdîk dediğimiz, zâtında ziyâde noksan kabul etmez. İmân artmaz ve eksilmez. Belki imân kâmil olur; kavî olur; zayıf olur. Onun için farz olan ibâdetler îmândan hesab olunmaz ve îmânın cezalarına da dâhil değildir. Çünki hakîkat-ı îmân kalbin tasdikî ve dilin de ikrârıdır. Mâlikî, Şafii, Evzaî'ye göre ve seleften çok kimseler ve muhaddisîn kavillerinde ameli, imâna dâhil saymışlardır. Çünkü hadîs-i şeriflerde dil ile ikrâr kalb ile tasdîk ve amelün bilerkân buyrulmuştur. Bunların da muradları amel, îmân-ı kâmile dâhildir derler.

İhtilâf ve münâzaranın aslı lafzîdir. Yoksa amel olmazsa îmân da olmaz demek değildir. Bunu Mu'tezile ve Havâric der ki, onlar da Ehl-i Sünnet hâricidirler. İmânın artmasına taalluk eden âyetler:

لِيَزْدَادُوا إِيمَانًا مَعَ إِيمَانِهِمْ [1]

gibi ki bunları imamlarımız bilmez değillerdir. Bununla berâber yine îman artmaz, ziyâde olmaz ve noksan da olmaz, demekte ısrâr etmişlerdir. Biz de öyle deriz ve bu ziyâdelik Kur'ân-ı Azîmü'ş - Şân'ın nâzil olduğu zamanlarda idi. Çünkü emirler de birdenbire gelmiş değildi. Peyderpey geldiğinden onlara da îman ile îmân ziyâde oluyordu. Şimdi Kur'ân tamamdır. Başka inanılacak şey kalma-

[1] el-Fetih: 4

mıştır. Artık amellerle ancak îman kesb-i kuvvet eder veya amel olmazsa o zaman îman da zayıflar demişlerdir. Onun için beytin manası (Hayırlı işler, ameller, farz olsun sünnet olsun îmana dâhil değildir) vesselâm.

— 44 —

وَلاَ يُقْضٰى بِكُفْرٍ وَارْتِدَادٍ
بِعَهْرٍ أَوْ بِقَتْلٍ وَاخْتِزَالِ

Ahr diye zinâya denir, katil ma'lûm; ihtizal de azaları kesmek, mal gasb etmek, zulüm ve cinayet işlemek.

Bir kimse zinâ etmek, adam öldürmek, mal gasbetmek, hırsızlık veya eşkiyalık gibi şer'an mezmûm olan şeyleri işlemekle küfür ve dinden döndü, mürted oldu diye hüküm câiz değildir. Ma'lûmdur ki küfür kelimesi lügatte, örtmek, setretmek, manalarına gelir. Kâfirlere Hakkı setredip inkâr ettikleri için kâfir denmiştir. Şer'an da îman edilmesi lâzım olan şeylere îman etmeyenlere denir. Küfür kelimesini ekseriyetle nimetle kullanırlar. Küfrân-ı nimet etti deriz. İmân, tasdîkten ibârettir diyenlere göre küfür, tekzîbden ibârettir. İmam Gazâli de bunu tercih etmiştir.

Küfür ise dört nevidir. Birincisi küfr-i inkârîdir ki, kalb ve lisan ile inkârdan ibârettir. Ebû Cehil'in küfrü gibi.

İkincisi küfr-i inâdîdir ki, kalb ile bilir de lisâniyle söylemezler. İblîs, şeytan ve Yahûdiler gibi.

Üçüncüsü utanmaktan ibâret olan küfürdür ki, kalb

ile bilir fakat kavminden utandığından bir türlü söyleyemez. Ebû Talib gibi. Bazıları buna küfr-i inadîdir demişler.

Dördüncüsü ise küfr-i nifâkîdir ki, dilleriyle kelime-i şehâdeti söylerler. Lâkin kalbleriyle tasdîk etmezler. İbn-i Selûl'ün küfrü gibi. En kötü, fenâ küfür de bu küfürdür.

Demek ki, **kâfir;** îmânı olmayan kimsedir. Lâkin vahdâniyeti inkâr edip, Hakk'a şerîk koşanlara **müşrik**, peygamberin risâletini kabul etmeyene de **kâfir**, itikadını bozup zahiren îman etmiş gibi görünene **münâfık**, îmandan sonra küfre dönene **mürted;** geçmiş dinlere mensûb olanlara **kitâbî**, dünyayı kıdem ve dehre kâil olup hâdiseleri dehre isnâd edene **dehri**, Hâlık tanımayana **muattıl**, Kur'an'da nass denilen hükümlere mugâyir mahz-ı küfür olan akâidi beğenip zâhiren İslâm görünen mülhide **zındık** denir.

Günahlar da iki kısımdır: Büyük günâh, küçük günah. Bunlar **Günah Kitabı**'nda yazılıdır. Her halde okuyunuz. Ve tevbeyi elden bırakmayınız.

Ehl-i Sünnet indinde şirkten mâadâ ne kadar, büyük-küçük günah varsa, mü'mini îmandan çıkarmaz. Zira mü'min; îmâniyle mutî, fıskı ve günahları sebebiyle de âsîdir. Adam öldürme, zinâ, katl, hırsızlık, iftirâ, cihaddan ve harbden kaçma, sihir, yetim malı yemek, vâlideynine âsi olmak, fâiz yemek, şarab içmek ve buna benzer günahlardır ki, 125 tane kebire, 300'den fazla da küçük günahlar sayılmıştır. Evet, bunlar kişiyi îmandan çıkarmaz. Amma o kimsenin de îmânında hayır kalmaz zannederim. Cenâb-ı Hak, cümlemizi bu gibi isyanlardan korusun. Onun için günah, mü'mini îmandan çıkarmaz, ama küfre doğru da sürükler demişler. Günahlar gönlü karartır. Artık hayrı ve şerri seçemez olur. Bu da ona yeter. Hayrı şerri seçemeyen kimse ne derseniz deyin!. Büyük günah işleyenler, îman-

ları sebebiyle tevbesiz dahi ölseler afv ü mağfirete mazhar olurlar. Lâkin, şirk ehli yâni müşrikler tevbe etmeden mahrûm olurlar. Şimdi sana Ehl-i Sünnet mezhebinin dışında olanlardan birkaç tanesinin görüşlerini açıklayayım da dikkatle oku ve Ehl-i Sünnetten olduğuna çok şükreyle.

Bu bâtıl mezheblerden birisine **Mürcie** denir ki, bunlar, mü'min her ne kadar büyük günahları işlerse de fâsık ve âsi olmaz; belki mümin-i salihdir ve ona azâb câiz olmaz, tevbesiz ölse dahi. Zira bu Mürcielerin indinde kâfirin yaptığı iyilikler küfrü sebebiyle fâide vermez olduğu gibi günahlar da îman sebebiyle zarar vermez. Bu mezheb bâtıldır. Zira fısk ve isyan tâattan çıkmıştır. Bu günahkârlar tâattan çıkmalarıyla âsidirler.

Ezârika denilen tâife de der ki, büyük günah işleyenler müşrikdir. Çünkü hem Allah için hem de nefisleri ve şeytanları için amel ederler. Bu mezheb de bâtıldır. Çünkü müşrik Hak Teâlâ'ya ulûhiyette şerik i'tikad edenlere denir. Halbuki büyük günah işleyen böyle değildir.

Bir de **Havâric** tâifesi var ki, büyük veya küçük günah işleyenler kâfirdir demektedirler. Ve büyük günah işleyenler Cehennem'de ebedî kalacaklardır, derler.

Bak bir de **Mu'tezile** mezhebi var. O da ne diyor: Büyük günah işleyen kâfir olmaz zira tasdîki var; kelime-i şehâdeti söylüyor. Lâkin mü'min de değildir. Zira îman, me'mur olduğumuz bütün ibâdet ve tâatları yapmakladır. Günahlardan kaçınmakla memuruz. Bu cihetten mü'min olmayıp belki fâsık olmakta. Tevbesiz ölürse Cehennem'de ebedî kalır derler. Eğer bunların hangisi olursa olsun, istedikleri gibi dünyâda kaç müslüman bulabilirler. Kaldı ki bunlar Hz. Ali Efendimizi Talha (r.a.), Âişe Vâlidemizi ve daha bir çok kimseleri de tekfir etmek cesâretini gös-

termişlerdir ki, bunların yaptıklarını tımarhânedeki deliler bile yapmaz. Allah râzı olsun o Ehl-i Sünnetten ki, bizleri bu dalâlet yollarından kurtarmışlardır.

Öyle ise ey aziz ve muhterem kardeş! İyi bil ve dikkat eyle ki ateşin yanında barut herhalde yanar, patlar. Benzinler de öyle değil mi? Kardeşim, kadın bir ateştir ki, insanı yakar bitirir. Kar, buz bile ateşe dayanamaz erir gider. Sen nasıl dayanabilirsin. Günahlardan kaçmak istiyorsan ki, —herhalde kaçmak gerekdir— kendine haram olan kadınlarla bir yerde bulunma. Bak Allah Teâlâ ne diyor. Birbirlerimizi görmemek için gözlerimizi yummağı emretmiyor mu? Sebebi ne? Sen dersin ki; İşte biz güzelce geçiniyoruz, ne var ki! Ama bir de gebe kalan kızlara soralım. Çocuk aldıran kızların sayısı kimbilir ne kadar? Her ne kadar Ehl-i Sünnet zinâ edeni helâl i'tikad etmedikçe kâfir olmaz, diyorsa da insana ve müslümana yakışan hangisidir; şimdi sen söyle! Günahların hepsini helâl i'tikad etmedikçe günah olarak kalır. Her ne zaman adam sen de; bu da günah olur mu diyecek olursan o zaman, ne din kalır ne de îmân! Meselâ, ekseriyetle şarab içenlerin bunun üzümünü yiyoruz da neden suyunu içmek günah oluyormuş dedikleri gibi. Anneler, babaların helâlleridir, kızları haram değil mi? Evlâdiyle muâmele-i cinsiyede bulunan hiç var mı? Kâfir dahi olsa bu şenâatı işleyemez; değil mi canım! Öyle ise sen Allah'dan kork da günahlardan kaç; vesselâm...

—45—

وَمَنْ يَنْوِ ارْتِدَادًا بَعْدَ دَهْرٍ

يَصِرْ عَنْ دِينِ حَقٍّ ذَا انْسِلَالِ

Her kim muvakkaten de olsa, —Allah korusun— dinden dönmeğe kasd ü niyyet eylese derhal dinden çıkar ve kâfir olur. Bakınız evvelki beyitte adam öldürse, zinâ yapsa, hırsızlık yapsa, mal gasbetse dahi kâfir olmaz demişdi. Şimdi ise bir şey yapmadı. Yalnız içinden bir niyyet etti. Hem de istikbâlde. Dinin buna hiç tahammülü yok. Müslümanlığı beğenmediği için muvakkat de olsa, bir sene sonra da olsa, böyle bir niyyet ve kast insanın derhal kâfir olmasına sebeb oluyor. Onun için niyetin dinde büyük ehemmiyeti vardır. Zirâ (Buhârî'nin 1. hadîsinde) :

إِنَّمَا الأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ

buyrulmuştur. İman âyetlerindeki âminû kelimesi sebât manasınadır. Yâni imânınıza sebat edin; imâna münâfi hareketlerden, küfrü mûcib işlerden ve sözlerden son derece sakının, demektir.

Küfrü mûcib olan sözleri ve hareketleri yukarda kısmen yazmıştık. Günahları yazan kitablarda daha geniş ma'lûmat vardır. Sıhhatin muhâfazası için sıhhata mugâyir şeyleri bilmek ne kadar mühimse, dinine, imânına zarar verecek şeyleri, yerleri ve sözleri de bilmek sıhhatten daha mühimdir. Çünkü sıhhat bu dünyada lâzım, tabii o da muvakkat. Fakat din, hem dünyada hem de âhirette lâzım. Zira dinsizlerin yeri ebedi Cehennem azâbı. Onun bir gününe değil, bir sâatına hatta bir dakikasına bile tahammül mümkün değil iken ebedî olarak kalmak, ne büyük ve müdhiş bir felâket. Şimdi yaptığı bu yanlış hareketinden ve niyyetlerinden nâşi derhal kâfir olması elbette cehlin alâmetidir. Çünkü başkasının küfrüne bile râzı olmak insanın kendisinin de küfrüne, kâfir olmasına sebeb oluyor. Bugün gerek memleketimizde ve gerekse Avrupa memleketlerinde, kâfirlerle evlenen müslüman kadın ve erkek sayı-

sı kimbilir ne kadardır. Az da olsa yine bir acıdır. Bugün az olan bu hadiseler yarın kimbilir ne kadar çok olacaktır. Ve bunlara göz yuman ana babaların vay hâline! Hattâ istikbâlini te'mîn edebilmek için Avrupa memleketlerine gidip oranın âdet ve an'anelerini beğenip memleketimize döndüğü zaman onları tatbike kalkışı biz müslümanlar için bir felâket olmakta olduğu hepimizin gözleri önündedir. Bugünkü çıplaklığın ve bütün fuhşiyâtın menba'ı hep o bayıldığımız Avrupa'dır. Çünkü Avrupa dediğimiz memleket dinden habersiz ve fuhşiyât kaynağı olduğundan onun sanayideki gelişmesi bizi aldatmamalıdır. Sanayi o kadar mühim olmakla beraber bizim de yapamayacağımız bir şey değildir. İktisada riâyet edildiği takdirde az zamanda onların daha iyisini yapacağımız muhakkaktır. Bize asıl lâzım olan mühim şey; dinimize riâyet ederek şeref ve saltanatımızı da iâde etmiş olmamızdır.

Şimdi küfre dönmeye niyyet eden, azm eden kişi derhal kâfir olur. Lâkin günah işlemeğe azmeden, niyet eden, onu işlemedikçe mes'ûl olmaz. Günah işlerse o zaman da ancak bir günah yazılır. Küfre düşen insanın müslümanlıkta yaptığı bütün amelleri mahv olur. Nikâhı da bozulur. Haccı da gider. Tevbe ederse tecdid-i îman ile nikâhı da tazelemek vâcibdir. Çünkü küfürle îman gider. İman gidince nikâh da gider. Küfür hâlinde ölürse Cehennem'de ebediyyen kalır. Halbuki dikkat edilirse diğer bâtıl mezhepler her ne kadar bâtıl da olsalar günah işlemeği tasvîb etmemişler ve günah işleyenler kâfir olur demişler.

Onun için, ey aziz ve muhterem kardeşim! Hemen her sâat tevbeden gâfil olma ve her akşam tecdîd-i iman ve tecdîd-i nikâh eyle. İnsan gençliğinde kimbilir ne kadar günahlar işlemiştir. Şimdi ihtiyar olmuş elinden birşey gelmez olduğu halde yine gönlü muhâfaza çok mühimdir. Dâima Hakk'a sığınmak başlıca vazifemiz olsun.

— 46 —

وَلَفْظُ الْكُفْرِ مِنْ غَيْرِ اِعْتِقَادٍ
بِطَوْعٍ رَدُّ دِينٍ بِاِغْتِفَالٍ

Bir kimse cehâleti sebebiyle küfür olduğunu bilmeyerek kendi arzusuyla kelime-i küfrü söylese ol kimse; dâire-i İslâm'dan çıkar ve küfrün bataklığına dâhil olur. Buhâra ve Semerkand imamları ittifak ettiler ki, câhil, tav'an kelime-i küfrü söylese kâfir olur. Zira cehil mazeret sayılmaz. Fetvâ da bu kavl üzeredir. Ol kimseye tevbe ve istiğfar ile birlikte tecdîd-i iman ve tecdîd-i nikâh vâcib olur. Bütün ulemânın kavli de budur demişler. Yalnız şu kadar var ki, eğer hatâen söylemişse o zaman kâfir olmaz demişler. Bu hâl câhil halk arasında ve bâhusus köylülerimizde pek çok olur. Hatta buna ufak çucoklar da alışmış olduklarından ikide bir, birbirlerine kızdılar mı, envâi çeşit küfür kelimelerini söylemekten hiç de çekinmezler ve bunu kabadayılık ve bir hüner sayarlar; maazallah.

Onun için, pek muhterem kardeşim, sen de her akşam güzelce bir tevbe-i istiğfâr ile îman eyle, tecdîd-i nikâhı da cemâatle birlikte yapmaktan kaçınma. Hiç olmazsa hoca efendilerden rica edin. Cuma akşamları, hem tevbe duâlarım okusun hem de tecdîd-i îman ve tecdîd-i nikâh eylesin. «Yâ Rab! Eğer benim elimden ve dilimden ve sâir azâyı cevârihimden her ne gibi şirk, isyân, kusur, kabahat sâdır oldu ise; ben onların cümlesine nâdim oldum, pişman oldum, bir daha işlememeğe azm ü cezm kasd eyledim. (Amentü billah ve bimâcâe min ındıllah: âmentü bi resûlullah ve bi mâcâe min indi resûlullah. Amentû billahi ve melâiketihi ve kütübihî ve resûlihî ve'lyevmilâhiri ve bil-

kaderi hayrihî ve şerrihî minallahi teâlâ ve'l ba'sü ba'del mevti hakkun Eşhedü enlâ ilâhe illellah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve Resûlüh) de; sonra da: (Allahümme innî üridü en üceddidelîmâne ven nikaha tecdiden bikavli lâ ilâhe illellah Muhammedün rasûlüllah).

آمَنْتُ بِاللّٰهِ وَبِمَا جَاءَ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ عَلٰى مُرَادِ اللّٰهِ۔
آمَنْتُ بِرُسُلِ اللّٰهِ وَبِمَا جَاءَ مِنْ عِنْدِ رُسُلِ اللّٰهِ آمَنْتُ بِاللّٰهِ
وَمَلٰئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَبِالْقَدَرِ
خَيْرِهِ وَشَرِّهِ مِنَ اللّٰهِ تَعَالٰى وَالْبَعْثُ بَعْدَ الْمَوْتِ
حَقٌّ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ
وَرَسُولُهُ

de ve üç kere de tekrar etmekten kaçma. Buna da dikkat eyle. İman tasdikten ve ikrârdan ibarettir. Kelime-i küfr icrâsıyle ikrâr inkâra müeddi olmakla küfre müeddî olur.

— 47 —

وَلَا يُحْكَمُ بِكُفْرٍ حَالَ سُكْرٍ
بِمَا يَهْذِي وَيَلْغُوا بِارْتِجَالِ

Hal-i sekirde sarhoşun, sarhoşluk hâlinde kelime-i küfrü söylese küfr ile hükmolunmaz. Sarhoşluk bir haldir ki, içkiyi içenle aklı arasında ârız olur. Bazan sürûr içinde

bir müddet sonra da baygınlık hâli gelip kendini ve etrafını bilmez halde derin bir uykuya dalar. Bazan etrâfındakileri fevkalâde incitir. Bazan kavga gürültülerle bağırıp çağırıp lüzumsuz yere na'ralar atar. Herkesi rahatsız eder. Bazan da ölümlere veya hapishanelere düşmeğe de sebep olur. Her zaman sıhhatini berbâd eder. Bâhusus kış günlerinde aldığı içkinin te'siriyle ateşi basar, soyunur, sonra da öylece uyur. Açıkta kaldığı zaman aldığı soğuk neticesinde zatürre olur. Sigara ile karışınca da boğaz hastalığına düçar olurlar. Ve bazan bu halde bir de mazallah, zinâda bulunursa artık frengi mi yoksa bel soğukluğu mu? Kimbilir ne kadar felâket beklemektedir. İşte bu halde olan zavallı sarhoş ağzından çıkanı da bilmez, küfürler savurur. Kâfir olması lâzım gelirken, istihsânen küfrüne hükm edilmemiştir. Kıyâsen küfrîdür. Bununla berâber karısını bu halde iken boşarsa talâk vâkî olur. Kölesini âzâd etse köle âzâd olur. Alış - verişi de sahîhdir derler...

Küfrüne hüküm edilmemesinin sebebi sarhoş küfrü kasd ve i'tikad etmemiştir. Kendini ve yaptığını bilmediği için ve aklında olan rıza sebebiyledir. İçkinin haramlığı hakkında nâzil olan âyette sarhoşa: «Ey îman eden mü'minler!»[1] diye hitab etmektedir. Yani sarhoşluk mü'mini îmandan ayırmıyor ki Hz. Allah celle ve alâ böylece (Âmenû) diye hitabda bulunmuştur. Diğer günahlarda da hıtâb-ı İzzet hep (Âmenû) iledir.

Bu âyetlerin (Âmenû) hitabiyle nüzûlleri, küfürlerini mûcib olmadığına delîldir. Ve lâkin sarhoş eğer kendini bilir hayır ve şerri biliyorsa yerle göğü farkediyorsa o zaman küfriyle hükmolunur ve illâ felâ! (Fetevâ-yı Kâdîhân). Fakat Ebû Hanife bunları nazar-ı dikkate almadan küfürleriyle hükmolunmaz demişdir. Bu âyetin nüzûlüne bazı sahâbenin sarhoşken akşam namazında sûre-i Kâfirûn'u

---

[1] Nisâ 43

okurken (lâ) harflerini atlamış veya unutmuş olması sebeb olmuştur.

— 48 —

وَمَا الْمَعْدُومُ مَرْئِيًّا وَشَيْئًا

لِفِقْهٍ لَاحَ فِى يُمْنِ الْهِلَالِ

Yok olan şeye yokluk hâlinde ru'yet-i ilâhî taalluk etmez. Ve ona şey lâfzı da ıtlak olunmaz. Bu da'vaya hilâlden zâhir olan ilim delildir. Zirâ güneş ve ay doğmadan evel görülmez olup doğdukça tedrîci mer'i olur, görülür. Doğmazdan evel görünmediğinden ona rü'yet taalluk etmez. Bu mes'ele çok uzun ihtilâflara sebep olmuştur. Netice, yok olan şeye Ehl-i Sünnet hiç bir asırda vardır dememiş; var olana da şey diye tesmiye edilmiştir. Mevcûd olan bir şeye şey denilince kabul edilmiş, olmayan şeye şey denince de inkârla karşılaşmışlardır. İhtilâflar lâfzîdir. Üzerinde durmağa gelmez. Mes'ele mevcûd olmayan şey görülür mü, görülmez mi? Hanefiler ma'dum (yok olan) elbette görülmez ve bunu isbât sadedinde âyetler hadîsler zikr eder. Mu'tezilelerde her zaman olduğu gibi olmayan şey görülür, iddiasındadırlar. Ay doğmadan, bize göre, görülmez. Fakat hakîkat-ı halde bilfiil mevcûddur ve görülür. Maksad bilfiil mevcûd olmayan bir şey görmektedir ki, İmam A'zam bu husûsda haklıdır.

— 49 —

وَدُنْيَانَا حَدِيثٌ وَالْهَيُولَى

عَدِيمُ الْكَوْنِ فَاسْمَعْ بِاجْتِذَالِ

Şu içinde bulunduğumuz âlem ki, yerleri, gökleri, yıldızlarıyla berâber hepsi sonradan olmuş ve vücûda gelmiştir. Yani evvelce varmış gibi bir şey hatıra gelmemelidir. Felsefecilerin ve tabiatçıların dedikleri gibi olmadığını beyan hususunda Hz. Allah celle ve alâ bu âlemi yokdan vücûda getirmiştir.

Bütün Ehl-i Sünnet ve diğer kitaplar ve o kitaplara sâhib olan Yahud ve Nasârâ gibiler de bu dünyanın bütün içindekilerle ve dışındaki semâvât ve arzıyla berâber hepsini Allah Teâlâ sonradan icâd etmiştir, yaratmıştır derler. Çünkü Allah Teâlâ var iken hiç bir şey yok idi. Binâenaleyh bunları hep sonradan yaradan Allah Teâlâ Hazretleri'dir. Felsefecilerin ve tabiatçıların sözlerine sakın aldanma. Sözün doğrusu Ehl-i Sünnet'in sözüdür. Onlar da bu sözleri Kur'ân-ı Kerîm'den ve hadîs-i şerîflerden almışlardır. Kur'ân-ı Kerîm'de Zekeriyyâ (a.s.)'ın kıssasında:

وَقَدْ خَلَقْتُكَ مِنْ قَبْلُ وَلَمْ تَكُ شَيْئًا

«Muhakkak ben seni bundan evvel bir şey yok iken halk eyledim»[1] ve:

هَلْ اَتٰى عَلَى الْاِنْسَانِ حِينٌ مِنَ الدَّهْرِ
لَمْ يَكُنْ شَيْئًا مَذْكُورًا

«İnsanoğlu varedilip bahse değer birşey olana kadar şüphesiz uzun bir zaman geçmemiş midir?»[2]

Bu âlemin yaradılışı hakkında söylenen sözler hep gâibe ait zanlardır. En iyisi Allahü alem, deyip geçmektir. Me-

---

[1] Meryem: 9
[2] el-İnsan: 1.

selâ felsefecilerin dediği gibi, bu âlem eskiden var idi demek budalalıktır demişler. Çünkü eskiden beri bâki ve mevcûd ise sakin olur hareketi olmazdı. Bu hareketi ve hareketindeki intizâm hâlinde cereyânı bunun bir sâhibi olduğuna delîldir, demektedirler. Faraza bir otomobil var, eskiden beri o var. Bu otomobil duruyor, mevcûd. Şimdi görüyoruz ki geziyor. Demek ki, bunu bir gezdiren var. Öyle ise bunu da bir yapanın var olduğu kendiliğinden meydana çıkar. Bu hususta fazla yorulmağa ve delîller aramağa hiç de lüzum yoktur. Dinsiz zaten dinsizdir. Dindar olanların da bu varlığı ve bu varlık içindeki eşyâyı halk eden ve gökteki âlemleri yaradanın Allah Teâlâ olduğunda zerre kadar şüpheleri yoktur. Vesselâm... Dinsizler ne derlerse desinler. Onlar bizim kulağımıza girmez, elbette...

— 50 —

وَإِنَّ السُّحْتَ رِزْقٌ مِثْلُ حِلٍّ

وَإِنْ يَكْرَهْ مَقَالِي كُلُّ قَالِ

Muhakkak haram dahi helâl gibi rızıktır. Sen benim bu sözümü ne kadar hoş görmezsen de bu böyledir. Ma'lûm ya; Cennet, Cehennem, îman, küfür, helâl, haram, sevap, günah hep karşılıklıdır. Sen hangisini istersen onu seçmekte muhtarsın. Eğer haram rızık olmazsa eşkiyâlar, hırsızlar, gâsıblar, yankesiciler o zaman ne yiyecekler. Bu bir rızıktır. Ama Allah Teâlâ demiyor ki, bu haram rızkı yiyesiniz. Onu insanoğlu seçip yiyor. Adetâ hayvanlar gibi, nasıl ki, hayvan da yiyeceği otun hangisi kendisine helâldir. hangisi haramdır, bunu bilmez ve istediğini koparıp yer. Eğer insan da böyle helâlini ve haramını aramadan

istediği gibi yiyorsa onun da o hayvandan ne farkı vardır. Yalnız şu kadar ki, hayvan mes'ûl değildir. Çünkü onda bunu ayıracak idrâk, şuur, akıl yoktur. O, şehvetinin esiridir. İstediğini yemekte muhayyerdir. Fakat insan hiç de öyle değil. Çünkü Cenâb-ı Hak, insanı akıl, fikir, idrâk, şuur ve ilimle techîz buyurmuştur. Onun hangisi cennet yoludur, hangisi Hakk'ın rızâsına muvâfıkdır ayırabilir. Bunlara dikkat etmeden yalan dolan, hile, aşırı kazanç, yemin, namaz vakitlerini ve hatta namazı kaçırmak, hırs, hased, rüşvetle kazanç te'mînine çalışmak, yorulmadan, terlemeden kumar gibi, piyango gibi, yerlerden kazanç te'mîn etmek elbette hiç bir akıllıya yakışmaz. Hele müslümana hiç de yakışmaz. Zira müslümanın gözü bu dünyadaki hayat değil, âhiretin ebedî hayatıdır. O, Cennet hayatının namzedidir. Oradaki nimetler hem nâmütenâhi hem de Cemâllullah'ı müşâhade var. Öyle, dünyânın muvakkat hayatına hiç değişilir mi? Sonra bu rızıktan hem sen hem de efrâd-ı âilen hem de muhtaç olan fakirler istifâde edecek. O zaman haramdan kazanılan paralardan yedirdiğin, çocuklarına ve efrâd-ı âilenden kimseye bir fâide olmaz. Sonra hiç bir sevap da kazanamazsın; haramdan sevap kazanayım derken büyük günahlara düşersin. Sonra sana da hiç bir fâidesi olmaz. Sıhhatın dâimâ bozuk olur. Ömrün de kısalır; rızkın da daralır. Boğazından da geçmez. Boşuna ilâçlara paracıkların da gider. Sonra senin de bir gün o musallâ taşında aklın başına gelir. Amma ne fâide...

Cenâb-ı Hak bütün mahlûkatın rızkını kendisini yaratmadan önce yaratmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'de Hûd sûresi 6 âyet-i celîlesinde bunu açıklamıştır. Sen biraz sabırlı ve hem de kanaatkâr ol. Sakın aç kalırım diye korkma. Çünkü açlıktan kimse ölmemiştir. Fakat tokluktan ölenlerin sayısını Allah bilir. Ve sonra haram rızıklar sen ölmeden evvel, senin cânını, gönlünü, kalbini, asıl içini öldürür. Cese-

din ölmesi, gönlün ölmesinden çok iyidir ve râhatlıktır. Çünkü insanın insanlığı cesedi ile değil, belki ruhu, gönlü, kalbi iledir. Bunlar her hayvanda, her insanda vardır. Kâfirlerde de vardır. Fakat onlar dünyaya meyl edip âhireti unuttukları için ve bir de İslâm dinine girmediklerinden nâşî, o güzel gönül yok olmuş, akıllar şehvetlere esir olmuş, kala kala kuru bir cesed; onun da kıymeti yok. Çünkü cesed bir kafestir. Kuşu olmayan kafesin ne kıymeti var! Allah'ı bilmeyen ve Allah yolunda gitmeyen ve Allah'ın zikrini unutan gâfiller de elbette unutulur vesselâm.

Onun için ey aziz ve muhterem kardaş; sen rızkını helâlinden ara. Az da olsa kanâat eyle. İbâdetinde kusur etme. Günahlardan, günah yerlerden ve günah işlerden kaç...

— 51 —

وَلِلدَّعَوَاتِ تَأْثِيرٌ بَلِيغٌ
وَقَدْ يَنْفِيهِ أَصْحَابُ الضَّلَالِ

Nebîlerin, âbidlerin, sâlihlerin, zâhidlerin, velîlerin ve bütün mü'minlerin diriler ve ölüleri için yaptıkları duâlar ind-i ilâhide makbûl ve fâideli oldukları da görülegelmektedir. Mu'tezilîler her şeyde olduğu gibi bunu da münkirdirler. Ama onlar inkâr ededursunlar âyet-i kerîmeler ve ehâdis-i şerîfeler meydanda olduğu gibi, te'sirâtları da ay ve gün gibi meydandadırlar.

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ

«(Ey Resûlüm) **kullarım sana benden sordularsa, muhakkak ki ben çok yakınımdır; bana dua edince, dua edenin duasını kabul ederim. O halde onlar da benim davetime koşsunlar ve bana hakkıyle iman etsinler ki, doğru yola ulaşmış olsunlar.»**[1] âyet-i kerîmesiyle sâbittir. Ölüler hakkında ise Cenâb-ı Peygamberin: «Mevtalarınıza hediyeler veriniz veya gönderiniz.» Ya Resûlullah! Bu hediye ne olabilir? diye suâl buyurmuşlar. Buna cevâben: «Duâdır,» diye cevapta bulunmuşlardır. Bu hususta duâ kitaplarında çok geniş tafsilât vardır. Hele İmam-ı Gazâlî'nin **İhyâ**'sında ayrıca bir bahis vardır ve bir çok da duâlar. Tabiî bizim okuyacağımız duâlarla, gerek Peygamberin gerek velîlerin ve diğer ulemâ-i kirâmın duâları arasında çok fark vardır. Yalnız mühim olanı, gönülden gelerek ve hem de sızlanarak yapılan duâlarla, lâletta'yin yapılan duâlara âmin deyip geçmek bir olmaz. Bâhusûs, bizim duâcılarımız vardır ki, mevlîdlerde vesair duâ yerlerinde ezberlenmiş, kâfiyelenmiş süslenmiş duâları da, Allah kabûl etsin, diyelim...

Duâların pek büyük te'siri vardır. İsterse başa gelmiş bir musîbetin def'i için olsun, isterse ilerde gelmesi muhtemel beliyyelerin gelmemesi için pek büyük faideleri vardır. «Duâ belâları def eder» hadîs-i şerîfi pek açık olarak bunları bildirmektedir. Mu'tezilenin i'tirâzının hiç bir kıymeti yoktur. Sûre-i Necm'deki 39. âyet-i kerîmede: «İnsanın ancak kazancı vardır. Başkalarının kazancı dûası ona fâide vermez.» denilmektedir. Halbuki, bu âyet-i kerîmelerde ve hadîs-i şerîflerde açık olarak fâideleri belirtilmiş olduğundan artık insanın kendi aklından fikir beyan etmesi çok abestir. İş böyle iken görülüyor ki, bu insanoğlu, itirazı bir hüner sayarak hemen her şeye itiraz etmeyi

---

[1] el-Bakara: 186

bir alışkanlık hâline getirmiştir. Duâ, belâları, defeder. Duâ gelmiş ve gelecek beliyyelere karşı fâidelidir. Mevtâlara karşı da, onlar ölüp gittiler diye okumayı ve duâları ve hayırları sakın bırakmayın; ve yarın sen de onlara karışacağını hatırından çıkarma. O zaman sen de acaba kimden bir hediye, bir duâ, bir sevap gelecek diye bakıp duracağını unutma. Yalnız kabul olunmayan duâlar, haram lokmalarla beslenen vücudlardan çıkan duâlar, günahlara batan ve tevbe etmeyenlerin duâsı, münfıkların ve kâfirlerin duâsı hakkında ihtilâf olunmuştur. Müslümanın duâsı hiç bir zaman red olmaz. Yâ Rab! Yâ Rab! Yâ Rab! diyene Cenâb-ı Hak, hemen, lebbeyk! kulum der ve istediklerini ya derhal verir ya âhirete bırakır veya ondan bir fenalığı defeder. Bir müslüman cenâzesinde, cenâze namazını kılan mü'minler yüz aded olur da o mevtâ için şefâatçı olurlarsa, şefaatları ind-i ilâhîde makbûl olur.

Bir âlim ile bir de talebesi bir köyden geçerlerken Allah Teâlâ o âlim ve müteallimin hürmetine o köy mezarlığında medfûn bulunanlardan kırk gün azâbı kaldırır. Yeryüzünde müslim bir kimse Allah Teâlâ'ya duâ ederse mutlaka Allah Teâlâ onun istediklerini verir veya onun misli kadar şerleri defeder denmiştir. Yalnız şunu unutmamalı ki, bir insan Allah Teâlâ'nın sözlerini ne kadar dinliyorsa, zekâtını veriyorsa, müslümanlar cemiyetine yardım ediyorsa, fakirlerin elinden tutuyorsa, komşularıyla iyi geçiniyorsa, ahlâken de; hasedi yok, kini yok, kibri yok, kendini beğenme yok, gıybet yok, nemmamlık yok, casusluk yok, gazabı yok ise şehvetini de haramlardan, gözlerini günah şeylere bakmadan, lisânını da yalan ve iftirâlardan koruyorsa, bu zâtın yaptığı duâlar son derece müessirdir. Çünkü duâların makbûliyeti kulun îmanına ve Allah Teâlâ Hazretleri'nin emir ve yasaklarını dinlemeğe bağlıdır. Kul, Halık'a îman etmemişse veya îman edip

amel-i sâlih olan ibâdât u tâatını yapmıyorsa ve aynı zamanda Hakk'ın yasak ettiği günahlardan da kaçmıyorsa bunların duâsına icâbet edilemeyeceği Bâkara sûresinin 186. âyet-i celîlesiyle anlaşılmaktadır.

Ceziri aleyhirrahme duâların kabulleri hakkında yazdığı eserlerde bir çok şartlar zikretmiştir:

1 — Yediği, içtiği, giydiği şeylerin ve oturduğu yerlerin haramlardan olmaması,

2 — İhlâs üzere olması,

3 — Müslümanların aleyhinde olmaması,

4 — Elbisesinin gâyet temiz olması,

5 — Abdestli olması,

6 — Kıbleye karşı oturması,

7 — Ve hem de diz üzerine oturması,

8 — Evvelâ nâfile namaz kılması,

9 — Hayırlar yapması,

10 — Fukaraları ve talebe-i ulûmu sevindirmesi,

11 — Cenâb-ı Hakk'a hamd ü senâ ile başlaması,

12 — Peygamberimiz ve diğer peygamberlere de salâvat-ı şerîfe getirmesi,

13 — En efdâl salâvat-ı şerife namazda okuduğumuz (Allahümme salli) ile (Allahümme bârik)'dir. Ne kadar çok okursan duân o kadar çabuk kabul olunur.

14 — Elleri semâya kaldırmak, yani, avuçlarını semâya doğru kaldırıp açmak ve hem de ya çok açmak, koltuklarının altı görününceye kadar veya göğüs hizasında elleri bitiştirerek duâ etmek,

15 — Edebe riâyet etmek,

16 — Huşû ve hudû ile yalvarmak,

17 — Esmâ-i Hüsnâ'yı okuyup istemek, enbiyâ ve sâlih kullar için tevessül etmek,

18 — Hafif sesle yalvarmak,
19 — Günahlarını itiraf edip afv istemek,
20 — Peygamberlerden ve evliyâdan vârid olan sahih duâları yapmak,
21 — Duâları tekrar etmek.
22 — Huzûr-ı kalble istemek,
23 — Hamd ü senâ ve salâvat ile bitirmek,
24 — Ellerini yüzüne sürmek,
25 — Ve duâsının kabûlünü ümid etmek... gibi âdâba riâyet etmelidir demişler.

— 52 —

وَفِى الْاَجْدَاثِ عَنْ تَوْحِيدِ رَبِّى
سَيُبْلٰى كُلُّ شَخْصٍ بِالسُّؤَالِ

Ecsâd, cesedin cem'idir. Kabir, mezar demektir. İşte insanlar öldükleri vakit bu kabirlere konurlar. Ve hiç şüphesiz iki melek bu ölen zâtı sorguya çekerler ve derler ki: (Rabbin kimdir, Dinin nedir, Peygamberin kimdir, Kitâbını nedir, Kıblen neresidir?) Her şahıs bu suâllerin cevabını vermekle mükellefdir. Bu ehl-i sünnetin i'tikadıdır. Sakın sen demeyesin ki, insan ölmüştür, rûhu çıkmıştır; bir şey söylesen duymaz. Kendisi de artık bir şey söyleyemez. Sıcak su ile yıkasan da; vay yandım diyemez. Soğuk kar suyuyla yıkasan da vay dondum diyemez. Şimdi bu adam o mezarda bu meleklerin sorgusuna nasıl cevap verecek? İnsanoğlu acâib bir mahlûk; elindeki radyo tahtadan, tellerden, tenekelerden yapılmış cansız bir şeydir. Hiç aklın erer miydi, o konuşacak sen de dinleyeceksin. Lâkin bugün elinde işte. O tahtaları, tenekeleri konuşturan

Allah celle ve alâ seni de kabirde öylece konuşturacak. Hiç görmediğin o melekleri gördüğün vakit, eğer imansızsan aklın başından gidecek. Eğer imanlı bir kişi isen o da sana bir dost gibi gelecek. Suâllerin cevaplarını da güzelce vereceksin. Lâkin bu dünyâ evinde seni yaratan Allah Teâlâ'yı tanımadınsa, emirlerine uymadınsa, günahlara dalıp şehvetinin de esiri oldunsa vay haline!. Dünyâda iken Allah'ını tanımayan bedbaht kişi: Rabbin kimdir, dedikleri zaman nasıl Allah diyecek?.. Dinini öğrenmediyse ve dinine hizmet etmediyse, dinin nedir dedikleri zaman nasıl İslâm Dini diyecek?. Peygamberinden sorulunca, peygamberini tanımamış, O'nun gösterdiği yoldan gitmemiş kişi nasıl Muhammed Mustafâ (S.A.S.) diyecek? Kitabın hangi kitaptır; denince acaba ne diyecek? Tabiî, bir de kıblesinden sorulacak. Sen hangi kıblenin adamısın, söyle bakalım, denince, kıblem, Kudûs mü diyecek veya kıblem Avrupa mı diyecek? Çünkü, herkes döndüğü tarafı, sevdiği tarafı söyleyecek.. Günde beş vakit kıbleye dönen kimse ile Kıbleyi bile bilmeyen bir mi olacak? Onun için ilk ayrım, mezarda olacak. Suâllere doğru cevap verenlerin mezarları âdetâ, bir Cennet bahçesi. Çünkü, her sabah ve her akşam Cenetteki yerini görecek. Onun için mezarda gül - gülistan, gayet geniş; yetmiş fersah. Hem de çok aydınlık. O Kur'ân-ı Kerîm'in ve ibâdetlerinin nûrlarıyla mest ü hayranlık içinde. Bir de dinden habersiz, îmandan nasibsiz, ibadât u tâattan mahrûm, bütün derdi para kazanmak, çalışmak, çabalamak, zevk u safâsının peşinde. İşte zavallı bu fâni dünyâya gözlerini yumduğu vakit, o da anlayacak, ama iş işten geçmiş olacak.

Öyle ise ey aziz ve muhterem kardaşım; sen aklını bir tarafa bırak da bu Allah'ın emir ve fermanına boyun bük. Peygamberinin izinden, yolundan ayrılma. Onun eserlerini oku ve sünnetine uymağa gayret eyle. Eğer ömrünün

tadını lezzetini, bereketini bulmak istiyorsan bundan başka çare yok. Yoksa gâvurluğa mı özeniyorsun? Onların yerleri şimdiden belli: Cehennemin çukurları. Mezarları da öyle. Hatta dünyaları da öyle. O servetin, o bilginin onları hiç de mes'ud ettiği yok ve olamaz. Bütün selâmet ve bütün saâdet mülkün sâhibine teslim olup sözlerini buyruklarını dinlemekle mümkündür. Çünkü, o Allah rahatlık vermedikçe insan hiçbir yerde ne rahatlık ve ne de huzur bulabilir. Onun için çok bahtiyarlar vardır ki dünyalık bir şeyleri olmadığı halde insanların en mes'ûdu ve en bahtiyarlarındandırlar. Meselâ: Veysel Karânî ve İbrâhim Edhem, Bayezid-i Bistâmi ve emsâli kimselere dünyalık verseniz dahi makbûlleri değildir.

Veysel Karânî hazretlerine bir hayırsever sât ufacık bir ev vermiş fakat Veysel Karanî Hazretleri ona da iltifat etmemiştir. İbrâhim Edhem ise mâ'lûm. Yoklukta yetişmek ve ona tahammül kolaydır. Fakat varlığı ve saltanatı terk ise çok güç ve ağırdır. Herkesin yapabileceği bir iş değildir. Binâenaleyh, İbrâhim rahatlığı, huzuru, selâmeti varlıkta değil belki varlığı bırakıp yokluğa dönüşte bulmuştur. Bunu pek güzel bir şekilde canlı olarak göstermektedir. İbrâhim Edhem Hazretlerinin birçok menâkıbı vardır. Veysel Karanî'nin de kezâ. Bu menâkıbı okumakta çok fâide ve ibretler vardır. Yalnız okuyup geçmemeli. Üzerinde durup incelemeli.

Bu insan çok büyük bir mahlûktur. San'attaki tekâmülü kâfi değil, her şahsın ma'nevî tekâmüle ulaşması mühimdir. Bundaki ihmâl insandaki esrâr ve hazînelerin yok olmasına sebep olmaktadır. Halbuki dünyâdaki san'atlar ve ondaki tekâmül ne kadar çok ve mühim olursa olsun gözlerini yumunca hepsi bitmektedir. Ahiretteki saâdet, selâmet, rahatlık, huzur, neşe, lezzet ve sürûrların hiçbirisine erişmeyeceği gibi bu saâdet ve selâmetin yerini bilâkis fe-

lâketler, ızdıraplar, elîm azablar ve çeşitli işkenceler alacaktır. Dünyada çalım satmak hüner değil asıl çalım âhiret âleminde, ebediyyet âleminde. Buradaki çalımlar ve yaşamalar, işte pek kısa bir an içindir. Bir kere ölüm gelip de bu dünyâya gözlerini yumduğun vakit her şeyi anlayacaksın. Ama iş de bitmiş olacak, yalnız hüsran ve nedâmet.

Binâenaleyh vücudun sağ iken bu dünyada o âhireti kazanabilmek için çalış, Allah Teâlâ'nın emirlerini tut, namazını kıl, orucunu da tut, zekâtını kat'iyyen ihmâl etme, haccını da yap, umreni bırakma. Herkesle iyi geçin, kimseyi incitme ve arkasından gıybetini yapma... Hasedlik de etme. Hakk'ın takdirine râzı ol. İlme çalış. Ele bakma. Elini herkese açık tut. Cömert ol, fukarâları dâimâ gözet. En ziyâde dikkat edeceğin şey: Gönlünü temiz tut. Allah Teâlâ'nın zikrinden ve Kur'ân-ı Kerîm'i okumaktan uzak kalma Gönül temizliği çok mühimdir, vücud temizliğine benzemez. Vücudun ne kadar kirli olursa olsun güzelce bir yıkandın mı ve biraz da kokulandın mı hiç bir şey kalmaz. Tertemiz olursun. Fakat gönül hiç de öyle değil. Onu, dünyânın sularını döksen temizleyemezsin. Belki o ancak ilim, amel ve tasavuf yollarına ve erbâbına hizmetlerin neticesinde ve Allah Teâlâ'nın izniyle, keremiyle, lûtfuyla mümkün olur. O zaman sen de dünyânın ve âhiretin en bihtiyarlarından olursun. Şimdi bu saâdeti nasıl olur da fâni âlemin işe yaramaz muvakkat zevk u safâsına değişirsin.

Kabir sorgusu hakkında şu âyet-i kerîmeyi zikrederler:

يُثَبِّتُ اللهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ

[1] İbrâhîm: 27

Bu âyet-i kerîmedeki tesbît kelimesi ehl-i iman için beşârettir ki, o sorguya güzelce cevap verecektir. Ve bilâkis îmansızların hâli ise harabdır. Bir de bakınız, azâb-ı kabrin en çoğu sidiğe dikkatsizlikten olacaktır. Onun için Cenâb-ı Peybagmer: «Kabir azâbının çoğu bevle dikkat etmemektendir» buyurmuştur. Bir de şuna dikkat ediniz, meyyit kabre konulduğu zaman iki melek gelir. Simsiyah, gök renkli korkunç olan bu meleklerden birisi Münker, diğeri de Nekîr'dir. Bu melekler adamına göre hareket ederler. İmanlılara gâyet güzel bir simâ ile, gayet şefîk ve merhametli davranırlar. İmansızlar için de, çok korkunç bir sîmâ hâsıl olur. Mezardaki hâlleri ise anlatılmakla bitmez. Sidikten korunma hususunda verilen dersler pek çok ve pek de mühimdir. Bir kere müslüman namaz kılan bir kişidir. Sidiğini temizlemeyen, üstü temiz olmayan kişinin, namazı da sahîh olmaz. Sonra üstü de pis kokar. Melekler de yanına sokulmaz. Rızkı da daralır.

O iki melek o mevtâya, Peygamberimize işâretle, bu rasûl hakında ne dersin? Derler. Eğer mevtâ mü'min ise: (O, Allah'ın kulu ve rasûlüdür. Allah'tan başka ilâh yoktur. Şehâdet ederim ki Muhammed O'nun kulu ve rasûlüdür) der. Melekler biz senin öyle diyeceğini biliyorduk derler. Ve sonra da kabri yetmiş arşına yetmiş arşın genişler. Sonra da kabri nurlandırırlar, ve uykuya bırakılır. O mevtâ da ister ki bu rahatlığı gidip ehline, âilesine söylesin. Fakat bunlara müsaâde olmadığından düğündeki kimselerin uykusu gibi uykuya terk olunur ki, ancak ehlinden sevdiği kimse uyandırır. Hatta kıyâmet günü herkes ba's olununcaya kadar böylece uyur. Eğer mevtâ münâfık ise der ki, insanların söylediğini duydum; ben de onların dedikleri gibi dedim; ama bilmiyorum. Melekler de, zaten biz de senin böyle diyeceğini biliyorduk, derler. Ve yere, onu sıkması söylenir. Yer de onu öyle bir sıkar ki, kemikleri

birbirine geçer. Bu da böylece kıyâmetteki ba's, (dirilme) gününe kadar azâb olunur.

Mü'minleri sorguya çeken meleğin birisinin ismi Beşîr, diğerinin ismi de Mübeşşir'dir derler. Kabirde suâl olunmayacak yedi kimse vardır: **Birincisi,** şehîdler; şehid diye, imanlı bir mü'minin harblerde düşman tarafından veya bir kaza neticesinde âhirete intikâlidir ki; bu harblerde ölenler yıkanmadan ve elbiselerinden soyulmadan gömülür. Diğer şehîdler yıkanır, namazları da kılınır ve öylece gömülür. **İkincisi** karın ağrısı yani, amel olup ölenler. **Üçüncüsü** askeri noktaları bekleyen nöbetçiler. **Dördüncüsü** Ebû Bekri's-Sıddîk (r.a.). **Beşincisi** müslüman çocukları, **Altıncısı** Cuma günü veya cuma gecesi ölenler. **Yedincisi** her akşam Tebâreke sûresini okuyanlar. Deliler hakkında ihtilâf vardır. Melekler hakkında kezalik ihtilaf vardır. Kâfirler de sual olunmaz; doğru Cehenem'e sevk olunurlar. Kâfir çocukları hakkında sükût edilmiş.

— 53 —

وَلِلْكُفَّارِ وَالْفُسَّاقِ يُقْضٰى

عَذَابُ الْقَبْرِ مِنْ سُوءِ الْفِعَالِ

Kâfirlerden ve fâsıklardan bazıları azab-ı kabre dûçar olacakları gibi suâl-i münkereyn denilen iki melek tarafından da dinlerinden, peygamberlerinden, kitabından, kıblesinden suâl olunacaklardır. Bütün dinsizlere ve bazı günahkârlara azab hakdır ve gerçektir. Diğer Mu'tezile gibi dâima Ehl-i Sünnet'e muhalefet eden mezhepler ne derse desinler biz Rabbimizin ve bir de Peygamberimizin dediğine bakarız: «Kâbir ya Cennet bahçelerinden bir bah-

çedir veya Cehennem çukurlarından bir çukurdur.» İmanlılar için Cennet bahçesine benzetilmiş orada ömrü sürûr içinde geçer. Zira kabrinden mânevî bir kapı veya pencere açılarak Cennet'teki yeri kendisine gayet açık bir şekilde gösterilir. Hem her sabah ve her akşam o sürûr ve sevinç içerisinde öldüğünü bile anlayamaz. Ve ölüm acısı da görmez. Dünyada da böyle değil mi? Bazı saraylarda oturup da ızdırap içinde ömürlerini tüketenlerle, bir de ufacık kulübeler içinde rahat eden ne kadar kişiler olduğu herkesce de bilinen bir hakîkattir.

Buna mukâbil îmansızlar ve bazı günahkârlar için o kabir âdeta bir Cehennem çukuru. Çünkü onun da, yattığı yerden Cehennemdeki yerine bir pencere açılır. Sabah ve akşam, işte senin yerin derler. Sen istersen onun kabrini mermerden yaptır; içini de altın, gümüşle süsle, hiç kıymeti yok. O Cehennemedeki yerini gördükçe âdetâ Cehennemde yanıyormuş gibi yanar. Onun için kabri de Cehennem çukurlarından bir çukur gibidir. İtiraz edersen oraya girince görürsün. Sonra yine Peygamberimiz (s.a.s.) buyuruyor ki, **(Sidikten sakınınız. Çünkü, muhakkak surette azâb-ı kabrin hemen hepsi bu sidiktendir).** Çünkü sidik, necistir. Necâsetten tahâret farzdır. Gerek üstü başı, gerek çamaşırları ve gerekse oturacağı ve namaz kılacağı yerlerin temiz olması şarttır. İslâm'ın ve insanlığın icâbıdır. Öyle kâğıtlara silip kokular sürünüp de gezmek ancak kâfirlere mahsustur. Müslüman bunlardan çok çekinir. Çekinmeyince de azâb-ı kabre müstehak olur. O da kâfirler gibi azab olunur. Bunun için yine Peygamberimiz: (Biz, azâb-ı kabirden Allah'a sığınırız.) buyurmuşlardır.

Bir de çok mühimdir ki, meyyit olan insan her ne kadar iyi bir kimse ise dahi ehlinin, efrâd-ı âilesinin haksız yere bağıra bağıra ve meyyitin vasıflarını saya saya ağlamalarından ölen kişi muazzeb olur. Bu kötü âdet el'an da bir

çok yerlerde devam etmektedir. Hatta bazı ağlayıcılar da tutulup ağlatılırmış. Bugün ona ise yarın da sana olacağını hiç mi duymadın veya görmedin? Onun için insana yakışan bu gibi anlarda sabırla beraber mevtâya okuyup hediyeler göndermek ve onun için hayırlar yapmaktır. Bir gün Cenâb-ı Peygamber (s.a.s.) hazretleri iki kabirden geçtiler ve dediler ki: «Bu iki kabirde yatan mevtâlar azâb olunmaktadırlar. Fakat bu azâb (sizin zannettiğiniz gibi) büyük bir günahdan nâşî değil. Bunlardan birisi, sidikten korunmaz idi. Bir diğeri de lâf taşırdı. Ara açmağa çalışırdı ki siz bunlara hiç kıymet vermezsiniz. Halbuki en büyük azâb da bunlardan ileri gelmektedir.» Sonra Kur'ân-ı Kerîm'de:

«**Onlar** (kabirlerinde kıyamet gününe kadar) **sabah ve akşam ateşe arzedilecekler.**» buyrulmaktadır ki, Firavn ve onun yolundakilerin âkıbetlerinin, ne vahim felâket içerisinde olduğu açıkça bizlere bildirilmektedir. Sen hangisini istersen onu işle. İşte peygamberlerin yolu: Cennet. İşte Firavnların yolu: Cehennem. Sen de bu ikisinde muhayyersin...

— 54 —

حِسَابُ النَّاسِ بَعْدَ الْبَعْثِ حَقٌّ
فَكُونُوا بِالتَّحَرُّزِ عَنْ وَبَالِ

Sur denilen kıyâmet alâmetlerinden birisi olan üfürme, seslenme ile bütün canlılar ölecektir. Sonra murâd-ı ilâhînin zuhûru ile ikinci Sur üfürme, bağırma ile bütün

---

el-Mü'min: 46

ölülerin dirilip mahşer yerinde toplanmaları ve herkesin yaptığı iyi ve kötü herşeyden hesab olunması haktır ve gerçektir. Mü'minlerin, itikadları da bu yoldadır, ve bu itikad vâcibdir. Buna inanmayanın îmanı iman sayılmaz.

Öldükten sonra dirilmek olmaz diyenlere aptal demek doğru olmaz mı? Şu insan hilkatını görüp de bunu hiç yoktan yapan Allah bu yok olduktan sonra tekrar niçin yapamasın; yapamıyorsa zaten Allah olamaz. Allah demek her şeye kudreti yetip artan demektir ve her şeye kudreti bir «ol» demeğe bakar. O zaman her şey olur. Sen bizim yaradılışımızı hiç düşündün mü? Ve hiç aklın erer mi? Topraktan çıkan şeyleri yiyeceksin, sonra onlar hem seni besleyecek hem de bir taraftan insan tohumu olan meniyi yetiştirecek. Sonra da ana - babalar vâsıtasıyla sen daha dünyaya geleceksin. Heyhat! Hiç olur şey mi? Lâkin, gözünün önünde; inkâra mecâlin yok. Yoksa çoktan inkâr edeceksin. Bu tepende duran kocaman kürelere, aylarıyla, güneşleri, yıldızlarıyla hiç aklın eriyor mu, şu boşlukta nasıl duruyorlar ve nasıl hareket ediyorlar? Hele o ay, onbeş gün büyüyor, onbeş gün de küçülüyor. Niçin başka yıldızlarda bu olmuyor. Meselâ Güneş'te öyle olsa ne iyi olurdu. İnsanlar bunların hepsine birer kulp takmışlar ve bizleri de inandırmışlar. Lâkin hadd-i zâtında hiç de öyle değil. Bu kudretleri, bu intizâmları te'min eden O bir olan Allah Teâlâ'dır. Câzibe kuvvetlerini yaratan da Allah'dır. Bak, günde hava kaç şekle girmektedir. Her günde yine başka başka, tabiat kanunları değişmez. Yaz ise yazdır. Kış ise kıştır. Bir gün yaz bir gün kış oluyorsa bunu yapan bir kuvvet sâhibi vardır ki, o da Allah'dır.

İşte o Allah bu insanları öldükten sonra esbâbını halk edip diriltip hesâba çekecek. Hak terâzisinde amelleri tartılacak. İyiler Cennet'e ve imansızlarla bazı günahkârlar da Cehennem'de kalacak. Dinsizler ebediyyen cehennem-

de kalacak. Günahkârlar ise kısa bir müddet sonra şefâatlarla yine Cennet'e gireceklerdir. Öyle ise azîz kardeşim; sen de hem küfürden hem de günahlardan son derece sakın. Âkıbetin selâmet evi olan Cennet olsun...

Bu ba's yani öldükten sonra dirilmekdir ki Ehl-i Sünnetin cümlesi bu i'tikadda müttefikdirler. Ba's ve haşir hak ve vâkîdir. Ba'sdan murad da ruhun cesedle beraber haşirleridir. Bu da imkân dâhilindedir. Bu hususta âyet-i celîleler çoktur;

«Sonra siz, kıyamet günü muhakkak diriltileceksiniz.»[1]

«(Ey Resûlüm), **de ki: Onları ilk defa yaratan diriltir ve O, her yaratılanı tamamıyla bilir.»**[2]

«(Değil yalnız kemikleri bir araya getirmek), **daha doğrusu biz o insanın parmak uçlarını** (dünyada olduğu gibi düzeltip) **toplamaya da kadiriz.»**

Bu âyet-i kerîmelerde beyan buyurulduğu vechile, insanı topraktan nasıl yarattı ise (ki, bugün de yaratılan bütün mahlûklarla beraber bahusus insanoğlu yine de topraktan yaratılmakta olduğu hepimizin gözleri önünde cereyan etmektedir. İşte o topraktan göz yapıp kâinatı gösteren, kulak yapıp sözleri duyuran, ağız yapıp konuşma kabiliyeti veren ve bir de gönül verip kâinatı bir anda gezdiren) Hâlik-ı Zü'l-Celâl'in seni tekrar yaratmağa gücü, kuvveti, kudreti, ilmi kâfi gelmiyecek mi? Eğer zerre kadar şüphen varsa muhakkak imansızsın ve Allah'ı hiç de bilmiyorsun demekten başka ne diyebiliriz. Bugün fabrikaların yaptığı bir çok âlât edâvât fabrika makineleri hep yok olsa o fabrika onları tekrar yapmağa kâdir oluyor

---

[1] Mûminun: 16
[2] Yâsîn: 79
[3] Kıyame: 4

da Hz. Allah evvelâ, hiç yoktan yarattığı mahlûkunu tekrar niçin yaratamasın.

Dün bizlerin dünyaya gelmesine ana rahimleri nasıl sebebse, yarın da bu vazifeyi toprak yapacaktır. Gökten yağacak olan meni hâlindeki sular kabirlerdeki çürüyen fakat aslı olan toprakla birleşip o cesetlerin yine dirilmeleri neden mümkün olmasın? Hatta denizlerde boğulan, balıkların karnında yok olan ve hatta kurtların, canavarların yedikleri de aynen dirilip haşrolunacaklardır. Hatta bugün bile yakılıp külleri saklanan ve savrulanların da haşrolunacaklarında zerre kadar şüphe yoktur.

Sûre-i Bakara'nın 45'nci sahîfesinin başındaki 260. âyet-i kerîmesini iyi oku; tefsirine iyi dikkat eyle. Hem de Elmalılı Hamdi Efendi'nin Kur'ân Tercümesini ve bir de **Fîzilâli'l-Kur'ân'ı** tekrar tekrar oku. Bak, Cenâb-ı Hak ölüyü nasıl diriltiyor. Arapça tefsirlerde de çok geniş ma'lûmatlar vardır. Bunları uzun uzadıya izaha ne hâcet. Akl-ı selîmi olan kimse kudret-i ilâhiyeye inandığından Âmentü billahi diyen herkesin bu dirilmede şek ve şüphesi olmaması gerekdir. Yoksa îman, îman olmaz. Bâtıl mezheblerle, tabîatçılar, felsefeciler ve daha benzerleri çeşit çeşit boş laflarla defterlerini doldurmaktadırlar. Onların hiç bir sözü bizim kulağımıza girmez ve giremez. Çünkü biz Allah'ı her şeyi yapar diye tanırız ve isbâtı da şu gördüğümüz âlem.

Bu âlem bu kadar büyük olmasına rağmen bir küçük âlem daha vardır ki, onu da tam 200.000 defa büyütülmedikçe görmek bile mümkün değildir. Bugün bunu tıp âlimleri açıkça söylemektedirler. Sen şu işe bak ki, ikiyüzbin defa büyütülen ufacık mikrobta 308 boğum olup her boğumu da birer çift olarak yaşamaktadırlar. Bu mikropları evvelce penisilin denilen ilâç yok ediyordu. Fakat bugün ye-

tişen bu mikrop nesli şimdi penisilinden korkmamaktadırlar. Yani penisilin ilâcı artık bunlara te'sir etmemektedir. Çünkü muâfiyet kesbetmişler. Şimdi başka ilâç aranmakta olduğunu yine bu ilimlerle uğraşan doğtorlarımız söylemektedirler. Şimdi sen buna da inanma. Bunların da Hâlıkı Allah Teâlâ'dır. O kadar ufak bir cisme ne kudret vermiş ki, kocaman insan bugün hakkından gelemiyor.

Frengi denilen hastalığın mikrobu nasıl insanların cismini yiyor. Verem mikrobu nasıl insanın ciğerlerini delik deşik ediyor. Hele kanser mikrobu nasıl insanı mahvediyor. İşte bunlar bugün bile gözlerimizin bile göremiyeceği kadar ufacık canlılar, ama yaptıkları tahribâtı kimse yapamamaktadır. Hele kolera, vebâ gibi âfetler ne sele ne de zelzeleye benzerler. Bir kaç gün içinde koca bir memleketin altını üstüne getirecek kadar tehlikelidirler.

Bu öldükten sonra dirilmenin bir hikmeti var. Madem ki, bu dünyaya gelindi. Burada bir takım dinî, İslâmî ve insanî hizmetlerimiz vardır. Bunlara dikkat edenlerle etmeyenlerin ayrılması muhakkak lâzımdır. Onun için de iki yer hazırlanmıştır. Birisinin adı Cennet, diğerinin adı da Cehennem'dir. Bunlara girécek insanların da bir hesaptan bir de terâzi denilen mîzandan geçmesi lâzımdır. Hak kazananlar ve lutf-ı ilâhîye mazhar olanların yerleri Cennet ve bilâkis hesâbı bozuk, mîzanı bozuk, haksızlıklarla günahlarla dolu, îmandan irfandan da mahrûm olan bedbahtların yeri de Cehennem çukuru olacaktır. Bunların hepsi âyât-ı kerîme ve ehâdîs-i şerîfelerle beyân buyurulmuştur. Bunun bir hikmeti de ehl-i arasâta, oradaki topluluğa, mü'min ve müttakî kimselerin fezâlini, âsîlerin de kabahatlarını göstermekle mü'minlerin sürûrları artar. Bilâkis küffar ile âsîlerin de hüsrânlarını ve nedâmetlerini artırır. Hele o hususî gölgeliklerde seyirci olan bahtiyarların hallerine imrenmemek elden gelmez. Cenâb-ı

Hak, cümle ümmet-i Muhammedi hesapsız olarak şefâat-ı Resûlullah'la Cenneti'ne giren sevgili kullarından eylesin. Amin!.

Bazı ulemâya, peygamberlere, mü'minlerin çocuklarına, Aşere-i Mübeşşereye hesab yoktur demişlerse de şöyle de denmektedir ki, şunları işlediniz, ama ben de afveyledim diye herkese bu hesab olacaktır. Hatta hayvanlar bile hesab olunacak. Boynuzlu koyundan boynuzsuzu hakkını alacaktır. Hesap hakındaki âyet-i kerîmelerden bir kaç tanesi:

«İnsanların hesap vakti (kıyamet günü) **yaklaştı. Onlar ise hâlâ bundan gaflette, yan çizip aldırmıyorlar.»**[1]

«Sonra onların hesaplarını görmek de yalnız bize aittir.»[2]

لَنْ تَزُولَ قَدَمَا عَبْدٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُسْئَلَ عَنْ أَرْبَعٍ
عَنْ عُمُرِهِ فِيمَا أَفْنَاهُ وَعَنْ شَبَابِهِ فِيمَا أَبْلَاهُ وَعَنْ مَالِهِ
مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ وَفِيمَا أَنْفَقَهُ وَعَنْ عِلْمِهِ مَاذَا عَمِلَ بِهِ

Bu hadîs-i şerîfi açıklamadan geçmeyi doğru görmedim. Çünkü, o hesap denilen şeylerin en mühimlerini ihtivâ etmektedir. Ve bunların cevâbı verilmedikçe insanın hesaptan kurtulması mümkün değildir. Orası dünyâ değil, âhirettir. Her şey incelenecektir. Bu ömür denilen nimet bizlere boş yere verilmemiştir ki, sorgu suâl olunmasın.

---

[1] Enbiya: 1
[2] el-Gaşiye: 26

İlk sorgu ömründen olacaktır. Zirâ ömür hayatın kökü ve kaynağıdır. O olmazsa tabiî hiç bir şeyin olmasına imkân yok. Bu ömrün dakikasına bile kıymet biçmeğe kimsenin gücü yetmez. «Söyle bakalım, sana verdiğimiz şu ömrü nerelerde yok ettin. Halbuki Biz onu sana Bizi bilesin ve bizim emirlerimize uyasın ve Cenneti kazanasın diye vermiştik. Sen de ne yaptın bakalım?» denilince acaba nasıl cevap vereceğiz? Allah Teâlâ'nın emirlerine uymadık, ibâdetlerimizi yapmadık. Kul hakkına, komşu hakkına, İslâm hakkına ana - baba hakkına, fukaranın hakkına riâyet edip etmediğimizin suâl ve cevaplarıyla, karşı karşıya kalacağımızı sakın unutma kardaşım. Bu ömrü nerelerde ve nasıl geçirdiğimiz ma'lûm. Hele o televizyonun karşısında geçirdiğimiz boş ve fâidesiz vakitlerin, aynı zamanda kazandığımız günahların cevabını nasıl vereceğiz.

İkincisi ise gençlikten sorulacak. Çünkü gençlik de ayrıca bir nimettir. Onu günahlardan ve haram şeylerden korumak da borcumuzdur. Eğer bunu yapmadı isek vay hâlimize.

Üçüncüsü de maldır. O da ömür kadar kıymetlidir. Çünkü, «mal canın yongasıdır,» derler. Binâenaleyh o malı nereden ve nasıl kazandın; haramlardan mı; hırsızlık veya eşkiyâlık yapıp ta mı veyâ fâizlerle mi? Veya ihtikârlarla mı? diye ince ince sorulacak sonra da bunları nerelere harcadın; hayırlara mı, yoksa günah ve şer yerlere mi? Bunların cevabı öyle kolay olmaz zannederim.

Dördüncüsü ise, ilminden sorulacak ki, sen bu ilimle ne gibi ameller yaptın. Hakk'ın rızasını kazanmak için mi çalıştın yoksa dünyan için mi dedikleri zaman Allah celle ve alâ mu'înimiz olsun. Ömrünün, gençliğinin, parasının ve ilminin kadr u kıymetini bilip Hakkın rızasını kazan-

mağa çalışan kullarından eylesin. Âmin. Bihurmetilmürselîn.

— 55 —

وَيُعْطَى الْكُتُبُ بَعْضًا نَحْوَ يَمِينِي
وَبَعْضًا نَحْوَ ظَهْرٍ وَالشِّمَالِ

Kıyâmet günü, ölüler dirildikten sonra, hayır ve şerri zabt eden amel defterleri (ki bunlar üzerimizde bulunan melekler tarafından yazılmakta ve saklanmakta idi) mü'minlerin sağ taraflarından, kâfirlerin arka ve sol taraflarından verilmesi hak ve vâkidir.

Sûre-i Mutaffifîn'de açıklandığı gibi: Cümle halk diriltilip, huzûr-ı Rabbilâlemînde iken Kirâmen Kâtibin melekleri tarafından yazılıp tesbit edilen hayır ve şerlerden mü'minlerin amelleri **'İlliyyîn** adı verilen divanda, kâfirlerin amelleri de **Siccîn** denilen dîvandadır. Mü'minlerin amellerini hâvî kitaplar sağ taraflarından, kâfirlerin de sol ve arka taraflarından verilir. Ve bu sûretle herkes kendi kitabını kendisi okuyacaktır. Ve bu hakdır ve gerçektir. Çünkü dinin aslındadır.

«Oku kitabını»[1] buyrulmuştur. O zaman herkes kitabında yazılı olan hayır ve şerrini görerek çok nâdîm ve pişmân olacak, yer yarılsa yere girip kurtulmağa çalışacak. Fakat heyhât!

«O vakit, amel defteri sağ eline verilen»[2] sırrına mazhar olup hafif bir hesapla kurtulup Cennet'teki yerine gi-

---

[1] el-İsra: 14
[2] el-İnşikâk: 7

decektir. Ve bilâkis kitapları sol veya arka taraflarından verilenler ise vâh yandık, eyvahlar bizlere, helâk olduk, diye feryâdlara başlayacak ve nihâyet Cehennem'deki yerlerini bulacaklardır.

Kıyâmetin zorluklarından birisi bu kitapların dağıtıldığı sıradadır ki, herkesin, acâba benim kitabım nereden verilecek korkusuyla terler içinde kalmalarıdır.

İkinci korku da sorgu için bekletilmektir. Herkesin ameline göre; bazısına bir an içinde, bazısına binlerce sene, bazısına da elli bin senedir, denmiş ki, bu da Cehennem azabının başka bir şeklidir.

Üçüncü korku ise sorguya çekildiği andaki hicâb, utanç korkusudur.

«Rabbin hakkı için, biz onların hepsine muhakkak surette yapmakta oldukları şeylerden soracağız (ve cezalarını vereceğiz)»[1] âyet-i kerîmesinde zikrolunduğu vechile sâbittir.

Dördüncü korku ise, on azanın kendi için şehâdetleridir. On şâhid şunlardır: Birisi dil, lisân, ikincisi el, üçüncüsü ayak, dördüncüsü kulak, beşincisi göz, altıncısı cildimiz, derimiz, yedincisi günahın yapıldığı yer, sekizincisi geceler, dokuzuncusu ise gündüz, onuncusu hafaza melekleridir. Bunlar şu âyet-i kerîmelerle ve hadîs-i şerifle sabittir ve gerçektir.

«Kıyamet gününde (iftiracıların) **aleyhlerinde olarak dilleri, elleri ve ayakları bütün yaptıklarına şahidlik edecektir.»**[2]

---

1 el-Hicr: 92, 93
2 en-Nur: 24

«Nihayet ateşe geldikleri zaman, onlar (dünyada) **ne yapıyordu iseler, kulakları, gözleri ve derileri hep aleyhlerine şahidlik edecektir.»**[1]

O kıyâmet korkularından birisi de, insanın yüzünün alacağı renktir. Meselâ, mü'minin yüzünün rengi bembeyaz parıl parıl nurlar içinde; kâfirlerin yüzleri ise simsiyak kapkara; bakanın işi rast gitmez ve korkar şekilde. Allah korusun, işte o gün ki,

«Kıyamet gününde birtakım yüzler ak ve birtakım yüzler de kara olacak.»[2] âyet-i kerîmesiyle açıklanmıştır.

Yine, o kıyâmet gününün korkusundan birisi de terâzinin başında olan melek yüksek bir sesle nidâ eder ve der ki, (sevâbı ağır gelen kimse için) filân kimse —ismiyle söyleyip— bundan sonra şekâvatı olmayan bir saâdet-i ebediyyeye nâil oldu, diye halka duyurur. Yine terâzînin başında olan ikinci melek de şerri, günahları çok olan kimse için o da aynı şekilde seslenip sesini halka duyurur ve der ki, filân kimse şekâvet sâhibidir. Kendisine bundan sonra kat'iyyen saâdet yoktur. Böyle nidâ edince artık kimde can kalır.

Onun için ey azîz ve muhterem evlâdlarım! Bu âhiret gününe, hesâba, mîzana, sırat köprüsüne, Cennet ve Cehenneme inanmak imanın icâbıdır. İnanmayanlara dinsiz, îmansız derler. En büyük zararı dünyada iken nikâhı sahîh olmaz. Evlenirse çocukları gayr-ı meşrûdur. Kendisi de zinâ hâlindedir. Âhirette ise yeri Cehennem'dir. İster inan, ister inanma. Bu muhakkak böyledir, vesselâm...

---

[1] Fussılet: 20
[2] Al-i İmran: 106

— 56 —

وَحَقٌّ وَزْنُ اَعْمَالٍ وَجَرْىٌ
عَلَى مَتْنِ الصِّرَاطِ بِلاَ اهْتِبَالِ

Kıyâmet günü mahşer yerinde herkesin amellerinin tartılacağı hakdır ve yine cümle halkın Cehennem köprüsü üzerinde kurulu olan Sırat köprüsünden geçecekleri de hakdır ve gerçektir. Bu da îmanın esaslarından birisidir ki, herkes işlediği hayır ve şerri görecekdir.

«Biz, kıyamet günü için (insanların amel defterlerini tartmak üzere) **adalet terazileri koyacağız. Artık hiç kimse, en ufak bir zulme uğramıyacaktır.»**[1]

«İşte o vakit, kimin tartıları (iyilikleri) **ağır gelmişse artık o, hoşnûd bir hayattadır. Fakat kimin de tartıları** (iyilikleri) **hafif gelmişse artık onun yeri Haviye** (kızgın bir ateş) **dir.»**[2] âyet-i kerîmeleri bunu göstermektedir.

Bu âyet-i kerîmeler mîzanın hak olduğuna başlıca delîllerdir. Müfessirlerin ekserisi der ki, mîzan yani terâzidir. (Ma'lûmdur ki, terâzilerin çok nevileri vardır. Kuyumcunun terâzisi, bakkalın terâzisi, toptancıların terâzisi, trenlerin terâzisi, vapurların terâzisi, havanın terâzisi, kanları ölçen terâzi, tansiyonu ölçen terâzi hep ayrı ayrı âletlerdir.) Bizim de âhirette mahşer yerinde amellerimizi ölçecek terâzi, elbette, o da ayrı bir terâzidir. Netice terâzinin, mîzanın varlığıdır.

Bu terâzi mevcuttur. İki gözü vardır. Ve iki de lisânı vardır. Yine Mu'tezîleler buna da itiraz etmişlerdir. Bana

---

[1] Enbiya: 47

[2] Karla: 6, 7, 8, 9.

kalsa bu itirazları yazmamak daha iyidir. Çünkü âyet-i kerîmeler açık ve sarihtir. Hele hadîs-i şerifler de, tartılacak amellerin yazıldığı sahifelerdir denmiş. Bazı ulemâ da, hasenâtlar ecsam-ı nûraniyye, seyyiâtlar da ecsam-ı zulmâniyye teşekkül eylemekle vezn olunacak yine zât-ı a'mâldir. Bu tartıdaki hikmetleri, idrâke aklımız kâfi değildir. Fakat o gün mü'minin kıymeti fezâili mahşer ehline gösterilmekle müminlerin şerefleri artacağı gibi kâfir ve münâfıkların da hüsranları, nedâmetleri kat kat artacaktır. Tabii hasenâtı günahlarına gâlip olanlar Cennet'e, seyyiâtları hasenâtına gâlip olanlar da Cenâb-ı Hakk'ın dilemesine bağlıdır. Dilerse afvedip Cennetine kor. Murad ederse, günahları mikdârı cezasını çekip yine şefâatçılar vasıtasıyla veya doğrudan doğruya Hakk'ın lütfûna mazhar olup yine Cennet'e girerler.

Cennet'e geçmek için, mutlaka bir köprüden geçilecektir. Bu köprüye Sırat Köprüsü derler. İtikadımıza göre buna inanmağa mecbûruz. Ve bu köprü üzerinde de ayrıca pasaport muâmelesi gibi geçiş izni isteyecekler. Meselâ namaz, oruç, zekât, hac gibi. Bunları tamâmen yapmış olanlar sür'atle köprüyü geçerler. Maâzallah, îmansızlar da yine bu köprüden geçecekler ve lâkin ellerinde vizeleri olmadığı için, köprünün altı Cehennem, oraya patır patır dökülecekler. Cenâb-ı Hak, cümlemizin mu'îni olsun da o köprüden selâmetle geçen sâlih kullarından eylesin Âmin!.

Bu köprü üç bölükten ibârettir. Bir bölüğü yokuş, sonra düz, sonra da iniştir. Bu köprü, tâbir câiz ise, kıldan ince kılıçtan keskindir. Buradan kimisi yıldırım sür'atiyle, kimi rüzgâr gibi, kimi gayet sür'atli koşan bir hayvan gibi, kimi de zorlana zorlana müşkilâtla geçer. Bu tâbirler hep ma'nevîdir. Anlatılması pek müşkildir. Tabiî bu dünyadaki îman ve amel kuvvetine göre, meselâ, kurban koyunları da o köprüden bizleri geçirecek vasıtalardır.

«İçinizden hiç biri istisna edilmemek üzere»[1] âyet-i celîlesi mûcibince herkes iyi ve kötü, köprüden geçecektir. Amme sûresinde ikinci sûr'un üflenmesiyle insanlar, mahşerde tam on iki sınıf üzere toplanacaklardır. Her birisi dünyâdaki hayatlarına göre sıfat ve kılığa girecekler; kimi maymun, kimi hınzır, kimi yılan, kimi elsiz, kimi topal, kimi de görmez. Nihâyet, onikinci sınıf insanlar ayın ondördü gibi nurlar içerisinde şimşek gibi geçecekler.

Cenâb-ı Hak cümlemizi günahlardan korunan ve Hakk'a lâyık kulluk yapmağa çalışan bahtiyar kullarından eylesin. Âmîn!.

— 57 —

وَمَرْجُوٌّ شَفَاعَةُ أَهْلِ خَيْرٍ
لِأَصْحَابِ الْكَبَائِرِ كَالْجِبَالِ

Şefâat, İslâm dininde mühim bir yer işgâl etmektedir. Bu şefâat evvelâ peygamberlerin, velîlerin, âlimlerin, şehidlerin, salihlerin, kıyâmet gününde zuafâ-yı ümmet için şefâatleri ehl-i İslâm için makbuldür. Cenâb-ı Peygamber'in «Ben ümmetimden büyük günah işleyenler için şefâatçıyım,» hadîs-i şerîfiyle sâbittir. Gerek Kur'an-ı Kerîm'de ve hadis-i şeriflerle beyân edilmiştir. Kur'ânı Kerîm'de şefâat ancak Allah Teâlâ'nın izniyle olacağından kimsenin şüphesi yoktur. Elbette Allah Teâlâ'nın izni her şeyde şarttır. Çünkü mülkün sâhibi O'dur.

«Rabbin şüphesiz sana verecek ve sen de râzı olacaksın»[2] âyet-i celîlesinde de Cenâb-ı Peygamber (s.a.s.)'e ver-

---

[1] Meryem: 71
[2] ed-Duha: 5

miş olduğu pâye, kadr, kıymet son derece şâyân-ı hayrettir ki, O habibini râzı edecek, memnûn edecek. O da tabiî, ümmetinden hiç bir kimsenin Cehennem'e girmesine râzı olamayacağından şefâatı da ind-i ilâhîde makbûl olacaktır. Şefâati inkâr edenler ededursunlar, müminin imânı o kadar sarîh ve kuvvetli ki, peygamberlerin, velîlerin âlimlerin, şehîdlerin, hakikî hâfızların, sâlih kimselerin şefâatları da muhakkakdır.

Sonra Kur'ân-ı Azîmüşşân'ın da şefâatı muhakkakdır. (Onu dâimâ okuyup başlarına tâc edenler için.) Bir de Ramazân-ı şerîfde tuttuğumuz oruçların da şefâatı olacaktır. Tabii, Kur'ân-ı Azîmüşşân; ya Rab, bu kulun geceleri uykularını terkeyledi ve senin emirlerine itâat eyledi. Benim şefâatımı bu kimse hakkında kabul eyle der. Ramazân-ı Şerif de kezâlik, hal dilleriyle; ya Rab, bu kulun senin emrine uyarak oruç tuttu. Yemedi, içmedi, bunu da afv ü mağfiret eyle der. Namazlar da öyle; sadakalar da; hac da öyle. Hele Hacer-i Esved de hep ayrı ayrı şefâatları olacaktır.

Her yerde olduğu gibi Mu'tezile, burada şefâati inkâr etmektedir. Mutezileye uyan kimseler de bu şefâati inkâr etmektedirler. Tutundukları delilleri de şunlardır. Aye-te'l-Kürsî'nin üstünde bir âyet vardır ki:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ
لَا بَيْعٌ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَاعَةٌ [1]

---

[1] el-Bakara: 254

Mü'min kullarına hitabedip şöyle buyuruyorlar ki, **(Kıyâmet günü gelmeden ki o gün ne alış veriş, ne dostluk, ahbablık ne de şefâatın bulunmadığı bir gündür. İşte o gün gelmeden evvel, Allah Teâlâ'nın sizlere verdiği rızıklardan sizler de infak ediniz.)** Âyetin devamı da şöyledir: «İmansız olan kâfirler işte onlar zâlimlerdir.»

Bizim ehl-i sünnet bunlara derler ki, bu söyledikleriniz doğrudur. Fakat bu kâfirlere mahsustur. Yani kâfirler küffâr tabakası münkirler, inkâr edenler, inanmayanlar içindir. Yoksa mü'minlere şefâat hakkında deliller daha açıktır. Sonra Peygamberimiz hâşâ yalan söyleyecek değil ya. «Ben büyük günah işleyenler için şefâatçıyım,» buyurması ve yine: «Ben şefâat ediciyim ve şefâatim de ind-i ilâhide makbûldür.» diyen O değil mi? Çünkü Allah Teâlâ Duhâ sûresi 5. âyette: «Rabbın şüphesiz sana verecek ve sen de râzı olacaksın.» buyurmuştur. Cenâb-ı Hakk'ın Peygamberimize (s.a.s.) lütfu o kadar boldur ki, kıyâmet günü O'na şefâat hakkı verecek ki, râzı olur.

Yâni senin râzı olacağın, memnun olacağın bir şefâatı Rabbin sana verecektir. Bu şefâatın en mühimi ehl-i kebâir, yani büyük günahları işleyenler için olacaktır. Zaten Allah Celle ve alâ Rahmân ve Râhim, Settâr ve Gaffar, Kerîm, Şefîk değil mi? Kulları lâ ilâhe illallah Muhammedün Resûlullah demiş, namazını kılmış, orucunu tutmuş, zekâtını vermiş, hacca da gitmiş, beşerriyet iktizâsiyle bazı günahlar da işlemiş olabilir. O Mu'tezileler ve Mürcieler gibi hemen günah işleyenler kâfirdirler, Cehennem'de ebedî kalacaklar ve Cennet'e de giremiyecekler demek hiç doğru olur mu? Beşer melek değil ki; nefsi var şehveti var; şeytanı var, düşmanları var, efrâd-ı aile meşakkati var. Bunlar arasında tabiî günah işlememek çok iyi, fakat bu olsa olsa peygamberlerle evliyâlara mahsustur.

Bâhusus gençlik devirlerinde kendilerini günahlardan koruyabilen kaç bahtiyar bulabilirsiniz. Sonra günahların nevileri de pek çoktur. Bazı günah kitaplarında dörtyüz ve bazı günah kitaplarında da yediyüze kadar saymışlardır. Evet insan zinâ etmeyebilir. Kumar da oynamaz. İçki de içmez. Adam da öldürmez. Belki alış verişinde dikkat eder de, haram da yemez. Fakat o yediyüz günahın içinden sıyrılıp kurtulmak pek büyük bir şansa bağlıdır. İnsanlar ekseriyetle nefislerine mağlûpdurlar. Çok çabuk kızarlar; o sırada çok günah işleyebilirler. Bir de hasedden, kibirden, ucûbden, hırstan, şehvetten, şöhretten kurtulmak her babayiğidin harcı değildir. Evet bizim aklımız var. Amma o aklı perişan eden nefsimiz ve şehvetimiz de vardır. Şehvet galebe ettiği zaman insanda akıl filân kalmaz. Nice günahlar işler; haberi bile olmaz. İşte dün ve bugün gözlerimizin önünde cereyân eden binlerce hâdiseler vardır ki, bunlar hep kıymetli, akıllı, ferâsetli, zeki kimselerdir. Öyle iken nefsinin esiri olmuş günâhalara da dalmış. Şimdi bu zavallıları kâfir oldunuz diye ebediyyen Cehennem'de yakmağa senin vicdânın nasıl râzı olur. O Allah Teâlâ'nın o kadar bol rahmetini ne yapacaksın. Kerîm olan Rahîm olan Şefîk olan Gaffar ve Settâr olan Allah Teâlâ'nın rahmetinden bir zerredir ki, bütün mahlûkât ondan bu dünyâda istifâde etmektedir. Bunun yüz misli fazla olacak olan o âhiret rahmetinin içinde şeytan bile hisse kapmağa çalışacak da şimdi sen bu mü'minleri günah işlediler diye götür Cehennem'e at; hiç olacak iş mi? Onun için bunlara, bid'at sahipleri diyorlar ki, yolları da yanlıştır, işleri de. Bunlar bu yanlış fikirlerinden, zihinlerinden dönmedikçe hiçbir ibâdetleri de kabul olmayacaktır buyrulmuş. Allah râzı olsun Ehl-i sünnet mezhebine ve imamları olan Ebu'l-Hasen el-Eş'âri ile İmam Mâtürîdî hazretlerine ki ümmet-i Muhammed'in imdâdına yetişmişler ve onlara doğru yolu göstermişlerdir, el-hamdülillah...

ŞEFAATİN ÇEŞİTLERİ

Bu şefâatin de beş nevî olduğunu beyan ederler. Birinci nevî şefâat bütün mahlûk Arasat'ta uzun müddet beklerler de bir türlü hesâba ve mîzana çekilmezler ve bu durumdan halk çok muzdarip olup evvelâ Âdem (a.s.)'a müracaatla şefâatini isterler ki, bir an evvel bitsin de Cennet'e veya Cehennem'e gidelim, artık burada beklemeğe tahammülümüz kalmadı, derler. Fakat Âdem (a.s.) bu benim harcım değil diye özür beyan eder ve böylelikle bütün peygamberleri dolaşıp hepsinin şefâatını rica ederlerse de hepsi de Âdem (a.s.) gibi özür beyan ederler ve nihayet Cenâb-ı Peygamberimize mürâcaat ederler ve bu şefâat sâyesinde mahşerdeki korkudan kurtulup hesâba mîzana çekilip herkes yerlerine yerleşirler. Bu şefâate büyük şefâat, umûmî şefâat derler ki; orada herkes terler içinde, âdeta boğulmak durumuna gelmiş; bir taraftan da mahşerin ateşi, kalabalığı, sıkıntısı, susuzluğu, açlığı ayrı ayrı dertler ki, bunlardan kurtulmak doğrusu en büyük bahtiyarlık sayılmaktadır.

İkinci şefâat ise; sevdikleri kimseleri hesâba çekilmeden Cennet'e girmeleri için şefâattir.

Üçüncü şefâat ise, Cehennem'e girmeğe müstehak olanlardan bazılarına şefâat edip Cehennem'den kurtarmasıdır.

Dördüncü şefâat ise, Cehennem'e giren muvahhidlerin, mü'minlerin, şefâat-ı Resûlullah'la kurtulmalarıdır.

Beşincisi, ehl-i Cehennem'in azablarının tahfifidir; hafifleştirilmesi için şefâattır. Ma'lûmdur ki, günahlar iki kısımdır. Birisi büyük günahlar, birisi de küçük günahlardır. Büyük günahların bir kısmı hukûka taalluk eder, hak sahipleriyle helâllaşmağa bağlıdır. Bir kısmı da tevbe ve

istiğfara bağlıdır ve şefâat-ı Resûlullah sâyesinde afları mercûdur. Küçük günahlar ise tevbe edildikçe silinir; affa uğrarlar. Bir kısmı da doğrudan doğruya ibâdetler, abdestler, namazlar, hayırlar, otomatik olarak silinir ve bazan da günahlar sevaba çevrilir.

«Kötülükleri Allah iyiliğe çevirir.»[1] âyet-i kerîmesi mûcibince bunlar hep Cenâb-ı Hakk'ın kullarına lutf u ihsânıdır. Zira çok merhametlidir ve merhametinin de hudûdu yokdur, vesselâm...

— 58 —

وَمَا الْقَتُولُ مَقْطُوعًا عَلَيْهِ
سِوَى ذَا عِنْدَ أَصْحَابِ الضَّلَالِ

İman sahibi olan mü'min, muvahhid bir kimse beşeriyet iktizâsı büyük günahlar işleyip sonra da tevbesiz öl-se; bu kimse küffâr gibi Cehennem'de ebedî kalmaz ve nihâyet gerek rahmet-i ilâhiye ile ve gerek şefâat-ı Resûlullah ile yine Cennet'e girecektir.

Bu mes'elede dahi Mu'tezilîler itirâz edip bu gibi günahkârlar Cehennem'de ebedî kalacaklardır der. Ehl-i Sünnet ise, mü'min olan her muvahhid günahkâr olup tevbesiz ölmüş olsa yine Cehennem'de ebedî kalmayacakdır der. Şimdi sen hangisini tasvib edersin. Tabiî insanoğlu günah işlemese iyidir. Fakat âciz mahlûklardır, nefislerine ekseriyetle mağlûb olup bazı büyük günahları işleyenler de olur. Fakat îmanı var, îbâdetleri de vardır. Bunu küffar gi-

---

[1] el-Furkan: 70

bi Cehennem'de ebediyyen bırakmak hiç câiz olur mu? Allah Teâlâ'nın o sonsuz rahmetinden hiç mi istifâde edilmeyecek. Halbuki, Cenâb-ı Hakk'ın şöyle bir sözü de var: **«Eğer siz hiç günah etmeyecek olsanız, ben sizi giderir, yerinize günah işleyen bir kavmi getiririm ki, tevbe ederler, ben de onları mağfiret ederim,»** buyurur. Zira benim iki sıfatım daha vardır ki, bunlardan birisi Gaffâr birisi de Settâr'dır. Sonra benim bu iki sıfatımın da kullarım üzerinde tecellisi lâzımdır. Binâenaleyh Rahmân ve Râhim olan Allah Teâlâ aynı zamanda Gâffar ve Settâr'dır. Kuluna gizlice der ki, şunları sen işledin değil mi? İşte ben de afv ve mağfiret eyledim. Çünkü o sırada kul, boynunu bükecek, utandığından bir şey diyemeyecek.

O zaman, böyle bir lütfa mazhariyet onu kimbilir ne kadar sevindirecektir.

Beyitteki işti'âl kelimesi hem ehl-i Cennetin nimetlerine hem de ehl-i Cehennemin çeşitli azaplarına delâlet eden bir kelimedir.

— 59 —

وَذُو الْاِيمَانِ لَا يَبْقٰى مُقِيمًا
بِسُوءِ الذَّنْبِ فِي دَارِ اشْتِعَالِ

Maktûl (öldürülen) kimsenin ölümü eceli maktû' değildir. Yani katl olunmasa idi yine aynı vakitte ölmiyeceği kesin değildir. Ehl-i Sünnet der ki; maktûl eceliyle ölmüştür, yani ömrü bitmiştir. Ecel vakti gelmiştir. Öldürülme sebep olur. Yoksa onun eceli maktû'dur. Yani filân günün filân saatinde ve filân yerde ölecektir. Binâenaleyh eceli orada gelmiş ve ölmüştür. Ölüm hiç bir zaman ecelinin önüne geçemez.

Mu'tezile yine itiraz edip eceliyle ölmemiştir der. Eğer öldürülmeseydi eceli gelinceye kadar yaşayacak idi derler. Ve yine derler ki, öyle olsa, yani eceliyle ölmüş olsa ona dem, ikab, diyet ve kısas müstehak olmazdı diye iddia ederler. Halbuki bu cezalar (katl) katilin işlemesiyle meydana gelmiştir. Her ne kadar ölümü Cenâb-ı Hak takdir etmişse de kâtil bu cürmü irtikâb ettiğinden başkaları da böyle kâtillere cesâret edemesinler diye hükmolunmuştur. Ecel ne ileri gider ne de geri kalır. Halbuki ölümü halk eden Allah Teâlâ hayatı da halk etmemiş midir? Hayata gelmek nasıl elimizde değilse ölüm de böyledir. Musannif şöyle bir hikâye ile bahsini kapatmıştır.

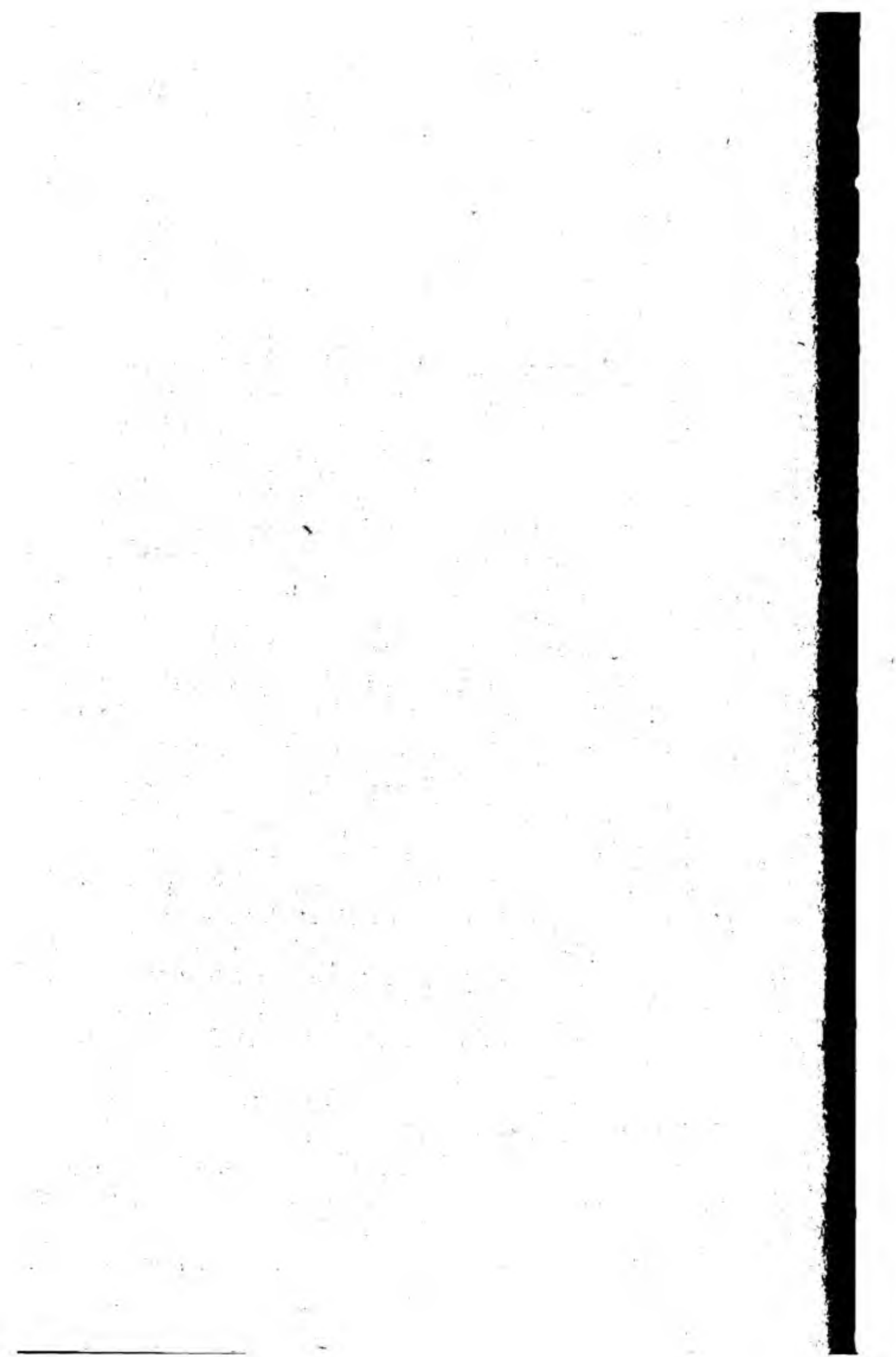
Birisi talebelik zamanında bir fırından ekmek alırmış. Bir kıtlık gününde cemâat fırının önünde pek kalabalıkmış. Fırıncı bu talebeye hiç kulak asmamış, talebe de kızmış yerden aldığı bir taşı fırıncıya atmak istemiş. Fakat taşa uzandığı zaman taş kendiliğinden bunun avucuna gelmiş. Bundan ürken talebe bunun bir sebebi vardır diyerek, taşı bir kenara bırakmış. Talebe sonrasını şöyle anlatıyor: Biraz sabırla bekleyip ekmeği aldım odama döndüm. Bir müdet sonra yine ekmek almak için fırına gittim. Baktım ki fırıncı başka bir adam, sordum: Hasta ama bir türlü ölemiyor. Hemen taş aklıma geldi. Koyduğum yerden alıp evine gittik. Taşı usulca göğsüne koydum. Adam derhal öldü.

Adamın ölümünün o taşla olacağına işâret edilmiştir. Cenâb-ı Hak cümlemize imân-ı kâmil ve amel-i sâlih nasib eylesin, âmin. Durağımız da Cennet; komşumuz da Resûlullah olsun... Âmîn...

SONSÖZ

Emâlî isimli meşhur itikad kitabından gücümün yettiği kadar Türkçeye haddim olmayarak çevirmeye çalıştım. İnşaallah hata etmemişimdir. «Beşer şaşar» diye meşhur bir sözümüz vardır. İnsan da hatadan ve kusurdan sâlim değildir. Allah Teâlâ'nın avn u inâyetine güvenerek biz de cehlimizle bu işe teşebbüs ettik. Kusurlarımızı cehlimize atfedip afv ve müsamâhalarınızı ricâ ederim. Cenâb-ı Hak sizlere de bizlere de sonsuz rahmetinden, afv u mağfiretinden, ikrâm ve ihsânlarda bulunsun. Ve nihayet, iman-ı kâmil ile ve kelime-i şehâdeti de güzelce kalb ve lisan ile söyleye söyleye hatm-ı enfâsı, nasîb ve müyesser eylesin ve cümle ümmet-i Muhammed'i de cennet ve cemâliyle müşerref eylesin. Âmîn. Bihürmeti seyyidi'l-mürselin ve sallallâhû alâ seyyidinâ Muhammedin ve âlihî ve sahbihî ecmâ'în...

Azîz kardeşim, senden bir ricâm daha olacak. Herhalde kusuruma da bakmazsınız. Her gün hiç olmazsa yüz kerre istiğfar eyle. Çünkü Cenâb-ı Peygamberimiz de yapardı. Yüz kere de **lâ ilâhe illallah** demeği sakın bırakma. Fazla yaparsan zararı yok; fâidesi vardır. Fakat haddinden fazla değil. Yüz kere de **Allah** de. Zikrullahın efdâlini işlemiş olursun. Yüz kere de Peygamberimize salât u selâmı sakın bırakma. Bunlar otururken de olur. Dilini ve gönlünü Allah'dan ayırma. Sonra emirlerine sımsıkı yapış ve yasaklarından da son derece kork ve kaç. Yasakların her biri vücûdu kemiren fena mikroplar gibidir. Onun için ruhunun temizliğini istiyorsan, muhakkak günahlardan kaç ve kurtul, vesselâm...

İNDEKS

— A —

— B —

— C, Ç —

— D —

— E —

— F —

— G —

— H —

— I, İ —

— K —

— L —

— M —

— S —

— Ş —

— T —

— U, Ü —

— V —

— Y —

— Z —

İman bir itikad, bir inanç
ve bir tasdikten ibarettir,
bütün ibadetlerin başı, kökü, esası ve temelidir.
Temel olmadan bina yapmak
mümkün olmadığı gibi,
tarla olmadan birşey ekmenin ve yetiştirmenin
mümkün olmıyacağı apaşikârdır.
Binaenaleyh imanın mevkii her şeyden üstün,
her şeyden efdal ve âlâdır.
İnsanlar bir ilâh ve bir mâbud bulmak için
nelere baş vurmamışlar;
heykeller mi yapmamışlar,
putlar mı icad etmemişler.
Her varlığı yaratan bir varlık sahibi vardır ki
ona müslümanlar ALLAH derler.
Hatta her aklı olan - Hristiyan dahi olsa,
bu varlıkların sahibi ALLAH'dır der.
Fakat ALLAH'ı tanımak öyle kolay bir şey değildir.
İşte Cenâb-ı Hakk bizlere muhabbetinden nâşi
kendisini bizlere tanıtmak için
peygamberlerle birlikte kitaplar göndermiştir ki,
kullarım öyle elleriyle yaptıkları putlara,
heykellere değil,
mülkün sahibi olan
bir ALLAH'a tapsınlar...

ISBN 975 - 7370 - 11 - 8

